

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

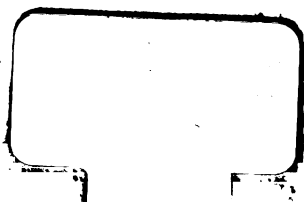
GRAD
EREN
152
BUHR

A

988,171

Handwritten signature

University

Mekhutian haytnutran
S. Awetarandian. 552
ՄԵԿԿՆՈՒԹԻՒՆ

ՅԼՅՏՆՈՒԹԵԼՆ

ՍԵՆՏԵՄԲԵՐԻՆ ԵՄԻՆՈՒ

ԱՐԱՐԵԱԼ Տ. ԱՆԴՐԵՅԻ ԵՒ ԱՐԵՏԱՍԱՅ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑՆ ԿԵՍԱՐՈՒ

324 p.

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱԼ Ի ՅՈՅՆ ԲՆԱԳՐԻ
ԵՒ ՍՐԲԱԳՐԵԱԼ Տ. ՆԵՐՍԵՍԻ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ
ՏԱՐՍՈՒՄ ԿԵԼԻԿԵՑԻՈՅ

ՏՊԵԱԼ

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ. Տ. ՆԵՐՍԵՍԻ ՎԵՀԱՓԱՌ ՍՐԲԱԶՆԱԳՐԱՅ
ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ

ԵՒ Ի ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՍՐԲԱՅ ԱՌՈՐՈՅ
ԵՐՈՒՍԱԼԱՅԻ Տ. ԵՈՎՀԱՆՆՈՒ ՍՐԲԱԶՆԱԳՐԱՅ

ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

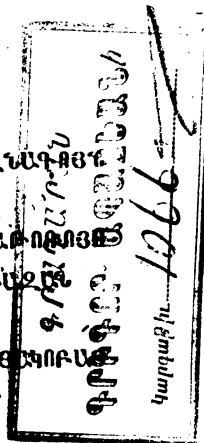
ԵՒ Ի ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՊՈԼՍՈՅ Տ. ԵՐԱՌԲԱՅ
ՍՐԲԱԶՆԱԳՐԱՅ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ՅԵՐՈՒՍԱԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՅ ԵԱԿՈՎԲԵԱՆՑ

1855

Grad
EREN
152
BUHR

ԱՐԱՐ ԶՍՈՅՆ ՄԱՏԵԱՆ
ՅԻՇԱՏԱԿ ԱՆՈՒԱՆ ԻՒՐՈՑ
ԵՒ ՀՈԳԻՈՑ ԾՆՈՂԱՅՆ
ՄԱՀՏԵՍԻ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄԱՀՏԵՍԻ ԷՓԵՍԻ
ՅԱՏՈՒԿ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԻՒՐՈՎ
ՄԱՀՏԵՍԻ ԲԱԲԵԼ ԱՂԱՅ ԱՇՊԱՀԵԱՆ
ՍԵՐԱՍՏԱՑԻ
ՅՈՒԻՏԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԻՒՐՈՒՄ
Ի 27 ՄԱՐՏԻ, 1855:

GRAD
EREN

152

01.10.99

ՅԵՌԵՂԵՐԵՆ

Եթէ զվաստակաւ որացն պսակել ոք
զգրաւորական երկս և զծնեւասէր փոյթ-
սըն՝ երախտագէտ սրտիւ ընդ միտս հար-
կանիցէ, 'ի հանգէս զնոսին հանել աշխար-
հիս և յաւէ ժական գրոշմել 'ի տառս՝ ան
զուգական համարիցի արդեւք 'ի տուրս
փոխարինու թեան շնորհապարտն ոգւոյ,
որով յապահովի կացցեն իսկ չարկանել
'ի նոսա ժամանակին զմատենախանձ չա-
րաժանիսն իւր։ Ի սոյն տեսութիւն մը
տոց՝ կամեցեալ կորզել 'ի բուռն յափը-
տակութենէ բազմաւորց ծերոյն՝ զա-
ռաջիկայ նշխար վաստակոց երանելոյ
Հօրն մերոյ Լամբրոնացւոյ, զՄեկնութի
ասեմ Տեսլեան Յովհաննու, փոյթ եղ-
եաք ընծայել 'ի լոյս՝ քան եթէ թողուլ
ընդ գրուանաւ, ուր ոչ նուազ քան
զեւթնեակ դարս մնաց 'ի ծածկութեան։

Լ՛ըդ՝ գրչագիր օրինակք որ ՚ի սոյն մեզ
 նպաստեցին , թէպէտ և չէին հնագիր ,
 այլ յընտրելագոյն օրինակաց գաղափա-
 րեալ՝ ոչ սակաւ տային հաւատարմու-
 թիւն հարադատութեան գրչայն : Երեք
 և եթ օրինակք էին առ ձեռն պատրաստք՝
 նօտրագիր՝ առ մերով տւուրքք գաղա-
 փարեալ : Լ՛ռաջինն՝ զոր և կալաք մեզ
 առաջնորդ , էր գրեալ ՚ի Կարին քաղաքի
 յուսմեմէ Նուիրակէ սրբոյ Աթոռոյս ,
 որ և համարի ընդ օրինակեալ ՚ի հնագոյն
 ձեռագրէն Յովհաննու Երզնկացոյ , զո-
 րոյ և զյիշատակարանն ՚ի մէջ բերէ ըզ-
 կնի յիշատակարանաց սրբոյ Թարգման-
 չիս՝ մանաւանդ եթէ յօրինողիս : Եւ է
 այս՝ ըստ որում հետեի : « Երբ ձեալ յի-
 շեսջիք ՚ի Քրիստոս և զիս զտարժանեալ
 մեղսաներկ ոգիս զնուաստ Յոհան Երզն-
 կայեցի սպասաւոր բանի , որ հարեալ
 ցանկութեամբ սիրոյ ՚ի փափագ սորին՝
 գրեցի իմով իսկ տխեղծ մատամբս , ՚ի
 մխիթարութիւն վշտացեալ հոգւոյ իմոյ՝
 և ՚ի վարժ կրթութեան երկասէր ան-
 ձին բանասիրի . և ՚ի յիշատակ արձանի
 հոգւոյ իմոյ և ամենայն նախնեաց փո-
 խեցեցոց ՚ի Քրիստոս , արեան մերձա-
 ւորաց և համօրէն ամենայն երախտաւ

ւորաց՝ հոգեւորաց և մարմնաւորաց, ղի
և դուք յիշեսցիք ՚ի Քրիստոսէ Աստու-
ծոյ յուսոյն մերոյ օրհնելոյն յաւիտեա-
նըս. ամէն : Վրեցաւ ՚ի Թիւ 2ԾԵ, ՚ի
քսան և ինն մարտի ամսոյ Դ :

Իսկ միւս երկու օրինակք՝ գրեալ ՚ի
Պրուսոյ քաղաքի յառաջնորդարանն, և
որպէս երևի՝ ՚ի մի և ՚ի նոյն գաղափարէ,
յորս ցուցանէին ուրեք ուրեք և հետք
հնութեան. ՚ի վերայ այսր ամենայնի՝
գտանի ՚ի նոսա զանազանութիւնս ինչ
ներմուծեալ ՚ի գրչոց : Օտրեցուն և ս
օրինակաց զտարբերութիւնսն նշանակե-
ցաք ՚ի ներքոյ. յորս Ա Օրին. իմանամք
զօրինակն Կարնոյ, և Բ Օրին. զՊրուսոյոս.
Իսկ ուր գրի՝ Քրիստոս, կամ Քրիստոս
օրինակ, իմանի մին ՚ի Բ օրինակոց :

Օսոյն զայս սկէզինիկ մատեան առ-
տուածոյին Վարդապետիս և սուրբ Հօրն
մերոյ Լամբրոնացւոյ՝ ամենայն հաւա-
տարմութեամբ մատուցանեմք բանա-
ոիրաց ազգիս. խոստովանեալ առ նմին
զքանի մի իմաստս կեղակարծս և դժուա-
րիմացս, որք Թուին վրիպակք նախորդ
օրինակոց, զորս յակամացս արդեւք Թու-
ղաք, այլոց հնագոյն և ս գաղափարաց
ստուգել՝ ՚ի յաջողել ժամանակին :

Է.Զ	ՏՈՂ.	ՎՏԻ ՊԱԿ	ՈՒՂԴՂ
60	25	անու. ա.	անու. Ն
114	22	որպէս 'ի սպորէ	որպէս և 'ի սպորէ
156	23	'ի վերջ գլխոյս	'ի վերջ պարբերու. թեանս
286	23	այսր	այսր

Ի ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅՆ ԿԱՄՍ
 ՈՐ ԵՂԵՒ ԵՍՍՏՈՒԱԾԱՊԱՀ ՔԱՂԱՔՆ
 ԿՈՍՏԱՆԴՆՆՈՒԳՕԼԻՍ
ՅԸՅՏՆՈՒԹԻՒՆՍ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ
 ԸՆԿԱԼԵԱԼ ԵՂԵՒ .
 ԱՅԼ ԵՒ ՍՈՐԻՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆ ՈՐ ԵՂԵՒ
 ԵԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑՆ ԿԵՍԱՐՈՒ
 ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՐԱՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ
 ՍԿԻԶԲՆ ԳՐՈՑՍ ԱՍՏՈՒԱԾԱՍԷՐ
 ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՆՈՒԳՕԼՍԻ
 ԹԵՏԱԼԻՈՍ
 ԿԱՄՕՔ ՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՈՅՆ
 ՋԱՅՍ ԲԱՆՔ

ԳԻՐՔՍ այս յայտնութեանս Յով
 Հաննու պատուեցաւ 'ի մէնջ ընդ այլ
 գիրս առաքելականս զոր ունի եկեղե-
 ցի՝ քննութեամբ և կամօք եղբարցս
 իմոց և եպիսկոպոսակցաց սրբոց . և է
 առանց պատճառի և ընդունելի : Քան-
 զի ունի զիմաստութիւն Աստուծոյ , որ
 և օգուտ մեծ է հայեցողացն ¹ 'ի սոյն
 մօտաց աչօք , որպէս արդարեւ զտուչու-

¹ Բ Օրի . Ի հայեղացն :

Էջ	ՏՈՂ.	ՎՃԻ ԳԱԿ	ՈՒՂԴՂ
60	25	անուռ	անուն
114	22	որպէս ի սպորե	որպէս և ի սպորե
156	23	ի վերջ գլխոյս	ի վերջ պարբերու- թեանս
286	23	այսր	այսր

Ի ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅՆ ԿԱՄՍ
 ՈՐ ԵՂԵՒ ԵԱՍՏՈՒԱԾԱՊԱՀ ՔԱՂԱՔՆ
 ԿՈՍՏԱՆԴՆՆՈՒԳՕԼԻՍ
ՅԼՅՏՆՈՒԹԻՒՆՍ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ
 ԸՆԿԱԼԵԱԼ ԵՂԵՒ .
 ԱՅԼ ԵՒ ՍՈՐԻՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆ ՈՐ ԵՂԵՒ
 ՅԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅՆ ԿԵՍԱՐՈՒ
 ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՐԱՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ
 ՍԿԻԶԲՆ ԳՐՈՑՍ ԱՍՏՈՒԱԾԱՍԷՐ
 ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՆՈՒԳՕԼԻՍ
 ԹԵՏԱԼԻՈՍ
 ԿԱՄՕՔ ՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՈՅՆ
 ՋԱՅՍ ԲԱՆՔ

ԳԻՐՔՍ այս յայտնութեանս Յով-
 Հաննու պատուեցաւ 'ի մէջ ընդ այլ
 գիրս առաքելականս զոր ունի եկեղե-
 ցի՝ քննութեամբ և կամօք եղբարցս
 իմոց և եպիսկոպոսակցաց սրբոց . և է
 առանց պատճառի և ընդունելի : Քան-
 զի ունի զիմաստութիւն Աստուծոյ , որ
 և օգուտ մեծ է հայեցողացն ¹ 'ի սոյն
 մոտաց աչօք , որպէս արդարեւ զտուչու-

¹ Բ Օրի . Ի հայեցողացն :

Թիւն սուրբ Հոգւոյն , զոր պարտ է ոչ
 առտես առնել : Այլ և ոչ սուտ է , որ
 պէս 'ի չարաց ¹ ոմանց 'ի մարդկանէ հա-
 մարեալ եղև . նա և ստոյգ Որոտմանն
 որդւոյ Յովհաննու է : Օյ թէ հաւա-
 տամք բանիցն Աթանասի Աղէքսանդրու
 մեծի հայրապետի , որ Թարգմանեաց
 զհին և զնոր կտակարանս , ապա նմա սոյն
 ընդունելի եղև , և 'ի բաղում տեղիս
 զպատշաճ վկայութիւնս առ 'ի բանս իւր :
 Այլ և մեծն Բասիլիոս 'ի բանն որ վասն
 Քրիստոսի կարօտ եղև առնուլ 'ի սմանէ
 վկայութիւն : Այլ նորին եղբայրն Գրի-
 գոր Նիւսացի 'ի բանն՝ զոր խօսեցաւ
 յայսմ քաղաքի 'ի ժողով եպիսկոպոսացն :
 Այլ և աստուածայինն Գրիգոր աստուա-
 ծաբան ² 'ի բանն՝ որ յաղագս Որդւոյ և
 յիւրն հրաժարական : Այլ և երանելի ե-
 պիսկոպոսն Պատարու Մեթոդիոս 'ի բա-
 նն՝ որ յաղագս յարութեան : Այլ և Կիւ-
 րեղ Աղէքսանդրու մեծի ³ հայրապետն՝
 'ի գիրս գանձուն 'ի բաղում տեղիս պի-
 տանի համարեցաւ զոր 'ի սմանէ վկայ-
 ութիւնսն : Այլ Հիպոդիտոս հռովմայե-

1 Բ Օրի. Որդիսի չարաց : Երես նծաբանն :

2 Բ Օրի. Այլ և Գրիգոր : 3 Բ Օրի. Մեծ :

ցւոց հայրապետն՝ 'ի մեկնութիւնն զոր
արար Դանիէլի :

Իայց ոչ բազմացուցանեմք զբանս ,
թէպէտ և ունիմք այլ վկայս հաւասար
սոցա 'ի սրբոց հարցն , որք հաստատե-
ցին դժու զայս Յայտնութիւնս՝ Յովհան-
նու աւետարանչի : Օ՞րնչ պարտ է ա-
սել և զերանելին Իրենէոս՝ որ ինքն վը-
կայէ , և զայլս որ նախ քան զինքն՝ 'ի
մէջ ածէ : Լ՛յլ և երեքթշուառեանն
Որոգինէս ոչ միայն ընկալաւ զսա , այլ
և մեկնութիւնս եդ 'ի վերայ սորին :
Լ՛րդ՝ եթէ առ այս յայտնութիւն կար-
ծեօք գնամք , զսուրբսն՝ որք մաքրեցին
զտիեզերս 'ի չար հերձուածոց և սմին
վկայեցին , արհամարհեմք : Օ՞ր թէ սա
անընդունելի թուի մեզ , անընդունելի
լիցին և ընդունողքն սորին , զոր մի լի-
ցի զմտաւ ածել : Լ՛յլ հաւատամք զսա
Ճմարտապէս Յովհաննու որդւոյն Զե-
բեդեայ՝ սրբոց հարցն մեր հետեւելով :
Քանզի այս տուաւ նմա մարգարէու-
թեան շնորհք յԱստուծոյ վասն երկ-
նային խորհրդոցն , և որ յերկիրս եղև՝
և լինիցի . որում տեղեկանան քննողքն
աստուածային երկիւղիւն այսմ բանից :
Ը՛վ , և թէ ո՞րքան անհասութիւն սովաւ

հասանելի լինի աստուածասէր ընթերցողաց, զոր ոչ ամենայն իմաստութիւն աշխարհիս կարող է ցուցանել: Ի սմա է պարունակեալ մարմնով Քրիստոսի տընօրէնութեանն խորհուրդ, և յերկինս ընդ նմա մարդկան հանգստեանն և կըրկին գալստեանն գիտութիւն: Կարևոր է և զայս ասել. քանզի զի՛նչ է որ բըռնադատէ զմեզ յայս հաւանութիւն, թէ ոչ գիտէաք զսա ճշմարտութեամբ աստուածային խորհրդոցն յայտնութիւն: Կա և ինքն աստուածաբանս ձայնէ՝ ի սկիզբն՝ բանիս, թէ ոչ ի մարդկանէ՝ այլ ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի եղև առ նմա յայտնութիւնս. որում և Պօղոս վկայէ, թէ « Յիսուսիւ Քրիստոսիւ հաստատեցաւ ամենայն, եթէ՛ երկնաւորքն և եթէ՛ երկրաւորքս. որ է գլուխ Եկեղեցւոյ, անդրանիկ ՚ի մեռելոց. զի եղիցի ինքն յամենայնի յառաջացեալ »:

Եւդ՝ ինքն Յիսուս Քրիստոս հաստիչն ամենայնի՝ հաւատամբ եթէ յայտնեաց իւրոյ ծառային և սիրեցեալ աշակերտին զերկնային խորհուրդս, և զոր

հանդերձեալ է լինել 'ի յերկիրս : Վասն այսորիկ և ես նուաաստ արքեպիսկոպոսս Կոստանդնուպօլսի Թեառլիոս , և որ ընդ ինև սուրբ և աստուածային ժողովս , ընկալաք զսա պատուով 'ի կաթուղիկէ Եկեղեցի , իբրև զարդարև Յիսուսի Քրիստոսի յայտնութիւն : 'Ն,ա և տեսութիւն մեկնութեանս՝ զոր արարեալ է սմա Անդրէի արքեպիսկոպոսին Կեսարու , հաճոյ թուեցաւ տիեզերական ժողովոյս : Վանդի ոչ եթէ անձամբ անձին , այլ 'ի վերայ հարցն հիման է եղեալ ըղջինուածս բանից իւրոց . և զնոցա առտուածային հոգւոյն տուչութիւն՝ առեալ է իւր առաջնորդ և վկայ 'ի քրննութիւնս իւր : Ուստի և ընդունելի է այս տեսութիւն , զոր եղ 'ի վերայ յայտնութեանս Յովհաննու եպիսկոպոսըն Կեսարու 'ի կաթուղիկէ Եկեղեցի՝ մերոյ տիեզերական ժողովոյս հաճութեամբ և վկայութեամբ : Ն,ւ է ամենայն բանք գրոցս այսորիկ 'ի քսաներորդ և չորրորդ ճառս բաժանեալ և 'ի յեւթանասուն և երկու գլուխս . հայելով յայս խորհուրդ թուոցս , զի երրորդ

քսան և չորսն՝ լինի ՀԲ. և է քսան և չորից թիւն 'ի խորհուրդ՝ քսան և չորս երիցանցն զոր ետես : Եւ ՀԲ գլուխն նշանակէ գոլ զնոսա զամենայն սուրբս, որք հոգւով և շնչով և մարմնով հաճոյք քտան Աստուծոյ նախ քան զօրէնս, և օրինօք, և շնորհօք, որք պաշտեցին յերեք դարս երեք մասամբք զանբաժանելի ամէնօրհնեալ՝ սուրբ Երրորդու թիւնն :

ԳԼՈՒԽՔ ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆՍ

ԶՈՐ ԵՏԵՍ Ի ՊԱՏՄՈՍ ԿՂԶԻՆ ԱԻԵՏԱՐԱՆԻԶՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ

Լուսին, թէ 'ի ձեռն հրեշտակի եղև տու նա յայտնութիւնս	ԳԼ. Ա.
Վասն տեսանելոյ զտէր 'ի մէջ ոսկի ճրագարա նացն եւթնից	Բ.
Վասն առ հրեշտակ Եփեսացւոց եկեղեցւոյն գրելոցն.	Գ.
Վասն առ հրեշտակ Զմիւռնեայ եկեղեցւոյն գրելոցն.	Դ.
Վասն առ հրեշտակ Պերգամոյ եկեղեցւոյն գրելոցն.	Ե.
Թէ զինչ գրեաց առ հրեշտակ թիւաաիրոյ եկեղեցւոյն	Զ.
Թէ զինչ գրեաց առ հրեշտակ Սարգիսացւոյ եկեղեցւոյն	Է.
Թէ զինչ գրեաց առ հրեշտակ Փիլադելփացւոյ եկեղեցւոյն	Ը.

Ի Ա Օրի. Բաժանեալ :

Թէ զինչ գրեաց առ հրեշտակ Լուսոգիկեաց եկեղեցւոյն	Թ :
Վասն երևելոյ նմա գրանն երկնից , և քանն չորս երիցանցն	Ժ :
Վասն գրոցն կնքելոյ՝ զոր ոչ սք յեղակոնացո բնութենէ բանալ կարաց	ԺԱ :
Վասն դառ ինն զենլոյ ¹ , որ ունէք գեւթն եղջիւրսն և զաշն	ԺԲ :
Լուծումն առաջին կնքոյն	ԺԳ :
Լուծումն երկրորդ կնքոյն	ԺԴ :
Լուծումն երրորդ կնքոյն	ԺԵ :
Լուծումն չորրորդ կնքոյն , որ յայտ առնէ զպատիժ ամբարշտաց	ԺԶ :
Լուծումն հինգ կնքոյն , և վասն 'ի վախճանի հարուածոցն	ԺԷ :
Վասն փրկելոյն 'ի հարուածոց չորս հրեշտակին	ԺԸ :
Վասն անթիւ բազմութեանն՝ որք 'ի հեթանոս սաց կային առաջի Աստուծոյ	Ի :
Լուծումն եւթն ² կնքոյն , յորում մատու- ցաւ աղօթք սրբոցն	ԻԱ :
Վասն հարկանելոյ միոյ յեւթն հրեշտակաց զփողն	ԻԲ :
Վասն երկրորդ հրեշտակին , և սատակմանն որոց 'ի ծով	ԻԳ :
Վասն երրորդ հրեշտակին և դառնութեան դեռացն	ԻԴ :
Վասն չորրորդ հրեշտակին , և խաւարման աստեղայն	ԻԵ :
Վասն հինգերորդ հրեշտակին , և իմանալի մարտիսն	ԻԶ :
Վասն վեցերորդ հրեշտակին , որ լուծանէ զ'ի վերայ Եփրատայ զհրեշտակն	ԻԷ :

1 Մի օրի . կնէլոյ : Վեցերորդ . . . Եփրատայ
2 Բ Օրի . Հինգերորդ . . . Գնոյն :

Վասն հրեշտակին՝ որ զգեցեալ էր զամպն և զծխածանն	ԻԸ:
Վասն զի զգրկոյոն էառ աւետարանին՝ ի ձեռաց հրեշտակին	ԻԹ:
Վասն Ենովբայ և Եղիայի	Լ:
Զի ոպանեալ սուրբք ի սուտ քրիստոսէն՝ դարձեալ յառնեն	ԼԱ:
Վասն եւթն փողոյն և գովելոյ սրբոցն զԱստուած	ԼԲ:
Վասն խառնութեան եկեղեցւոյ՝ որ ի սկզբանէ և ի ձեռն նեւինն	ԼԳ:
Պատերազմ ի յերկինս հրեշտակաց , և կործանումն գիւաց	ԼԴ:
Թէ՛ հրպէս վիշապն ի հալածելոյ զեկեղեցի ոչ դադարէր	ԼԵ:
Վասն գաղանին, և տասն եղջերն, և եւթն գլխոյն	ԼԶ:
Վասն սուտ մարգարէին ¹	ԼԷ:
Վասն անուան հակառակ քրիստոսին ²	ԼԸ:
Վասն գառինն , և որոց ընդ նմա հարիւր քառասուն և չորս հազարացն ³	ԼԹ:
Վասն հրեշտակին՝ որ լինէր երաշխաւոր հանդերձեալ դատաստանին	Խ:
Վասն հրեշտակին՝ որ զանկումն Բաբելոնի քարողէր	ԽԱ:
Թէ՛ հրպէս զգուշացոյց հրեշտակին՝ ոչ ընդու նեւ զսուտ քրիստոսն	ԽԲ:
Զի նստեալն յամպս հնձէր զբոյս երկրի գերանդւոյն	ԽԳ:
Վասն հրեշտակին՝ որ կթէր զգառնութեան այգին ⁴	ԽԴ:
Վասն եւթն հրեշտակացն՝ որք ամին զհարաւածսն նախ	ԽԵ:

- 1 Յամօրի . Մարգարէիցն : Խառն և չորս հազարացն
 2 Ա Օրի . Վասն անուան որչ ընդ գառնին :
 Գաղանին : 4 Բ Օր . Զբառնաւթին
 3 Ա Օր . Վ. 5 հարիւր քա . յայգին :

Ձի յառաջին սկաւառակէն հեղաւ հարուածք ապստամբաց	ԽԶ:
Ձի յերկրորդէն հարուածք՝ որոց 'ի ծովն շնչոց .	ԽԷ:
Ձի 'ի ձեռն երրորդին՝ գետք յարիւն գարձան .	ԽԸ:
Ձի 'ի չորրորդ հարուածոցն տանջեցան մարդիկ .	ԽԹ:
Ձի հինգ 1 հարուածովն՝ Թագաւորութիւն գազանին խաւարեցաւ	Ծ:
Ձի վեց սկաւառակաւն ճանապարհ տայ 'ի վերայ Եփրատայ արեւելից Թագաւորու- թեանցն 2	ԾԱ:
Ձի յեւթն սկաւառակէն՝ կարկուտ և շարժ 'ի վերայ մարդկան լինէր	ԾԲ:
Պատն ցուցանելոյ հրեշտակին զպօռնիկ քաղաքն 3.	ԾԳ:
Պատն զի հրեշտակն՝ որ եցոյց զխորհուրդն , մեկնեաց	ԾԴ:
Պատն այլ հրեշտակի՝ որ զանկանել Բաբելոնի յայտ աւանդ	ԾԵ:
Պատն սրբոցն օրհնաբանութեն երեքիկն պէլլուօք .	ԾԶ:
Պատն խորհրդաւոր հարսանեաց և ընթերցաց գառլինն	ԾԷ:
Պատն տեսանելոյ աւետարանչին գրիստոս յերիվարս հրեշտակօք	ԾԸ:
Ձի 'ի գեհեանն արկաւ հակառակ քրիստոսն և որք ընդ նմա	ԾԹ:
Թէ՛ որպէս սատանայ կապեցաւ 'ի քրիստոսի խաչելութենէն մինչև 'ի վախճանին ժա- մանակ . և վառն հաղար ամին	Կ:
Պատն բազմականացն՝ որոց մնացին անգայթակղ 'ի քրիստոս	ԿԱ:

1 Բ Օրի . Հինգէրորդ : Գեպոցն Եփրատայ ելլցն ա-

2 Բ Օր . Ձի հեղլով վէ . Եւս Լազարոսընթեանցն :

ցերորդ Տքեշաօն զսխառ . 3 Ա Օրի . յաւելու Յով

առի է-ր՝ ճանապարհ գոյ հաննոս :

Վասն հրեշտակին՝ որ զգեցեալ էր զամսն և զծիածանն	ԻԸ :
Վասն զի զգրկոյն եառ աւետարանիչն 'ի ձեռաց հրեշտակին	ԻԹ :
Վասն Ենովքայ և Եղիայի	Լ :
Զի սպանեալ սուրբք 'ի սաւտ քրիստոսէն՝ գարձեալ յառնեն	ԼԱ :
Վասն եւթն փողոյն և գովելոյ սրբոցն զԱստուած	ԼԲ :
Վասն խառնութեան եկեղեցւոյ՝ որ 'ի սկզբանէ և 'ի ձեռն նեռինն	ԼԳ :
Պատերազմ 'ի յերկինս հրեշտակաց , և կործանումն գիւաց	ԼԴ :
Թէ որպէս վիշապն 'ի հալածելոյ զեկեղեցի ոչ գաղարէր	ԼԵ :
Վասն գաղանին , և տանն եղջերն , և եւթն գլխոյն	ԼԶ :
Վասն սուտ մարգարէին ¹	ԼԵ :
Վասն անուան հակառակ քրիստոսին ²	ԼԸ :
Վասն գառինն , և որոց ընդ նմա հարիւր քառասուն և չորս հազարացն ³	ԼԹ :
Վասն հրեշտակին՝ որ լինէր երաշխաւոր հանդերձեալ գառաստանին	Խ :
Վասն հրեշտակին՝ որ զանկումն Բաբելոնի քարոզէր	ԽԱ :
Թէ որպէս զգուշացոյց հրեշտակին՝ ոչ ընդու նել զսուտ քրիստոսն	ԽԲ :
Զի նստեալն յամբոս հնձէր զըոյս երկրի գերանդւոյն	ԽԳ :
Վասն հրեշտակին՝ որ կթէր զդառնութեան այգին ⁴	ԽԴ :
Վասն եւթն հրեշտակացն՝ որք ածին զհարուածսն նախ	ԽԵ :

¹ Յիմարի. Մարգարէիցն : Խառան և չորս հազարացն

² Ա Օրի . Վասն անուան որո ընդ գառնին :

Գաղանին :

⁴ Բ Օր . Զբառնոյն

³ Ա Օր . Վն հարիւր քառասուն :

Զի յառաջին սկաւառակէն հեղաւ հարուածք ապստամբաց	ԽԶ:
Զի յերկրորդէն հարուածք՝ որոց 'ի ծովն շնոց .	ԽԷ:
Զի 'ի ձեռն երրորդին՝ գետք յարիւն դարձան .	ԽԸ:
Զի 'ի չորրորդ հարուածոցն տանջեցան մարդիկ .	ԽԹ:
Զի հինգ 1 հարուածովն՝ թագաւորութիւն գազանին խաւարեցաւ	Ծ:
Զի վեց սկաւառակաւն ճանապարհ տայ 'ի վերայ Եփրատայ արեւելից թագաւորու- թեանցն 2	ԾԱ:
Զի յեւթն սկաւառակէն՝ կարկուտ և շարժ 'ի վերայ մարդկան լինէր	ԾԲ:
Վասն ցուցանելոյ հրեշտակին զպօռնիկ քաղաքն 3 .	ԾԳ:
Վասն զի հրեշտակն՝ որ եցոյց զխորհուրդն , մեկնեաց	ԾԴ:
Վասն ոյլ հրեշտակի՝ որ ղանկանել Բաբելոնի յայտ աւանդ	ԾԵ:
Վասն սրբոցն օրհնաբանութե՛ն երեքիկն Ելէլուօք .	ԾԶ:
Վասն խորհրդաւոր հարսանեաց և ընթրեաց գառինն	ԾԷ:
Վասն տեսանելոյ աւետարանչին զՔրիստոս յերիվարս հրեշտակօք	ԾԸ:
Զի 'ի գեհեանն արկաւ հակառակ քրիստոսն և որք ընդ նմա	ԾԹ:
Թէ՛ որպէս սատանայ կապեցաւ 'ի Քրիստոսի խաչելութենէն մինչև 'ի վախճանին ժա- մանակ . և վասն հաղար ամին	Կ:
Վասն բազմականացն՝ որոց մնացին անգայթակղ 'ի Քրիստոս	ԿԱ:

1 Բ Օրի . Հինգերորդ : Գեպոցն Եփրատայ ելլցն ա-

2 Բ Օր . Զի հեղուվ վէ . Եւս Լագաւորութեանց՝ :

ցերորդ հրեշտակն զսխառ . 3 Ա Օրի . յաւելու ՅԴԼ

աւել էւր՝ ճանապարհ արայ հաննա :

Զինչ է առաջին յարութիւնն , և զինչ երկրորդ մահն	ԿԲ :
Վասն Գողայ և Մադողայ	ԿԳ :
Վասն նստելոյն յաթոռն , և հասարակաց յա- րութեանն	ԿԴ :
Վասն նորն երկնի և երկրի , և վերինն երուսաղէմի .	ԿԵ :
Վասն ասացելոյ այնր՝ որ յաթոռն նստէր	ԿԶ :
Թէ որպէս հրեշտակն եցոյց նմա զտուրք քա- ղաքն հանդերձ գրամբքն չափեալ	ԿԷ :
Վասն մաքուր գետոյն՝ որ յաթոռոյն արտաքս հոսեցաւ	ԿԸ :
Զի լստուած է մարգարէիցն Քրիստոս և տէր հրեշտակաց	ԿԹ :
Վասն զի արժանահաւատ է տեսիլ առաքելոցս .	Ճ :
Զի ոչ հրամայեցաւ նմա կնքել՝ այլ քալողել զտեսիլս	ՃԱ :
Զի եկեղեցի և սր՝ի նմա հոգին ընդունի դՔրիստոսի յայտնութիւնն . և վասն ա- նիծիցն՝ որոց յաւելուած ՚ի գիրս մեծանեն .	ՃԲ :

Ի ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆ

Յ Ո Վ Հ Ա Ն Ն ՈՒ¹

Արդոյ Հօրն մերոյ Անդրէի երանելի եպիսկոպոսի կե-
սարու Կապագովիացւոյ՝ համառօտ տեսութիւն² :
Ընդ նմին և Արեթաս եպիսկոպոս նմին քաղաքի :

ՅԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ խորհրդական բա-
նիցս անհասութիւն ոք հայելով մի
բամբաստեցէ զմերս համարձակութիւն,
որք բուռն հարաք զսոյն իմանալ. քան-
զի հաւատամք 'ի Քրիստոս՝ եթէ ձե-
ռնտու լինի մեզ³ 'ի գործս ներգործու-
թեամբ կենարար սուրբ Հոգւոյն : Եւ
ոչ եթէ յանկուռ ճանապարհ եղաք զգար-
չապար իմաստիցս ընթանալ, այլ զի բա-
զումս 'ի նախ քան զմեզ աստուածազ-
գեստից սուրբ հարցն ունիմք 'ի սոյն ա-
ռաջնորդ, որք յիւրաքանչիւր ժամանակս
արարին 'ի վերայ սորա քննութիւն, և
գորով մեզ աւանդեցին : Օրս կարեօր
համարեցայ զնոսա⁴ 'ի միասին ժողովել, և
տկարութեամբ իմով զթերիննոցա լցու-

¹ Բ Օր. Յովհաննուս սէր-
բոյ՝ հօր մեր... երանելւոյ :
² Ա Օր. Համառօտութի :

³ Բ Օր. Լեյն 'ի գործս :
⁴ Բ Օր. սրակասե Զնոսա :

ցանեւ, զի մնասցէ 'ի մէջ Եկեղեցւոյ՝
ըստ կարգի հաւաքումն տեսութեան
Յայտնութեանս Յովհաննոս՝ 'ի շահօգ-
տի ընթերցողաց երկիւղիւ :

Այլ և զայս ոչ տգիտանամք՝ թէ
ոմանք 'ի վարդապետացն առաջնոց կար-
ծեօք գնացին առ սա, որպէս և պատմէ
Աւստրի Պամփիւլէսյ 'ի գիրսն իւր՝ որ
կոչի Պատմութիւն Եկեղեցւոյ : Սակայն
պարտ է գիտել՝ թէ ոչ ամենեւին արհա-
մարհեցին զսա, այլ միայն 'ի կարծիս թե-
րութեան ձգեցին, որպէս զթուղթն
Եբրայեցւոց և զոմանս 'ի Վաթուղիկեայց
թղթոցն՝ զորս այսօր ընդունի Եկեղեցի :
Իայց տեսաք երանելեաց նախ քան ըզ-
մեզ հարցն սրբոց զայս յայտնութիւնս
որպէս զարդարեալ առաքելական գիրս
ընկալեալ¹ : Աստի և ոմանք մեկնեցին
զսոյն², և այլք վկայութիւն ընկալան
'ի սմանէ՝ որպէս արդարեալ յառաքելա-
կան գրոց, որոց անուանքն յայտնապէս
պատուի 'ի մէջ Եկեղեցւոյ : Եւրոպիոն և
մեր հետեւեալ խոստովանիմք գոլ զսա
ճշմարտապէս յայտնութիւն Քրիստո-

1 Բ Օրի . Ի Բրի . զարդար . Գրանք :
և զառաքելական գիրս ըն . 2 Ա Օրի . Զնոյնս :

որ՝ առ երանելի աւետարանիչն Յովհաննէս , զոր ետես 'ի Պատմոս կղզին , որպէս և հանդերձեալ բանքդ ցուցանեն :

Եւ իմանամք զսա տեսութիւն ոչ զգալի աչաց , կամ անընկալն երազոց երևոյթ , այլ ներքին մարդոյն հայեցողութեան առաջի՝ տպաւորութիւն յայտնութեանս կերպարանեալ իմանալի երևմամբ : () Ի նորա միջնորդութեամբն յայտնեսցի հաւատացելոց ծածուկ և սքանչելի խորհուրդ Աստուածութեանն և երկնայնոցն կարգաւորութիւն պաշտաման : Վասն զի անհաս էր այս 'ի մարդկանէ մինչև ցայս վայր , մանաւանդ թէ և անկար՝ մարդիկ զայսպիսի իմաստ տանել . ըստ որում և ասաց Քրիստոս առ Նիկողեմոս . « Եթէ զերկրաւորս աւսացի ձեզ՝ և ոչ հաւատայք , զիա՞րդ եթէ զերկնաւորն ասացից՝ հաւատայցէք : Իսկ ապա յորժամ հաւատն ծաղկեցաւ առ սրբովք առաքելովքն , և մանկունք եկեղեցւոյ զամենայն խորհուրդ տնօրէնութեանն Քրիստոսի՝ որ 'ի յերկրի եղև , ուսան և հաւատացին , կամեցաւ ապա մարդասէրն Տէր և երկնային խոր-

հրդոցն զնոսին ներհմտացուցանել 'ի ձեռն յայտնութեանս՝ որ առ սիրեցեալ աշակերտն . և ցուցանել թէ ո՞րքան է պատրաստեալ յԱստուծոյ բարիքն սրբոցն՝ յերկնից թագաւորութիւնն . ընդ որում և զկատարածի օրն և զառաջիկայ փորձանս սուտ քրիստոսին : Ս'ի թէ ոչ ինչ գործէ տէր Սաբաւովթ՝ զոր ոչ յայտնէ ծառայից իւրոց մարգարէից , ապա զի՞նչ սքանչելի՝ թէ զհանդերձեալ իրացն գիտութիւն յայտնեաց սիրեցեալ աշակերտին իւրոյ Յովհաննու :

Իսկ ապա թէ պատմութիւն բանիս 'ի մէջ առնու մարմնատեսակ երեւոյթըս , գազանաց կերպարանս , և քարանց պատուականաց որակութիւնս գունոց , սքանչացուսցէ մի՞ զլոռոյն : Քանզի զայս և մարգարէիցն գտեսնեմք 'ի բազում տեղիս արարեալ , ըստ որում ասէ ոմն .
 “Տեսի զՏէր՝ և ընդ ոտիւք նորա շափիւղայ ” : Եւ Եսայի յաթու ետես . և Եզեկիէլ 'ի կառս չորից կենդանեացն : Եւ և զհրեշտակական զօրութիւնսն գիտեն նոքա կենդանեաց նմանեցուցանել , ըստ որում Զաքարիասն ասէ : Եւ այն թէ՝
 “Լառք հրեղէնք և երիվարք հրեղէնք անջրպետեցին 'ի մէջ Եղիայի և Եղի-

սէի Դ : Եւ ոչ թէ վասն այսորիկ անհաւատալի թուի մեզ ճառք մարգարէիցն . այլ գիտեմք եթէ խորհրդոց յայտնութիւն է մարմնատիպ զնոսա նմանեցուցանել . ըստ այսմ օրինակի և աստ է ուսանել : Դարձեալ և որակութիւն երանգոց և գունոց՝ անմարմին է , թէպէտ և գտանին ՚ի մարմինս տպաւորեալ : Լըդ՝ յորժամ լսեմք ականց պատուականաց պէսպէս գունոց անուանս ՚ի մէջ առեալ , զանմարմին որակութիւնսն ի մասցուք , և մի՛ զգգալի նիւթսն գոլ ՚ի յերկինս , զի զգալիքս ամենայն ուրուականք են իմանալեացն :

Եւ և զբանսարկուէն և զսուտ քրիստոսէն որ առ երանելիս՝ զպէսպէս և զգարհուրելի յայտնութիւն մի՛ ոք վայրապար համարեսցի ¹ . քանզի ունին ամենեքեան ընուլ ՚ի ժամանակս իւրեանց : Եւ աւանդեցաւ այս եկեղեցւոյ ՚ի խրատ և ՚ի զգուշութիւն յառ ապա երկիւղէն ² , զի օգնեսցին սովաւ արդարքն և անպատասխանի լիցին ամբարիշտքն , իբրև զկամաւ մոլորութեանն հետևողք և զգուշութեանս արհամարհողք :

1 Ի Օրէն . վարկսի :

2 Ի Օրէ . Առ յապա երկիւղին :

Արդ՝ քննեմք մեք զսա , ոչ թէ յոր
քանու թիւն զօրութեան որ կայ 'ի նոյնս՝
հասանելով, այլ ըստ կարի մերում տկա
րութեանս օժանդակութեամբ հարցն
առաջնորդութեամբ՝ իմանալով : Այլ կայ
առաջի ուսանել յաղագս եւթն եկե
ղեցեացն , որք 'ի փորձութիւնսն համ
բերեցին , զորս 'ի բարեգործութիւն
փութացուցանէ՝ երևեալ նմա 'ի տես
լեանն : Այս որոյ յերկրէ համբարձաւ
ամենեւին հոգւոյ աչօք , և զաստուածայ
ին զփառսն յերկինս ետես : Այլ զի ընդ
Աստուծոյ էին անմարմին սուրբ զօրու
թիւնքն , և որք 'ի մարմնաւորացս նմին
հաճոյացան . փայլատակմունքն՝ որք ցու
ցին զաստուածային զգալուսան : Այլ
գիրք աստուածայինք՝ անհաս իրաւանցն
հասումն , որ էր 'ի ներքոյ եւթն կնքոյն ,
զոր գառն Աստուծոյ ելոյժ և յայտնեաց
զոր ինչ 'ի գալտենէն իւրմէ մինչև 'ի
կատարած լինիցի : Ասուցանէ և զվե
կայիցն քաջութիւն , և զանհաւատիցն
տանջանս : 'Ինէ և զչարսն՝ որ նախ քան
զհակառակ քրիստոսն գալոց են . և զորս
'ի նոցանէ ընդդէմ քրիստոնէիցն զյան
դրգնութիւնն :

Ի Բ Օրէն . Առաջնորդութեան :

Աստուած է ուսանել և զորս քրիստոսի սուրբան, որք գերազանց գտանին ամբարշտոցն տանջանայ : Եւ զի սոքա վասն անծանօթութեան՝ կնքոյն լինին չարչարեալք : Ուսանիմք և զեւթն հաշուածան՝ որ լինին ՚ի վերայ երկրի յետոյ. և զնոցին մեծութիւնն վասն դարձի և ապաշխարութեան՝ տեսայք. ուստի և պաղատանս մատուցանեմք Աստուծոյ, ոչ փորձիլ նոքօք : Նայտնէ և զհրեշտակացն զմարդասիրութիւն, և յերկրի ըզբարոզութիւնս նոցին : Օ, ի ՚ի կատարածի գալոց են սուրբ մարգարէք առ ՚ի յանդիմանել զսուտ քրիստոսն : Եւ վասն Երուսաղէմի բաժանմանն, և հեթանոսաց պատերազմաւ ապականութեան, և որ ընդդէմ եկեղեցւոյ հաւածանք, և զբանսարկուին կտրծանումն : Եւ հակառակ քրիստոսին զգալուստն, և զսուտ մարգարէին զխաբէութիւնն, և զփրկելոցն թուոյ բազմութիւնն. և զԲաբելոնի զանկումն, և ամենալի կալին զանյութիւն, և զդառն ողկուզին ըզկեթն : Եւ զսրբոցն մաքրագոյն զհանգիսան, և զծովուն ապակեայ զնմանու-

Յ Ա Օրէն. Եւ սոքա զի վասն ծանօթութեան կնքոցն :

թիւնն : Եւ ղսեւթն սկաւառակէն՝ առ
տուածային բարկութեն հեզուքն յեր-
կիր և ՚ի ծով և յայլ տարերս՝ վասն չար
մարդկան չարչարանացն հասելոց : Եւ
կիսոյ աթոռոյ գազանին խաւարումն :
Եւ աջնորդութիւն բանսարկուն ընդ
Եփրատ անցանելովն սպասաւորաց , և
նոցին տկարութեանն կշտամբումն . և
ամենատարած շարժումն , որ այսմ կեն
ցաղոյ՝ զփոխադրութիւն ածէ . պունը-
կիլ քաղաքին ՚ի գազանն , այսինքն ՚ի
բանսարկուն հանգիստ , ուր և արժանի
նորին կործանումն ցուցանի : Եւ ասն որոյ
ի գերաշխարհիկ զօրութեանցն օրհնի
Աստուած . և զի եկեղեցի վերինն Երու-
սաղէմի ընդ Քրիստոսի միաւորի զճշմա-
րիտ միաւորութիւն՝ . և բարկութեանն
կոխի հնձան : Իմանալի ընթրիքն յեր-
կրաւորացս պակասելն , յոր վայելեն
հրեշտակք և հրեշտակատիպ մարդիկ .
Հովառակ քրիստոսին և իւր սպասա-
ւորացն ՚ի գեհեան մատնելն : Եւ տուտ
և զքանսարկուն կասպանս , և զսռ ժամ
մի զնորին լուծումն է ուսանել . և ա-

1 Ա Օրէն . Եւ եւթն սկա ջաղո :
ւառակքն են :

2 Բ Օրէն . Որ յայսմ կեն միաւորութեանն :

3 Ի Օրէն . Ըստ ճշմարիտ

պա զառաքումն 'ի կորուստն . զի ընդ
Քրիստոսի թագաւորեն¹ սուրբքն , որք
յառաջ քան զսուտ քրիստոսին երանե-
լիքն : Յորում 'ի սակաւ մի լուծանել
բանսարկուին՝ Գոգայ և Մագոգայ իւր-
ռովելն և ընդ նմին տանջելն : Աստ և
գիրք դպրութեան ըստ իւրաքանչիւր
գործոց , և գիրք կենացն՝ բտնին : Ամն
վերին Երուսաղէմի և Քրիստոսի հարս-
նութեանն² արժանի լինի , և այլք ընդ
բանսարկուին տանջին : Աւսանի 'ի հը-
րեշտակէն և զիմանալի բանական քաղա-
քին բացայայտութիւն . զթիւ դրանցն
և զչափ սլարսպաց . և զուխս Հոգւոյն
սրբոյ՝ որ զնա ոռոգանէ . զծառն կենաց
և զանապական նորին պտուղն : Այլ զի՝
բանիւ ոչ որ կարէ վերին վայելչութեան-
ցըն հասու լինել³ , և զպատրաստեալն 'ի
Քրիստոսէ զսրբոցն զբարիսն ճառել , զոր
'ի հանդերձեալն գալուստ պարգևէ սի-
րելեաց⁴ իւրոց :

Այս սմենայն առաջի կայ մեզ իմու-
նալ յաստուածային յայտնութեանս⁵ ,
կերակուր բանի կատարեալ Հոգւոց ճա-

1 Բ. Օրէն . Թագաւորես-
ցեն :

2 Ա. Օրէն . Հարսանեացն :

3 Ա. Օրէն . Արժանի լինել :

4 Ա. Օրէն . Սրբոց :

5 Բ. Օրէն . Յայտնութենէս :

չակելի, և ոչ աղայոցն մտօք և կաթըն-
կեր հոգւոց հասակաց. այլ որք կարեն
յընդարձակութիւն հաւատոցն իւր-
եանց զսոյն ամբօրովել, և զգալի ձեռովքն
ճանապարհ առնել յիմանալեացն հայե-
ցողութիւն: Քանզի անմարմնոց իրք՝
մարմնաւորացս ոչ միայն դժուարահա-
սանելի է, այլ և դժուարահաւատալի,
ըստ այնմ. «Շնչաւոր մարդ՝ ոչ ընդու-
նի զհոգւոյն Աստուծոյ, զի յիմարու-
թիւն է նմա. և ոչ կարէ գիտել թէ հո-
գեպէս քննիցէ »: Օայնպիսիսն արտա-
քոյ բանիս քննութեան 'ի սկզբանս 'ի
բաց առաքեմք, զի մի՛ յոչ տանելն՝ ըզ-
սոյն յաման հաւատոցն՝ դատապարտեա-
ցին: Եւ մեզ եկեալ շուրջ կայցեն հո-
գեւորքն, զի զհոգւոյն Աստուծոյ յայտ-
նութիւնս ըստ կարի միջնորդութեան
բանի մեկնութեանս՝ ընդ ոգիս նոցա
համեմատեսցուք. որպէս զի՛, յայսպիսի
բանական սեղանոյս յագեցեալ՝ զուար-
ճասցին գոհութեամբ 'ի պարգևիչն Քրի-
ստոս. թէ որպէս նա՝ որ խաղաղու-
թեանն է միջնորդ, ըստ որում եկե-
ղեցեալ յայտնեաց զոնօրէնութեանն

խորհուրդ՝ իշխանութեանց և պետու-
 թեանց որ յերկինս, այսպէս և ՚ի ձեռն
 նոցին սրբոց զօրութեանցն զիւր փառան
 և զպաշտօնն ՚ի նոցանէ և զմիւսանգամ
 գալստեսնն ահաւոր խորհուրդ յայտ-
 նեաց Եկեղեցւոյ :

**ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ
ՍՐԻՈՅՆ ՅՈՎ, ՀԸՆՆՈՒ
ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԻ**

ԳԼՈՒԽ ԱՌԸԾԻՆ

Թէ 'ի ձեռն հրէշտակի եղև առ նա յայտնութիւնս :

ՃԱՌ ԱՌԱՋԻՆ

“**ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ** Յիսուսի Գրիստոսի, 'ի ձեռն որոյ ետ Աստուած ցուցանել ծառայից իւրոց՝ որ լինելոց է վաղվադակի ” : **Յայտնութիւն** ասի ծածուկ խորհրդոցն երևումն , 'ի ձեռն որոյ սլայծառանայ իշխանականն եթէ՛ աստուածային տեսլեամբ և եթէ աստուածային երևմամբ՝ . զոր եղեալ սուինքն 'ի Գրիստոսէ ասէ . և զայս՝ տնօրինական անուամբքն , զի 'ի Գրիստոսէ , ասէ , և ոչ սոսկ յԱստուծոյ : Եւ թէ 'ի ձեռն **Յիսուսի** Գրիստոսի ետ Աստուած զգիտութիւնս

Ի Բ ՕՐԻՆ . Իմացմամբ :

յայտնել, յայտ է՝ թէ հոգւոյն, այսինքն՝
 զի Քրիստոսիւ իջանէ 'ի մեզ ներգոր-
 ծութեան հոգւոյն շնորհ¹ : « Զուցա-
 նել ծառայից իւրոց որ լինելոց էր : Եւ
 ոչ է այս որպէս զաւետարանն՝ աստուա-
 ծաբանական ճառք բարձրագոյնք , այլ
 առ ծառայս իւր և վերակացուս եկե-
 ղեցեացն՝ 'ի ձեռն ծառայակցիս իւր-
 եանց² : Յովհաննու եցոյց զոր հանդեր-
 ձեալ է լինել վաղվաղակի : Եւ վաղվա-
 ղակիս լուեալ ոմանք՝ առ ոտն կարծե-
 ցին լինել զսորա կանխասացութիւնն .
 բայց հազար ամի յաչս Տեառն որպէս
 օր երեկի զի անց՝ համարեալ է :

« Եւ նշանակեաց առաքելով 'ի ձեռն
 հրեշտակի իւրոյ առ Յովհաննէս ծառայ
 իւր , որ վկայեաց զբանէն Աստուծոյ , և
 զվկայութիւնն³ Յիսուսի Քրիստոսի զոր
 ետես , և որ էր , և որ լինելոցն էր յետ
 այնորիկ : Քրիստոսն իմ , ասէ , որպէս
 տէր իւրոյ ծառայի՝ արար զյայտնու-
 թիւնս . զի առաջի խոստովանողաց իւ-
 րոց զայս վկայեցից , որով դարձ և ա-
 պաշխարութիւն լինելոց էր լսողացն :

1 Ա Օրէն . Ներգործու-
 թեան շնորհ : Բ Օր . Ներ-
 գործութի հոգւոյն և շնորհ :

2 Բ Օրէն . Իւրոյ :

3 Բ Օրէն . Զվկայութեն :

« Որ էր », այսինքն՝ որ ծածկեալ էր 'ի մարդկանէ խորհուրդն՝ որ էր յերկինս, զոր յաջորդ բանիւքն պատմէ : « Եւ որ լինելոցն էր », որպէս կատարած աշխարհի և սուտ քրիստոսին երևումն . զի զերկուս զայսոսիկ ետես երանելիս հոգւոյ ակամբ , զոր ինչ յերկինս , և զոր ինչ լինելոց էր յետոյ 'ի յերկրիս :

« Երանի որ ընթեռնու զբան մարգարէութեանս այսորիկ , և որ լսէ և պահէ զոր ինչ 'ի սմա գրեալ է . զի ժամանակս մերձեալ է » : Երանէ զայնոսիկ որք 'ի ձեռն գործոց ընթեռնուէն զասացեալսս 'ի մերձակայ ժամանակիս , յորմէ երանութեանս հանդիպեալ : Քանզի ամենայն գործք առաջի կայ , ըստ որում ասաց Տէր . « Գործեցէք մինչդեռ աւուրկայ » : Եւ զի ասէ , ժամանակս մերձեալ է , զհատուցման վարձուց ժամանակն ասէ՝ գործողացն զբան մարգարէութեանս : Իսկ մերձեալ՝ վասն ժամանակիս կենցաղոյս փոքրկութեան ասէ¹ , ըստ առաքելոյ՝ « Այժմ մերձ է մեզ փրկութիւն » :

« Երանէս առ եւթն եկեղեցիս՝

¹ Բ Օրինակն չորնի ժամանակիս ... ասէ :

որ Ասիա , շնորհք ընդ ձեզ և խաղաղութիւն յէջն , և որ էն , և որ դալուցլն է . և յեւթն զօրութեանց հոգւոյն՝ որ է առաջի աթոռոյն իւրոյ Կ : Բազմաց գոլով եկեղեցեաց շուրջ ղնովաւ , այլ յեւթն միայն առաքեաց . վասն զի եւթնեակ թիւն խորհրդաբար զամենայն եկեղեցիսն նշանակէ . և զի ըստ եւթնեակ թուոյս համարու ամենայն էիցս ընթացք լինի : Եւ զեւթն եկեղեցւոյն հրեշտակսն՝ եւթն հոգի անուանէ առաջի աթոռոյն Աստուծոյ , ուստի և ասէ . “ Շնորհք ընդ ձեզ և խաղաղութիւն Կ յերից անձնաւորութենէ աստուածութեանն : Բանգի էն՝ զՀայր յայտ առնէ , որ խօսեցաւ ընդ Մովսէսի և ասաց . “ Ես եմ որ էն Կ : Եւ որ էն՝ զԵւանըն , զորմէ գրեաց յաւետարանն . “ Երի սկզբանն առ Աստուած Կ : Եւ որ գալոցն է՝ զմխիթարիչն , որ միշտ գայ առ որդիսն եկեղեցւոյ սրբոյ՝ ի ձեռն մկրտութեանն . զորում տիրապէս գիտութիւնն ի հանդերձեալն հաւատամք առնուլ : Եւթն հոգի՝ զեւթն հրեշտակսն դնէ , որ յեկեղեցեացն վիճակեցան վերակացութիւն , որք և թուակից յիշին աստուածայնոյ և թագաւորականի Եր-

ըորդու թեանն . այլ որպէս ծառայք յիշին ընդ նմա , որպէս աստուածայինն գրէ աւաքեալ . « Վկայութիւն դնեմ առաջի Աստուծոյ և ընտրելոց հրեշտակաց » :

Իարձեալ և այլ ինչ զմտաւ ածեմք ՚ի վերայ կանխասաց բանիս . « Եւ է , և որ էն , և որ դալոցն է » . կարծեմք ըզհայր նշանակել , որ գերագունակապէս ունի առ ինքն զամենայն , այսինքն՝ զանցեալն և զներկայն և զուպառնին : Իսկ եւթն հոգի՝ զներգործութիւն կենարարի Հոգւոյն¹ , որ վարէր զՔրիստոս Աստուած՝ որ վասն մեր մարդացսու² : Օյսյսպէս առնլով ըստ կարգի գայ՝ յաւելլուած բանիս զոր ասելոց է , թէ « Եւ Յիսուսէ Քրիստոսէ հաւատարիմ վկայէն »³ : Իսկ եթէ նախ զՀոգին դնէ քան զՔրիստոս , մի սքանչանար . քանզի անխորտիր են ՚ի բազում տեղիս այսպէս դընել առաքեալքն :

« Եւ Յիսուսէ Քրիստոսէ հաւատարիմ վկայէն , որ է անդրանիկ ՚ի մեռեալս և իշխան թագաւորութեանց երկրի » :

1 Բ Օրէն . Հոգւոյն կենդանարարի :

2 Ա Օրէն . Մարմնացաւ :

3 Անշոյն օրէնաւոր ունին . Եւ Յմի քմի հաւատարիմ վկայէն իմ վկային :

Սա որ հաւատարիմ է յամենայն բանս
 իւր, վկայեաց առաջի պոնտացւոյ Պի-
 ղատոսի գոլ զինքն թագաւոր ամենայնի:
 'Իարձեալ՝ հաւատարմապէս վկայեաց ա-
 ռաջի Հօր՝ մարմնոյ իւրոյ կրիւք զբնու-
 թեանն¹ անմեղու թիւն, որով և զսատա-
 նային եհան 'ի գլուխ զդատապարտու-
 թիւն 'ի խաչին, եղեալ 'ի մեռելոց ան-
 դրանիկ՝ որպէս կեանք և յարու թիւն:
 Այլ և անդրանիկ, զի ոչ է որպէս յառա-
 ջագոյն մեռեալքն՝ և յարուցեալք և
 վերստին մեռեալք. այլ սա յաւիտեան
 կացեալ անմահ՝ մարմնովն որ մեռաւ:
 Իշխէ թագաւորաց՝² որպէս թագաւոր
 թագաւորաց և տէր տերանց, հաւա-
 սար գոլով Հօր և համագոյ: 'Նոյն իշ-
 խէ և թագաւորաց՝ երկրի, յայտէ՝ թէ
 երկրաւոր ցանկու թեանց և սերմանու-
 ղաց նոցին գիւաց. և այս՝ մարմնովն,
 զի զբնութիւնս զոր նոքա կոխան արա-
 րին՝ ան և իշխան նոցին արար, որոց և
 սաստէր որպէս ծառայից և հալածէր.
 զի յորժամ հաւատարմացոյց զմարմնոյն

¹ Ա Օրէն. Զբնութեանս: Իսկ 'ի լուսոնցս համոյայնն

² Բ Օրէն. Իշխան թագաւորութեանց: Բ. էն: Բ Օրէն. Իշխէ և թագաւորէ:

³ Ա Օրէն. Քանզի իշխէ.

անմեղութիւնն 'ի ջուրսն Յորդանանու
առաջի Հօրն և հրեշտակաց, կոխեաց զայն
որ ասէր. « Ինչ տուեալ է այս ամենայն » :

Ի այց երանելին Գրիգոր և իմաստու-
նըն Ալւրեղ՝ « զէն, և որ էն, և որ գա-
լոցն է ամենակալ », 'ի վերայ Քրիստոսի
առնուն, անիոյթ արարեալ զայս՝ զոր
յետ այնորիկ ասէ. « և 'ի Յիսուսէ Քրիս-
տոսէ հաւատարիմ վկայէն » . այլ միայն
յայն հային՝ թէ « որ գալոցն է ամենա-
կալ » : Քանզի առաջի ունէին սոքա, ոչ
ըստ կարգի զբանիցս քննութիւն, այլ
միայն զբանին Աստուծոյ զէութիւն և
զանձնաւորութիւն հաստատել, զի երե-
ւեցի համապատուութիւն Երրորդու-
թեանն, ըստ իւրաքանչիւր անձնաւո-
րութեանցն բաժանման : Եւ ոչ է սքան-
չելի, զի ահա և ինքն աստուածաբանն՝
զոր յաւետարանն զերեքսրբասացու-
թիւնն սերորէիցն՝ Որդւոյ ուստք վե-
րադրեալ, և 'ի գործս առաքելոցն՝ 'ի
հրապարակախօսութեանն Պօղոսի՝ Հո-
գւոյն սրբոյ, և 'ի սոսկալի խորհուրդ ա-
ռաջադրութեանն՝ Հօր, առ որ և սովոր
եմք զաղօթան առնել, սա 'ի ծննդեանն
ճառի՝ Երրորդութեանն առնու : Եւ այս
ցուցանէ զհայրենի ձայնն ոչ հակառակ

գոլ մեր կարծեացս, որպէս զի Աստուծով զբանս կատարեսցուք :

«Ար սիրեացն զմեզ և ելոյժ զկապանքս մեզաց մերոց արեամբն իւրով. և արար զմեզ թաղաւորս և քահանայս Աստուծոյ Հօր իւրոյ. նմա փառք և զօրութիւն յաւիտեանս յաւիտենից » : Օ, ի սիրով խոնարհեցաւ 'ի փրկելն' և ոչ ըստ արժանեաց. ելոյժ զկապանս մեզաց խաչիւն, զի զմահն՝ զոր մեք պարտ էաք յանցուածով օրինացն, ինքն մեռաւ և ըզմեզ արձակեաց : Եւ արար զմեզ թաղաւոր՝ յուսով ըստ անսուտ խոստմանն. զի եթէ համբերեմք՝ ընդ նմին և թաղաւորեմք : Իսկ քահանայք եմք Աստուծոյ Հօր, ըստ որում և հանապաղ մատուցանեմք նմա զբանաւոր պատարագ. գոհութեան և օրհնութեան, հաւանեալք խրատուն, « Մատո Աստուծոյ պատարագ օրհնութեան » փոխանակ անբան զոհից. և « Գոհացօղք լինիջիք զԱստուծոյ և զՀօրէ նովաւ », յայտ է թէ Քրիստոսիւ : Այլս վայելչական է նմա փառքս 'ի վախճան բանիս, որ եհան ըզմեզ յայս պատիւս, և արար զայսքան շնորհս : Քանզի և ոչ այլ ինչ ունիմք տալ փոխարէն՝ բայց միայն զփառս :

«Լհաւասիկ գալոց է ընդ ամպս երկնից . և տեսցեն զնա ամենայն աչք, և որք խոցեցինն, և կոծեսցին 'ի վերայ նորա ամենայն ազգք երկրի, այո՛ ամէն ուր : Օ, որ աստ տեսաք իբրև զգառն զենեալ, հայրական փառօքն դատաւոր ընդ ամպլս եկեսցէ : Իմանամք ամպ՝ զանմարմնոցն զօրութիւնս, որովք գալոցն է . իսկ փառք՝ զգալստեանն¹, զոր 'ի Թափօր լեառն առաջի աշակերտացն յայտնեաց, զոր տեսանեն յայնժամ ամենայն աչք՝ և որք խոցեցինն : Լ, ազգ՝ որ յանհաւատութեան մնացին, կոծեսցին 'ի վերայ նորա ասէ, այսինքն՝ ցանկութեամբ² վայելչութեան փառաց նորա, յորմէ տեսանեն զինքեանս վրիպեալս : «Լ, յո՛ ամէն ուր . այսինքն՝ ամենեւին, զի այս է միտք ամենի եթէ 'ի Հելլենացի, և եթէ յԵբրայեցի լեզու . քան զի առ նոսա ամէնն՝ Թարգմանի եղիցի, և աստ ուռնու զամէնս՝ հաստատութեան լրումն, զի ամենեւին լինելոց է կրկնակի ահաւոր գալուստն :

«Լ, եմ Ալֆա, և Օ³, ասէ Տէր Աս-

¹ Ա Օրէն. գալստեանն. ³ Բ Օրէն. ցառելու 'ի փա-

² Բ Օրէն. ցնծութեամբ. Գոգծի և զյայն դոտու Ա Լ Ե :

տոււած, որ էն, և որ է, և որ գալոցն է՝
Տէր ամենակալդ։ Օ, Քրիստոսէ աստ յայտ
առնէ գոլ Աստուած և իշխան ամենայ-
նի, անսկիզբն՝ միանգամայն և անվախ
Ճան. զի որպէս Ալֆայն նախ քան զայլ
տառան, այսպէս նա՝ նախ քան զեղեալ
քըս. այլ և ըստ Օի՝ ամենայն ՚ի նոյն
կատարի, որ էն, և է, և գալոց է հա-
տուցանել ըստ իւրաքանչիւր գործոց ա-
մենակալ տէրութեամբն։

«Եւ Յովհաննէս եղբայր ձեր, և
հաւասարակից վշտաց և արքայութեան
և համբերութեան որ ՚ի Քրիստոս Յի-
սուս։ Եւ ի կղզիս որ կոչի Պատմոս՝
վտան բանին Աստուծոյ և վկայութեանն
Յիսուսի Քրիստոսի։ Եւ եղբայր ձեր ա-
սէ, և հաւասարակից որ ՚ի Քրիստոս նե-
ղութեանցն, զի արժանահաւատ լինի-
ցի՝ թէ «ընդ ձեզ եմ»։ և վտան կցորդ
ձեզ լինելոյ ՚ի Քրիստոս նեղութեամբն՝
եմ ՚ի Պատմոս սակս սիրոյ. և իբր խոր-
հրդակից եղբարց պատմեմ ձեզ՝ զոր
աստ երևեցաւ ինձ։

ԳԻՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վասն տեպեան՝ 1 յորում ետես զՏէր 'ի մէջ ոսկի ճրա-
գարանացն՝ զգեցեալ պճղնաւոր :

“ Եւ եղև յիս հոգի յաւուր կիւրա-
կէի . և լուայ զկնի իմ՝ ձայն մեծ իբրև
զփողոյ՝ ասելով . ես եմ Ալֆա և Օ , ա-
ռաջին և վերջին . զոր տեսանեսդ՝ գրեա
'ի գիրս , և տուր տանել առ եւթն ե-
կեղեցիս , յԵփեսոս , և 'ի Զմիւռնիա , 'ի
Պերգամոն , և 'ի Թիւատիր , և 'ի Սար-
գիսեա , և 'ի Փիլադեղփն և 'ի Լաւոդի-
կեա ” : Հոգւոյն սրբոյ եղէ ես ընդու-
նակ և հոգիական միտս ստացայ յաւուրս
կիւրակէի , որ է պատուական վասն յա-
րութեանն : “ Ձայն լուայ իբրև զփո-
ղոյ ” : Եւ յամ նմանեցուցանէ վասն մե-
ծաձայնութեանն , որպէս զի ցուցցէ թէ
զհանուր՝ վայրն ելլց բարբառ նորա :
Եւ Ալֆայն և Օն յայտ առնէ դար-
ձեալ զԱստուծոյ անսկիզբն և անվախ-
ճան զլինելն . և զի ինքն է սկիզբն ամե-
նայնի և վախճան . “ Ամենեքին մաշին ,
և դու նոյն ես ” ասացաւ :

1 Ա Օրէն . պաշտէ Վասն փիլադեղփիս և 'ի Լաւոդիկ :
տեպեան :

3 Բ Օրէն . Զընդհանուր :

2 Բ Օրէն . Ի սարգիս և 'ի

Հրամանն առնուլ 'ի ձայնէն գրեւ շտեսիլն, և ըստ կարգի դնէ զեւթն եւ կեղեցեացն անուանս առ որս առաքէ, 'ի վերայ որոյ առնումք տեսութիւն ըզնախասացեալն. զի եւթն է թիւ աւուրց շաքաթուն, որով կարգի գայ ներկայ յաւիտեանս: Եւ եւթն երկինս և եւթն հրեշտակաց դաս ասաց մեծն Իրենէոս գոլ:

«Եւ դարձայ ես տեսանել զձայնն որ խօսէր ընդ իս. և 'ի դառնալն իմ տեսի եւթն ճրագարանն ոսկի. և 'ի մէջ ճրագարանացն նման որդւոյ մարդոյ, զգեցեալ պճղնաւոր, և քօտեորեալ առ ըստեամբքն քօտի ոսկեղէն»: Յայտ առնէ ոչ զգալի գոլ ձայնս, զի դարձայ ասէ՝ տեսի, և ոչ թէ լուայ, որ մարմնականս ոչ է, այլ հոգեոր՝ քանզի առհոգի նոյն է՝ լսողութիւն և տեսութիւն: «Եւ 'ի գառնալն տեսի եւթն ճրագարանն ոսկի». զեկեղեցիսն գոլ զսոսա ըզմտաւ ածեմք: «Եւ 'ի մէջ նոցա զՔրիստոս նման որդւոյ մարդոյ»: Ոսկի են ճրագարանքն, զի մաքուր և անապական է 'ի նոսա՝ հաւասն: Եւ զի նման ասէ

¹ Բ Օրէն. Առ հոգւոյն է:

² Բ Օրէն. չէ՛ ի նոսա:

ԼՔրիստոս որդւոյ մարդոյ. քանզի ոչ սոսկ մարդ է, այլ և Աստուած համանգամայն. շրջի 'ի մէջ եկեղեցեացն, այսինքն բնական 'ի սիրտս նոցա. « Փորձեցէք ասէ՝ զան ձինս ձեր, զի Քրիստոս 'ի ձեզ է Դ : Իսկ զգեցեալ է պճղնաւոր, զքահանայակա նըն զգեստ, որպէս 'ի հնումն հրամայեցաւ. զի և նա քահանայ ըստ կարգին Մեւքիսեդեկի, և քահանայապետ միշտ մատուցանող զինքն պատարագ յեկեղեցիսն առաջի Հօր :

Գօտի ոսկեղէն ունէր, ոչ ընդ մէջսն՝ որպէս այլք 'ի մարդկանէ ընդունողք հեշտութեան, քանզի յայսմանէ աստուածային մարմինն անկոխելի էր. այլ առ ստեամբքն 'ի սիրտն, որ նշանակէ զըստ արգարութեան բարկութիւնն՝ արգելեալ մարդասիրութեամբն առ 'ի ոչ հեղուլ 'ի մարդիկ : Ասեւ երկու սաինքն ընդ գօտեաւն՝ զտէրունական նոր ուխտն ճշմարտապէս ցուցանէ մարդասիրութեամբն պնդեալ, ուստի հաւատացեալք կերակրին : Ասկի գօտին՝ զի պատուական է սէրն, մոքուր և առանց ժանգոյ :

« Այլ գլուխ նորա և հեր իբրեւ զասր սպիտակ և որպէս զձիւն, և աչք նորա

իբրև զքոց հրոյ Դ : Ապիտակ հերն ցու-
ցանէ , զի թէպէտ և յետոյ երևեցաւ
առ մեզ գլուխ եկեղեցւոյ , այլ 'ի սկըգ-
բանէ էր նախքան զյաւիտեանս : « Եւ
որպէս զծիւն Դ . զի որպէս հեր 'ի գլխոյ
աճէ , այսպէս և խորհուրդք 'ի մտաց .
արդ՝ ամենայն խորհուրդք Տեառն մերոյ
սուրբ են և պարզ և առանց շամանդաղի :
« Եւքն իբրև զքոց հրոյ Դ . զի զսուրբս
լուսաւորէ , և զաղտեղիս բոցակիզէ :

« Եւ ուրք նորա նման պղնձի ծխելոյ 'ի
մէջ հնոցի հրաշէկ Դ : Օրոտն և աստուա-
ծայինն Գրիգորիոս մարմնով տնօրէնու-
թեանն դոլ ասէ նշանակ , որով զմեր
փրկութիւն Աստուածութիւնն՝ եկեալ
ներգործեաց : Եւս ուրք է հիմն եկեղե-
ցեաց , որպէս ասէ առաքեալ : Եւլ նմա-
նեցուցանէ զնա պղնձի ծխելոյ՝ վասն ա-
նուշահոտութեանն որ 'ի նմանէ բու-
րէ ծխեալ կնդրուին : « Ի մէջ հնոցի հը-
րաշէկ Դ . յայտ է թէ հողեղէնն մարմին 'ի
մէջ աստուածային հրեղէն բնութեանն
հրացեալ , ուստի բուրեաց անուշահո-
տութիւն յանշփոթ միաւորեցելոյն 'ի
հոտոտելիս մտաց հաւատացելոյ : Ստք

Ի Բ Օրէն . Աստուածութեանն :

դարձեալ իբրև զպղնձի ծխելի ՚ի գլուխըն՝ Բրիստոսի յօգեալ առաքեալքն, որք ՚ի մէջ հրոյ փորձութեանցն փորձեցան ըստ նմանութեան վարդապետին. և ըզքարոզութիւնն քողցրաբարբառ իբրև զկնդրուկ ՚ի փորձութիւնսն վերածխեցին, որով զհեթանոսս ՚ի հաւատս կաշեցին, ըստ այնմ. « Հոռ անոյշ եմք ՚ի մէջ փրկելոցն և ՚ի մէջ կորուսելոցն » :

« Եւ ձայն նորա իբրև զձայն ջուրց բազմաց » : Իրաւապէս համանուն¹ Հոգւոյն սրբոյ ձայն նորա անուանի, որ գետս յորովայնէ հաւատացելոցն զկենդանի ջրոցն բղխէ, և ընդ ամենայն երկիր հըռչակի վայելչութեամբ :

« Եւ ունէր յաջոյ ձեռինն իւրում աստեղս եւթն. և ՚ի բերանոյ նորա սուր երկսայրի սրեալ ելանէր. և երեսք նորա իբրև զարեգակն ճառագայթեալ երևէր » : Եւ աստեղս եւթն՝ զոր բարձեալ ունէր, զեկեղեցեացն ասէ զհրեշտակս, այսինքն՝ զվերահացու քահանայապետսն : Սուր երկսայրի՝ ընդդէմ ամբարշտացն զբացախօսութիւնն, որ որոշող է և հատու քան զամենայն սուր երկսայրի, որ

կորէ և հատանէ և քննէ զներքին մեր մարդս: «Եւ երեսփնորա իբրև զարեգաւորն ու ոչ եթէ զգալի էր ճառագայթն, այլ իմանալի: Արեգակն է արդարութեան Քրիստոս, ըստ որում ասաց Ջաքարիաս, որ լուսաւորեաց ՚ի մեղաց խաւարէ զաշխարհս, և ուսոյց զգիտութիւն բարեպաշտութեան:

«Իբրև տեսի զնա, անկայ առ ոտս նորա իբրև զմեռեալ, և եգ ՚ի վերայ իմ զաջ իւր և ասէ. մի երկնչիւր, ես եմ սկիզբն և ես եմ վախճան. ես եմ կեանք և ես եմ որ մեռայ, և ահաւասիկ կենդանի եմ յաւիտեանս յաւիտենից: Օնոյն կիրս կրեն զառաքելոյս Յեսու Նաւեայ և Դանիէլ՝ սակաւ տկարութեան մարդկային բնութեանն, առ որ ասաց Քրիստոս, մի երկնչիւր. այսինքն՝ թէ ոչ ՚ի սպանանել եկի զքեզ ես՝ որ անսկիզբն եմ և անվախճան, և եղէ վասն քո մեռեալ:

«Եւ ունիմ զփականս մահու և դըժոխոց: Այսինքն՝ իմ է իշխանութիւն զմարմին և զհոգի սպանանել:

«Գրեաւ զոր տեսանեաղ, որ էն, և որ հանդերձեալ է լինել յետ այնորիկ: Օխորհուրդ եւթն աստեղն զոր տեսեր յաջոյ իմ, և զեւթն ոսկի ճրագարանաւ

ցրն. եւ թն աստեղքն՝ եւ թն եկեղեցեացն
հրեշտակքն են , և եւ թն աշտանակքն՝
եւ թն եկեղեցիքն են ։ Քանզի լոյս ճշ-
մարիտ Քրիստոս է , յորմէ ճրագարանքն՝
այսինքն եկեղեցիքն ընկալեալ զհոգին
լուսաւորեցան , և ՚ի գիշեր կենցաղոյս
պայծառացան : Այլ ճրագարանք վայել-
չապէս եկեղեցիքն ասին , զի ուրք զլու-
սաւորիչն ունին զբանն կենաց , ըստ ս-
րում առաքեալքն ՚ի նոսին հանգչին որ-
պէս յաշտանակ : Իայց զի ոսկի է , եթէ
ճրագ և եթէ ճրագարան՝ վասն անաղ-
տըն որ ՚ի նոսա հաւատոցն իմանամք .
սոցա զիւրաքանչիւրոցն հրեշտակս լու-
սաւորեաց իւրոյ գիտութեամբն՝ լուսով ,
և պահապանս ՚ի վերայ կացոյց նոցա ,
որպէս և ասաց ինքն Տէրն : Ի ձեռս բար-
ձեալ էր զնոսա , յայտ է՝ թէ կրելով նա-
խախնամութեամբն : Այս գլուխս և
աստուածաբանն Գրիգորիոս զմտաւ ա-
ծեալ , և զաստեղսն՝ ապացոյց լուսա-
ւորութեանն և մաքրութեանն անուա-
նեաց :

I Ա Օրէն . Գիտութեանն :

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ

Յայտարարութիւն գրելոյն առ հրեշտակ Եփեսացւոց
եկեղեցւոյն :

« Լ՛ու հրեշտակ Եփեսացւոց եկեղեցւոյն գրեալ . այսպէս ասէ որ ունի զեւթըն աստեղս յաջ իւր , և շրջի 'ի մէջ եւթն աշտանակաց ոսկւոյդ : Ի ձեռն հրեշտակին ընդ եկեղեցին խօսի , որպէս 'ի ձեռն դաստիարակին՝ առ դաստիարակեալն . նաև ընտանեցուցանէ ուսուցանողին զաշակերտեալսն , զի թէ սոքա զանձն օրինակ տան և զքանս 'ի խրատ , ջանան ամենայն իրօք նմանել վարդապետին : Եւթն աստեղս դարձեալ զոր ասէ , զնոսին իմանամք զառաջնորդսն , զորս հրեշտակս կոչէ ըստ մարգարէին , զորս աջն Քրիստոսի և զօրութիւնն բարձեալ ունի , որ կրէ զծագս երկրի և 'ի մէջ եկեղեցեաց շրջի ընդ աշտանակացն , որպէս խոստացաւ . « Ես ընդ ձեզ եմ յաւիտեան » : Լ՛յլ զեւթն թիւս և Եպիփան առնու երանելին ըստ Իրենէոսի առնլոյն . և եւթն երկին՝ բանաւոր կարգացն յայտ առնէ զարդուցն , յորոց չափ կարգի և ստորինս եկեղեցի , քանզի 'ի մէջ երկոցունց սոցա հաւասարապէս շրջի

Քրիստոս և իւրն գիտութիւն :

«Տեսի զգործս քո և զփաստակս և զհամբերութիւն . և զի ոչ կարես բառնալ զչարսն . և փորձեցեր՝ զի ասէին զանձինս առաքեալս գօլ՝ և ոչ էին . և գտար զնոսա սուտս , և բարձեր զնոսա : Եւ համբերեցեր վասն անուան իմոյ , և աշխատեցար : Եւ ասեմ առ քեզ , զի զսէրն քո զառաջին թողեր . յիշեա ուստի անկարն և ապաշաւեա , և զառաջին գործսն քո արօհ : Իստ երկուց կերպարանաց առ եկեղեցիս իօսի . մին այս՝ զի մեղադրէ , իսկ միւսն՝ զոր 'ի մէջ ածէ զուղղութիւնսն , ուստի և գովէ զաշխատանսն և զհամբերութիւն . և զի 'ի չարացն՝¹ հեռացան , որպէս խրատեցան 'ի թղթի անդ՝ ոչ ամենայն հոգւոյ հաւատալ : Եւրդ՝ ասէ թէ յանուանէն ընկալար զնոսա որպէս զառաքեալս , սակայն յորժամ 'ի գործն հայեցար , գտար զնոսա սուտս՝ և հեռացար , զի զզաղրութիւն նիկողայեցւոցն ունէին : Իայց ածէ ընդ այսմ և զթիւրութիւնն² , զի յառ ընկերն սիրոյ և 'ի բարերարութենէն թուլացան , և յԱստուծոյ մաքուր

¹ Բ Օրէն . Ի չարացն : ² Ա Օրէն . շթերութիւնն :

սիրոյն՝ զոր ուսան յաւետարանէս, ՚ի ստորե քարշէին երկրաւոր զբաղմամբք, վասն որոյ ասէ՝ յիշեալ : Վանզի ամիշին միտք մեր ՚ի մարտն ՚ի մեղս, ուստի զարեթուցանէ յապաշխարութիւն և յառաջինն դառնալ յուղղութիւն :

« Լ'պա թէ ոչ գամ ես վաղվաղակի, և չարժեցից զաշտարակսքո ՚ի տեղւոջէ իւրմէ, եթէ ոչ ապաշխարեսցես : Լ'քդ՝ զայս արա՝ զի ատեսցես զգործս Նիկոլայոսի զոր ես ատեամհ : Շարժումն եկեղեցւոյ՝ է աստուածային շնորհացն մերկութիւնն, յետ որոյ ՚ի սասանումն և ՚ի տասանումն մատնի. զի չար հոգիքն լնուն զչարսն ՚ի մարդկանէ, և ՚ի վերայ նոցա յարուցանեն ներողութեամբն Աստուծոյ : Իործ Նիկոլայեցեացն՝¹ ատեցեալն յԱստուծոյ զաղրագործութիւնն է՝ որպէս ծանեաք :

« Որ ունի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ, զինչ ասէ Հոգին առ եկեղեցիս. որ յաղթէ՝ տաց նմա ուտել ՚ի փայտէն կենաց որ է ՚ի մէջ դրախտին Աստուծոյ : Սարմնական ունկն ամենայն մարդոյ է, հոգւոր՝ հոգեւորքն միայն ստացան, որպէս

¹ Ա Օրէն. Նիկոլայեցւոցն :

և յԵսայի գրեցաւ , այսպիսի յաղթողացս որ առ դէս պատերազմին՝ տալ խոստացաւ ուտել¹ ՚ի փայտէն կենաց , այսինքն՝ հաղորդել ՚ի հանդերձեալ յաւիտենին բարութեանցն : (Նայտնէ փայտին անուամբ զյաւիտենական կենացն ճաշակ . և է մեզ փայտ կենաց Քրիստոս , որպէս Սողոմոն և սոյն առաքեալ այլ ուր . զի նա զիմաստութիւնն Աստուծոյ անուանէ՝ փայտ կենաց , և սա զնոյն Աստուած և կեանք յաւիտենական՝ ճաշակողաց կենարար իւր մարմնոյ . նմա եթէ փափագեմք՝ ընդդէմ ախտից՝ զյաղթութիւնն ուղղեմք , ուստի և ըստ երկուցն հաստատումն է պատրաստեալ , շնորհօք և մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի . ընդ որում Հօր փառք , միանգամայն և Հոգւոյն սրբոյ , այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

1 Բ Օրէն . Էփ . Ուտել :

2 Բ Օրէն . Յաղթից :

ԳԻՈՒԻ ՉՈՐՐՈՐԴ

Յայտարարութիւն առ Զմիւռնացւոց եկեղեցւոյն
հրեշտակն ասացելոց :

ՃԱՌԻ ԵՐԿՐՈՐԴ

“Եւ առ հրեշտակ Զմիւռնացւոց
եկեղեցւոյն գրեալ. այսպէս ասէ անըւ-
կիզքն և անկատարածն, որ եղև մեռ-
եալ՝ և կենդանացաւ Դ : Անկիզքն՝ որ-
պէս Աստուած, և անկատարած՝ մշտըն-
ջենակից մարմնովն զոր ՚ի մէնջ ընկալաւ,
և ՚ի ձեռն մեռելութեանն իւրոյ եբաց
մեզ զկեանսն յաւիտենից :

“Տեսի զգործս քո և զնեղութիւն
և զաղքատութիւն, այլ աղքատութիւն
քո մեծութիւն եղիցի Դ : Անեղութիւն
և աղքատութիւն զմարմնականս ասէ,
որում համբերեցեր ասէ վասն իմ, լըւ-
կեալ՝ յիշխանաց անհաւատից : Իսկ մե-
ծասցիս՝ այսինքն հոգւով, զի ունիս ըզ-
գանձն թագուցեալ յագարակի սրտի
քում :

“Եւ զհայհոյութիւնն՝ որ ասէին զին-
քեանս հրէսոյս գող, և չէին ինչ, այլ ժո-

Ի Բ ՕԲԷՆ . Ասէ, վասն իմ լկեցար :

ղով սատանայի » : Ահ հասարակ որպէս
կարծեմ՝ զհայհոյիչսն ժողով սատանայի
կոչէ . և զի ասէ՝ թէ ոչ են հրէայք , աշ-
սինքն ոչ 'ի ծածուկ հրէայք , որպէս ա-
ռաքեալն պահանջէ . քանզի հրէայն խոս-
տովանու թիւն թարգմանի , յորմէ նոքա
հեռի էին :

« Այլ երկնչիւր վասն որոյ կամիս չար-
չարեւ . ահա հանդերձեալ է բանսար-
կուն արկանել 'ի ձէնջ 'ի բանտ՝ զի փոր-
ձիցիք , և ունիք նեղութիւն աւուրս
տասն . լեր հաւատարիմ մինչև 'ի մահ ,
և տաց քեզ զպսակն կենաց » : Այլ եր-
կնչիւր ասէ , ո՞վ դու , որ յաստուածա-
մարտ հրէիցն գանեղց ես և փորձելոց
նեղութեամբ . գիտեմ՝ զի զաւուրս տա-
սըն է և ոչ ընդ երկար ժամանակ , վասն
որոյ արհամարհելի է մահ , որ յետ սա-
կաւու առիթ լինի կենաց և անթա-
ռամ պսակաց :

« Ար ունի ունկն լսելոյ՝ լուիցէ , զինչ
Հոգին ասէ առ եկեղեցիս . որ յաղթէ՝
ոչ անիրաւի յերկրորդ մահուանէն » :
Ետ կարգի զայս 'ի վերայ բերէ , զի ցույ-
ցէ՝ թէ նոյն է որ զաւետարանն խօսե-

ցաւ Տէրն՝ և զայս, քանզի զիւրն պա-
հէ՝ սովորութիւն և ասէ. « Զինչ ասէ
Հոգին » . զի 'ի ձեռն Հոգւոյն խօսի Որ-
դի ընդ եկեղեցիս հաւատացելոց՝ զայս,
թէ որ յաղթէ սերմանց բանսարկուն,
թէպէտ և յայս առաջին մահուանէս
ճաշակէ, յերկրորդէն որ 'ի գեհենին է
տանջանք՝ ոչ անիրաւի և յաղթահարի :

ԳԼՈՒԽ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Յայտարարութիւն հրեշտակին որ 'ի Պերգամյ
եկեղեցին :

« Եւ առ հրեշտակն որ 'ի Պերգա-
մյ եկեղեցին՝ գրեա . այսպէս ասէ՝ որ
ունի զսուրն երկսայրի որեալ : Տեսի ըզ-
գործս քո, և զի բնակեալ ես ուր աթո-
ռն է սատանայի » : Եւ ոց էր քաղաքս
այս՝ ուր զայս խօսի, և որ 'ի նա հաւա-
տացեալք՝ համբերութեամբ զփորձու-
թիւնն ընդունէին : Եւ սուր երկսայրի՝
զաւետարանականն ասէ բան, որ զսի-
ւորս հասանէ, և զհաւատացեալսն յան-
հաւատից որոշէ . և երկսայրի՝ զի գէն .

Ի Բ ՕՐԻՆ . Պահանջ :

է արդարութեան, ոչ միայն զոր 'ի ձախ
մէն, այլ և զոր ընդաջմէն է զամբարիշտ
խորհուրդս՝ կտրէ¹ :

«Եւ ունիս զանսուն իմ, և ոչ ուրա
ցար զհաւատս իմ յաւուր յորում Ան
թիպաս վկայն իմ հաւատարիմ եղև . զի
վկայ է իմ հաւատարիմ ամենայն հաւա
տացեալ, որ սպանաւ 'ի ձէնջ որ կայք՝
ուր սատանայ է բնակեալ : Եւ թիպաս
ոմն անուն մանուկ բարի՝ վկայ եղև 'ի
Պերգամայ, զորոյ ընթեռնումք զվկայ
ութիւնն, առնու ապայոյց ամենեցուն
առաքինութեան զնորա վկայութիւնն,
և զմուրեւոյն անմտութիւն վերստին
յիշէ :

«Եւ ունիմ տտել առ քեզ սակաւ .
զի կայ առ քեզ վարդապետութիւնն Բա
ղամայ, որ ուսոյց զԲաղակ դնել Գայ
թակղութիւն առաջի որդւոյն Խորայե
լի, ուտել նոցա զսհեալ և պոռնկել .
այսպէս և դու ունիս զվարդապետու
թիւնն Նիկողայեցեաց՝ զոր ես ատեամի :
Եւրկուս մարտս դժնդակս այս քաղաքս
ունէր, արտաքին և ներքին . մի՝ զվիշտան
Հելենացւոցն, և միւս՝ յայնցանէ որ առ

¹ Բ Օրէն . կոտորէ :

իւրեանսն էին սոսկ անուամբ հաւատացեալք, և կործանեալք 'ի զազրագործութիւն Նիկողայեցեացն. և սերմ չար էր 'ի մէջ բարի ցորենոյն, վասն ուրոյ և զԲաղասամ՝ որ ուսոյց զԲաղակ՝ 'ի մէջ առնու օրինակ, որով յայտ առնէ զլիմանալին Բաղասամ զբանսարկուն, որ զզգալի Բաղակս՝ զչար հերձուածողս ուսոյց գայթակղութիւն դնել հաւատացելոցն՝ զինքեանց պոռնկութիւն և ըդկուապաշտութիւն. զի այս էր նոցա մեզքն 'ի Բելքեգովը՝ զոր կատարեցին և շաղխեցան :

“Արդ՝ ապաշխարեա, ապա թէ ոչ՝ դամ վաղվաղակի, և պատերազմեցայց ընդ նոսա սրով բերանոյ իմոյ 7: Վալ առնէ իւր՝ զվրէժինդրութիւն պատուհասին, զոր սովոր է Աստուած ածել 'ի վերայ անապաշխար յանցուցելոցն : Եւ սուր՝ զի բանն զոր խօսեցաւ, նա գատի զնոսա, թէ ոչ բժշկին ապաշխարութեամբ :

“Որ ունի ականջս՝ լուիցէ, զինչ Հոգին ասէ առ եկեղեցիս. որ յաղթէ՝ տաց նմա ուտել 'ի մանանայէն թաքուցելոյ,

1 Բ Օրէն. Վասն ուրոյ և զԲաղակ 'ի մէջ առնու :

զԲաղուամ՝ որ ուսոյց զԲա-

ղակ : 2 Ա Օրէն. Որ զգալի բա-

2 Ա Օրէն. Որ զգալի բա-

ղակայ :

և տօց նմա զգիրն սրբութեան . և գըրեալ անուն նոր 'ի գիրն , զոր ոչ ոք գիտէ , բայց միայն որ առնուն ։ () անուանայն թաքուցեալ՝ հացն կենաց է որ 'ի յերկնից վասն մեր իջեալ , և կերակուր եղև մտացն սիրոյ սրբոց¹ : 'Իարձեալ ևս օրինակաւ մանանայիս զհանդերձեալ բարութիւնն որ յերկինս է՝ ասէ , 'ի վերինն Երուսաղէմ , որում՝ որք յաղթեն բանսարկուին՝ արժանասցին : () ոցեն , ասէ , և գիր սրբութեան , այսինքն՝ զաջակողմանն կոչումն . և անուն նոր՝ զաստի կենացս տարժանմանն անգիտութիւնն ասէ , և զայն կեանսն ժառանգել՝ զոր ուկն ոչ ետես և ունկն ոչ լուաւ , զհանդերձեալ բարութիւնն , ուր² նոր անուն 'ի նոր կեանսն սուրբքն ժառանգեսցեն :

ԳԼՈՒԽ ՎԵՑՆԵՐՈՐԴ

Յայտարարութիւն հրեշտակին թիւատրոյ եկեղեցոյն :

“ Եւ առ հրեշտակն որ 'ի թիւատրոյ եկեղեցին՝ գրեա . այսպէս ասէ որդին

¹ Եւ Օբէն . պատկերաց : ² Եւ Օբէն . Որ :

Աստուծոյ, որոյ աչք իւր են իբրեւ ըզբոց հրոյ, և ոտք նորա նման պղնձի ծըխեցոյ՝ : Եւսացաք զհրակերպ աչսն՝ լուսաւորելոյ վասն զարդարս և կիզելոյ ըզմեղաւորս : « Եւ ոտքն պղնձի ծխեցոյ », նշանակէ զանդամոցն Քրիստոսի զանուշահոտութիւնն . այլ և զիմանալի անուշահոտութիւնն յանբաժանելի և յանշրմաթ աստուածամարդոյն 'ի մեղ բուրեալ, 'ի յոր¹ մարմինն հողեղէն հրացաւ աստուածային խառնմամբն, զի մարդկային² խորհրդոց եղիցի անշօշափելի :

« Տեսի զգործս քո, և զսէր, և զհաւատ, և զսլաշտօն քո համբերութեամբ . զի բազում է վաստակ քո վերջինն քան զառաջինն . այլ ասեմ առ քեզ բազում, զի թողեր զկինն զՅեղաբէլ, որ ասէր զինքն մարգարէ, և ուսուցանէր մոլորութիւն՝ զճառայս իմ պոռնկեւ և ուտել զզոհեալ » : Քանզի զհաւատս համբերութեամբ և զվաստակս առաքինութեան յօժարութեամբ ընդունիմ ասէ, այլ իրաւամբք մեղադրեմ և ձեզ վասն հերձուածոյն Նիկիոյ³, զոր անուամբ

¹ Բ Օրէն. եւ յոր :

³ Բ Օրէն. հերձոյն Նի-

² Բ Օրէն. ջի'ի մարդկային : կողեայ :

Յեղարեւայ կոչէ վասն ամբարշտութեանն և անառակութեանն . զի թոյլ ետուք, ասէ, զծառայսն իմ զպարզամիտըս՝ գայթակղեցուցանել նոցա, և ձըգել ՚ի զոհեալ և ՚ի պոռնկութիւն՝ ուստի պատուիրանն իմ հրաժարեցոյց :

«Եւ ետու նոցա ժամանակ ապաշխարել զպոռնկութիւնն իւրեանց՝ և ոչ ապաշխարեցին 7: (1) Հար հերձուածն ասէ, ժամանակ ան ապաշխարութեան¹, և ոչ արկ ՚ի կիր զգործս բարիս² :

«Եւ հաւաստիկ ես արկանեմ զնա ՚ի հնոց, և զգործակիցս իւր ընդ որս շնացալ՝ ՚ի նեղութիւնս մեծամեծս, եթէ ոչ ապաշխարեսցեն ՚ի գործոց իւրեանց . և զորդիս նոցա սպանից մահուամբ 7: Եթէ ոչ ապաշխարութեամբ դարձցին, օրինակաւ հնոցի սպառնայ արկանել ըզնոսա յախտ հիւանդութեան : Վործակից շնութեան ասէ՝ զորս յեկեղեցւոյն գայթակղեցուցին, զորս թէ ներողութիւնն ոչ ածէ յապաշխարութիւն, ըզհոգւով մեռեալսն և մարմնով սպանալնէ³, և զախտն կարճէ :

1 Ա Օր. Չար հերձուածոյն 2 Բ Օր. Եւ ոչ առ ՚ի կիր
տո՛ւթ ժամանակ ապաշխարուեալ : 3 Բ Օր. Եւ սպանալնէ :

« Եւ ծանկոյնն սամենայն եկեղեցիք՝
 թէ ես եմ որ յանդիմանեմ զերիկամու-
 նրս և զսիրտս . և սամ ձեզ իւրաքան-
 չիւր ըստ գործոց իւրեանց : Եւ ձեզ
 ասեմ որք 'ի Թիւատիր էք , և ոչ ունիք
 զվարդապետութիւնս զայս . որ ոչ ծա-
 նեայք զխորս սաւոանայի զոր խօսին . ոչ
 արկից զձեւք ծանրութիւն , այլ զոր ու-
 նիք պահեցէք մինչև ես գամ : Ղա-
 նաչեն եկեղեցիքն յորժամ զպատիւ հիւ-
 ւանդութեանն 'ի վերայ ձեր ածեմ , և
 զգուշանան 'ի չար հերձուածոյդ : Օսյս
 ասէ առ ստութեանն վարդապետս , իսկ
 առ պարզմտութեամբ պատրեալն՝ ըզ-
 յաջորդ բանիս . « Եւ ձեզ ասեմ , թէ
 ոչ զչար խորհուրդսն ծանեայք , այլ տը-
 փութութեամբ խոտորեցայք . քանզի նո-
 քա զինքեանս առսքեալս ասէին , և
 այնպէս պատրեցին , 'ի վերայ որոց , ա-
 սէ , ոչ բերել պատուհաս 'ի պարզամը-
 փութեամբ յանցուցելոց , այլ միայն ճա-
 նաչել զչար ախտն և դառնալ յառաջին
 հաւատսն , և զնոյնն պահել մինչև 'ի
 յիւր գալուստն հանդերձեալ :

« Եւ որ յաղթէ և պահէ զգործս իմ
 մինչև ցվախճան , տաց նմա իշխանու-
 թիւն 'ի վերայ ազգաց . և հովուեսցէ

զնոսա գաւաղանաւ երկաթեալ , և իբրեւ զանօթ բրտի փշրեսցէ զնոսա , որպէս և ես ընկալայ 'ի Հօրէ իմմէ » : Որ գործակից լինի , ասէ , ինձ և արասցէ զկամս իմ , տաց նմա իշխանութիւն 'ի վերայ հինգ քաղաքաց՝ կամ տասն , որպէս յաւետարանն սուրբ գրեալ է : Եւ կամ զորս՝ որպէս գաւաղանաւ դատեացէ և փշրեսցէ 'ի ձեռն նոցա՝ որք 'ի Գրիստոս հաւատացին , ըստ այնմ . « Արք նինուէացիք յարիցեն և դատեսցեն զազ գլս » : Եւ զի ասէ . « Որպէս ես առի 'ի Հօրէ » , ըստ մարդկութեան զառնուլն իմացուք :

« Եւ տաց նոցա զաստղն առաւօտուն . որ ունի ականջս՝ լուիցէ , զինչ Հոգին ասէ առ եկեղեցիս » : Եւ տղ առաւօտու՝ զառ 'ի յԵսայեսայ ասացեալն նշանակէ . « Զիմորդ անկաւ յերկնից արուսեակն՝ որ ընդ առաւօտս ծագէր » : Եւս տայ սրբբոցն փշրել առ ոտս՝ որպէս խոստացաւ , յորոց սիրտն արուսեակն լուսաբեր ծագեցաւ , որպէս գրեացն Պետրոս : Եւս մկրտիչն Յովհաննէս և Եղիաթեղբացի արուսեակ 'ի գրոց անուա-

«Եւ ծանօցեն սամենայն եկեղեցիք՝
թէ ես եմ որ յանդիմանեմ զերիկամս
նրս և զսիրտս . և տամ ձեզ իւրաքան
չիւր ըստ գործոց իւրեանց : Այլ ձեզ
ասեմ որք 'ի Թիւատիր էք , և ոչ ունիք
զվարդապետութիւնս զայս . որ ոչ ծա
նեայք զխորս սատանայի զոր խօսին . ոչ
արկից զձեւք ծանրութիւն , այլ զոր ու
նիք պահեցէք մինչև ես գամ ։ Ղա
նաչեն եկեղեցիքն յորժամ զպատիժ հի
ւանդութեանն 'ի վերայ ձեր ածեմ , և
զգուշանան 'ի չար հերձուածոյդ : Այս
ասէ առ ստութեանն վարդապետս , իսկ
առ պարզմտութեամբ պատրեալն՝ ըզ
յաջորդ բանիս . « Այլ ձեզ ասեմ , թէ
ոչ զչար խորհուրդսն ծանեայք , այլ տը
գիտութեամբ խոտորեցայք . քանզի նո
քա զինքեանս առսքեալս ասէին , և
այնպէս պատրեցին , 'ի վերայ որոց , ա
սէ , ոչ բերել պատուհաս 'ի պարզամը
տութեամբ յանցուցելոց , այլ միայն ճա
նաչել զչար ախտն և դառնալ յառաջին
հաւասան , և զնոյնն պահել մինչև 'ի
յիւր գալուստն հանդերձեալ :

«Եւ որ յաղթէ և պահէ զգործս իմ
մինչև ցվախճան , տայ նմա իշխանու
թիւն 'ի վերայ ազգաց . և հովուեսցէ

զնոսա գաւաղանաւ երկաթեալ , և իբրեւ զանօթ բրաի փշրեսցէ զնոսա , որպէս և ես ընկալայ 'ի Հօրէ իմմէ ։ Որ գործակից լինի , ասէ , ինձ և արասցէ զկամս իմ , տաց նմա իշխանութիւն 'ի վերայ հինգ քաղաքաց՝ կամ տասն , որպէս յաւետարանն սուրբ գրեալէ : Եւ կամ զորս՝ որպէս գաւաղանաւ դատեալցէ և փշրեսցէ 'ի ձեռն նոցա՝ որք 'ի Գրիստոս հաւատացին , ըստ այնմ . « Աքք նինուէացիք յարիցեն և դատեսցեն զազ գլս » : Եւ զի ասէ . « Որպէս ես առի 'ի Հօրէ » , ըստ մարդկութեան զառնուլն իմասցուք :

« Եւ տաց նոցա զաստղն առաւօտուն . որ ունի ականջս՝ լուիցէ , զինչ Հոգին ասէ առ եկեղեցիս » : Եւստղ առաւօտուն՝ զառ 'ի յԵսայեսոյ ասացեալն նշանակէ . « Զիմօրդ անկաւ յերկնից արուսեակն՝ որ ընդ առաւօտս ծագէր » : Եւս տայ սրբբոցն փշրել առ ոտս՝ որպէս խոստացաւ , յորոց սիրտն արուսեակն լուսաբեր ծագեցաւ , որպէս գրեացն Պետրոս : Եւս մկրտիչն Յովհաննէս և Եղիաթեղբացի արուսեակ 'ի գրոց անուա-

նին, ոմն առաջին գաղտնեանն կարապետ
 Արեգականն արդարութեան եղեալ, և
 ամն երկրորդին: Այլ մի դու սքանչանաբ,
 թէ զամենեին ներհայն համանունաւ
 բար գրոց կոչէ սովորութիւն. քանզի
 առիւծ 'ի Յուդայէ իմացաք զՔրիստոս,
 և 'ի յանդնդոց զհակառակ քրիստոսն
 աստուածային գիրն կոչէ: Այնպէս աւ
 արդէր սատանայ նախ քան զկործանելն,
 և այժմ՝ ասոյ ունի զանունն միայն: Իսկ
 արուսեակ է և Եղիս հանդերձեալ ա
 ւուրն, որ զխաւար կենցաղոյս իւրով
 ճառագայթիւքն ծածկէ, յորում երեւի
 արդարութեան Արեգակնն, որ զմառա
 խուղ մեղուցն ցրուէ և զսուրբս իւր լու
 սաւորէ նշոյլիւքն իւր. և զմեզ լուսա
 ւորեսցէ հաճութեամբ անսկիզբն Հօր
 և ամենասուրբ Հոգւոյն, այժմ և միշտ
 և յաւիտեանս, ամէն:

ԳԻՈՒԽ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ

Յայտարարութիւն հրեշտակին որ 'ի Սարգիսցւոց
եկեղեցին :

ՃԱՌԻ ԵՐՐՈՐԴ

“**Ե**ր առ հրեշտակ Սարգիսցւոց եկեղեցւոյն գրեա . այսպէս ասէ՝ որ ունի զեւթն հոգին Աստուծոյ և զեւթն աստեղս . տեսի զգործս քո , զի անուն կենդանւոյ ունիս՝ և մեռեալ ես Կ : Եւ թըն սասող՝ զոր և հրեշտակս կոչէ , ըզվերակացուս եկեղեցեացն նախ իմացաք . և եւթն հոգի 'ի նոսին՝ զներգործութիւն կենարար Հոգւոյն : 'Երդ՝ զհրեշտակսն ունի Քրիստոս տէրութեամբն , և զՀոգին համապատուութեամբն , զոր և բաշխէ նոցին հանապտզ : 'Իսրովէ զեկեղեցին , իբր թէ սոսկ ունի զանուն կենաց հաւատոյն , մեռեալ գոլով 'ի գործըս՝ բարեաց :

“**Ե**ր արթուն , և հաստատեա այս ուհեմե՝ զի հանդերձեալ ես մեռանել . քանզի ոչ գտի զգործս քո կատարեալ առաջի Աստուծոյ : 'Բուն ասէ՝ ըզ

Ի Բ Օրէն . Ի գործոց :

հեղգութիւնն, զոր խրատէ 'ի բաց հա-
լածել, և ոչ մեռանել անհաւատու-
թեամբն. քանզի ոչ գտի զքեզ որպէս
հաւատով՝ նոյնպէս և գործով կատա-
րեալ առաջի Աստուծոյ :

“Արդեւք յիշեա՛ թէ՛ որպէս լուարն,
և պահեա, և ապաշխարեա ր : Ալան
դութիւնն զոր յառաքելոցն լուար՝ պա-
հեա, և զքո հեղգութիւնդ ապաշ-
խարեա :

“Այա թէ ոչ զուարթանաս՝ գամ որ-
պէս գող, և ոչ որ իմանայ զգալուստ իմ
առ քեզ ր : Ա իւրաքանչիւր զմահն ասէ,
որ ամենեցուն անգիտելի է, պատահէ
պատրաստելոցն հրաւիրակ 'ի հանգիս-
տըն, իսկ դանդաղելոցն որպէս գող յա-
փըշտակիչ 'ի տանջանս :

“Անիս սակաւ մի զանուն Սարգիս-
տցւոյն, որք ոչ աղտեղացուցին զհան-
դերձս իւրեանց. և շրջին 'ի սպիտակս՝
որում արժանի եղեն ր : Աք նախ քան
վնասս սուրբքն առաքինութեամբ կա-
ցին, և զանատուեր լոյսն փոխեալ յաչ-
խարհէ զգեցան, զսոցա շաւիղն և ըդ-
նմանութիւնն սակաւ մի ունին աչա-
կերտեալքն, քանզի լքան 'ի հարցն ճա-
նապարհէ :

“ Որ յաղթէ՝ այսպէս զգեցցի սպիտակս, և ոչ քնքեսցի անուռն նորա ՚ի դըպրութենէն կենաց . և խոստովանեցայց զանուռն նորա առաջի Հօր իմոյ և առաջի հրեշտակաց : Որ ունի ականջս՝ լուիցէ զինչ ասէ Հօգին առ եկեղեցիս Դ : Ապէս կանխաւ ասացաւ , որ յաղթէ իւրով առաքինութեամբն՝ պայծառազգեաց լիցի , ըստ որում ասաց Քրիստոս՝ որպէս զարեգակն : Եւ անուան գրեւն՝ զյիշատակել բարեգործին առաջի Աստուծոյ ցուցանէ , որ և խոստովանեսցի ՚ի Քրիստոսէ առաջի Հօր և սուրբ զուարթնոցն , ըստ որում և բարեյաղթ մարտիրոսքն :

ԳԼՈՒԽ ՈՒԹԵՐՈՒՄ

Յայտարարութիւն ասացելոցն առ հրեշտակն Փիլադելփեաց եկեղեցւոյն :

“ Եւ առ հրեշտակն Եղբայրասիրաց եկեղեցւոյն գրեա . այսպէս ասէ սուրբ ըն , Ճշմարիտն , որ ունի զփականս Դաւթի . բանայ՝ և ոչ ոք է որ փակէ , և փակէ՝ և ոչ ոք է որ բանայ Դ : Փականս Դաւթի՝ զաբքայութիւնն իւր կոչէ , որում թագաւորութիւնն Դաւթի ապաւոյց

էր : Իսկ փակէ և բանայ՝ զգիրս սաղմս-
սացն և զամենայն մարգարէութիւնն ,
զոր փակեալ էր նախ քան զմարմնաւո-
րութիւնն , և ոչ որ կարաց կատարել
և բանալ . եկն և եբաց և ելից զնոսին ,
և ոչ որ կարէ զնոյն ունայնացուցանել :
Եւ ոմանք փոխանակ դաւթի՝ փականս
դժոխոց գրեցին . իմանամք և զայս 'ի
ձեռն Քրիստոսի , քանզի մահու և կե-
նաց իշխան է նա , սուրբն և բնութեամբ
ճշմարիտն :

“Տեսի զգործս քո . ահա ետու ա-
ռաջի քո դուռն բացեալ , զոր ոչ որ կա-
րէ փակել . զի սակաւիկ ունիս զօրու-
թիւն¹ , և սլահեցեր զբանս իմ և ոչ ու-
րացար զանուն իմ ” : Ի գրելոցս փոքր 'ի
շատէ ուսաք մեծ գոլ զհաւատ այսր քա-
ղաքի , առ որ ասէ . “Տեսի զգործս քո ” ,
այսինքն ընկալայ . որպէս և առ Մովսէս
խօսի . “Տեսի զքեզ սուաւել քան զա-
մենեսին ” : Եւ դուռն առաջի նորա՝
զվարդապետական քարոզութիւնն ասէ
բացեալ , զոր փակել փորձութիւնքն ոչ
կարացին : Եւ խաղաղութիւնս բաւական

¹ Երեւօ օրէն . Սակաւազ . կաւ է զօրութիւն քո :
րութիւն գաւ : Մէ օրէն . Սա

է, և ոչ պահանջեմ առաւել քան զգորութիւն :

« Լ՛հաւաստիկ տամ քեզ զժողովն սաւտանայի, որք ասեն զինքեանս հրէայս գող և ոչ են, այլ ստեն . արարից զնոսա՝ զի եկեսցեն և երկիր սրագցեն առաջի ոտից քոց, և ծանիցեն զի ես սիրեցի զքեզդ : Եւ արձ քեզ խոստովանութեան անուան իմոյ, ասէ, տաց զհրէիցն դարձ և զապաշխարութիւն, որք անկցին առ ոտս քո, և խնդրեսցեն ունել ՚ի ձեռն ձեր զչնորհան Քրիստոսի, որք և ծածուկ այնուհետև և ոչ յայտնի հրէայք լինիցին :

« Ո՛ր պահեցեր զքան համբերութեան իմոյ, և ես պահեցից զքեզ ՚ի ժամ փորձութեան քո, որ հանդերձեալ է գալ յամենայն տիեզերս՝ փորձել զամենայն բնակեալս յերեսս երկրի : Լ՛հա գամ վազվազակի . կալ զոր ունիսդ՝ զի մի ոք առցէ զպսակ քոդ : Դամանակ փորձութեան ասէ զայն՝ որ փութով և վաղվազակի լինելոց էր յամբարիշտ թագաւորացն՝ չռովմայեցւոց ընդդէմ քրիստոնէից, յորմէ փրկել զնոսա խոստանայ : Եւ զի այսմ երաշխաւոր լինի,

Ի Ա Օրին . Թագաւորութեանցն :

յորդորէ անշարժ պահել զգանձս հաւատոցն, զի մի կորուսցէ վասն կարճամտութեանն զհամբերութեան պսակն :

“Որ յաղթէ՝ արարից զնա սիւն տաճարի Աստուծոյ իմոյ, և արտաքս այլ մի ևս ելցէ ” : Աստուած իւր՝ ըստ տնօրէնութեանն բանի կոչէ, իսկ տաճար նորա՝ եկեղեցի սուրբ ըստ Պօղոսի¹ : Սիւն լինի աստ և հաստատիչ հաւատոցն, որ մրցելովն ընդ թշնամւոյն յաղթէ, և անշարժ պահէ զշինուած առաքելական հիմանն :

“Եւ գրեցից ՚ի վերայ նորա զանուն Աստուծոյ իմոյ, և զանուն քաղաքի Աստուծոյ իմոյ՝ զնորն Երուսաղէմի, որ իջանելոց է յերկնից Աստուծոյ իմոյ, և անուն նորա նոր ” : Ի սիրտ այսպիսի սեանս գրել խոստանայ զայս անուն ըսքանչելի, այսինքն՝ զի տայ նմա զհոգի հաւատոց և գիտութեան վերին քաղաքին և որ ՚ի նմա վայելչութեան, որպէս զի կարող լիցի ասել . “Տէր սիրեցի ըզվայելչութիւն տան քո ” . և զի՝ տեսանէ զոր ՚ի նմա գեղեցկութիւն՝ հոգւոյ աչաց հայեցողութեամբ : Իսկ նոր անուա-

¹ Բ Օրէն . Գրիառոսի :

է՝ ծանօթութիւնն քրիստոսի խորհրդոցն, զոր տպաւորէ հոգւովն ՚ի սիրտս նոցա: Լստուծոյ իմոյ՝ ինքն զՀօրէ ասէ. որոյ բանն վասն իմ մարմնացաւ, և միջնորդեաց ընդունել յանձն զանունն Աստուծոյ, ըստ այնմ. «Եթէ զիս գիտէիք, և զհայրն իմ գիտէիք, և այսուհետեւ գիտասջիք զնա»: Իսկ վերինն Երուսաղէմ և նոր՝ զառ ՚ի հրեշտակաց սկսեալ աստուածային գիտութիւնն, և մինչև ՚ի մեզ իջեալ, ըստ այնմ. «Գիտել ձեզ զինչ է մեծութիւն փառաց ժառանգութեան նորս ՚ի սուրբս»:

«Որ ունի ականջս՝ լուիցէ զինչ ասէ Հոգին առ եկեղեցիս»: Օյս ունին և մեք աղօթեսցուք ունել:

ԳԻՄԻԻ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Յայտարարութիւն ասացելոյն առ հրեշտակն Լաւողիկեայ եկեղեցւոյն:

«Իւ առ հրեշտակն Լաւողիկեայ եկեղեցւոյն գրեալ. այսպէս ասէ ամենն՝ վկայն հաւատարիմ և ճշմարիտ»: Վկայ է քրիստոս հաւատարիմ իւրոյ Աստուածութեանն՝ զօրութեամբն զոր կատա-

րեաց յաշխարհի . և զի ասէր . « Ես եմ
որ վկայեմ վասն իմոյ . և ճշմարիտ է , զի
և վկայեաց ¹ 'ի վերայ նորին որ առա-
քեացն զնա Հայր :

« Սկիզբն սկզբան արարածոցս Աս-
տուծոյ » : Սկիզբն է արարածոցս անբա-
կիզբն , անսկիզբն Աստուած ² Թագաւոր
արարածոցս , և ' սկիզբն և անսկիզբն ա-
մենեցուն Աստուած տիրէ : Սկիզբն ու-
րարածոցս ասէ , զ'ի սկզբանէ արարիչն
սոցա զանստացական բանն :

« Ի իտեմ զգործս քո , զի ոչ ցուրտ
ես և ոչ ջերմ . պարտ էր քեզ ցուրտ լի-
նել և կամ ջերմ . այլ դու գաղջ ես , և
ոչ ցուրտ և ոչ ջերմ » : Աստուածաբանն
ասէ Գրիգորիոս , ստոյգ և իրաւացի է
ցուրտն ' ի կենաց հաւատոյն անճաշա-
կըն լինել , և յոյս կայ նորա առաջի ' ի
ձեռն մկրտութեանն հանդիպել նմին :
Իսկ ջերմն որ էառ զկենդանութիւն ' ի
ձեռն վերստին ծննդեանն ' հաւատովն .
յետ որոյ թէ անգիտանայ ըստ հաւա-
տոցն և զգործն , ունայնացոյց զչնորհն ,
և ոչ ցուրտ է և ոչ ջերմ , այլ ծանրա-

1 Բ Օրէն . վկայեցէ : անսկիզբն Աստուած :

2 Ա Օրէն . Արարածոցս

տաղտուկ և գարշելի : Երբ՝ ասէ առ
սա , թէ պարտ էր քեզ լինել հաւատա-
ցեալ կամ անհաւատ . իսկ այժմ ես ան-
ուամբ հաւատացեալ , և բարուք ան-
հաւատ ըստ չար գործոց . զի զգործս
հաւատոցն հաւասարել՝ ոչ անգիտանա-
լոյն է միջնորդ , իսկ ոչ հաւասարել՝ տը-
գիտութեան : Եւ ի որպէս օրինաւոր ա-
մուսնութիւնն և կուսութիւնն ոչ է ան-
գոանելի , իսկ որ ՚ի մէջ նոցա պոռնկու-
թիւնն՝ տաղտկալի . այսպէս և ՚ի տգի-
տութեանն ցրտութիւն գոլով՝ և ՚ի գի-
տութեանն ջերմութիւն , յուսովն բա-
րեյոյս կայ . իսկ ապա առեալ զշնորհս
գիտութեանն , և ոչ որպէս պարտն է
պաշտել , գաղձ և տաղտկալի :

« Հանդերձեալ ես փսխիլ ՚ի բերա-
նոյ իմմէ . զի ասես՝ մեծատուն էի և մե-
ծացայ , և ոչ իմիք կարօտ եմ . և ոչ գի-
տես՝ եթէ դու ես ողորմելի և հեղգ ,
և աղքատ , մերկ և կոյր » : Եւ ունենաց
զնա գաղձ՝ որ ՚ի փսխել շարժէ զըմպօղ-
սըն , այսպէս ասէ՝ և ես զքեզ փսխեմ
որպէս զգարշելի կերակուր ՚ի ձեռն բա-
նի բերանոյ իմոյ ՚ի յուլտենակիան տան-
ջանսն , զի փշով աշխարհի մեծութեան
զսերմն աստուածային բանին հեղձու-

ցեր . և նոյնդ դու զհոգեւորն քո անգի-
տանաս զաղքատութիւն , զիմանալի ա-
չիցդ զկուրութիւն , և 'ի բարի գործոց
զմերկութիւնն :

“Լ՛րդ ես խորհրդակից եղէց քեզ .
ան գնեա յինէն ոսկի փորձեալ 'ի հրոյ՝
զի մեծասցիս . և հանդերձս սպիտակս՝
զի զգեցցիս , զի մի երևեսցի անվայե-
շութիւն մերկութեան քո . և դիր դեղ-
յաչս քո՝ զի տեսցես ո : Թէ մեծանալ
կամիս ասէ , զիմս գնեա ոսկի՝ երկովք
առաքինութեան գնոց , որ է անապա-
կան աստուածային սիրոյն ջերմութիւն :
Իսկ փորձեալ ասէ զնա հրով , զի յետ ա-
մենայն ջերմութեան խորհրդոց յաղթե-
լոյ , ապա այն 'ի մեզ պայծառանայ : Եւ
զգեցցիս զպատմութեան սրբութեան ըզ-
գերապայծառն , զոր հեշտախտութեան
կամօք մերկացար : Եւ դեղ աչաց՝ զան-
ընշութիւնն ստացիր , քանզի կաշառք՝
կուրացողցանէ զաչս տեսողաց իւրոց ,
և սա՝ անստացուածութիւնս լուսաւո-
րէ զաչս ատեցողացն զարծաթ :

“Եւ զոր սիրեմ՝ յանդիմանեմ և խը-
րատեմ . նախանձեա այժմ և ապաշխա-

Ի Բ ՕՐԷՆ . Ստացիր քեզ , զի կաշառք :

րեալ : Ի՜նչքէ մարդասիրութեանն , թէ որպիսի բարերարութեամբ զյանդիմանութիւնս ձայնէ :

« Լ՛հաւասիկ կամ ես առ դուրս և բախեմ . եթէ որ լուիցէ ձայնի իմում և բանայցէ զդրունսն , մտից առ նա և ընթրիս արարից առ նա , և նա ընդ իսոյ : Լ՛նբռնադատելի է , ասէ , իմ գալուստ , զդրունս սրտին հարկանեմ օր ըստ օրէ ստգտանօք մտացն խղճի . եթէ որ ոչ ան փոյթ առնէ , այլ ՚ի բաց առնու ՚ի նըմանէ զծանրութիւն ախտիցն , մտանեմ առ նա և ուրախակից լինիմ : Իսկ ընթրիս և կերակուր վարկանիմ զայն՝ որով ինքն կերակրէ զսովեալսն ՚ի լսելոյ զքանն Աստուծոյ . և սա կերակրէ զՏէրն աղօթիւքն և գոհութեամբն , ՚ի մատուցանելն Աստուծոյ պատարագ զօրհնութիւնն :

« Երբ յաղթէ՝ տաց նմա նստել ընդ իսյաթող իմ , որպէս ես յաղթեցի և նըստայ յաթող Հօր իմոյ : Երբ ունի ականջս՝ լուիցէ , զինչ ասէ Հոգին առ եկեղեցիսոյ : Լ՛թող և թագաւորութիւն՝ ըզհանդերձեալ անճառ հանգիստն իմանամք , յոր վայելեն սուրբքն ընդ Քրիստոսի , որպէս ասէ . « Եթէ համբերեմք՝

ընդ նմին և Թագաւորեացուք: Իսկ իւր
յաղթել և նստել ընդ Հօր՝ ըստ մար-
դանալոյն բանի է. զի ոչ եթէ ջանիւ
առաքինութեան զԹագաւորութիւնն
Աստուծոյ Բանն ստացաւ, որ ունի զայս
ինքնութեամբ և մշտնջենաւոր. զի թէ
ոչ էր այսպէս, ոչ և այլոց կարող էր
տալ. սակայն ըստ աստուածաբանիս որ-
դւոյ Որոտման, «Ի լրութենէ նորա մեք
ամենեքին առաք. շնորհս». ըստ որում
և առեալ առաքելութն սուրբք՝ որ նըս-
տին յերկոտասան աթոռս՝ դատել զեր-
կոտասան ազգսն Իսրայէլի: Այլ զի վասն
մեր մարդ եղև Աստուած, և զամենայն
զմերս բաց ՚ի մեղաց կրեաց, մերոյ մար-
մնոյս հակառակամարտին յաղթեաց մար-
մնովն, և նովաւ ել յաթոռն Հօր բազ-
մեցաւ. որ և ամենեցուն մեզ անկառք
յերկինս ճանապարհ եղև, մտանել ՚ի
ներքին կողմն վարագուրին ընդ կարա-
պետին մերոյ Յիսուսի:

Օյայս յոյս ունելով ՚ի մոի, որք խը-
րախուսեցաք ՚ի զօրագլուխն, քաջալե-
րեացուք յաղթել աշխարհի՝ բարեկաբ-
գութեան վարուցն փութով, հաւա-
նեալք Սողոմօնի՝ որ ասէ. «Յամենայն
ժամ եղիցի հանդերձ քո սպիտակ», այս

ինքն՝ ոչ չար գործովք աղտեղացուցա-
նել զպատմութեանն հոգւոյ զմարմին . զի
զանձինս պճնեալ հարսնացուցուք մե-
ծի թագաւորին , թերեւս և միաւորու-
թեանն լիցուք արժանի 'ի յաւիտենա-
կան բարեացն օթեանս 'ի Քրիստոս Աս-
տուած մեր . ընդ որում Հօր փառք , մի-
անգամայն և Հոգւոյն սրբոյ , այժմ և
միշտ և յաւիտեանս . ամէն :

ԳԼՈՒԽ ՏԵՄԵՆԲՈՐԴ

Վասն երեւելոյ նմա դրանն երկնից , և քսան և չորս ե-
րիցանցն , և որ 'ի կարգին է :

ՃԱՌԻ ԶՈՐՐՈՐԻ

« Եւ յետ այսորիկ տեսի , և ահա դը-
րունք երկնից բացեալ էին . և ձայն փու-
ղոյն զոր լուայ զառաջինն՝ խօսէր ընդ իս
և ասէր . եւ այսր և ցուցից քեզ զինչ
լինելոց է առ յապայնո : Իսկալ դրանցն՝
զճածուկ խորհուրդ Հոգւոյն նշանակէ
յայտնեալ , և փողն՝ զի յայտնեալն ոչ է
աղօտ՝ այլ սաստիկ : Իսկ զի ասէ . եւ այ-
սրբ , 'ի յերկրաւորացս ամենեւին 'ի բաց
կալ , և յերկինս լինել զմիտս լսողին :

«Եւ վաղվաղակի եղէ ես հօգւոյ. և ահա աթոռ անդ 'ի յերկինս, և յաթառն նստեալ նմանութիւն տեսութեան ականց յասպոյ և սարդիոնի. և քահանայք շուրջ զաթոռովն նմանք տեսլեան զմրխտիդ : Ոճայնն ասէ յորժամ լուսոյ, վաղվաղակի հոգւովն տպաւորեցաւ յիշխանական մտացս ներգործութիւն՝ աթոռոյն տեսակ, որ յայտ առնէ Աստուծոյ 'ի սուրբս զհանդէսն : Իսկ զի տեսիլս առ Հայր ակնարկէ, մարմնաւոր ձև ոչ առնու 'ի վերայնորա,՝ որպէս 'ի սկզբանն զՈրդւոյ զտեսակն՝ եցոյց որդւոյ մարդոյ նման, այլ ըստ պատուական քարանդն զնա նկարագրէ : Եւ է որակութիւն տեսակութեանն յասպոյ, կանաչ՝² միշտ կենդանութեանն Աստուծոյ նշանակ, որ և կերակրոյն է նշանակ՝ իմանալւոյն և զգալւոյ՝ ըստ ամենայն սերմանց կանաչութեան : Եւն և զսարդիոն ըզգեցողսն ահաւոր լինել 'ի վերայ գաղանաց, որպէս և Աստուած 'ի վերայ յանցաւորաց : Եւ քարս, որպէս գրէ մեծըն Եպիփանոս, բժշկութեան առիթ է

1 Ա Օրէն. Ձեռք ոչ առ. կանաչ գոյնն : Այլ օրէ. կառու 'ի վերայ, որպէս : նշանակն :

2 Բ Օրէն. Տեսութեանն ... 3 Բ Օրէն. Պարզե իշ :

այնոցիկ որք 'ի սրոյ խոցոտին, զի և Աստուած՝ ամենեցուն որք յիմանալի թըշնամւոյն նետից վիրաւորին : Եւ դքահանայսն զմխտեայս որ շուրջ զնովալ՝ զբազմութիւն հրեշտակական դասուցն ծանեաք . և 'ի զմխտոյն տեսակ՝ որ է կանաչ, նմանին վասն յաւէտ կենդանութեանն : Եւ զի ոչ կանաչ են նոքա որ պէս յասպիս¹, այլ որպէս զմրուխտ . զի այլ է բնութիւնն Աստուծոյ և այլ նորին պաշտօնեայ հոգւոցն, թէպէտ և զմիշտ կենդանութիւնն ունին և սոքա ընդ Աստուծոյ :

“Եւ շուրջ զաթողովն՝ աթողք քլասն և չորք, և 'ի վերայ աթողոցն նըստէին երիցունք քսան և չորք, զգեցեալ հանդերձս սպիտակս, և 'ի գլուխս իւրեանց պսակս ոսկեղէնս” : Սոքա 'ի մարդկայինս ազգէ երեւին գոլ՝ և ոչ յանմարմնոցն, քանզի զնոսա ասաց նման զմխտի, և ոչ զգեցեալ զնոյն, այսինքն՝ զի բնաւորական ունին զփառս և զանմահութիւն : Իսկ մարդիկ զոր կորուսին՝ վերըստին զգեցան 'ի վերայ մահկանացու

¹ Ա՛լէնայն օրէնադէ ունին ցըս, այսինքն յասպիս : Սարգիոն : ՄԵՆ օրէ. Ի լուստն

բնութեանս զանմահութիւնն, որպէս ա-
սէ առաքեալն . « Զայն 'ի վերայ այսր կա-
միմ զգե՛նուլ » . վասն այսորիկ զսոսա տե-
սանէ , զոր ոչ ունին ¹ բնաւորապէս՝ շը-
նորհօք զգեցեալ , այսինքն հանդերձս
սպիտակս , որ է մաքրութեան և անաղ-
տութեան նշանակ : Իսկ թէ մի քէին
սոքա 'ի մարդկանէ , տիրապէս անկար
եմք հաստատել . այլ նախ ասեմ՝ ոչ ըզ-
քսան և չորս թիւդ ստիճան և կէտ դը-
նել սատ , այլ որպէս չորիւք կենդանեօ-
քն զքոյր զօրս երկնից ակնարկեաց ,
այսպէս և այս . զի սովորութիւն է գը-
րոց ամենայն ուրեք փոքրագոյն թուովն
զգազումն ակնարկել : Եւրդ՝ որպէս եր-
կոտասան բիւր հրեշտակքն , և եւթա-
նասնիցս եւթն թողուլն , և ամլոյն եւ-
թըն ծնանելն՝ ոչ է վճիռ , այսպէս և այս
թիւս խորհրդաբար եղաւ՝ և ոչ ստի-
ճան , կամ ըստ թուոյ աւուրցն ժամուց՝
յորում սոքա վաստակեցին , կամ ըստ
համարոյ քսան և չորս տառից ² , որովք
'ի գիտութիւն ճշմարտութեանն իմաս-
տնացան : Եւրդ՝ թուովդ զքոյր դասս

¹ Բ Օրէն . Ունէին :

'ի սոյն թիւ բովանդակին ,

² Զքսան և չորս տառ .

իմանալք աստէն :

յունական ալփաբետացն որք

սրբոցն ակնարկէ , և քսան և չորիւքն
 զնախամեծարս 'ի նոցանէ , որք աստիւ
 ճանաւ վեհագոյն են քսան զվեհագոյնսն ,
 ասել զայս՝ զԱբէլ և զորս նախ քան ըզ-
 մեզ . կամ զի երկոտասան ցեղապետք է-
 ին հնոյն՝ և երկոտասան առաքեալք 'ի
 նորումս , զնահապետսն դնելով 'ի թիւս
 նոցա՝ բովանդակէ զամենայն աղգան :

Պատկն ոսկեղէն 'ի գլուխսն , փոխա-
 բէնն է յաղթութեանն՝ որ ընդդէմ անե-
 րևոյթ թշնամւոյն ուղղեցին արիաբար :

« Եւ յաթոռոյ անտի ելանէին փայ-
 լատակմունք , և ձայնք , և որոտմունք » :
 Եւ յուր զահեղ և զզարհուրելի՝ Աստու-
 ծոյ 'ի վերայ անարժանիցն զերկայնա-
 մտելն ցուցանէ , զի անչափ՝ ունի ուժ-
 քնութիւն և նահանջէ մարդասիրու-
 թեամբն : Իսկ որոց 'ի բաց է մոտց ուն-
 կըն և արթուն աչքն , տեսանեն զայս
 և լսեն , և երկիւղիւն դաստիարակեալ
 զինքեանս՝ փրկին :

« Եւ եւթն զամբարք հրոյ բորբո-
 քելոյ առաջի աթոռոյն , որ են եւթն
 հոգիքն Աստուծոյ : Եւ առաջի աթոռոյն
 ծովապակեղէն 'ի նմանութիւն սպիտա-

կութեան սառին ։ () հոգիսն՝ որպէս
 ասէ Իրենէոս , զեւթն հրեշտակն որք
 զայլն ունին՝ պարտ է զմտաւ ածել ,
 կամ զներգործութիւն կենարար Հո-
 գւոյն՝ զոր Եսայի յիշէ . ոչ այլազգ ինձ
 թուի : Իսկ ապակեայ ծովն՝ բազմութիւն
 է սուրբ զօրութեանցն , այսինքն՝ զի մա-
 քուր են և անաղտ ըստ նմանութեան
 սառին . այսու և զմեր յերկինս կենացն
 ուսանիմք զանաղտութիւն : () յս ծովս
 առաջի կայր Թոռոյն , և եւթն բոր-
 բոքեալ հոգւոյն . զի 'ի հրեշտակական
 դասակարգութիւնսն միշտ լուսափայ-
 լութիւն գիտութեանն Հոգւովն սրբով
 իջանէ յԱստուծոյ , որպէս գրէ աստուա-
 ծաբանն Գրիգորիոս : () յլ զի ծով զնոսա
 անուանէ՝ վրան բնաւ որական մշտաբուխ
 գիտութեանն , զորս գետն Աստուծոյ լը-
 ցեալ ջուրք՝ կերակրէ ըստ սողմոսին :
 Իսկ զի սառնատեսակ ասաց 'ի ներքոյ
 գոլ ապակեայ ծովուն , միտ դնել պարտ
 է ասացելոցն , « Ձգեցեր զերկինս որպէս
 խորան » . զի գոյութիւն ինչ աստուա-
 ծային վայր է երկնաւոր զօրութեանցն
 էութեանց : () սառնատեսակն՝ յայտ
 առնէ զպայծառ ութիւն նոցա , միանգա-
 մայն և զճառագայթէլ : () դա թէ ոք քան

զայս նսւազ՝ միտս տեսանէ, ծիծաղելի է :

«Եւ ՚ի մէջ աթոռոյն և շուրջ զաթոռոյն չորք կենդանիք լի աչօք յետոյ և առաջոյ : Եւ յսու նշանակէ յայտնապէս աթոռ գոլ Աստուծոյ զթագաւորութիւնն և զփառսն, որում սերովքէքն տեսանին անընդմիջաբար հաղորդք, որպէս դրէ մեծն Դիոնեսիոս : Եւ զի՝ լի էին աչօք, քանզի զաստուածային իմաստութեանն ճառագայթս առատապէս տեսանեն քան զամենայն դասսն, յինքեաւ նրա ընդունին և այլոցն բաշխեն, վասն այսորիկ առաջ՝ առաջոյ և յետոյ :

«Եւ էր կենդանին առաջին նման առիւծու, և երկրորդ կենդանին նման զըւարակի, և երրորդ կենդանին ունէր երես մարդոյ, և չորրորդ կենդանին նրման արծուոյ թռուցելոյ : Եւ եթէ չորս կենդանի միայն կային ՚ի պաշտօն Աստուծոյ, և կամ նոքա այսպիսի անասնեղէն ձևով, այլ այսու զընական որակութիւն զօրութեան ամենայն երկնաւորացն՝ ցուցանէ, որով ունակացեալք են՝ բան ունեւով և ցասաւմն և ցանկութիւն,

1 Բ Օրէն. հաւատ : զօրացն ցուցանէ :

2 Բ Օրէն. երկնաւոր

և 'ի վերայ նոցին զարգարութիւնն վերաթեւեալ կառավար լատ տրծուոյն թըռուցելոյ :

Իարձեալ՝ չորք կենդանիքն 'ի ներքոյ աթոռոյն , ղերկնի և ղերկրի և զծովու տէրութիւնն , կամ ղչորս աւետարանն՝ որպէս ոյլք գեղեցկապէս իմաստասիրեցին : Արծիւ՝ որ ըստ Յովհաննսւ աւետարանն , ըստ որում տաէ իրենէոս , որ զնախ քան զյաւիտեանս զթագաւորութիւնն մեզ աւետարանեաց , 'ի ընկրդանէ զբանն քարոզելով : Այլ զուարակն՝ որ իւրովն բաւականանայ աշխատութեամբ , արդարապէս աւետարանին Ղուկայ լինի մեզ ապացոյց , իբր օրինաւոր և քահանայական Քրիստոսի ազգատոհմին պատմող : Այլ առիւծն՝ որ ղզօրեղութիւն վկայեցաւ ունել 'ի գաղանքս , ըստ Մարկոսի զաւետարանն նշանակէ 'ի մարգարէական հոգւոյն զսկիզբն արարեալ² : Այլ մարդն՝ ըստ Մատթէի աւետարանն , իբրև զքնութեամբ և օրինօք քարոզող Քրիստոսի ծննդեանն : Հաւատար այսոցիկ և 'ի տնօրէնութիւնն

1 Ա Օրէն . Առիւծն : որ ղերապետիւն... 'ի թըռ-

2 Ա Օրէն . Այլ արծիւն շուն... սկզբնաւորեալ :

Քրիստոսի տեսանի, ըստ առիւծուն՝ որպէս Թագաւոր, ըստ զօւարակին՝ որպէս քահանայ՝ ևս և պատարագ¹, ըստ մարդոյն՝ որպէս վասն մեր այրացեալ, իսկ ըստ արծուոյն՝ իբրև զպարգևիչ կենաւորար Հոգւոյն ամենեցուն մեզ ՚ի վերուստ :

« Եւ չորից կենդանեացն էին միոյ միոյ ՚ի նոցանէ վեց Թեք շուրջ լցեալ աջօք² : Սմարգարէին տեսին տեսանէ, զի ծանիցուք եթէ նոյն Հոգի է² ՚ի մարգարէսն և յառաքեալսն : Եւ զԹեոցս խորհուրդ՝ մեծն ուսուցանէ մեզ Դիօնեսիոս, վասն բարձրագունին և խորագունին Աստուծոյ անհասութեանն ՚ի նոցանէ ծածկութեանն ծածկել զերեսս և զոտս . և միջովքն՝ հասանել ՚ի նա պարկեշտութեամբ, զի ըստ չափոյ կշռութեան զաստուածային գիտութեանն առին զօրութիւն տանել, և ոչ յորքանն հասանել :

« Եւ ոչ հանգչէին ոչ զոիւ և ոչ ըզգիշեր յասելոյ . սուրբ, սուրբ, սուրբ տէր Աստուած ամենակալ, որ էն, և ես,

¹ Բ Օրէն. Որպէս պատարագ, ևս և քահանայ :

² Բ Օրէն. էր :

և որ գալոց ես Դ : Հանգիստ է աստուածայնոց և սուրբ զօրութեանցն յօրհնաբանութենէ՝ ոչ դադարելն, որպէս հանգիստ է ծառայի ընդ քաղցր տեառն խօսելն : Եւ երեքսրբենիւն՝ զերեքանձնաւորութիւնն բերեն զԱստուածութեանն . և որ էնն և է և գալոց է , ըզսուրբ Երրորդութեանն յայտ առնէ ըզգոյութիւն՝² որպէս վերագոյն ցուցաք . կամ զտնօրէնութիւն Բանին՝ որ էր յառաջ , և է՝ այժմ մարմնով , և գալոց է ՚ի դատել , ոչ նուազեալ և կամ յաւելեալ ըստ առաքելոյ՝ « Յիսուս Քրիստոս երէկ և այսօր , նոյն և յաւիտեան Դ » :

« Եւ յորժամ առային կենդանիքն ըզպատիւ և զգոհութիւն նստելոյն ՚ի վերայ աթոռոյն՝ կենդանւոյն յաւիտեանս յաւիտենից Դ : Պատիւ ոչ թէ կարէ որ տալ Աստուծոյ՝ որ ծոյր է փառաց , այլ պատիւ է նմա գոհութիւնն և պաշտօնն ինքնիշխան կամօք ՚ի բանականացս , որպէս և յոչ առնելն զայս՝ անարգանս իւր համարեցաւ . » Նոքա զիս անարգեցին Դ ասէ : Լ՛ըդ՝ տան զփառաւորութիւնս Աւ

1 Բ Օրէ . Եօրհնաբանելոյ : սկսեալ իմ զործոցն հոգիւն

2 Բ Օրէ . Զպայծառութիւն : մինչև յաւիտեան , պահասէ

3 Վերջն պարբերութիւնս : ՚ի Բ օրինակն :

մուծոյ անմարմինք, տան և մարմնաւորք՝
ձայնակից եղեալ նոցա իմացականս մը
տօք, ըստ այնմ. « Ըուրջ եղէց և մատու-
ցից 'ի խորանի նորա պատարագ օրհ-
նութեանդ » :

« Եւ դնելով զպսակս իւրեանց ա-
ռաջի աթոռոյն՝ ասէին . արժան է քեզ
տէր Աստուած առնուլ զփառս և զպա-
տիւ , զի դու ոտացար զամենայն . և 'ի
քո կամելդ ստեղծան , և կան հաստա-
տունդ : 'Իու , ասէ , տէր՝ պսակացն և
յաղթութեանն պատճառ և պարգևիչ
եղեր , և քեզ ամենայն քո արարածքս
գոհաբանութիւն պարտին » :

ԳԼՈՒԽ ՄԵՏԵՍԵՆԵՐՈՐԻ

Վասն գրոցն կնքելոյ , զոր ոչ ոք բանալ յեղականացս
բնութենէ կարաց :

« Եւ տեսի յաջոյ ձեռինն որ նստէր
յաթոռն , զի ունէր գիրք՝ գրեալ ներ-
քոյ և արտաքոյ , կնքեալ եւթն կնքովդ :
'Իիրք՝ զամենիմաստ յիշողութիւնն Աս-
տուծոյ կարծեմք , յորում ամենեքեան
ըստ Դաւթի գրին , և զաստուածային
իրաւանցն զխորս : Ըրդ՝ 'ի ձեռն սորա

յաջ, այսինքն՝ ի ներքոյ զգործութեանն և գիտութեանն՝ ամենայն խորհուրդ Աստուածութեանն փակեալ էր ի գիրս մարգարէիցն, որ ոչ ինչ գործէ տէր՝ զոր ոչ յայտնէ նառայից իւրոց մարգարէից և զոր առ նոսա ազդեաց՝ կնքեոց, որ պէս ասոց առ Դանիէլ՝ հրեշտակն։ «Արեւքեա զտեսիլդ մինչև ի ժամանակ իւրդ և բացաւ այս ի ձեռն բանին Աստուծոյ, որպէս հանդերձեալ բանն ցուցանէ։ Իսկ զի արտաքոյ էր գրեալ գիրն և ներքոյ, զմարգարէիցն ասէ զճառս, որ ըստ արտաքին բանիցն՝ պարզ են, և ըստ ներքին խորհրդոյ՝ կնքեալ և դժուարաւ հասանելի։ Եւ զի եւթն են կնիքն, ըստ ներկայ յաւիտենիս՝ անհաս, զի ոչ ոք կարաց զխորս Աստուծոյ հոգւոյն յանդիման կացուցանել, բայց միայն Քրիստոս՝ որ ելից և կատարեաց, ըստ որում՝ վըկայեաց՝ պարտ էր ընուլ այսպէս գրելոցն վասն իմ. և թէ որպէս ելից, որքանն ի մէնջ անհաս է։

«Եւ տեսի հրեշտակ մի զօրաւոր, զի քարոզէր ձայնիւ մեծաւ և ասէր. ո՛վ

1 Բ Օրին. Ասաց :
2 Բ Օրին. Բացիցն :

3 Բ Օրին. Անշուտ է :

է արժանի բանալ զգիրքդ և լուծանել
զկնիք դորա . և ոչ ոք կարէր՝ ոչ յերկինս
և ոչ յերկրի , և ոչ 'ի ներքոյ երկրի՝ բա-
նալ զգիրքն , զի ոչ տեսին զնադ : (Յայտ
առնէ՝ ոչ հրեշտակաց և ոչ մարդկան որ
'ի մարմնի են , և ոչ որոց ելին 'ի մար-
մնոյս սուրբք՝ 'ի ստուգութիւն աստուա-
ծային բանիցն գիտութեան հասանել ,
բայց միայն գառն Աստուծոյ , 'ի վերայ
որոյ մարգարէացան կանխաւ , որ գա-
լըստեամբն իւրով ելոյժ զանճառն :

« Եւ ողբային բազումք , զի ոչ ոք գը-
տաւ արժանի բանալ զգիրքն և ընթեռ-
նուլ զնա , կամ տեսանել զնադ : (Ողբայ-
ին ամենեքեան որք 'ի տգիտութիւն կոր-
ծանեցան՝ 'ի մաքրագոյն և հրեշտակա-
կան դասուցն կարգաց մարդիկ , ըստ
այնմ . « Վայ ինձ՝ զի ընդերկար եղև պան-
դըխտութիւն իմդ . և դարձեալ , « Վայ
ինձ , զի կորեալ յերկրէ այն՝ որ իմանայդ :

« Եւ մի ոմն յերիցանցն ասէ . մի ող-
բայք , ահաւստիկ յաղթեաց առ իւժն
յազգէն Յուդայ յարմատոյն Դաւթի ,
բանալ զգիրն և զեւթն կնիքսն նորադ :
Օ , ի և հրեշտակաց ասէ՝ գիրն այն ան-
հասանելի էր , բայց և ոչ Աստուծոյ՝ որ
վասն մեր մորդացաւ , որ աբարիչ էր

Գաւթի քսն աւաւաւածութեանն՝ և յառջ
մատոյ նորին ըստ մարդկութեանն :

ԳՒՍԻԻ ԵՐԿՈՏԸՍԸՆԵՐՈՐԴ

Վասն կնքեալ գառինն՝ և որ 'ի կարգին :

« Եւ 'ի մէջ աթոռոյն և 'ի մէջ չո-
րից կենդանեաց , և 'ի մէջ երիցանցն
դառն կայր զենեալ , որոյ էր եւթն եղ-
ջիւրս և եւթն աչս , որք են եւթն հո-
գիք Աստուծոյ՝ առաքեալ ընդ ամենայն
երկիր » : Եւթն տէք և եւթն եղջիւրք
գառինն՝ յայտ առնէ զՔրիստոսի եւթն
հոգիան , զորս յիշեն Եսայիաս և Զարա-
րիաս մարգարէքն : Եւ զի զենեալ էր ,
յայտ առնէ՝ Թէ յետ զենմանն զկեանս
ունէր , յորում ցուցանի չարչարանացն
ապացոյց . քանզի զենեալ էր ճշմարտա-
պէս որ 'ի մեռելոցն յարեալ , և ունէր
զնշան խոցուածոցն :

« Եւ եկն ընկալաւ յաջոյ ձեռանէ նո-
րա՝ որ նստէր 'ի վերայ աթոռոյն : Եւ
յորժամ առ զգիրն , չորք կենդանիքն և
քսան և չորք երիցունքն անկանէին առա-
ջի գառինն , և ունէին իւրաքանչիւր քը-
նար՝ և բուրվար ոսկի լի խնկով , որ է

աղօթք սրբայն : Քնարն՝ զբարիք պատ-
կանումն յայտ առնէ քաղցրաճայն երգոց
փառաբանութեանն Աստուծոյ . և խուն-
կըն՝ զանուշահոտ պատարագ աղօթից և
գոհութեան վերածխեալ՝¹ ՚ի մտաց հա-
ւատացելոց , որ արծարծեալ բուրի ՚ի
հրոյ սիրոյն Աստուծոյ : Իսկ բուրվառն
ոսկի՝ է մաքրութիւն մտաց բարեփո-
ծացն , ուստի անուշահոտ աղօթքն վեր-
առաքի : Եւ զի զայս չորք կենդանիքն և
երիցունքն նուիրէին , քանզի հրեշտակք
են և արք սուրբք՝ որ զաղօթս երկրա-
ւորաց առաջի Աստուծոյ տանին , սրպէս
զկուռնեղիոսին լուար :

« Եւ օրհնէին երգս նորս և ասէին .
արժանի ես առնուլ զգիրսդ և բանալ
զկնիք դորա , զի զենար և գնեցեր զմեզ
Աստուծոյ արեամբդ քով յամենայն ազ-
գաց և ՚ի լեզուաց և ՚ի ժողովոց հեթա-
նոսաց , և արարեր զսոսա Աստուծոյ մե-
րոյ թագաւորս և քահանայս՝ թագա-
ւորել ՚ի վերայ երկրիդ : Եւ ցուցանէ
զորս ՚ի հնումն և ՚ի նորս հաճոյք եղեն
Աստուծոյ , որք վասն ամենայն աշխար-
հի զենեալ գառինն Աստուծոյ և գնու-
ղին զմեզ գոհաբանութիւն մատուցա-

¹ Ա Օրէն . վերածեալ :

նեն : Եւր ասելով զերգան , 'ի հնութե-
նէ գրոյն զգերծանելն մեր 'ի հոգեւոր շը-
նորհն ասէ . իսկ 'ի յերկիր թագաւո-
րեն յայն՝ զոր տէր հեզոցն խոստացաւ ,
սյսինքն՝ յազատեալն 'ի ծառայութենէ
ապականութեան :

« Եւ տեսի և լուայ զձայն հրեշտա-
կացոք բազմաց , որք կային շուրջ զաթո-
ռովն և զշորիւք կենդանեօքն և զքա-
հանայիւքն . և էր թիւ նոցա բիւքք բիւ-
րուց՝ և հազարք հազարաց . ասէին ձայ-
նիւ մեծաւ . արժան է գառնդ զենեալ
առնուլ զվեժութիւն և զիմաստութիւն ,
և զզօրութիւն և զսլատիւ և զփառս և
զօրհնութիւն : Եւ ամենայն արարածք՝
որ են յերկինս և յերկրի և 'ի ծովու և
որ 'ի նոսա , լուայ զի ասէին . որ նստի
յաթոռն և գառն՝ օրհնեալ բարձրա-
ցեալ և փառաւորեալ յաւիտեանս յա-
ւիտենից » : Յամենայն իմանալեաց ա-
սէ և 'ի զգալեաց կենդանեաց , և առ-
հասարակ յամենայն բանաւորաց Առ-
առաժ փառաւորի՝ , որպէս ամենեցուն
լինելութեան սկիզբն , նոյն և միածինն
և համագոյն իւր Որդի՝ մերոյ համագոյ-
ակ մարմնովն , որպէս գրեաց և առա-

Է Բ Օրէն . փառաբանի :

քեան, զի զնա ամենայն լեզու փառաբանէ 'ի փառս Աստուծոյ հօր, որպէս՝ զկրկին նորոգիչ ստեղծուածոյս, և իբրև զիշխան երկնի և երկրի:

«Եւ չորք կենդանիքն ասէին, ամէն. և երիցունքն անկանէին առաջինորա և երկիր պագանէին: Ս) Երկնային դասուցլն բարեկարգութիւն ուսանի աստ, զի նախ չորք կենդանիքն և երիցունքն ետուն զօրհնութիւն՝ որք առաջին են՝ պատուով, և ապա դարձ հրեշտակացն և երկրաւորացս, որով ցուցանի մի հօտ և մի եկեղեցի լինել հրեշտակաց և մարդկան 'ի ձեռն Քրիստոսի և Աստուծոյ՝, որ զմիջնորմն ցանկոյն քակեաց, և միաւորեաց իւրով զենմամբն զամենայն. զի ահա հաւասար ձայնի երկնաւորացն և երկրաւորացս օրհնութիւն: Որում և մեք լիցուք՝ արժանի՝ շնորհօք խաղաղաբարին Քրիստոսի. ընդ որում Հօր՝ միանգամայն և Հոգւոյն արքայ փառք, իշխանութիւն և պատիւ այժմ և միշտ և յաւիտեանս. ամէն:

1 Բ Օրէն. Իբր:

3 Բ Օրէն. Քրիստոսի Առ:

2 Բ Օրէն. Չօրհնաբա:

ստուծոյ:

նութիւն, որք առաջինք էին:

4 Բ Օրէն. Լինիմք:

նեն : Նոր ասելով զերգան , 'ի հնուԹե-
նէ գրոյն զգերծանեն լն մեր 'ի հոգեւոր շը-
նորհն ասէ . իսկ 'ի յերկիր Թագաւո-
րեն յայն՝ զոր տէր հեզոցն խոստացաւ ,
սյսինքն՝ յազատեալն 'ի ծառայութենէ
ապակիանութեան :

« Եւ տեսի և լուայ զձայն հրեշտա-
կացքազմաց , որք կային շուրջ զաթո-
ռովն և զչորիւք կենդանեօքն և զքա-
հանայիւքն . և էր Թիւ նոցա բիւրք բիւ-
րուց՝ և հազարք հազարաց . ասէին ձայ-
նիւ մեծաւ . արժան է գառնդ զենեալ
առնուլ զմեծութիւն և զիմաստութիւն ,
և զզօրութիւն և զսլատիւ և զփառս և
զօրհնութիւն : Եւ ամենայն արարածք՝
որ են յերկինս և յերկրի և 'ի ծովու և
որ 'ի նոսա , լուայ զի ասէին . որ նստի
յաթոռն և գառն՝ օրհնեալ բարձրա-
ցեալ և փառաւորեալ յաւիտեանս յա-
ւիտենից » : (Ամենայն իմանալեաց ա-
սէ և 'ի զգալեաց կենդանեաց , և առ
հասարակ յամենայն բանաւորաց Աթ-
առուած փառաւորի՝ , որպէս ամենեցուն
լինելութեան սկիզբն , նոյն և միածինն
և համագոյն իւր Որդի՝ մերոյ համագոյ-
ակ մարմնովն , որպէս գրեաց և առա-

Է Բ Օրին . Փառաբանի :

քեան, զի զնա ամենայն լեզու փառաբանէ 'ի փառս Աստուծոյ հօր, որպէս՝ զկրկին նորոգիչ ստեղծուածոյս, և իբրև զիշխան երկնի և երկրի:

«Եւ չորք կենդանիքն ասէին, ամէն. և երիցունքն անկանէին առաջինորա և երկիր պագանէին: () Երկնային դասուցըն բարեկարգութիւն ուսանի աստ, զի նախ չորք կենդանիքն և երիցունքն ետուն զօրհնութիւն՝ որք առաջին են՝ պատուով, և ապա դարձ հրեշտակացն և երկրաւորացս, որով ցուցանի մի հօտ և մի եկեղեցի լինել հրեշտակաց և մարդկան 'ի ձեռն Քրիստոսի և Աստուծոյ՝, որ զմիջնորմն ցանկոյն քակեաց, և միւսաւորեաց իւրով զենմամբն զամենայն. զի ահա հաւասար ձայնի երկնաւորացն և երկրաւորացս օրհնութիւն: Որում և մեք լիցուք՝ արժանի՝ շնորհօք խաղաղաբարին Քրիստոսի. ընդ որում Հօր՝ միանգամայն և Հոգւոյն քրքոյ փառք, իշխանութիւն և պատիւ այժմ և միշտ և յաւիտեանս. ամէն:

1 Բ ՕՏԵՆ. Իբր:

3 Բ ՕՏԵՆ. Քրիստոսի Առ:

2 Բ ՕՏԵՆ. Զօրհնաբա:

տուծոյ:

նութիւն, որք առ առջինք էին:

4 Բ ՕՏԵՆ. Լինիմք:

ԳԻՆՈՒԻ ԵՐԵՄԻԱՆԱՆԵՐՈՐԴ

Լուծումն առաջին կնքոյն :

ՃԱՌ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

“ Եւ տեսի զի եբաց զմին 'ի կնքոցն, և լուայ 'ի միայ 'ի չորից կենդանեացն իբրև զձայն որոտման, զի ասէր՝ Թէ գամհ : Լստուստ զերկնայնոցն զբարեկարգութիւն ուսուցանէ, յառաջին գասուցն յերկրորդսն զգիտութեանն հեղումն . ուստի և մի ասել 'ի չորից կենդանեացն՝ կարծեմ զառիւծն նշանակել, ուստի ըզձայնն լուաւ : Եւ տեսիլ առիւծուն հըրեշտակացն է պատկերի և էութեան յարացոյց, որով նշանակել ինձ Թուի զԹագաւորական իշխանութիւն առաքելոցն ընդդէմ դիւացն խորամանկութեան, որպէս ասացաւ վասն նոցա . “ Կացուցես զնոսա իշխան ընդ ամենայն երկիր ” :

“ Եւ տեսի՝ և ահա ձի սպիտակ, և որ հեծեալն էր 'ի նմա՝ ունէր աղեղն . և տուաւ նմա պսակ, և եկն յաղթողն զի յաղթեսցէ ” : Օչայս կնքոյս լուծումն և զորոց 'ի կարգին է զամենեցուն, ու մանք 'ի մարմնոյ տնօրէնութիւն Աստու-

ծոյ բանին կարծեցին . զառաջինն՝ 'ի ծը
նունդն , և զերկրորդն՝ 'ի մկրտութիւնն ,
և զերրորդն՝ յաստուածային նշանօն , բզ
չորրորդն՝ յառաջի Պիղատոսի կանգնելն ,
զհինգերորդն՝ 'ի խաչն , և զվեցերորդն՝
'ի գերեզմանի դռներն և զդժոխս՝ աւե
րելն : Սակայն և մեք հանդիպեցաք Մե
թոդիոս ասացելոցն այսպէս . ոչ է պարտ
առ 'ի Քրիստոս կարծել զայս , որ նախ
էր քան զյայտնութիւնս կատարեալ բզ
խորհուրդս իւրումն մաքրանալոյ . այլ
Յովհաննէս զայս վասն մերձակայ ժամա
նակիս և հանգերձելումն ետես , ընդ
որս և զհրաբերանն կարգէ զփշապն .
վասն որոյ և մեք այսպէս առաք զկնքոյս
լուծմանցն դուստութիւն . 'Ի՞րբ գրեալ
ներքոյ և արտաքոյ՝ ասեմք զխորհուրդ
կամայն Աստուծոյ . և կնքեալ եւթն կրն
քով , զի անհաս է յերկնաւորաց և յեր
կրաւորացս . 'ի սա սահմանեալ էր անցք
նեղութեանցն՝ զոր հանդերձեալ էր կլ
րել եկեղեցի : Իսկ հրեշտակն ձայնէր ,
թէ ո՞վ է արժանի ուսանել զայս և ող
դել նոցա . և զի ոչ ոք գտաւ , լսոյին սուրբ
հրեշտակքն և մարդիկ ընդ անդունչաւ

բար գալոյ 'ի վերայ մեր նեղութեանցն :
 Յայնժամ Քրիստոս որ քահանայապետն
 էր մեր և բարեխօս ընդամէ Հօր, գլխ
 թացաւ և եկն՝ ուսաւ 'ի Հօրէ զառյա
 պա խորհուրդն, և ազդեաց մեզ : Յոր
 ժամ զայս արար¹, հրեշտակքն՝ որոց ու
 րախուժիւն է փրկութիւն մարդկան,
 օրհնութիւն և փառս նմա մատուցին :
 Եւ յորժամ եբաց զմի 'ի կնքոցն՝ ասէ,
 թէ մի 'ի կենդանեացն ասէր՝ թէ գամ :
 Քանզի շնորհք գիտութեանն առ մեզ
 յԱստուծոյ՝ արքոցն հրեշտակաց սպա
 սաւորութեամբն² իջանէ . վասն այնորիկ
 նոքա առին զխորհրդոյն զօրութիւն, և
 մեզ ասացին գալ և յայտնել :

«Եւ տեսի՝ և ահա ձի սպիտակ, և
 որ հեծեալն էր 'ի վերայ նորա՝ ունէր
 աղեղն, և տուաւ նմա պսակ, և եկն
 յաղթողն զի յաղթեցէ ր : Սկսեալ յին
 քենէ մինչև 'ի կատարած աշխարհի ըզ
 յինելոցն աստ ուսաւ աւետարանիչս .
 վասն ոյսօրիկ և ձի սպիտակ զհեծեալն՝
 զառաքելոցն կարծեմ զգունդ . ձի՝ հոգւ
 ւոյն շնորհ օրով զօրացան : Իսկ աղեղն՝

¹ Բ Օրէն . Չայո արարին
 հրեշտակքն :

² Բ Օրէն . Քանզի շնորհ

Աստուծոյ առ մեզ գիտու
 թեանն հրեշտակացն սպա

սաւորութեամբն :

բան քարոզութեանն որով զսիրտս լսողաց հարին : և պսակն՝ խոստումն երկոտասան ամիսոցն, որոյ յուսով 'ի հանդէսն մտին : «Եկն յաղթողն զի յաղթեսցէ » . առաջին յաղթութիւնն է 'ի հեթանոսութենէ դարձուցանելն, իսկ երկրորդն՝ 'ի մարմնոյ կամաւ 'ի ձեռն չարսնաց նոցին ելանելն :

ԳԼՈՒԽ ԶՈՐԵՔՍԵՍԵՆԵՐՈՐԴ

Վասն երկրորդ կնքոյն և որ 'ի կարգին :

«Եւ յորժամ եբաց զկնիքն երկրորդ, լուայ յերկրորդ կենդանւոյն զի ասէր՝ գամ » : Կենդանի երկրորդ՝ զգուարակն ասէ, որ ուսուցանէ զսրբոց մարտիրոսացն սքանչելապէս պատարագելն, որք առաջին պտուղ յառաքելական եկեղեցւոյ վերընծայեցան Աստուծոյ :

«Եւ եւ այլ ձի կարմիր . և որ հեծեալն էր 'ի վերայ նորա՝ տուաւ նմա առնուլ զխաղաղութիւն յերկրէ, զի ըզմիմեանս զենցեն . և տուաւ նմա սուր մի մեծ » : Եւ քննեցաւ՝ զի առ հետեւ ողջս առաքելոցն ունի զտեսութիւն, յորում ընդարձակեցաւ քարոզութիւնն,

և վարդապետք և մարտիրոսք բազմա-
ցան, աշխարհի խաղաղութիւն լուծա-
ւա ինքեանս բաժանեցան մարդիկ յըն-
տանութենէ՝ ըստ ասացելոցն 'ի Տեառ-
նէ . « Ոչ եկի արկանել խաղաղութիւն
յերկիր՝ այլ սուր ո . որոց և վկայական
զենմունքն 'ի վերինն սեղան սրբութեան
ընծայեցան : Իսկ կարմիր ձի հրակերպ՝
զհեղումն արեանց բորբոքելոցն և վա-
ռելոց սիրովն Քրիստոսի տայ զնշանակ :
Եւ զի գրեալ է . « Տուաւ նստելոյն 'ի
վերայ նորա զխաղաղութիւն առնուլո .
զամենիմաստն ցուցանէ Աստուծոյ զնե-
րողութիւն , որ կամեցաւ զհաւատա-
ցեալ ծառայան իւր 'ի ձեռն նեղու-
թեանցն փորձ գտանել :

ԳԼՈՒԽ ՀՆԳԵՏԱԾԱՆԵՐՈՒՄԻ

Լուծումն երրորդ կնքոյն :

« Եւ յորժամ եբաց զկնիքն երրորդ ,
լուայ յերրորդ կենդանւոյն զի ասէր՝ թէ
գամ ո : Երրորդ կենդանի ինձ ասա թը-
ւի զմարդն ասել : Աս զմարդկանն յայտ

արար մեզ՝ գգլորումն՝ որ առ չապ թագաւ
ւորօքն եղև ։

« Եւ տեսի՛ւ և ահա ձի սեաւ , և որ
նստեալն էր 'ի վերայ նորա՝ ունէր կը-
ջիռք 'ի ձեռին իւրում ։ Եւ աւ ձի՛ն ըս-
մորիկ խռովութեան հալածանացն է ի
մանալ որ առ Դեկեաւ թագաւորաւ ։
Վանգի սա երբորդ եղև քրիստոնէից
հալածիչ , առ որով բազումք 'ի հաւա-
տոց՝ գլորեցան՝ որպէս պատմէ Եւսե-
բի ։ Իսկ կջիռքն զայն յայտ առնէ՝ թէ
'ի մէջ հաւատոյ և անհաւատութեան
վտանգի կալոց է եկեղեցի ։

« Եւ լուայ զձայն 'ի միջոյ չորից կեն-
դանեացն . կապիճ մի ցարեան գենարի
միող , և երեք կապիճ գարի դենտրի միող .
և ձէթ և գինի մի վնասեսցես ։ Ի՞նչ-
պէտ և 'ի խորհրդոյ տեսութի առնումք
զաւացեալ , սակայն և զգալի առ այսու
ժամանակաւ ընթերցաք եզեւջ սով . որ
պէս և առնու Եւսեբի զաւացեալ նե-
ղութիւնն Աղեքսանդրիայ 'ի Դիոնէսիո-
սէ 'ի կարգի իւրոյ պատմութեանն ։ Եւ որ
թէպէտ և այս այսպէս է , սակայն գլո-
րումն ոչ սակաւ յայնժամ եղև քրիստո-

1 Բ Օր . Յայտ արարեալ . 2 Ա Օրէ . Ի հաւատոյեկոյ ։

նէից, որպէս և ինքն Յւսեբի ցուցա-
նէ : Օայս սուգս և ձին նշանակէ¹ . և
կշիռքն՝ զփորձութիւն եկեղեցւոյ որ-
պէս ասացաք, յորմէ բազումք տկարա-
ցեալք խոտորեցան ՚ի հաւատոցն, և
սուգ մեծ թողին հաւատացելոցն :

Իսկ զի՝ մի կապիճ ցորեանն դենարի
միոջ՝ էր արժան, և երեք կապիճ գա-
րին՝ դենարի միոջ, յայտ առնէ ցորեանն՝
ղորս օրինօք նահատակեցան, բանիւ և
իմաստութեամբ՝ և ոչ անասնապէս գը-
լորեցան, զի անաղտ պահեցին նովաւ
և զպատկերն արքունի՝ որով և զփառսն
ժառանգեն : Իսկ երեք կապիճ գարին՝
կարծեմ զնոցա գործն գոլ, որք անաւ-
նապէս² գայթակղեցան ՚ի հալածչացն,
և յետոյ դարձան և զաղտեղացեալ պատ-
կերն արտասուօք լուացին. զի հաւատն
և յոյսն և սէրն՝ որ յանասնաբարոյ մը-
տացն ընծայի, ոչ լինի անտես, այլ սուա-
նայ³ զպատկերն արքունի :

«Եւ ձէթ և գինի մի փասեսցեսոյ :
Կարծեմ զայս առ վերակացուս եկեղե-
ցեացն ասացեալ, որք զհոգին և զինաս-

1 Ա Օրէն. պախտէ Զայս որ գլորեալ անասնապէս :
սուգս և ձին նշանակէ : 3 Բ Օրէն. Ստանայ նյ

2 Բ Օրէն. Զնոցա գործն զպատկերն :

տութիւնն բաշխեն ժողովրդեանն . զի միշտ ձէթն՝ հոգւոյն, և գինին՝ իմաստութեանն է յարացոյց¹ . մի՛ ասէ դուք մնասէք զոք յանասնեղէն բարուցն դարձեալս յասլաշաւանս, այլ ընկալարուք սիրով՝ ի գաւիթս եկեղեցւոյ : (Հայսմաւնէ՛ Նաւատիոս յեսնեալ գտաւ, և զբազումս մնասեաց² ի Հռովմայեցւոց եկեղեցւոյն : Իսկ մեք ջանասցուք ոչ մնասել զեղբարս մեր, այլ բժշկել շնորհօք սուրբ Հոգւոյն, և իմաստութեամբ աւետարանին ֆրիստոսի, զի մի՛ կաղալն գայթակղեսցի՝ այլ բժշկեսցի . ուրով ըստ աստուածայինն առաքելոյ գործակիցք լիցուք Աստուծոյ, և ի նորին բարութիւնն յաւիտեան վայելեսցուք, շնորհօք մարդասիրին ֆրիստոսի, որ է օրհնեալ յաւիտեանս . ամէն :

¹ Բ Օրէն . Ապացոյց :

² Բ Օրէն . Դարձոյց :

ԳԻՈՒԽ ԿԵՇՏԵԱՆՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Որ ցուցանէ չորրորդ կնքոյն զլուծումն , որով յայտ առնի պատիժ ամբարշտացն :

ՃԱՌԻ ՎԵՑԵՐՈՐԴԻ

“Եւ յորժամ եբաց զկնիքն չորրորդ , լուայ ձայն 'ի չորրորդ կենդանւոյն զեասէր՝ թէ գամի : Չորրորդ կենդանի է արծիւն , որ ցուցանէ մեզ զաստուածային բարկութեանն զպատուհասն 'ի վերայ ամբարշտացն՝ որք հաւածեցին զեկեղեցին :

“Եւ տեսի՝ և ահա ձի շողոս . և որ նստէրն 'ի վերայ նորա՝ ունէր զմահ , և դժոխք երթային զհետ նորա . և սուռա նմա իշխանութիւն չորրորդ մասին աշխարհի սատակել սրով և սովով և մահուամբ և գազանօք երկրիդ : (Ստ կարգի առաջին ասացելոցդ և այս բերի , որպէս ասէ 'ի յովթ գլուխ ինն դպրութեան եկեղեցական պատմութեանն՝ Եւսեբի՝ զխռովութիւնն որ 'ի Մաքսիմիանոսէ Հռովմայեցւոց թագաւորելու

1 Ա Օրէն . Որպիսի յովթ Որպէս ասէ Եւսեբի (Եկեղ. գլխի դպրութեան եկեղեցա . պատմ . թ . 8) զխռովական պատմութեանն Այլ օրէ . թիւն , և այլն :

վըն՝ եղև 'ի վերայ քրիստոնէից : Եւ զի ոչ եկաց իսպառ՝ այլ դադարեաց , զոր նշանակէ ձիոյն տեսակ 'ի սեւոյ և 'ի սպիտակէ , զի մառախուղ նեղութեան և ընդ նմին լոյս խաղաղութեան : Իսկ զի մահ և դժոխս ունէր հեծեալն , և սատակելոյ՝ իշխանութիւն , յայտ է թէ մահ՝ սահմանեցաւ 'ի վերայ հեթանոսացն յայնժամ յԱստուծոյ , և դժոխք հետեւէր զկնի մահուն ընդունել զնոսա վասն անհաւատութեանն : Եւ չորրորդ մասն աշխարհի սատակեցաւ ընդ այն ժամանակս սրով և սովով և գազանօք , որպէս և ընդարձակ պատմէ Եւսեբի՝ 'ի նոյն յովթերորդ բանն , թէ 'ի վերայ Հռոմոց՝ յարեան Հայք , և զբազումս սատակեցին , և զսակաւ կերակուր բաղում ոսկւոյ 'ի սաստկութենէ սովոյն գնէին . էր և մարդամահն այնչափ , մինչ զի ոչ կարելովն թաղել զմարմինսն՝ շունք ուտէին : Եւ յայնժամ ասէ՝ թէ քրիստոնեայքն պատուասիրաբար թաղման պարապէին . և զբազումս 'ի մոլորելոցն մարդասիրութեամբն զգօնացուցանէին , մինչև յազ-

1 Բ Օրէն . Սատակման . 3 Բ Օրէն . Հռոմայեցւոց :

2 Բ Օրէն . Մահա :

ԳԻՈՒԽ ԿԵՇԵՄԱՆՆԵՐՈՒ

ՈՐ ցուցանէ չորրորդ կնքոյն զուծումն , որով յայտ
առնի պատիժ ամբարշտացն :

ՃԱՌ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

“Եւ յորժամ եբաց զկնիքն չորրորդ ,
լուայ ձայն 'ի չորրորդ կենդանւոյն զի
ասէր՝ Թէ գամհ : Չորրորդ կենդանի է
արծիւն , որ ցուցանէ մեզ զաստուա-
ծային բարկութեանն զպատուհասն 'ի
վերայ ամբարշտացն՝ որք հալածեցին զե-
կեղեցին :

“Եւ տեսի՝ և ահա ձի շողոռս . և որ
նստէրն 'ի վերայ նորա՝ ունէր զմահ , և
դժոխք երթային զհետ նորա . և տուաւ
նմա իշխանութիւն չորրորդ մասին աշ-
խարհի սատակել սրով և սովով և մահ-
ուամբ և գազանօք երկրիդ : Իստ կար-
գի առաջին ասացելոցդ և այս բերի ,
որպէս ասէ 'ի յուր զլուս ինն դպրու-
թեան եկեղեցական պատմութեանն՝
Եւսեբի՝ զխռովութիւնն որ 'ի Մաքսի-
միանոսէ Հռովմայեցւոց Թագաւորելը

1 Ա Օրէն . Որպիսի յուր Որպէս ասէ Եւսեբի (Եկեղ-
գիւի դպրութեան եկեղեցա . պատմ . Թ . 8) զխռովու-
կան պատմութեանն Այլօրէ . Թիւնն , և այլն :

վըն՝ եղև 'ի վերայ քրիստոնէից : Եւ զի ոչ եկաց իսպառ՝ այլ դադարեաց , զոր նշանակէ ձիոյն տեսակ 'ի սեւոյ և 'ի սպիտակէ , զի մառախուղ նեղութեան և ընդ նմին լոյս խաղաղութեան : Իսկ զի մահ և դժոխս ունէր հեծեալն , և սատակելոյ՝ իշխանութիւն , յայտ է թէ մահ՝ սահմանեցաւ 'ի վերայ հեթանոսացն յայնժամ յԱստուծոյ , և դժոխք հետեւէր զկնի մահուն ընդունել զնոսա վասն անհաւատութեանն : Եւ չորրորդ մասն աշխարհի սատակեցաւ ընդ այն ժամանակս սրով և սովով և գազանօք , որպէս և ընդարձակ պատմէ Եւսեբի՝ 'ի նոյն յութերորդ բանն , թէ 'ի վերայ Հռոմոց՝ յարեան Հոյք , և զբազումս սատակեցին , և զսակաւ կերակուր բաղում ոսկւոյ 'ի սաստկութենէ սովոյն գնէին . էր և մարդամահն այնչափ , մինչ զի ոչ կալելովն թաղել զմարմինսն՝ շունք ուտէին : Եւ յայնժամ ասէ՝ թէ քրիստոնեայքն պատուասիրաբար թաղման պարապէին . և զբազումս 'ի մոլորեւոցն մարդասիրութեամբն զգօնացուցանէին , մինչև յազ-

1 Բ Օրէն . Սատակման :

3 Բ Օրէն . Հռոմայեցւոց :

2 Բ Օրէն . Մահու :

գլխ յորում մեք եմք՝ զայսոսիկ զիւրա-
քանչիւրս ծանեաք և յայտ արարաք :

ԳԼՈՒԽ ԵՐԹՆԵՒՏԸՄՆԵՐՈՐԴ

Լուծումն հինգ կնքոյն, յորմէ աւտոք զմարդկան առ
Աստուած դռնուսն :

“ Եւ յորժամ եբաց զկնիքն հինգե-
րորդ, տեսի 'ի ներքոյ սեղանոյն զհոգիս
ամենայն մարդկան զենեալ վասն բանին
Աստուծոյ՝ և վասն վկայութեան նորա
ղոր ունէին. որք ասէին 'ի ձայն մեծ.
մինչև յերբ Տէր սուրբ և ճշմարիտ՝ ոչ
դատիս և խնդրես զվրէժ արեան մերոյ
'ի բնակչաց երկրի ” : (Վասնք զմեկնու-
թիւն հինգերորդ կնքոյս 'ի վերայ Քրիս-
տոսի տնօրէնութեամբ գալստեանն ա-
ռին, զի կատարեցան մարգարէութիւնք
սրբոցն, և միաբանեցան գոչել առ ա-
ստուածային երկայնամտութիւնն¹, որ մին-
չև 'ի խաչն 'ի հրէիցն զանարգելն ըն-
կալաւ : Իսկ այլք ըստ կարգի ստացե-
լացդ բերեն և զայսր քննութիւն, այս-

¹ Բ Օրէն. Եւ միաբան Մէսս Եջէ. Առ տէրունի
գոչել առ անային երկայն՝ երկայնամտութիւնն :

ինքն զի բազմութիւն վկայիցն՝ որք վասն Քրիստոսի զենան և բարձրացան հոգիք նոցա ընդ հովանեաւ սեղանոյ աստուածային նորա մարմնոյ 'ի յերկինս, զայս աղաղակեցին առ Աստուած՝ թէ վըէժինդրութիւն արա եկեղեցւոյ, և դադարեցո՞ զհալածանս. որ եղև իսկ, ըստ որում զայս ցուցանէ Եւսեբի 'ի գիւրլս պատմութեանն եկեղեցւոյ. զի յետ Մաքսիմիանու և Դիոկղետիանոսի սաստիկ հալածանացն և լինելոյ սովոյն, դադարեաց հալածումն եկեղեցւոյ, և թազաւորեաց մեծն Արստանդիանոս:

«Եւ տուաւ նոցա արկանելիս սպիտակս, և ասացաւ նոցա զի հանգիցեն փոքր մի ժամանակ, մինչև լցցին ծառայակիցք նոցա և եղբարք նոցա՝ որք հանդերձեալ էին կատարիլ իբրև ղնոսադ: Եւ որքն զաշխարհի վախճան խնդրեցին, որոց ցուցանէ զպաշտառս երկայնամըտելոյն, զի լաւագոյն համարեցաւ Աստուած՝ մի առանց մեր՝ նոցա պսակիլ: Եւ արկանելիքն սպիտակք՝ զծաղկեալ նոցա առաքինութեանն երևեցուցանէ զպայծառութիւն՝ յետ 'ի թանձրութենէ մարմնոյս փոխելոյն, զոր զգեցեալ են նախ քան զխոստացեալ զփառան, և

են առ 'ի Մատուած՝ 'ի հանգիստ՝ որ
պէս լուարք . և ճշմարիտ է հանգչելն 'ի
Թանձրութենէ աստուար կրից զերծե-
լոցն², և առ Մատուած եղելոցն . առ-
կայն զկատարեալ զփառան չև ևս են ըն-
կալեալ³, մինչև 'ի սքանչելի երկրորդն
գալուտո :

ԳԻՄԻՍ ՈՒԹԵՒՏԸՄՆԵՐՈՐԴ

Լուծումն վեցերորդ կնքոյն , որ զհարուածն որ 'ի վախ
ճանկ լինելոց է՝ նշանակէ⁴ :

« Եւ տեսի յորժամ եբայ զկնիքն վե-
ցերորդ՝ եղև շարժումն մեծ , և արեւ-
գազն եղև սեաւ իբրև զկապերոտ այծ-
ետոյ , և լուսինն բարորովին եղև արիւն ,
և աստեղք երկնից Թօթափեցան 'ի յեր-
կիր , որպէս անբև թզենւոյ զի ուժգին
շարժիցի 'ի հողմոյ ։ Բմանք և զայս բո-
վեապիանտի զհարուածսն ասացին նը-
շանակել , սակայն մեր 'ի կարգ նախա-
կարգերոցդ յառեալ՝ զխոռվութիւն ա

- 1 Բ Օրէ . Առ աստուած : որն չև է ասեն ընկալեալ :
2 Բ Օրէ . Զերծանելոցն : 4 Բ Օրէն . Նշանակեալ :
3 Բ Օրէ . Մահայն զփառ :

մայն ար նախ քան զնեռինն դա՛¹ծա-
 նեաք գոլ զմարդարէութիւնս . քանզի
 յորմէ հետէ մեծն Կոստանդիանոս թա-
 գաւորեաց և հաստատեցաւ եկեղեցին ,
 ոչ եղև այլ տիրապէս խռովութիւն նը-
 մին , բայց թէ լինելոց է յայն ժամա-
 նակսն՝ որպէս ուսանիմք , և այս է նե-
 ղութեանն՝ որ ցնորա գալուստն կարա-
 ղետէ՝ նշանակ² : Հարժ ասեմք զեղե-
 լոցն փոփոխումն՝ որպէս գրէ առաքեա-
 լըն . նաև 'ի հնումն վասն ելիցն Իսրայ-
 էլի յեգիպտոսէ՝ այս գրեցաւ , թէ եր-
 կիր շարժեցաւ և երկին ցօղեաց . սա-
 կայն նորա յանկարգութենէ՝ 'ի բարե-
 կարգութիւն շարժեցան , իսկ այս նշա-
 նակէ՝ 'ի բարեկարգութենէ յանկարգու-
 թիւն զփոփոխելն : Այլ սեաւ լինել ա-
 րեգական՝ իմանամք զխաւարելն աշխար-
 հի բնակչոց 'ի Ճշմարիտ գիտութենէն ,
 'ի յոր լուսաւորեաց զնոսա ծագեալ ա-
 րեգակն 'ի բարձանց : Եւ լուսնի ար-
 իւնն՝ զարեանց հեղմունքն 'ի խռովու-
 թենէն : Բայց զի և անտեղք թօթափե-
 թն ուժգնակի , բանզի յայլովել բարե-

1 Բ Օրին . Նախ քան զնեռնն , ծանեաք :

2 Բ Օրին . Նեղութիւնն՝ որ ցն՝ գորուստն նշանակէ :

կարգու թեւանն և 'ի խաւարէլ գիտու-
թեանն և 'ի յաճախել նեղութեանն, նա-
քա որք իբրև լուսաւորք են յաշխարհի՝
դայթակղեալ կործանին, որպէս ասէ ին-
քըն Տէրն. «Մարտեացին թէ հնար իցէ
և ընտրեալքն» : Բանգի և երանելոյն
Աիւրղի զայս այսպէս գտաք առեալ 'ի
տեսութիւն մարգարէիցն, որոց և ըզ-
թղենին ածէ օրինակ, զի որպէս զնորա-
անկատար պտուղն՝ ոչ կարեն տանել փոր-
ձութեան տօթոյն՝ զոր 'ի վերայ յարու-
ցանէ հողմն բանսարկուին. բայց ճը-
մարիտն Քրիստոսի գիտելի է, որ ունի
զամենայն գտնձս իմաստութեան և գի-
տութեան :

«Եւ երկին իբրև զմագաղաթեաց
գիրս գալարէր» : Երկնից գալարելն որ-
պէս գիրք՝ զգալուստն Քրիստոսի որ յետ
այսորիկ՝ նշանակէ, զի գիրք այնր գիտու-
թեանն բանի : Եւ արձեալ գալարելն եր-
կնի՝ զերկնացին զօրացն՝ վշտանալն ուսու-
ցանէ 'ի վերայ կործանելոցն. զի վասն իմ
գալարին, և ընդ իմ կործանութեան տրու-
մութիւն զգենաւն : Եւ այց զայս մի ոք

1 Բ Օրէն. Յեռեալ :

2 Բ Օրէն. Տանել 'ի փոր :

ձութեան տօթոյն :

3 Բ Օրէն. Զարութիւն :

կարծեսցէ թէ յոչեւ թիւն դառնայ երկին, այլ մանաւանդ ի լաւագոյնն՝ յեղաշըջումն ընդունի, ըստ որում գրէ Իրենէոս ի հինգերորդ ճառն իւրոյ յանդիմանութեանն զսուտանուն գիտունսն, որ է այսպէս. «Ոչ եթէ էութիւն և գոյութիւն արարածոցս ապականի, զի սերտ և հաստատուն եգ զսա Արարիչն, այլ կերպարանն փոխի աշխարհիս այսմիկ՝ որպէս երիցունքն ասեն»։ Եւ զայս մեծն Իրենէոս ասաց, ի կիր արկեալ ընդ բանս իւր և զառաքեալսն ընդդէմ Եբրայեցւոցն, որք զգրեալսն պարզաբար առնուին։

«Եւ ամենայն լերինք և կղզիք ի տեղւոյ իւրեանց շարժեցան։ Եւ թագաւորք երկրի և իշխանք, հազարապետք և մեծամեծք և զօրաւորք և ամենայն ծառայք, և ամենայն անասնք՝ թագուցին գինքեանս յայրս և ի ծերպս Վիմաց, և ասէին լերոնց՝ թէ անկերուք ի վերայ մեր, և ցբլուրս՝ թէ ծածկեցէք ըզմեզ. զի եկն օր մեծ բարկութեան նորա, և իմ կարէ կալ անուշի նորա»։ Զտէրն մեր հարցին առաքեալքն վասն

տաճարին կործանման և վախճանի աչ-
խարհիս, և որպէս կարող էին տանել՝
ստաց նոցա, նախ զհանդերձեալն՝ զորս
և տեսաք յաւգւրսն Վեսպիանոսի և Տի-
տոսի պատահեալ աստուածապաշտան հը-
րէիցն, ըստ որում՝ պատմէ երբայեցին
Յովսեպոս: Որ և նոյն հրամանք Տեառն
կրկին դարձեալ կատարելոց է՝ ի ժամա-
նակս նեռինն, ըստ որում ցուցին վար-
դապետք: Լ՛ա նոյն է և այսր խորհրդոյ
ակնարկումն, քանզի օր բարկութեան
Աստուծոյ՝ է դատաստանին, որպէս գը-
րէ առաքեալն. «Յաւուր բարկութեան
և յայտնութեան արդար դատաւորու-
թեանն Աստուծոյ»:

Իսկ զի ՚ի մերձիկ այսր աւուր՝ շար-
ժին լերինք և բլուրք. քանզի ամենայն
քաղաքական բարեկարգութիւն որ ՚ի
ձեռս թագաւորաց և եկեղեցւոյ՝ այլ-
այլի, զի և զեկեղեցի՝ կղզի ուսաք ըստ
Եսայեայ՝ յԱստուած՝ նորոգեալ: Իսկ
թագչելն ՚ի ծերպս վիմաց մեծամեծաց
և փոքունց՝ լինի ՚ի նեռինն երկիւղէ,
որպէս ասաց Քրիստոս. «Որ ՚ի հրէաւ-
տանի իցեն՝ փախիցեն ՚ի լերինս»:

գալատեամբն նորա ամենեքեան 'ի փոր-
 ձութիւն մատնեսցին . յորմէ Քրիստոսի
 ծառայքն յայրս և 'ի ծերպս փախչին ա-
 ղօթել, զի այսու նեղութեամբս որ ցո-
 ղէ 'ի ներողութենէն Աստուծոյ՝ զերծ-
 ցին յանվախճան տանջանացն . իսկ որք
 իբրև զփայտ և զխոտ և զեղէգն 'ի վե-
 րայ հաւատոյն հիման շինեցան, կերա-
 կուր եղեալք նմին՝ ծախեալ այրեսցին :
 Աստի մարդասէրն Աստուած փրկես-
 ցէ զմեզ, և սրբոցն պատրաստեալ բա-
 րեացն մասնակիցս արասցէ, ընդ ըզ-
 թիւ փրկելոցն ¹ լրման, շնորհօք Միա-
 ծնին իւրոյ և ամենասուրբ Հոգւոյն ² .
 որում վայելէ փառք իշխանութիւն և
 սլաւիւ, այժմ և յաւիտեանս . ամէն :

1 Բ Օրին . Ընտրելոցն :

սուրբ Հոգւոյն :

2 Բ Օրին . Ամենազօր

ԳԼՈՒԽ ԻՆՆԵՒՆԱԿԱՆ

Վասն փրկելոցն 'ի հարուածոց չորս հրեշտակին, և հայրիւր քաղապուն և չորս հազարացն:

ՃԱՌ ԵՕԹՆԵՐՈՒ

“**Ե**րբ արարեալ տեսի չորս հրեշտակս զի կային 'ի չորս անկիւնս երկրի, և ունեին զչորս հողմս երկրի՝ զի մի շքեղեղէ հողմ՝ 'ի վերայ երկրի և մի 'ի ծովու և մի 'ի ծառաց: Երբ և այս գաղտնիքս 'ի Հովնակեցւոցն 'ի վերայ հրեշտակն: Երբ՝ զչորս աստուածային հրեշտակսն իմանալք որ ունեին զհողմսն՝ որոց ելլալն խնամացն, զի որք 'ի վերայ երկրի և ծովու՝ զնեղինն զփորձ աշխարհուն. և այս ոչ լինի նեղութիւնս մասնաւոր որպէս յերկիրն հրեշտակն, այլ ընդ ամենայն տիեզերս, զի 'ի չորս անկիւնս հրամայէ կալ հրեշտակացն և ընդ զաստուածային սպասաւորութիւնն: Իսկ եթէ այս որպէս լինի, տգէտ եմք. բայց հողմոցն ոչ շնչելն յայտ առնէ զլուծումն բարեկարգութեանն, զի հողմովն՝ երկրի տունկք կերակրի, և ծով շարժի, և բարեկարգութեամբն մարդիկ:

«Եւ տեսի այլ հրեշտակ զի ել յա-
րե ելից, և ունէր զինիք Աստուծոյ կեն-
դանէոյ, և աղաղակեաց ձայնիւ մեծաւ
առ չորս հրեշտակսն՝ որոց առեալ էր
իշխանութիւն ապականել զերկիր և բո-
ծով. և ասէր. մի՛ փնասէք երկրի՝ մի՛ ծո-
վու՛ մի՛ ծառոց, դադարեցէք մինչև կրն-
քեցից զծառայս Աստուծոյ իմոյ»։ Որ-
պէս Եզեկիէլի՛ ի հնումն յայտնեցաւ՝ որ
զպեցեալն էր զպճղնաւորն, և կնքեր բո-
ճակատսն զի մի կորիցեն արդարքն ընդ
անիրաւսն, այսպէս և այս։ Քանզի թա-
քուցեալ է սրբոցն առաքինութիւն, նա
և հրեշտակաց գոլով անհաս, ուստի և՛ ի
գերաբուռնէն՝ սրբոց զօրութեանցն տան-
ջող հրեշտակացն հրամայեցաւ այս, թէ
մի՛ երթայք դուք առ յանցաւորսն յա-
ռաջ քան զինքելն իմ, զի ՚ի մեջ դատաւ-
պարտելոցն ծանիցեն զճշմարիտսն տան-
ջողութեանն սպասաւորք։ Եւ զի և այս
լստ մասին առ Վեսպիանոսիւ. զի որ
Քրիստոսի պաշտօնեայքն էին յերուսա-
ղէմ՝ ՚ի Հռովմայեցւոցն փախստական
եղեն ՚ի ժամաւերման քաղաքին. և զի
թիւ նոցա բաղում էր, ՚ի մեծէն ցա-

ԳԼՈՒԽ ԻՆՆԻՑԻՄԱՆԻՐԱԿ

Վասն փրկելոցն 'ի հարուածոց չորս հրեշտակին , և հայրիւր քառապուն և չորս հազարացն :

ՃԱՌ ԵՕԹՆԵՐՈՐ

“ Եւ յետ այսորիկ տեւի չորս հրեշտակս զի կային 'ի չորս անկիւնս երկրի , և ունեին զչորս հողմս երկրի՝ զի մի շքեղեղէ հողմ՝ 'ի վերայ երկրի և մի 'ի ծովու և մի 'ի ձառուոյ : Եւ այս գաղթ ձեալ 'ի Հրովմայեցւոցն 'ի վերայ հրեշտակն : Եւ զչորս աստուածային հրեշտակսն իմանամք որ ունեին զհողմսն՝ որոց եւլոյ մի խնամացն , զի որք 'ի վերայ երկրի և ծովու՝ զնեղինն զփորձ ապշուցուն . և այս ոչ լինի նեղութիւնս մասնաւոր որպէս յերկիրն Հրեշտակն , այլ ընդ ամենայն տիեզերս , զի 'ի չորս անկիւնս հրամայէ կալ հրեշտակացն և ընտել զաստուածային սպասաւորութիւնն : Իսկ եթէ այս որպէս լինի , տգէտ եմք . բայց հողմոցն ոչ շնչելն յայտ առնէ զլուծումն բարեկարգութեանն , զի հողմովն՝ երկրի տունկք կերակրի , և ծով շարժի , և բարեկարգութեամբն մարդիկ :

«Եւ տեսի այլ հրեշտակ զի ել յա-
րե ելից, և ունէր զկնիք Աստուծոյ կեն-
դանդոյ, և աղաղակեաց ձայնիւ մեծաւ
առ չորս հրեշտակսն՝ որոց առեալ էր
իշխանութիւն ապականել զերկիր և բո-
ծով. և տսէր. մի վնասէք երկրի՝ մի ծռ-
վու՝ մի ծառոց, դադարեցէք մինչև կրն-
քցից զծառայս Աստուծոյ իմոյ»։ Որ-
պէս Եզրէկիէլի ՚ի հնումն յայտնեցաւ՝ որ
զգեցեալն էր զպճղնաւորն, և կնքեր բո-
ճակատսն զի մի կորիցեն արգարքն ընդ
անիրաւան, այսպէս և այս։ Քանզի թա-
քուցեալ է սրբոցն առաքինութիւն, նա
և հրեշտակաց գոլով անհաս, ուստի և ՚ի
գերաբունէն՝ սրբոց զօրութեանցն տան-
ջող հրեշտակացն հրամայեցաւ այս, թէ
մի երթայք դուք առ յանցաւորան յա-
ռաջ քան զկնքելն իմ, զի ՚ի մէջ դատա-
պարտելոցն ծանիցեն զճշմարիտսն տան-
ջողութեանն սպասաւորք։ Եւ զի և այս
ըստ մասին առ Վեսպիանոսիւ. զի որ
Քրիստոսի պաշտօնեայքն էին յերուսա-
ղէմ՝ ՚ի Հռովմայեցւոցն փախստական
եղեն ՚ի ժամ աւերման քաղաքին. և զի
թիւ նոցա բազում էր, ՚ի մեծէն Յա-

կորայ լուռք առ երանելին Պօղոս ասա-
ցեալ: Ի այց մանաւանդ ՚ի ժամանակս
անտիրիստոսին կատարի, զի որք զկնիք
կենարար սրբոյ Խաչին ունին՝ բաժանին
յանհաւատիցն, և անամօթ զնշանակ
ճշմարիտ հաւատոցն առաջի ամբարըշ-
տացն յանձինս բերեն. վասն սոցա ասէ
հրեշտակն՝ մի՛ անիրաւէք զերկիր, և մի
զծով և մի՛ զծառս, մինչև կնքեցից ըզ-
ճուկառս ծառայից՝ Աստուծոյ իմոյ: (Նյս
վասն մեր² է ասացեալ հաւատացելոցս,
և կնիքն ոչ եթէ զգալի՝³ այլ իմանալի,
լստ որում յեզեկիէլէն⁴ ուսաք, այսինքն
չնորհ և զօրութիւն օժմամբ սուրբ Հո-
գւոյն ընդունել. զի ՚ի մէջ նեղութեան
անկարգութեան՝ որ գայցէ ՚ի չորս հը-
րեշտակէն, անփորձ մնացեն: Իսկ որք
մնացին առանց կնքոյ՝ յայտ է թէ և օգ-
նութեանն՝ արտաբոյ, քանզի ոչ կամեցան
զնոյն յօժարութեամբ իշխանականին:

«Եւ լուռ զթիւ կնքելոցն՝ հարիւր
քառասուն և չորք հազարք կնքեալք
յազգէ որդւոցն Խորայէլի»: Յայտ է՝

1 Բ Օրէն. Կնքեցից ըզ-
ծառայս:

4 Ա Օրէն. Եզեկիէլէն:

5 Բ Օրէն. Կնքելոս...

2 Ա Օրէն. Իմոյ, որ զմեր օգնականութեանն:

3 Բ Օրէն. Ոչ է զգալի: Ենթադրուի, որ զգալի է:

Թէ 'ի նոր Իսրայէլէ, որք 'ի հոգեւոր երկանց սրբոց առաքելոցն ծնան : Քանզի որպէս առ Վեսպիանոսիւ մարմնաւորն Իսրայէլ 'ի մարմնաւոր պատուհասէն ' զերծաւ ըստ նախակարգեալ Թուոյս համարոյ, այսպէս և 'ի հոգւոյ ընդդիմամարտէ 'ի սուտ քրիստոսէն հոգեւորն Իսրայէլ 'ի հոգեւոր՝ պատուհասէն զերծանի. քանզի պատկեր իմացաք զՎեսպիանոս նեռինն հարուածոց :

“Յազգէն Յուդայ՝ երկոտասան հազար կնքեալ” : Յուդայ՝ խոստովանուածիւն Թարգմանի, յորմէ ուսանիմք՝ Թէ վասն խոստովանելոյն զՔրիստոս որ 'ի Յուդայէ ծագեցաւ, կացին փրկեալք :

“Յազգէն Ռուբենի՝ երկոտասան հազար կնքեալ” : Ռուբէն՝ տեսուծիւն աւսի, փրկեցան՝ որք մաքուր սրտիւ 'ի հոգեւոր տեսուծիւնս վարժեցան :

“Յազգէն Գադայ՝ երկոտասան հազար կնքեալ” : Գադ՝ փորձուծիւն անուանի. ցուցանէ՝ Թէ համբերողքն փորձուծեան ըստ Յոբայ պսակեսցին :

“Յազգէն Ասերայ՝ երկոտասան հազար կնքեալ” : Ասեր՝ երանուծիւն լսի,

1 Բ Օրէն. Գառեղաղէն : 2 Ա Օմէ. 'ի հոգւոյ :

զի յերանութեան մասին վիճակին որք
ամբիժ քաղաքավարութիւն ունիցին, և
որդիք լուսոյ և որդիք տունջեան եղիցին:

“Յազգէն Նեփթաղիմայ՝ երկոտասան
հազար կնքեալ”: Նեփթաղիմն՝ աւ
ղօթք ասի, նկարագրէ զորս անդադար
աղօթիւք առ Աստուած յարին:

“Յազգէն Մանասէի՝ երկոտասան
հազար կնքեալ”: Մանասէ՝ մուացումն
լի, նոքա են որ զյետոյսն մուացան,
և ՚ի հայրենի տանէն ՚ի բաց գնան վասն
աստուածային սիրոյն ցանկութեան:

“Յազգէն Շմաւոնի՝ երկոտասան հա
զար կնքեալ”: Շմաւոն՝ հնազանդութիւն է,
զի որ զհնազանդութեան պատու
սիրանն պահէ՝ արդարանայ:

“Յազգէն Ղևեայ՝ երկոտասան հա
զար կնքեալ”: Ղևի՝ մնացորդ կոչի, ըզ
մտաւ անեմք զորս ՚ի ձեռն քահանայա
կան վայելուչ քաղաքավարութեանն Բը
րիստոսի մնացեն: Յութերորդ թիւն
Ղևի կարգեցաւ, զի յութերորդ երեկի
տաւոր յարութեանն վայելութիւն քա
հանայութեանն իւրեանց պայծառ վայ
լեսցէ:

“Յազգէն Խաթարայ՝ երկոտասան
հազար կնքեալ”: Խաթար՝ վախճան,

ուանի, այսինքն՝ զի վարձս ընդունին որք
առաքինութեամբ քաղաքավարին :

“Յազգէն Զաբուղոնի՝ երկոտասան
հազար կնքեալ : Չաբուղոն՝ բնակա-
րան անուանի զօրութեան և անուշա-
հոտութեան . իմանին բնակարանքն Քը-
րիստոսի անուշահոտութեանն ընդգէմ՝
ամենայն ախտից զօրաւորք, որպէս գրէ-
առաքեալ :

“Յազգէն Յովսէփու՝ երկոտասան
հազար կնքեալ : Յովսէփ՝ առաւելա-
դրութիւն ասի, որ յայտ առնէ զառա-
ւելութիւն երկնային փառացն փափա-
սեացն :

“Յազգէն Բենիամինի՝ երկոտասան
հազար կնքեալ : Բենիամին՝ որդի Եր-
կանց ասի, կամ որդի տունջեան, կամ
որդի աջայ . զի յաներեկ տիւն յաջակող-
մանն դասին, որք երկնեցիկ և ճնան ըղ-
հոգի փրկութեան իւրեանց :

Ըրդ՝ Թիւս մարմնապէս կատարե-
ցաւ ՚ի վերայ Քրկութեան այնոցիկ՝ որք
ապաւինեցան ՚ի Տէր յաւերն Երուսա-
ղէմի հաւատացեալքն ՚ի տէրութենէն
Հոռոմոց . և հոգեպէս կատարի առ այ-
նոսիկ՝ որք ՚ի սուտ քրիստոսին պատրու-
նաց զերժանին շնորհօքն Քրիստոսի կամ :

Թէ յառաքելոյ տսելն հայի. « Յորժամ
լրումն հեթանոսաց մոցէ, ապա ամե-
նայն Իսրայէլ կեցցէ » . և ոչ զորք ՚ի տե-
սութեանցս անգոսնեմք. երևեցուցանէ
այս՝ ինձ թուի և զբաղմասպատկել ա-
ռաքելական սերմանց, զի երկոտասանքն
՚ի կոտորածի երկոտասան հազար թը-
ւին, այսպէս զթիւ հազարացդ ծանեաք:
Օ, Դան ոչ կարգեաց ընդ այլսդ, որով
՚ի կարծիս ձգիմք՝ թէ ՚ի նորա ազգէն
անտիբրիստոսն՝ ծնանելոց է, ըստ որում
անուանեաց զնոյն նահապետն յօրհնու-
թիւնսն: Լ՝ՈՂ և զՅովսէփ փոխանակ որ-
դւոյ իւրոյ Եփրեմի եդ, և զորդի նորին
Մանասէ՝ փոխանակ Դանայ: Լ՝ըդ՝ որ-
պէս սոքա Իսրայէլի նահապետք, նոյն-
պէս ծնողք տիեզերաց հոգեւոր երկամբք
երկոտասան առաքեալքն: Լ՝ւ Յուդա
ոչ եմուտ ՚ի համարն, այլ փոխանակ նո-
րին Մատաթիա. վասն որոյ՝ որպէս առ
Վեսպիանոսիւ ՚ի հրէիցն՝ հաւատացեալ-
քն փրկեցան, այսպէս և ՚ի նեռանէն՝
փրկեցին ընդ ամենայն տիեզերս հո-
գեւոր ծնունդք առաքելոցն սրբոց:

1 Բ Օ Ր Դ . Անտի առն . 2 Բ Օ Ր Դ . Էրէից
բրիտան : 3 Բ Օ Ր Դ . Ի ներէն

ԳԼՈՒԽ ՔԱՂԱՅԵՐՈՒՄ

Վասն անթիւ բաղմութեանն որք 'ի հեթանոսաց պոչ,
ծառապագեցեալ կոչին առաջի Աստուծոյ ¹ :

«Եւ յետ այսորիկ տեսի՝ և ահա ժողովուրդ բազում որոց ոչ գոյր թիւ, յամենայն հեթանոսաց և յամենայն ազգաց և յամենայն լեզուաց և յամենայն ժողովրդոց, որք կոչին առաջի աթոռոյն և առաջի դառինն՝ արկեալ զիւրեամբք հանդերձս սպիտակս, և արմաւենիս 'ի ձեռս իւրեանց, ազադակէին 'ի ձայն մեծ և ասէին. փրկութիւն Աստուծոյ մերոյ՝ որ նստի 'ի վերայ աթոռոյն և դառինն ² »:

Ապա այնորիկ են՝ վասն որոյ ասաց յառաջնումն, թէ տաւաւ նոցա արկաւ նեղիս սպիտակս, և այժմ թէ՛ արկեալ զիւրեամբք սպիտակ պատմուճանս ³, ու բով յայտ է թէ 'ի մարմնաւորացս են, զի զոր ոչ ունէին՝ ընկալան. և իմանամք գոյ զսուրբան, որք 'ի սկզբանէ աշխարհի հաճոյք եղեն Աստուծոյ յամենայն ազգաց : Ստոսա ասէ Պօղոս՝ օգիս արդարոց կատարելոց, քանզի որք կատարեալք են՝ ոչ մտանեն 'ի դատաստան,

¹ Ա Օրհ. դառինն :

² Բ Օրհ. ձանդերձս սպիտակս :

այլ ընդ Քրիստոսի գոլով յծրկինս՝ ընդ նմա գան՝ դատել զհրեշտակս և զմարդիկ։ Եւ ՚ի սոցա ժողովն Անտոնիոս երանելին ելանէր, յորժամ բանսարկուն ընդ սուրբան յօդս մըցէր։

Եւ սպիտակ հանդերձն զոր զգեցեալ էին՝ շնորհացն Քրիստոսի մարքութիւնն է, յորմէ՝ ամենեքին վայելեցօք՝ որպէս ասէ առաքեալն, քանզի յորժամ սրբի հոգին՝ բնական ունի զպայծառութիւնն։ Իսկ արմաւենեօքն զոր բարձեալ են ՚ի ձեռս՝ զյաղթութիւնն նկարագրեն, որով զպատուածային աթոռովն պար բոլորէին, և իբր բարեմիտ ծառայք՝ զյաղթութիւնն նմա վերընծայէին։ Իրկութիւն ասեն մերո՝ շնորհացն Աստուծոյ է, և ոչ մերում զբութեանս։ Եւ զայս վասն այնքամտեսանէ, քանզի հանդերձեալ է յառաջապայտ զկատարածի աշխարհի զխորհուրդն՝ սէսուցանել, և զՏեառն երկրորդ դալուստն, որպէս զի ցուցցէ՝ թէ հոգիք սրբոցն նախ քան զդալուստն չեն անմիսիթար, այլ յերկինս ինչուք զաւ

1 Բ Օրէն. գալոյ են։

3 Բ Օրէն. Բարձեալ ու-

2 Բ Օրէն. Յորում։ Ինչ, զյաղթութիւնն։

Թողո՞ւն Աստուծոյ, այսպիսի յարազր-
ւարճ բերկրութեամբ: Իսկ 'ի գալլու
տեանն եկեալ զգենուն զմարմինսն, և
փոխանակ սպիտակ պատմութեանին՝ որ
պէս զարեգակն ծագեն:

«Եւ ամենայն հրեշտակք կային շուրջ
զաթողո՞ւն և զերիցամբքն և զչորիւք կեն
գանեօքն, և անկոնէին յերեսս առա-
ջի աթողոյն, և երկիր պագանէին Աս-
տուծոյ, ասելով. ամէն. օրհնութիւն և
փառք և իմաստութիւն և գոհութիւն և
պատիւ և զօրութիւն և շնորհք Տեառն
Աստուծոյ մերոյ՝ յաւիտեանս յաւիտե-
նից. ամէն ո՞ւր: Ահա մի եկեղեցի հրեշտա-
կաց և մարդկան, վասն այսորիկ՝ «Մա-
տուցեալ էք, առէք Պօղոս, յերուսա-
ղէմ՝ յերկինս, և 'ի բիւրաւոր բանակս
հրեշտակաց ո՞րքան զորնա բանիւ ա-
սաց, սա արդեամբք ետես զհրեշտակս
և զմարդիկ 'ի յերկինս ձայնակից: Եւ որք
'ի հնումն հրեշտակք մարդկան թշնամիք
երևեցան, որպէս առ Դանիէլուն իմա-
ցաք՝, այժմ տաշտօնակից եղեն շուրջ
քերովքէիցն և զերիցամբք: Եւ 'ի կանգ-
նեալ կան զնախաստատութիւն նոցին:

ցուցանեն, և ամբողջն՝ զառաւել պատիւ նստելոց երիցանցն։ Լինկանէին յերեսս, զի յանուն Յիսուսի Քրիստոսի ամենայն ծունր կրկնեսցի, որք և ՚ի խոնարհելն գոհաւթիւն նմա վասն աստուածավայելուչ տնօրէնութեանն ընծայեն։ Յայս սահմանս վարժէ զմեզ առաքեալն ասելով. «Օրհնեցէք զԱստուած, և յամենայն ժամ գոհացարուք։ Ըստ որում երկնայնացն է սովորութիւն։

«Եւ ասէ ցիս մի յերիցանց անտի. սոքա որ զգեցեալս են զհանդերձս սպիտակս՝ ոչք են, և կամ ուստի գան։ Եւ ասացի ցնա. տէր՝ դու գիտես։ Յառուցանէ ՚ի վեր զերանելին հարցմամբն, զի զանգիտութիւնն՝ բարիոք տեղեկացուսցէ յերեւելոցն՝ յիմաստս։ Այք են և կամ ուստի գան, զի ծանիցէ թէ չենոցա ընական կայան այն վայր երկնից ուր տեսանին, այլ ՚ի յերկրէ եկեալ անդրբ մտին։

«Եւ ասէ ցիս. սոքա են որ գան ՚ի վշտաց մեծաց, և լուացին զարկանելիս իւրեանց և սպիտակացուցին արեամբ գառինն։ Երգարե. ՚ի մեծ վշտաց՝ ոչ-

1 ԱՅՈՐԷՆ. Յերեւոյնցանելոցն։ ԱՅՈՐԷՆ. Յերեւելոցն։

սպէս գիտեմք 'ի բնութեանս տկարութեանն փորձոյ . նաև վիշտ՝ մտրտ աներևոյթ և երևելի թշնամեացն . սակայն լուսացան յազտոյ վշտացեալքն ոչ իւրեանց ջանիւ՝ այլ Քրիստոսի շնորհօքն .
 “Քանզի ոչ 'ի գործոյ՝ զի մի ոք պարծեցի” : Եւ դարձեալ ասէ առաքեալն .
 “Ոչ զիմ արդարութիւնն ունիմ , այլ զհաւատոցն Քրիստոսի՝ որ յԱստուծոյ արդարութիւնն , քանզի զշնորհ արեանն նորա հեղման ընկալեալ սրբեցաք” :

“Վասն այնորիկ են առաջի աթոռոյն Աստուծոյ , և պաշտեն զնա զտիւ և ըզգիշեր 'ի տաճարի նորա . և որ նստի 'ի վերայ աթոռոյն՝ բնակեալ է 'ի նոսա” :
 Երանի է նոցա որք առժամանակեայ երկոցս՝՝ զայն վայելուչ զհանգիստն պլտուղ բուսուցին , և չարչարակից լինելով Քրիստոսի՝ ընդ նմա թագաւորեցին 'ի վայր՝ ուր գիշեր ոչ է . այլ զմտաւածելի է գիշեր՝ զխորս անգիտութեանն , իսկ զարեապէս հասու մն՝ տիւ :

“Ոչ քաղցիցեն և ոչ ծարաւեոցին” .
 Ճշմարտապէս որք զհացն երկնաւոր և զջուրն կենաց ունին . զի կերակուր բա-

նական հոգւոյ՝ բան չէ լինանալ ու որով
նորա անյարգ զուարճանան :

« Եւ ոչ որ մեղիցէ նոցա , ոչ արեւ
դակն՝ և ոչ սօթոյ : Ընդ ի փորձութենէ
յաղթահարին յառժամանակեայ մըցաւ
նացս որ ի դիւաց , և ոչ մեղիցէ նոցա
արեւդակն՝ որ խեթիւ հայեցաւ ընդ նա
խահայրն նոցա :

« Եւ գառնն ի միջոյ աթուոյն հով-
ուեացէ ղնոսա , և առաջնորդեացէ նոցա
ի կենաց աղբիւր ջրոյ կենդանւոյ . քանզի
եհատ Աստուած զամենայն արտօսը յա-
լաց նոցա : Ընդ յայն անդաստան հով-
ուին՝ յարչաւանաց գայլոցն ոչ երկնչին .
այլ ի Հոգւոյն սրբոյ գիտութեանն հե-
ղբմն հանապտղ զմայլին , որ է աղբիւր
կենդանի ջրոյ՝ լատ որում լուաք ի Քր-
իստութեան . աստի ըմպելով ի յարազուարճ
ուրախութիւնն ցնծան սուրբքն , որ ըզ-
մանաւ որ գիտութիւնս թողեալ ի ծայ-
րագոյնն վայելցին :

Ի Ա Օրին . Արեւ որդեալ որդե :

ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՄՈՒՆԻՏԱՐԱՆԻ ԵՐԱՅԻՆ ԿՈՒՆԵՐԱԿԱՆ ԵՐԱՅԻՆ ԿՈՒՆԵՐԱԿԱՆ

Այս յայտ առնելով, որպէս ինքն ինքն, յորով
մատուցաւ Աստուծոյ ի հրեշտակացն աղօթք
սրբոցն որպէս զխառնք :

« Եւ յորժամ երաց զինչքն եւ թնե-
րորդ, եղև լուսնիւն յերկինս որպէս
կէս ժամու. և տեսի հրեշտակս եւ թնե,
որ առաջի Աստուծոյ կային. և առաւ
նոցա եւ թնե փողս ու թիւս այս վայել-
չապէս բերի ի վերայ յաւիտենիս այս
միկ կատարման, յետ որոյ շարաքանակն
ի հանգիստ¹ սրբոցն լինիցի. ուստի և
ի լուծման եւ թնեբորդ կնքոյն՝ լուծու-
մէն եղև երկրաւորացս քաղաքաւորու-
թեան : Եւ եւ թնե հրեշտակացն սպա-
սաւորելն՝ նշանակի զտանջանս և զշար-
շարանս մարդկան ի կատարածի : Իսկ
լուսն լինել կամ² լուսնիւն, յայտ առ-
նել հրեշտակական բարեկարգութիւնն,
զի երկիւղիւ կան ի սպաշտուն՝ մինչև
լսեն զհրամանն Աստուծոյ : քանցի այս
փորհուրդս՝ որ բացաւ յեւ թնե կնքոյս
ժամն Բրիտանոսի գաղափարն, և նոցա ե-

Ի Ա Օրին. Հարաբանակ
և հանգիստ :

2 Բ Օրին. Գաղափար
միկ կամ :

վնդիտե՞ք Օլիկ եւ թն փողն որ տու գոհ
հրեշտակացն , պաշտօնն սպասաւորու-
թեանն է , զոր կատարելոց են յերկիր՝
որպէս ցուցանէ :

« Եւ այլ հրեշտակ եկն եկաց առ սե-
ղանն , և սւնէր խնկանոց ոսկիոյ : Տպա-
ւորեաց վերագոյնն զձե և զկերպարան
սրբոցն՝ որ երևեցան նմա , և այժմ սե-
ղան տսէ՝ խուանկ և խնկանոց , սակայն
աներևցեմք են՝ արտաքոյ զգալի նիւթոց՝
և իմանալի : Երգ՝ սեղանն ոսկի՝ է մար-
մինն Քրիստոսի , ի վերայ որոյ ամենայն
հոգեւոր արարարագք մատուցանին : Եւ
նմա եկող հրեշտակն զաղօթս սրբոցն
մատուցանել , զի հրեշտակք որպէս միջ-
նորդ Աստուծոյ և մարդկան՝ տանին ի
Քրիստոս զաղօթս մեր , և նա նուիրե-
Աստուծոյ և Հօր և բարեխօսէ . ուստի և
տունու զնա՝ աշխարհի վախճան , ոմանց
տանջանք և հարուածք՝ և ոմանց վարձս
բարեաց , որպէս ի կարգիս ցուցանէ :

« Եւ որպէս նմա խուանկ բաղում ,
զի մատուցեալ զաղօթս ամենայն սրբոց
Վերայ տանեղեն սեղանոց առաջի աթոռ
ունի : Տուաւ՝ յայտ է թէ յերկրէ , և
զի երազահայեաց՝ են գիտութեամբ ,

§ Ա Օրին . Երազահայեաց :

ոչ ասաց թէ եկն և էառ . և խուսկ' է
աղօթք սրբոցն անուշահոտ Աստուծոյ՝
նուիրեալ Քրիստոսի 'ի սրբոց զօրու-
թեանցն . իսկ խորհուրդ աղօթիցն՝ կար-
ծեմ զնեղութեանցն՝ չոր յամբարշտացն
կրեն արք արդարք 'ի յետին ժամանակս,
որոց և զհարուածս եբեր հրեշտակն :

“Եւ եւ ծուխ խնկոցն՝ աղօթք սրբ-
բոցն 'ի ձեռաց հրեշտակացն առաջի Աս-
տուծոյ . և ելից հրեշտակն զխնկանոցն
'ի հրոյ սեղանոյն , և արկ զնա յերկիրոյ :
Օրուս՝ է Քրիստոսի արծարծելն զգո-
հութեան մեր պատարագ , և անուշա-
հոտ առնել Հօր՝ իբր զվշտակից և ըզ-
փորձ քահանայապետ և զբարեխօս : Իսկ
խնկանոց՝ է հրեշտակին պաշտպանու-
թիւն , զի որ զմերն իբր զբարեկամ նը-
ւիրեաց , 'ի հաճոյ լինել աղօթիցն՝ ըզ-
բարկութեան հուրն առեալ արկանէ 'ի
վերայ թշնամեաց : Հուր սեղանոյն՝ է
զօրութիւն և կամքն Քրիստոսի , 'ի ձե-
ռն որոյ իջանէ սաստն յերկիր սպասա-
ւորութեամբ հրեշտակին : Եւ յապէս ե-
րեւցաւ և 'ի հնումն Եզեկիէլի . զի ոմն
'ի քերովելիցն 'ի հրոյն առեալ ետ հը-

րեշտակին , որ առաքեցաւ զընտկիչսն
Երուսաղէմի զամբարիշտսն խորտակել :
Եւ հրեշտակիս այսմիկ¹ գործ տալաւ որէ
զքահանայականն պաշտօն , զի ոմանց ըզ-
պաղատանս 'ի վեր հանէ , և ոմանց ըզ-
քաւութիւն 'ի ստորինս ածէ , և մեղու-
ցելոցն զգարձ պարգևէ , ոմանց բանիւ
և ոմանց խրատու խստութեան :

“Եւ եղև որոտումն և ձայնք և փայ-
լատակումն և շարժումն մեծ , և եւթն
հրեշտակքն որ ունէին եւթն փողս ,
պատրաստեցին զինքեանս առ 'ի հար-
կանելոյ : Եւ յսու ամենայնիւ զվախճանին
նշանակէ զերկիւղ , զոր օրինակ 'ի Սի-
նեայ լեառն աստուածային գալստեանն
ծանուցաւ օրինակն , զի զամենեսեան
զարհուրեցուցանէր , և երկիւղիւն 'ի բա-
րեմտութիւն ածէր . այսպէս և հրեշ-
տակացն այժմու սպասաւորութիւն² որ-
պէս իմաստուն բժշկաց այրելովն և հա-
տանելով զդժնդակ մեղացն ցաւ յախ-
տացելոցն սրբել : Եւ որոտումն և փայ-
լատակումն է աստուածային ազդումն
առ հրեշտակսն , որով նշանակի² բար-
կութեան գոլ հրամանն զոր պատրաս-

¹ Բ Օրէն . Ա . :

² Ա Օրէն . Ար նշանակէ .

տեցան կատարել, որպէս զի մարմնաւոր
պատուհասիւն 'ի դանդաղելոցն կար-
ճեսցեն զհանդերձեալ տանջանսն: Որով
և՛ մեք որ այնմ փառաց տենչամք, մաղ-
թեսցուք այժմ սրբիլ, զի խրատով մար-
դասէր Տեառն 'ի յաւիտենական մահ-
ուանէն ապրեսցուք, և ուրախու թեամք
օսկիտակազգեաց սրբոցն մասնակից գըտ-
ցուք, շնորհօք փրկչին մերոյ Քրիստո-
սի, ընդ որում Հօր և սուրբ Հոգւոյն
փառք իշխանութիւն և սրատիւ, այժմ
և միշտ և յաւիտեանս. ամէն:

ԳԻՒԹԻՒՆ ԲԻՆԵՆԵՐԱՎՆԵՐԻՊՈՐԳՆ

Վասն հարկանելոյ միոյն յեւթն հրեշտակացն զփողն,
որով հաւքն և կարկուտն և արիւնն հեղաւ յերկիր:

ՃԱՌՈՒԹԵՐՈՐԴ

Եւ այնպէս հրեշտակն ի հարկաւ
փողն, և եղև կարկուտ և հիւստի և ա-
րիւն խառնեալ և տնկաւ ցեղերի, և
զերրորդ մասն երկրի այրեաց, և զե-
րորդ մասն ծագաց պարտեաց, և զպս-

նայն դալար խոտոյ այրեացոյ : Այս հար-
ուածքս զոր նշանակեցին հրեշտակքս՝
նախ քան զկատարածն գալոց է ՚ի վե-
րայ աշխարհիս, մանաւանդ թէ և գայ-
լսկ կարկուտ և հուր թէպէտ և լինի
լստ անկարգութեան տարերայդ՝ մե-
ղաց մերոց պատուհաս յԱստուծոյ, սա-
կայն իմացականապէս առնումք՝ զի և
արիւն է ընդ հուրն խառնեալ, որ ոչ
է բնութեան տարերացս : Արդ՝ կար-
կուտ կարծեմ զբարբարոսական յարձա-
կումն ՚ի վերայ աշխարհիս ՚ի ներողու-
թենէն Աստուծոյ, որք սառնացեալ են
՚ի գթոյ, և բորբոքեալ բարկութեամբ
իբրև զհուր՝ որք բազում առնեն մար-
դասպանութեամբն արեան ճապաղիս,
յորոց ոչ սակաւ քան զմի յերրորդ մա-
սանց որպէս տեսաք՝ ապականեցաւ եր-
կիր : Իսկ զի՝ և զերկիր ասէ և զծառս,
քանզի ապականին և սոքա ամայի եղ-
եալ ՚ի բնակչացն՝ որք տածէին և դար-
մանէին : Այս առ այս եղաւ ըստ մե-
րումս կարծեաց :

1 Բ ՕՐԻՆ. ԲՈՒԹՅԱՆ
տարերայդ :

2 Բ ՕՐԻՆ. ՍԱՌՆԱԳԵՂԱԼ :

ԳԻՒՄԻ ԲԱՆԱԿԱՆՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վասն երկրորդ հրեշտակին և աստակմանն
որ 'ի ծով շնչոց :

« Եւ երկրորդ հրեշտակն վողեաց ,
և իբրև զլեռուն մի մեծ հրդեհեալ ան-
կուլ 'ի ծով , և եղև երրորդ մասն ծո-
վուլ արիւն . և աստակեցաւ երրորդ մասն
լողակաց , և որ ունէր շունչ կենդանի՝
ապախանեցաւ » : Եւ զծովու մաքրել՝
հրով բորբոքելով՝ յայտ առնէ 'ի կատա-
րածի , թէ կամիցիս տունուլ . սակայն
լատ կարգի այսպէս իմանալք , թէ մերձ
'ի վախճանն՝ ոչպէս զերկիր Աստուած
հուազեցուցանէ 'ի բնակչոց , ոչպէս և
զծով : Իսկ լեռան հրդեհեալ՝ զբարկու-
թիւնն Աստուծոյ որ 'ի վերայ նոցա՝ ան-
ուանէ : Եւ զի և անդ եղև մի յերրորդ
մասաւնցն արիւն , քանզի և 'ի կղզիս և
'ի նաւս այժմ տեսանի բազում ապա-
նաւթիւն . և այս ամենայն սկիզբնէ կա-
տարածի , զոր օրինակ խատութիւն ձը-
մերան՝ զի առ սակաւ ասկաւ զօրանոյ ,
այսպէս և հասարակոց վախճանն :

Ի Բ Օրէն . եւ զծով մաքրեալ :

նայն դալար խոտոյ այրեացոյ։ Այս հար-
ուածքս զոր նշանակեցին հրեշտակքս՝
նախ քան զկատարածն գալոց է ՚ի վե-
րայ աշխարհիս, մանաւանդ թէ և գայ-
Խկ կարկուտ և հուր թէպէտ և լինի
ըստ անկարգութեան տարերայոյ՝ մե-
ղաց մերոց պատուհաս յԱստուծոյ, սա-
կայն իմացականապէս առնումք՝ զի և
արիւն է ընդ հուրն խառնեալ, որ ոչ
է բնութեան տարերացս։ Արդ՝ կար-
կուտ կարծեմ զբարբարոսական յարձա-
կումն ՚ի վերայ աշխարհիս ՚ի ներողու-
թենէն Աստուծոյ, որք սառնացեալ՝ են
՚ի գթոյ, և բորբոքեալ բարկութեամբ
իբրև զհուր՝ որք բազում առնեն մար-
դասպանութեամբն արեան ճապաղիս,
յորոց ոչ սակաւ քան զմի յերրորդ մա-
սանց որպէս տեսաք՝ ապականեցաւ եր-
կիր։ Խկ զի՝ և զերկիր ասէ և զճառս,
քանզի ապականին և սոքա ամայի եղ-
եալ ՚ի բնակչացն՝ որք տածէին և դար-
մանէին։ Այս առ այս եղաւ ըստ մե-
րումս կարծեաց։

Ի՞նչ Երկ. Բնութիւն Եւ Բ. Օրին. Սառնացեալ և
տարերայոյ։

ԳԻՒՄԻ ԲԱՍՆԱԲՈՐԴ ԵՄՈՒՄ

Վասն երկրորդ հրեշտակին և աստակեանն՝
որ ի ծով շնչաց :

« Եւ երկրորդ հրեշտակն վողդեաց ,
ե իբրեւ զլեռուն մի մեծ հրդեհեալ ան-
կու ի ծով , և եղև երրորդ մասն ծռ-
վու արիւն , և սատակեցաւ երրորդ մասն
լողակաց , և որ ունէր շունչ կենդանի՝
ապախանեցաւ ։ Եւ զծովու մաքրել՝
հրով բորբոքելով՝ յայտ առնէ ի կատա-
րածի , թէ կոմիցիս տռնուլ . սակացն
լատ կարգի այսպէս իմանալք , թէ մերձ
ի վախճանն՝ ողպէս զերկիր Աստուած
հուազեցուցանէ ի բնակչաց , այսպէս և
զծով : Իսկ լեռուն հրդեհեալ՝ զբարկու-
թիւնն Աստուծոյ որ ի վերայ նոցա՝ ան-
ուանէ : Եւ զի և անդ եղև մի յերրորդ
մատանցն արիւն , քանզի և ի կղզիս և
ի նաւս այժմ տեսանի բազում ազա-
նութիւն . և այս ամենայն սկիզբնէ կա-
տարածի , զոր օրինակ խատութիւն ձը-
մերան՝ զի առ սակաւ սակաւ զօրանայ ,
այսպէս և հասարակաց վախճանն :

Ի Բ Օրէն . եւ զծով մաքրեալ :

ԳԻՆՈՒԽ ԲԱՆՆԱԵՐՈՐԴ ՉՈՐՐՈՐԴ

Վասն երրորդ հրեշտակին՝ և գառնութեան գետոցն
և ջուրց :

« Եւ երրորդ հրեշտակն փողեաց , և
անկաւ յերկնից աստղ մի մեծ՝ բորբո-
քեալ իբրեւ զղամբար , և անկաւ յեր-
րորդ մասն գետոց և աղբերաց , և էր
անունն աստեղն՝ գառնութիւն . և բա-
զումք մեռան 'ի գառնութենէ ջուրցո-
ւ : Եւ զայս թէ կամիցիս առնուլ 'ի կատա-
րածի 'ի վերայ տանջանաց մեղաւորացն ,
սակայն ինձ թուի ըստ կարգի բերել
զարարածոց սպառումն , զի որպէս լեա-
ռըն զծով , և հուրն զերկիր ¹ , այսպէս
և զաստղս՝ որ է սաստն Աստուծոյ ² , ըզ-
գետս և զաղբիւրս 'ի սովորական բնու-
թենէն այլայլեաց . ոչ ասեմ յորակու-
թենէ համոց՝ այլ 'ի բնութենէ , զի որք
զկեանս տային՝ մահու եղեն առ ի թ ըմ
սլողացն , և թէ որպէս լինի Ճշգրտիւ՝
անհաս է . բայց սակայն ամենայն իրօք
լինի , զի ոչ պահեն ջուրք մերձ 'ի վախ-
ճան զբնական սահմանն , այլ մինն յե-

¹ Բ Օրէն . Լեռն զծով ² Ա Օր . Ար է աստանայ :
և զհուր և զերկիր :

բիցն պակասէ զօրութիւն առողջարաւ
րութեանն, և մահ ածէ մարդկան :

ԳՒ . ՔԱՆԱԿԱՆ ԶԻՆԳԱՆՈՒԹՅԱՆ

Վասն չորրորդ հրեշտակին, և խաւարման աստեղացն :

« Եւ չորրորդ հրեշտակն հարկանէր,
և վերաւորէր երրորդ մասն արեգական՝
և երրորդ մասն լուսնի՝ և երրորդ մասն
աստեղաց . և խաւարէր երրորդ մասն
նոցա, և երրորդ մասն գիշերոյ նոյն,
պէս Դ . Հաւասար երկրային՝ տարերցս՝
և յերկնաւորսն լինի նուազութիւն, զի
և նոքա են ՚ի պաշտօն մարդկան, որք և
ընդ մեզ եղծանելոց են և նորոգելոց,
զի եթէ առ Դաւթիւ մաշէր երկիր և
բնակիչք նորա, և առ Պօղոսիւ անցեալ
էր վայելչութիւն քաջարհիս, ապա որ
չափ մերձ ՚ի կատարածի այս եղիցի՝ որ
պէս ցուցանէ : Սակայն կարծեմ և զայս,
թէ այսու յայտ առնէ զանջրպետելն
մարդկան ՚ի խնամոցն Աստուծոյ՝ որով
լուսաւորէին . այլ ոչ իսպառ, զի ոչ ա
նապակ և սաստիկ ածէ Աստուած ըզ-

բարեութիւնն 'ի վերոյ չարադործաց ,
այլ միայն թուլացուցանէ 'ի խնամայն՝
զի վշտացին և աղաչեսցեն , որպէս զի
մի արբոյն զբաժակն Աստուծոյ զանա-
պակն :

«Եւ տեսի և լուայ ձայն հրեշտակի
թռուցելոյ 'ի մէջ երկնից՝ զի ասէր 'ի
ձայն մեծ . վայ , վայ , վայ՝ որ բնակեալ
են յերկրի . յորժամ լիցի ձայն ևս երիցն
փողոց , զոր կամիցին հրեշտակքն հար-
կանել » : Եւ այսու զքաւակցութիւն և
զմարդասիրութիւն սրբոցն հրեշտակաց
առասովմք , որ կամին աստուածային գը-
թովն զդարձ մեղաւորացն . վասն որոյ՝
վայ տայ այնոցիկ՝ որ բնակեալ են 'ի վե-
րայ երկրի և խորհին զերկրաւորս , հող
համբուրելով փոխանակ իւղոյն թափե-
լոյ վասն մեր : Եւ այց ընդէր վայ՝ առա-
ւել յերիցն հրեշտակացն փողել , զի այս
որ մինչև ցայժմ եկն 'ի վերոյ երկրա-
ւորացս՝ մարմնոյ միայն էր նեղութիւն ,
և պտուղ նորին ապաշխարութիւնն . իսկ
այսու հետեւ ոչ այսպէս , այլ սատանայի
յարձակումն և մեղաց փորձութիւն .
վասն այսորիկ այժմ է վայ՝ յորժամ որք

'ինեզու թենէն պարտին՝ յաւ իտենական
 տանջանացն վիճակին : Եւ այս լինի այնու
 ցիկ՝ որ մինչև յաստիս և եթ կալան զյոյս
 իւրեանց և զհաւատ , և ոչ զերևելի
 տանջանքս առին ապացոյց հանդերձե-
 լոցն , յորում անխայէ՝ մատնել զմեզ բա-
 րերար Տէրն , այլ զմարմինս միայն կամի
 դատել ըստ աստուածայինն առաքելոյ ,
 եթէ « Դատեցարուք 'ի Տեառնէ և խը-
 րատեցարուք » : Ըրդ՝ զսոսպիսի հար-
 ուածքս որպէս բարեմիտ հիւանդք գո-
 հու թեամբ կրեսցուք 'ի բժշկէն հոգւոյ
 մերոց Աստուծոյ , զի և մեք հոգւով ա-
 ռողջացեալք՝ ոչ լիցուք նիւթ գեհենին
 ընդ աշխարհի դատապարտութեամբն² ,
 այլ ընդ Քրիստոսի թագաւորեսցուք ,
 որում վայելէ փառք իշխանութիւն և
 սլատիւ յաւ իտեանս . ամէն :

1 Բ Օրէն . Անինայէ . 2 ՄԵ՛ օրէ . Դատապարտեալք

ԳԻ : ԲՍԷՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վասն հինգերորդ հրեշտակին , և իմանալի բազմա,
կերպարան մարտիայն :

ՃԱՌ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

« **Ե**՛ր հինգերորդ հրեշտակն փողէր .
և տեսի զի աստղ մի անկանէր յերկնից
'ի յերկիր , և տուաւ նմա բանալի գլ-
բոյն անդնդոց : Եւ ելանէր ծուխ 'ի գլ-
բոյն որպէս զծուխ հնոցի մեծի . և խա-
ւարեցաւ արեգակն և օդք : Եւ 'ի գլ-
բոյն ելանէր մարախ 'ի յերկիր . և տը-
ւաւ նոցա իշխանութիւն իբրեւ զխայ-
թոցս կարճի . և առաջաւ նոցո զի մի
մեղիցեն խոտոյ երկրի , և մի ամենայն
ծառոց , բայց միայն մարդոյ երկրայնոյ ,
որ ոչ ունիցին զկնիք 'ի վերայ ճակատու
իւրեանց : Եւ տուաւ նոցա հրաման՝
զի մի սպանանիցեն զնոսա , այլ չարչա-
րեսցեն զնոսա ամիսս հինգ . և չարչա-
րանք նոցա իբրեւ զխայթոցս կարճի՝ որ
հարկանիցէ զմարդ » :

Եւ աստ 'ի յերկնից իջեալ՝ ոմանք ասա-
ցին զդատաստանն՝ որ էջ 'ի հովիան Յով-
սափատու : Իսկ հրեշտակ աստուածային
որ եբաց զգուբն , զդեհեանն և զոր 'ի

նմա տանջանացն մերիկ. յ՝արտի՛ զորդ-
նըն , որպէս ասաց Քրիստոս , « Որդն
նոցա ոչ մեռանի » . և ոչ զերկիր՝ այլ
զմարդիկ տանջէ , որք անձնիշխան կա-
մօք եղեն նմին արժանի : Եւ հինգամ
սեայ ժամանակն՝ ոչ եթէ սահմանեալ
է՛ , այլ յաւիտենական : Իայց ես զատու
զըն խոստովանիմ աստուածային գոլհը
րաման . իսկ թէ աստղ ասէ՝ ոչ է սքան-
չելի , քանզի և ՚ի Սինայ ամենայն ժողո-
վուրդն տեսանէին զքարբառ Աստուծոյ՝
որպէս ասացաւ . սա որ երևելովն յերկ-
րի՝ կապեաց զչար դիւացն զօրութիւնն ,
մերձ ՚ի կառարածն արձակէ դարձեալ
ներողութեամբ : Եւ ծուխ կարծեմ գոլ
զչար խորհրդոցն զմեքենայս , որով խա-
ւարեցուցանեն զմարդիկ առ ՚ի յոչ տե-
սանել զճառագայթս պատուիրանաց Ա-
րեգականն արդարութեան : Իսկ մարտ-
խըն որ տարածեցաւ՝ նոքին են դիւացն
բաղմութիւն , որոց տուաւ իսայթաց .
և ոչ թէ ոչ ունէին , այլ զի անգործ եր-
եղեալ զօրութեամբ այնր՝ որ ետ իշխա-
նութիւն կոխել զօձս և զկարիձս : Եւրդ՝
կամք նորա թուլացոյց դարձեալ թու-

նիցն զօրանալ. և անպաւ նոցա՝ զի մի
մեղիցեն երկրի և ողոց 'ի նմա, բայց
միայն մարդկան. այսինքն՝ զի նախ քան
զայս այլովք հրեշտակօք զտարերքդ ե-
հար, և ոչ զգաատացան մարդիկ, այժմ
ասէ՝ որ մարտակիցդ էք նոցա, ընդ նո-
ռա միայն մարտիք: «Եւ տուաւ նոցա
հրաման՝ զի մի սպանցեն զնոսս, այլ չար-
չարեացեն ամիսս հինգդ. այսինքն՝ մի յան-
հաւատութիւն մոլորեցուցեն՝, քան
զի զայս ուստիք գտլ հոգւոյ մահ, պզ-
խոցոտեցեն ընդ հինգ զգայարանս՝ մե-
ղանչելովն: «Եւ չարչարանք նոցա իր-
քեւ զհարուածս կարճիդ. քանզի որպէս
թոյնք կարճի զմարմինն մարմաջեցուցա-
նէ, այսպէս և թոյնքն սատանայի զհո-
գին 'ի խղճէ մտացն չարչարէ անդադար:
«Եւ յաւուրսն յայնոսիկ խնդրեսցեն
մարդիկ զմահ՝ և մի գտցեն. և ցանկան
մեռանել, և փախիցէ 'ի նոցանէ մահդ:
Եւ յնչափ ասէ յաճախեն մարդիկ 'ի մե-
ղս՝, մինչև զանհաւատութիւն ունել
փափագեն, և ծանր թուեացի յաչս նո-
ցա լոկ անուն աստուածալաշտութեան.
ցանկան լինել անաստուածք, զի առանց

ստգւանսոց մտնոց մեղիցեն՝ որպէս և
կռապաշտքն . սակայն այս ոչ լինի նոցա,
դի խափանեալ է սատանայ յայսմ մար-
տէ հրամանաւն Աստուծոյ :

“Եւ նմանութիւն մարախոյն՝ նմա-
նութիւն ձիոյ պատրաստելոյ՝ ի պատե-
րազմ . և ի վերայ գլխոց նոցա իբրև ըզ-
պսակ նմանեալ ոսկւոյ . և երեսք նոցա
իբրև զերեսս մարդոյ, և հերք նոցա իբ-
րև զհերոս կնոջ, և ատամունք նոցա իբ-
րև զառիւծու : Եւ Եւնէին զրահս՝ իբ-
րև զզրահս երկաթիս : Պէտպէս կեր-
պարանք մարախիս՝ ասացին ոմանք թէ
զտանջողական աստուածային զհրեշտակ
սըն ցուցանէ, որք և զիւրաքանչիւրսն
բացայայտեցին միտս՝ ի դէմս ահեղ
և զարմանալի երազ և փոյթ տանջանա-
ցըն : Եւ ես որպէս ցուցի մարախ ըզ-
չար դէսն, այսպէս առնում և զայս .
և ասեմ նմանութիւն ձիոյ՝ զուժգնու-
թիւնն նոցա ի մարտնչելն՝ ընդդէմ մեր
զօրութեամբ : Իսկ պսակ ոսկի ունին՝ զօր
ի վերայ մեր զյաղթութիւնն . քանզի
յաղթահարելն մեր ի հեշտութենէ ախ-
տիցն՝ պսակ է համարեալ նոցա : Երեսք

1 Բ Օրէն . Ի Պատ .

2 Ա Օրէն . Ի մարտն .

նոցա՝ և հերքն՝ որ իբրեւ զկնոջ, ախուս-
լից սղոռնկութիւնն՝ առ որ զմեզ ընկրդ-
մեն. իսկ ատամուներն զմահացու թու-
նալից խայթոցան, և զրահն՝ զխտասար-
տութիւնն :

«Եւ ձայն թեոց նոցա իբրեւ զձայն
կռուավար ձիոց բազմաց՝ որ արշաւեն
'ի սլտտերազմ. և ունին ագիս ըստ նը-
մանութեան կարճի, և խայթոց յագիս
նոցա. և ունէին իշխանութիւն չարչա-
րեւ զմարդիկ ամիսս հինգ. և ունին թա-
գաւոր 'ի վերայ իւրեանց զհրեշտակն
դժօխոց. և անուէն նորա եբրայեցերէն
աղբագոն, որ կոչի 'ի հայ բարբառ՝ կո-
րուստ : Եւ հաւասիկ վայ մի էանց և վայք
երկուք գալոց են : Եւ դարեւ վայ եղկու-
թեան անցեալս էած 'ի վերայ մարդկան.
զի թէ վասն ծիծաղելոյ՝ ճշմարտու-
թիւնն Քրիստոսի վայ ետ, ուր այս ա-
մենայն մարտս յառնէ 'ի վերայ տկար
մարմնոց, զիարդ ոչ վայէ զնա յարդար ի-
րաւանցն : Եւ զձայն թեոց իմանալի
մարախին՝ զմտաւ ածեմք վասն յարու-
ցանելոյ՝ 'ի վերայ մեր երազ և փոյթ

1 ՄԷ ԵՅԷՆ. Երեւք նոցա իւր զկնոջ :
իբրեւ մարդոց, և հերք իբ. 2 Ա ՕՐԷՆ. Յարուցելոյ :

զպատերազմ, որպէս և ասէ սաղմսեր-
գուն Դաւիթ : Իսկ զի նման կարճի էր
ագին, զմեղացն զկատարումն յուշանէ.
զի թէպէտ 'ի սկիզբն քաղցր է, այլ յա-
գի նորա, այսինքն 'ի վախճանն խայթոց
է՝ մահ հոգւոց. քանզի մեղք յորժամ
կատարի՝ ասէ, զմահ ծնանի : Իսկ հինգ
ամիսն, քանզի կատարի այս հինգ զգայ-
արանօք, և կամ զհեշտութեան ժամա-
նակին փոքրկութիւնն՝ համեմատէ ընդ
հանդերձեալ փոխանակ այնորիկ տան
ջանացն² : Այսքան հաստք առ այս՝ որ-
պէս և գրեցաք : Եւ թագաւոր նոցա է
բանսարկուն, քանզի կարգ է առ դէսն
մեծութեան և փոքրկութեան, որպէս
'ի խոստովանութիւնն Ախարիանոսի ու-
սաք : Սա ըստ պտղոյ գործոյն ունի զա-
նունն. քանզի ճշմարտապէս զհաւանե-
ալսն իւր կորուսանէ, զոր ծանուցեալ
անհաշտ առցուք առ նա պատերազմ :
Անցեալ միոյ վայիս այսպէս վշտօք, սպառ-
նայ զերկուսն՝ որ յետ այսր գալոց են :

1 Ա. Օրբ. փոփոխութիւնն. փոխանակ այնորիկ տան.

2 Բ. Օրբ. Հանդերձեալսն. ջանսն :

ԳԻՆՎԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ԵՐԱՆՈՒՄ

Վասն վեցերորդ հրեշտակին՝ որ լուծանե շի Ժրոյ
Եփրատայ գրեշտակին :

« Եւ վեցերորդ հրեշտակն հարկա
նէր զփողն . և լուայ ձայն 'ի չորից կեն
դանեացն որ են առաջի սեղանոյն Առ
տուծոյ, զի ասէր ցհրեշտակն վեցերորդ
որ ունէր զփողն . լայծ զչորս հրեշտակն
զկապեալս 'ի վերայ գետոյն Եփրատայ :
Եւ լուծան չորք հրեշտակքն պատարա
տեալք 'ի Ժամ և յօր և յամիս և 'ի առ
րի . զի սպանցեն զերրորդ մասն մարդ
կան . և համարք հեծելոց զօրաց նոցա՝
բիւրք բիւրուց և հազարք հազարաց
լուայ զթիւ նոցա » :

Օտայ ասեն ոմանք զչորս հրեշտակ
սին՝ զՄիքայէլ գոլ և զԳաբրիէլ և զՄե
րիէլ և զՌաֆայէլ, որ զոկզքնակսպեսդ
հրեշտակն յոստուածային տնօրէնու
թենէն, ուրախութեամբ՝ արձակեն յա
ւուրն դատաւարանի յամբարշտոյցն դա
տաւարտութի . և զերրորդ մասն, ասեն,
'ի նոցանէ ապականէ : Սակայն ես ասեմ

Ի Յօրէն. Իկոմ. Յանային
տնօրէնութեանն ուրախու
թիւնն :

Իսկ Ա օրէ. Յանային տե
ութեանն ուրախութիւն,
արձակեն :

և զայս գոլ զչար դւան , զոր կապեալ էին չորք հրեշտակքն և արձակեցին , և հրեշտակքն այսոքիկ են վերակուցուք աշխարհիս և նախախնամիչք մարդկան . սոքա որք կային 'ի վերայ ամենայն¹ խորհրդոց , և պարսպէին զարդարութիւնն , որոյ է ապացոյց մեծն Եփրատ , այժմ լուծանեն մարանչել ընդ նոսա զօրաց դիւացն : Եւ օր և ամ և ամիս՝ ասէ վասն փոքրիութեան ժամանակի մարտին , զի չափով է և սակաւ աւուր² : Իսկ զի եւ զականապէս Եփրատ դնէ և ոչ բազմաւորական , քանզի մի է ամենեցուն յարդարութիւնն խոկումն : « Եւ համարք հեծելոցն էր բիւրք բիւրուց » . մարդկուն անկար է բիւրս բիւրոց ժողովել 'ի միասին , այլ դեքն են և այլ առաւել , զի տմանք լի ասացին զօգդ նոքօք . սոքա կապեալք էին 'ի ձեռն հրեշտակաց , և արձակեցան մարտնչել ընդ մարդկուն և խլուովեցուցանել զազգս , ոչ միայն 'ի վերայ քրիստոնէից՝ այլ և ընդ միմեանս 'ի յետին աւուրս , զի փորձքն և հաւատաստիմքն երևեսցին , և որպէս ցորեան յերկնից արքայութիւնն շտեմարանես :

ցին : Իսկ յարդատեալի ամբարիշտքն հողմով մարտին 'ի նոցանէ բաժանեացին և լուցիկ հրոյն՝ ընկեցին : Իարձեալ կար ծեմք պարզաբար, թէ վասն այնորիկ յիշատակէ զԵփրատ, զի յայտ արազէ թէ յայնմ կողմանէ գտլոց է հակառակ քրքրիստոսն, որ և բազմութիւն պօրաց ու ծէ ընդ իւր՝ որպէս ցուցանէ, և զիտ զուսն 'ի մարդկանէ սասակէ :

«Եւ տեսի ձիս 'ի տեսլեանն, և հեծեալս 'ի նոսա՝ որք ունէին զրահս հրեղէնս և յակինթս հրդեհեալս ծծմբով և գլուխք ձիոցն իբրև զգլուխս առիւծուց : և 'ի բերանոյ նոցա հուր ելանէր և ծուխ և ծծումբ : Եւ 'ի հարուածոցս յոյսցանէ մեռաւ երրորդ մասն մարդկան՝ 'ի հրոյն և 'ի ծխոյն և 'ի ծծմբոցն, որ ելանէր 'ի բերանոյ նոցա : զի իշխուս նութիւն 'ի բերանս է նոցա և յագիս նոցա, և ագիք նոցա նմանութիւն օձի : և ունէին գլուխք՝ զգլուխք սասակէին զառնիրաւս » : Եւ մենեցսն ինձ թուի անմարթ առնուլ զայս 'ի վերայ մարմնաւոր զօրաց զձե կերպարանի, սակայն զիտաց 'ի դէպ է՝ որպէս անպար : զի հեծեալ

են 'ի վաժաշոտս 'ի մարդկանէ որպէս 'ի
 ձիս : Իսկ հրակերպն յակինթն և ծծում
 բըն զայրեցողական զօրութիւն ցանկա-
 կան խորհրդոցն գոլ նշանակ կարծեմ :
 Այլ գլուխ առիւծուն՝ զուժգնութիւն
 յափշտակողութեանն¹, և հուրն և ծը-
 ծումբն՝ զսասուկութիւն չարահոտ գա-
 ղանութեանն : Սորա գործի առնուն ըզ-
 բարբարոսս, հեծանին 'ի խորհուրդս նո-
 ցա, և զերրորդ մասն մարդկան² սատա-
 կեն . սակայն մեք այժմ տեսանեմք ոչ
 զերրորդն միայն՝ այլ ևս առաւել : Այ-
 ելնայէս և ագին որպէս օձի, և գլու-
 խըն որպէս առիւծու³, և երկոքումբք
 առին իշխանութիւն 'ի վերայ մարդկան,
 զի երկու այս անտիւս մարտնչին, պոռ-
 նրկութեամբն՝ որ ընդ պատրողական
 բանս խառնէ զթոյնան սպանող, և ըս-
 պանութեամբն՝ որ իբրեւ զառիւծ յա-
 փրշտակէ և գիշատէ : Յագին է հոգ-
 ւոց մահու իշխանութիւն, և 'ի բե-
 րանն՝ մարմնոց :

«Այլ այլք 'ի մարդկանէ որ ոչ մեռան
 'ի հարուածոցս յայսցանէ, ոչ ապաշխա-

¹ Ա Օրէն. Յափշտակու. մարդկան :
 Թեանն :

³ Բ Օրէն. Որպէս զօձի...

² Բ Օրէն. Յառիւծա՝ ասէ զառիւծուն :

րեցին և ոչ դորձան 'ի գործոց ձեռաց
 իւրեանց, յերկրպագութենէ դիւաց և
 կռոց՝ յոսկեղինաց և յարծաթեղինաց՝ և
 'ի պղնձոյ և 'ի քարէ և 'ի փայտէ, որք
 ոչ տեսանել կարեն և ոչ լսել և ոչ գլ-
 նալ. և ոչ ապաշխարեցին՝ 'ի մարդաս-
 պանութենէ և 'ի դեղատուութենէ և
 'ի պողոնկութենէ և 'ի գողութենէ իւ-
 րեանցոյ: Տես զանմոռութիւնն մարդկան,
 զի որք ներողութեանն արժանացան՝ ոչ
 խորհեցան թէ քաղցրութիւնն Աստու-
 ծոյ կամի զնոսա յապաշխարութիւն ա-
 ծել, այլ մնացին յիւրաքանչիւր չարիս
 անապաշխար. յայտ է թէ զհարուածս
 քնկերացն դիպուած ժամանակի կար-
 ծեցին, և ոչ յամենահայեաց՝ կամացն.
 Աստուծոյ ածեալ իրաւամբք: Այլ կը-
 ռապաշտութիւն կարծեմ ասել զար-
 ծաթսիրութիւնն՝ ըստ առաքելոյ:

Այսպիսի մտաց եղիցի մեզ զար-
 Թնուլ շնորհօքն Քրիստոսի, և 'ի տե-
 սանելն զպատուհաս այլոց՝ յանձինս մեր
 հայել և իմաստնանալ. գործս վայելուչս
 հաւատոցն Քրիստոսի ցուցանել, զի մի
 լուիցուք զահեղ բարբառն՝ որ ասէ.

« ԲՈՐԷՆ . ԱՄԵՆահայեաց :

“Ամէն ամէն ասեմ ձեզ՝ թէ ոչ գիտեմ
 զձեզդ. այլ զքաղցրն զայն և զերանան-
 ւետ կոչումն, “Եկայք, ասէ, օրհնեալք
 Հօր իմաց”։ շնորհօք և մարդասիրու-
 թեամբ նորին տեսուն Քրիստոսի՝ որ
 վասն մեր խաչի համբերեաց. ընդ որում
 Հօր և սուրբ Հոգւոյն՝ փառք պատիւ և
 երկրպագութիւն, այժմ և միշտ և յա-
 ւիտեանս. ամէն :

ԳԻՆ՝ ԲԱՆԱԵՐՈՒՄՈՒԹԵՐՈՒՄ

զասն հրեշտակին որ զգեցեալ էր զամպն և զծիածանն,
 և զգիտեմանն նշանակէր :

ՃԱՌ՝ ՏԱՄՆԵՐՈՒՄ

“Եւ ասի այլ հրեշտակ զօրաւոր՝ զի
 իջանէր յերկնից, և զգեցեալ էր ամպ,
 և ծիածան՝ ի գլուխ նորա. և երեւք նորա
 իբրև զարեգակն, և ոռքնորա իբրև սիւն
 հրոյ”։ Հրեշտակիս՝ զոր ասէ ամպով
 ծածկեալ և ծիածանիւ պսակեալ, ըզ-
 մտաւ ամեմք զերկնայնոցն զանազան սյու-

1 Բ Օրէն. Եկայք օրհնեալ Հօր իմաց, որ ասէ :

տիւ և փառաց զխաչելութիւնն. իսկ երեքն՝ որ իբրեւ զարեգակն, յայտ առնէ զառաւելութիւնն. նորա իմացականութեանն՝ տեսութեամբ, զսատուածային իմաստութիւնն, և հրեղէն ուրբն՝ զահեղ և զոանջողական գորն ՚ի վերայ աշնոցիկ՝ որք ՚ի ծովու և ՚ի ցամաքի գործեն զանիրաւութիւնն, ըստ որում և ետ զոմն յերկիր և զոմն ՚ի ծով, զի իւրաքանչիւր անիրաւելոցն՝ զդատասարտութիւնն ՚ի վերայ ածցէ :

“Եւ ունէր ՚ի ձեռին իւրում գրուկոյք մի բացեալ. և եղ զոտն իւր զաջ ՚ի վերայ ծովու, և զձաինն ՚ի վերայ երկրի. և աղաղակեաց ՚ի ձայն մեծ, և գոչեաց իբրեւ զառիւծ. և յորժամ աղաղակեաց՝ իօսեցան եւթն սրտմունք յիւրեանց ձայնսն : Վրկոյքն փոքր՝ ըզփղձկելոցն ՚ի չարիս զառ յապա զպատուհասն ունէր գրեալ, զոր կրելոց են որք ՚ի ծովու և ՚ի ցամաքի գործեն զչարիս առ այս հայի և հրեղէն ուրբն՝ զոր ետ ՚ի ծովու և ՚ի ցամաքի : Իսկ զգոչումն հրեշտակին նմանեցուցանէ առիւծու՝

1 Ա Օրէն. իմացական տեսութեամբ :

2 Ա Օրէն. Յիւրաքան

չեքան անիրաւելոց : Միւս Օրէն. իւրաքանչիւրոց :

վասն անհզ և անսպասելի սպառնալիս
ցըն 'ի վերայ ամբարշտաց, որում վկայե
Դանիէլ, որ ոչ կարաց զդէմս հրեշտա
կին տեսանել, կամ զձայնն լսել: Եւ զի
'ի սորա աղաղակելն խօսեցան եւթն ու
րոտմուհիք յիւրեանց ձայնսն, այլ խոր
հուրդ յայտնեցաւ՝ երտնելոյս նախ քան
զկատարածին գիտութիւնն. և կարծեմ
զայս գոլ զերկնաւորաց բարեկարգու
թիւնն, որք են յեւթն պարունակս ըստ
Իրենէոսի¹ և Եպիփանսու սրբոցն, այս է
եւթն դասուցս սահման պաշտպանու
թեանն Աստուծոյ, որպէս գրէ մեծն Դի
ոնեսիոս. որոտաց յոնձնիշխանականին
լսելիս յաւեստարանչիս:

“Եւ յորժամ խօսեցան եւթն որսու
մուհիք՝ կամէի գրել, և լուայ ձայն յեր
կնից՝ զի ասէր. կնքեա զոր խօսեցան եւ
թըն որոտմուհիքն և մի գրերո: (Յայտ է՝
Թէ յԱստուածութենէ անտի եկն այս
ձայն, զի լուաւ՝ և ոչ ետես զոր խօսէր,
և ընդէր ասէ՝ Թէ կնքեա և մի գրեր,
կարծեմ Թէ վասն անհաւատութեան
լսողացն, ըստ որում ասէր Քրիստոս,
“Եթէ զերկրաւորս ասացի ձեզ՝ և ոչ

¹ Բ Օրէն. Ազգեցաւ: Գրէ Գրէ Իրենէոս, Երմիոս,

² Յովնայն օրէ. ամբլ. Իմ Երմէոս:

հաւատացք, զիսորդ եթէ զերկնաւորսն
ասացից՝ հաւատացէք ։

« Իւ հրեշտակն զոր տեսի՝ որ եդ
զտան իւր ՚ի վերայ ծովու և զմիւսն ՚ի
վերայ ցամաքի, համբարձ զձեռն իւր
զաջ յերկինս. և երդուաւ ՚ի կենդանին
յաւիտենից, որ հաստատեաց զերկինս՝
և որ ՚ի նմա, և զերկիր՝ և որ ՚ի նմա.
զի ոչ ևս կայ այլ ժամանակ ։ Աստուած՝
զի մեծ է քան զամենայն, ոչ յոք երդ-
նու՝ այլ յանձն իւր. հրեշտակք որպէս
արարած՝ յարարիչն. և երդուաւ վասն
զմեր անհաւատութիւնն հաւատարմաւ
ցուցանել։ Եւ ամանակ ոչ գոյ այլ՝ որ ա-
րեգակամբ չափի, այլ կեանք յաւիտե-
նից՝ թուոյ ժամանակի գերազանցեալ։

« Եւ յաւուրս ձայնի եւթներորդ
հրեշտակին՝ յորժամ հարցէ զփողն, կա-
տարեացի խորհուրդն Աստուծոյ՝ որ ա-
ւետարանեցաւ ՚ի ծառայից իւրոց մար-
գարէիցն ։ (Հայտ է՝ թէ յետ կատար-
ման եւթն դարուն և լինելոյ որ ՚ի նլ-
մա արհաւիրք՝ զոր ազդեւոց է հրեշտա-
կըն, կատարեացի խորհուրդն Աստուծոյ,
հանդերձեալ փառքն և գաւառատանն,
զոր նախ ցուցին մեզ հոգւոյ նախատե-

Ի Բ Օրին. փառքն, և գաւառատանն՝ զոր ։

սուլթեամբ սուրբքն՝ որ 'ի հնումն և 'ի նորումս . քանզի և զառաքեալն թսէ մարգարէս, ըստ որում և յետ սակաւու զսոյն զաւետարանիչս կամի անուանել մարգարէ :

ԳԼՈՒԽ ՔՍԱՆՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Զի զգրկոյսն առ աւետարանիչս 'ի ձեռաց հրեշտակին :

«Եւ ձայնն զոր լուայ յերկնից՝ դարձեալ խօսեցաւ ընդիս և ասէ . երթ առ զգրկոյսն զոր ունի հրեշտակն բայցեալ 'ի ձեռին իւրում, և կայ 'ի վերայ ծովու և ցամաքի » : Եւստուած՝ որ արգել 'ի նմանէ զգիտութիւն երկնայնոցն, հըրամայէ զառյապալինելոցն յերկիր՝ առնուլ 'ի հրեշտակէն և ուսանել գրովքն :

«Եւ ես երթեալ առ հրեշտակն խնդրեցի 'ի նմանէ . և ասէ յիս . առ զսա և կեր զդոյն, և դառնասցի յորովայն քո, այլ 'ի բերան քո է քաղցր իբրև զմեղր » : Քաղցր, ասէ, քեզ է հանդերձեալ վշտանգն աշխարհի՝ որ գրեալն է աստ, թուի՝ ընդ իմանալն . այլ յորժամ ծասքես 'ի խուզողականի դատմունա և ի ջուցանես 'ի մտացդ որովայն, դառնա

հաւատայք, զիսորդ եթէ զերկնաւորսն
ասացից՝ հաւատայցէք ո՛ւ :

« Եւ հրեշտակն զոր տեսի՝ որ եդ
զտոն իւր ՚ի վերայ ծովու և զմիւսն ՚ի
վերայ ցամաքի, համբարձ զձեռն իւր
զաջ յերկինս. և երդուաւ ՚ի կենդանին
յաւիտենից, որ հաստատեաց զերկինս՝
և որ ՚ի նմա, և զերկիր՝ և որ ՚ի նմա.
զի ոչ ևս կայ այլ ժամանակ ո՛ւ : Աստուած՝
զի մեծ է քան զամենայն, ոչ յոք երդ-
ուու՝ այլ յանձն իւր. հրեշտակք որպէս
արարած՝ յարարիչն. և երդուաւ վասն
զմեր անհաւատութիւնն հաւատարմա-
ցուցանել : Դամանակ ոչ գոյ այլ՝ որ ա-
րեգակամբ չափի, այլ կեանք յաւիտե-
նից՝ թուոյ ժամանակի գերազանցեալ :

« Եւ յաւուրս ձայնի եւթներորդ
հրեշտակին՝ յորժամ հարցէ զփողն, կա-
տարեսցի խորհուրդն Աստուծոյ՝ որ ա-
ւետարանեցաւ ՚ի ծառայից իւրոց մար-
գարեիցն ո՛ւ : Այս է՝ թէ յեա կատար-
ման եւթն դարուն և լինելոյ որ ՚ի նը-
մա արհաւիրք՝ զոր ազդելոց է հրեշտա-
կըն, կատարեսցի խորհուրդն Աստուծոյ,
հանդերձեալ փառքն և գառաստանն,
զոր նախ ցուցին մեզ հոգւոյ նախատե-

Ի Բ Օրին. փառքն, և գառաստանն՝ զոր :

սութեամբ սուրբքն՝ որ 'ի հնումն և 'ի նորումս . քանզի և զառաքեալն ասէ մարգարէս, ըստ որում և յետ սակաւու զսոյն զաւետարանիչս կամի անուանել մարգարէ :

ԳԼՈՒԽ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Զի զգրկոյսն առ աւետարանիչս 'ի ձեռաց հրեշտակին :

«Եւ ձայնն զոր լուայ յերկնից՝ դարձեալ խօսեցաւ ընդիս և ասէ . երթ ա՛ռ զգրկոյսն զոր ունի հրեշտակն բացեալ 'ի ձեռին իւրում, և կայ 'ի վերայ ծովու և ցամաքի » : Եւստուած՝ որ արգել 'ի նմանէ զգիտութիւն երկնայնոցն, հըրամայէ զառյապալ լինելոցն յերկիր՝ առնուլ 'ի հրեշտակէն և ուսանել գրովքն :

«Եւ ես երթեալ առ հրեշտակն խնդրեցի 'ի նմանէ . և ասէ ցիս, ա՛ռ զսա և կեր զդոյն, և դառնասցի յորովայն քո, այլ 'ի բերան քո է քաղցր իբրև զմեղը » : «Բաղցր, ասէ, քեզ է հանդերձեալ վրտանգն աշխարհի՝ որ գրեալն է աստ, թուի՝ ընդ իմանալն . այլ յորժամ ծասքես 'ի խուզողականի դատմունս և ի ջուցանես 'ի մտացդ որովայն, դառնա

ցեալ վշտանառի՝ զիտեն զպատուհասն՝ որ գալոցն է ՚ի վերայ աշխարհի։ Վասն զի ցառակից է սրբոցն բարբ ՚ի վերայ մեղաւորացն պատուհասի, որք ընդ խընդացեալն խնդային, և ընդ վշտացեալսն վշտանային։

«Եւ առի զգրկոյսն բացեալ ՚ի հըրեշտակէն՝ և կըսայ զնա. և էր ՚ի բերան իմ որպէս մեղք. և յորժամ կերայ, դառնացաւ յորովայն իմի։ Վաղցր է գիտութիւն գրոցն վասն պայծառութեան խորհրդոցն որ ՚ի նմա, և ճգնելի՝ վասն որ ՚ի վախճանի հարուածոցն։

«Եւ ասէ ցիս. հասանէ քեզ դարձեալ մորգարէանալ ՚ի ժողովուրդս և ՚ի հեթանոսս և ՚ի լեզուս և ՚ի թագաւորս երկրի ու լայնքն՝ գրովքդ զոր դու ճաշակեցեր ուսեալ՝ զխորհուրդն, այլոց ուսուցանես մինչև ՚ի կատարած զդոյն մարգարէութիւն ատտուածային յայանութեան. և կամ թէ՛ զի ՚ի վախճանի գալոց է ընդ Ենովքայ և ընդ Եղիայի զհակառակ քրիստոսին արգելուլ զընդունելութիւն։

Ի Բ Օրին. Զոր գուշակե. Միւս օրին. Առեալ, ցեր ուսեալ զխորհուրդն։

«Եւ տուաւ ինձ եղէգն նման քաղաքանի . և կայր հրեշտակն և տաէր ցիս . արի և չափեալ զտաճարն Աստուծոյ և զսեղանն և զերկրպագութան որ 'ի նմա : Եւ զգաւ թն որ արտաքոյ տաճարին՝ թող զնա և մի չափեր , զի տուեալ է զնա հեթանոսաց . և զքաղաքն սուրբ կոխեացեն ամիսս քառասուն և երկուս . ի ձեռն եղեգանս ցուցանէ զամենայն ինչ իմանալի գտլ որ յերկինս երևեցաւ իւր , և ոչ որպէս առ մեզ անշունչ տարր՝ սեղանն և աթոռն և այլն ամենայն : Բան զի եղէգն իմանալք տուեալ նմա զհրեշտակական հանձարն , որով կտրող լինէր առնուլ զհանգամանս երկնի՝ և որ 'ի նրմա փառաւորութեանցն : Երդ՝ արի առսէ՝ չափեալ , յայտ է թէ 'ի տկարութեանէ իմաստութեանդ . արի , և զօրացեալ առ զչափ երկնային խորանիս վայելչութեան , և զոր 'ի սմա սեղանոյս զՔրիստոսի , զի նա է նոցա իմացականն՝ կերակուր . ծանիր և զգորա փառսն և զերկրպագութան որ 'ի նմա , այսինքն զդասարդարոցն և զհրեշտակացն , զորս և ետես յերկրպագութիւն . իմանալ , ասէ ,

զնոցա պայծառ դասակարգութիւնն :
 “ Եւ զգաւ ի թն մի չափերոյ , այսինքն
 զերկիրս մի հաւասարեր երկնի , զի սը-
 ւեալ է զնա հեթանոսաց սուտ քրիստո-
 սին և նորա արբանեկացն : “ Եւ զքա-
 ղաքն սուրբ կոխեացեն ամիսս քառասուն
 և երկու . այսինքն՝ զնոր Երուսաղէմ՝
 զկաթուղիկէ եկեղեցի՝ որ ընդ այն ժա-
 մանակս յանօրինացն հալածական լինի .
 որ լինի , ինձ թուի , ՚ի գալստեան սուտ
 քրիստոսին , քանզի հաւատացեալք ե-
 րեք ամ և կէս չարչարելով հալածին :
 Սմանք տաճար Աստուծոյ զհին կտակա-
 րանսն իմացան , և արտաքոյ դաւիթ՝
 զնորս , որ վասն բազմութեանն ՚ի նա
 փրկելոցն՝ ոչ չափի : Իսկ ամիսք՝ զժամա-
 նակին փոքրկուութիւն , որ ՚ի նորոյ ուխ-
 տէս մինչև յերկրորդ դալուստն Քրիս-
 տոսի : Եւ մեք զնախասացեալսդ տեսար :

ԳԼՈՒԽ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԻ

Վասն Ենովբոյ և Եղիայի :

“ Եւ տաց երկուց զկայից իմոց՝ և
 մարգարէացին աւուրս հազար երկե-
 րիւր և վաթսուն՝ զգեցեալ քուրճ : Սո-

քա են երկու ձիթենիքն և երկու ճը-
րադք, որ կան առաջի Աստուծոյ 'ի յեր-
կրիոյ : Աստա զԵնավք և զԵղիա ասա-
ցին բաղումք 'ի վարդապետաց, որք մար-
դարէանան զերեք տմ և զկէս, զի ա-
մրն երեք հարիւր և վաթսուէն օր է թը-
ւեալ : Իսկ քուրձ վերարկեալ՝ զորտմու-
թիւնն և զսուգ զոր արժանապէս կրեն
'ի վերայ յանցուցելոցն, երևեցուցանէ :
Իսկ զի ըստ Զաքարիայի՝ ճրագաց և ձի-
թենեսոց զնոսա օրինակէ, կարծեմ վասն
լուսաւորելոյ զխաւարեալ ժամանակն
մարդարէութեամբն իւրեանց¹ :

« Եւ որք կամիցին մնասել նոցա, հուր
ելլէ 'ի բերանոյ նոցա՝ և կերիցէ ըզ-
թշնամիս նոցա . և որք կամիցին մեղան-
չել նոցա՝ այսպէս սատակեսցին : Աքա
ունին իշխանութիւն փակել զերկինս՝ զի
մի տեղացէ զսուրբս մարդարէութեան
նոցա . և ունին իշխանութիւն 'ի վերայ
ջուրց՝ դարձուցանել զնոսա յարիւն, և
հարկանել զերկիր յամենայն հարուածս՝
քանիցս անգամ և կամիցինոյ : Տես զաս-
տուածային բարերարութիւնն՝ թէ որ-
պէս առաքէ զնոսա մեծաւ զօրութեամբ

վան հոգւոյ բժշկութեան . զի զամենայն նշանս և զարուեստս զոր 'ի դեղոց և 'ի կոխարդական հնարից արասցեն սուտքն , սորա եկեալ ճշմարիտ սքանչելագործութեամբն նշաւակեալ ունայնացուցանեն ընթերակայութեամբ ճշմարտութեանն լուսոյ զխաւար ստութեանն փարատեալ , և զբազումս 'ի մուրրերոցն առ ինքեանս գրաւեալ . մանաւանդ և հարուածովք երաշտութեանն և արերոցն փոփոխմամբք բռնի ձգեն առ օտուգութիւնն , և հակառակ կան սուտքիստոսին մինչև 'ի վախճան մարգարէութեանն :

« Եւ յորժամ կատարեսցեն զամենայն աւուրս վկայութեան իւրեանց , յայնժամ գազանն որ ելանէ յանդնդոց՝ տաղէ ընդ նոսա պատերազմ , և յաղթեսցէ նոցա և սպանցէ զնոսա . և դի նոցա անկեալ կայցէ 'ի մէջ հրաւարաւ կաց քաղաքի նոցա մեծի , որ անուտնեալ կոչի ըստ հոգւոյն Սողոմ և Եգիպտոս , ուր և աւերն նոցա խաչեցաւ ։ Եւ տօյան գիմանելոյն նոցա զհակառակ քրիստոսին խաբէութիւնն , 'ի խաւարին և 'ի խորին դժոխոցն , ասէ , ելանէ բանսարկուն , կամ թէ իւրովի , և կամ թէ որ

պէս կարծեմ՝ զարբանեալն իւր զսուտ քրիստոսն զինէ, և սպանանէ զնոսա թոյլ տալովն Աստուծոյ, և դի նոցա անկեալ կայցէ 'ի քաղաքն անթաղ՝ զոր Սողոմոն կոչէ, և յեկեցն յայտ առնէ՝ թէ Երուսաղէմ է, զի ասէ թէ « Ուր տէրն նոցա նաչեցաւ Դ : Տէրն այն որ եկաց 'ի նրմա թագաւոր ըստ նմանութեան Դաւթի՝ որդի նորա ըստ մարմնոյ, որ եկեց զմարգարէութիւնն՝ որ ասէ . « Յետ այս սորիկ դարձայց և շինեցից զյարկանԴաւթ թի զանկեալն, և զկործանեալն նորա վերջստին շինեցից Դ : Ի սորա գալստեանն, որ եկն յանուռն Հօր, անմիտ հրէայքն մոլորեցան . և զայն որ յիւր անուռն գայ՝ ընդունիցին, և զվկայս ճշմարտութեանն սպանանիցեն : Եւ Սողոմ կոչէ զԵրուսաղէմ, կարծեմ թէ վասն յաճախելոյ 'ի նմա հեշտախտութեանն յաւուրսն յայնոսիկ :

« Եւ տեսցեն զնա ամենայն ցեղք և ժողովուրդք, և ամենայն լեզուք և հեթանոսք, զի դի նոցա անկեալ կայցէ զերիս աւուրս, և ոչ տացեն թաղել 'ի գերեզմանս զոսկերս նոցա : Եւ որ բռնակեալ են յերկրի՝ ուրախ լինին և խորհան 'ի վերայ նոցա, մինչև ընծայս և

պատարագս տան տանել միմեանց. վասն
զի սոքա երկօքեան մարգարէքս չարչու-
րեսցեն զընակիչս երկրիդ : Ստուծիւն
և պատրանք սուտ քրիստոսին զօրանայ,
և անսուն նորա անջնջելի գրեացի 'ի սիր-
տոյս հրէիցն և հեթանոսաց, վասն աշ-
տորիկ և թաղել զմարմինս սրբոցն որ
հակառակ այսր մարտնչէին՝ արգելուն.
քանզի ընդ զերծանելն 'ի չարչարանացն
զոր վասն ապաշխարութեան կրէին՝ ու-
րախանան, անգիտացեալ թէ « Զոր սի-
բէ տէր՝ խրատէ և տանջէ զամենայն որ-
դի զոր ընդունիդ. և զի՝ 'ի սանձս և 'ի
դանդանաւանդս ճմլէին, սրպէս զի մի
մերձեացի առ նոսա չարութիւն. այլ
ընծայս և պատարագս տան սպանողաց
սրբոց մարգարէիցն, իբր թէ նոցա մե-
ռանելովն զերծան 'ի պատուհասակոծն
լինելոյ :

ԳԼԵՒԵՄԱՆՈՐԴ ԼՈՒՆՑԻՆ

Զի սպանեալ սուրբք 'ի նեռնէն՝ դարձեալ յառնն :

« Եւ յետ երկից աւուրց և կիսոյ՝ հռ-
գի կենդանի յԱստուծոյ մտցէ 'ի նոսա.
և յարիցեն կացցեն 'ի վերայ ոտից իւ-

րեանց . և ահ և երկիւղ մեծ անկաւ 'ի վերայ ամենեցուն՝ որ սպանինն զնոսա :
 Եւ լուայ ձայն մեծ՝ որ ասէր ցնոսա .
 վերացիք ելէք աստ , և վերացան ելին
 յերկինս ամպովքոյ : Օայս ամենայն հը-
 րեշտակն որ ետ գգիրսն յերանելին՝ պատ-
 մեաց նմա նախ քան զվսելն 'ի տեսիլ
 այսմ խորհրդոյ . և տես 'ի նոյնս՝ զի հա-
 մաթիւ ամացն յորս մարգարէացան՝ ա-
 ւուրս մնան մարգարէքս անթաղ . և ա-
 պա աստուածային կամօքն յառնեն դուր-
 ձեալ , և յերկինս տէրունակուն նմանու-
 թեամբ ամպովք վերանան , որով երկիւղ
 և զարհուրումն սպանողացն որք տե-
 սանենն՝ լինի :

« Եւ տեսին զնոսա թշնամիք նոցա .
 և 'ի ժամուն յայնմիկ շարժումն մեծ ե-
 ղև , և տասներորդ մասն քաղաքին ըն-
 կրղմեցաւ , և մեռան 'ի շարժմանէն արք
 եւթն հազարոյ : Օգալի այս լինի՝ միտե-
 գամայն և իմանալի . քանզի և իմանալի
 շարժումն ասացաք զփախադրութիւն օ-
 բինաց՝ որ եղեալ է յայնժամ . իսկ ոցս՝
 զգալի շարժումն յաստուածային բար-
 կութենէն վրէժխնդրութիւն 'ի վերայ
 սպանողացն մարգարէից , որ զմի 'ի տասն
 մասնէ քաղաքին ընկղմէ բնակչօքն , այ-

լոցն՝ ապաշխարութեան ապացոյց՝, սուկասն ոչինչ փոյթ առնեն ապրեալքն. և թուի թէ 'ի հրէիցն լինիցին որքա, որք սուտ քրիստոսին հաւանեցան :

« Եւ յետ այնորիկ ահ մեծ եղև յամենեւեան, և փառս տային Աստուծոյ երկնաւորի : Ահաւասիկ վայն երկրորդէանց, և վայն երրորդ գալոց է վաղժադակի » : Տանջին անհաւատքն և փառս տան հաւատացեալք՝ որք լինիցին յայնմ ժամու՝ սպարուրեալ 'ի Թաքստեան, և 'ի տառանու մն կան յերկիւղէ կարծեացն եկելոց 'ի վերայ աշխարհի . յորժամ տեսանեն զճշմարտութեանն պայծառանալըն, զուարճանան և փառս տան Աստուծոյ : Արդ՝ խոստանայ մեզ զերրորդ վայն յետ երկրորդիս անցանելոյ, յայտ է թէ զոր 'ի ձեռն եւթն փոզոյն : Այլ մեք մաղթեսցուք Քրիստոսի ասելով . դարձաւ մեզ Աստուած փրկիչ մեր, և դարձաւ զսրամտութիւնս քո 'ի մէնջ. և միմտաներ 'ի դատաստան ընդ ծառայս քո, որք դատեալք 'ի քէն մարդասէր տէր՝ խրատիմք . քանզի կամիս սակաւ վշտոք 'ի յաւիտենականն զերծուցանել տան :

ջանաց . ով որ առատդ ես գթութեամբ
Քրիստոս Աստուած մեր , և քեզ փառք
յաւիտեանս յաւիտենից , ամէն :

ԳԻ : ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վասն եւթն փողոյն , և զի գովեն սուրբն զԱստուած
սուրբն 'ի հանդերձեալ գատաստանին :

ՃԱՌ ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

« Եւ յորժամ եւթներորդ հրեշտա-
կըն հարկանէր զփողն , եղև ձայն յեր-
կինս՝ և ասէ . եղև թագաւորութիւն
ամենայն տիեզերաց Տեառն մերոյ և Քր-
իստոսի իւրոյ . և թագաւորեսցէ 'ի վե-
րայ ամենայնի յաւիտեանս յաւիտենից :
Եւ քսան և չորս երիցունքն որք նստե-
ին յաթոռս իւրեանց առաջի Աստուծոյ ,
անկանէին 'ի վերայ երեսոց իւրեանց՝
և երկիր պագանէին տեառն Աստուծոյ ,
և ասէին . գոհանամք զքէն տէր Աս-
տուած ամենակալ՝ որ էն և ես , և առ-
ւեր զզօրութիւն քո մեծ , և թագաւո-
րեցեր : Եւ հեթանոսք բարկացան , և
եկն բարկութիւն քո և ժամանակ մե-
ռելոց՝ զի դատեացին » : Ըստ դարձեալ

սուրբ հրեշտակքն՝ և որք հրեշտակապետն
քաղաքավարութեամբ մօին յերկինս ,
գոհանան զԱստուծոյ վասն դադարե-
ցուցանելոյ զերկունս աշխարհի և զբը-
նակչաց նորին , և ասեն . որ էնն և ես .
ղի էր որպէս զԱստուած ամենակալ , և
եղև դարձեալ մերով բնութեամբս տէր
ամենայնի : Ի՞նչ այս դէք և որք նոքօք վա-
րին՝ հեթանոսք՝ բարկացան , որք մինչև
ցայնժամ մարտնչէին ընդ Ճշմարտու-
թեանն : Իսկ արդ նահանջեաց և եկն
վրէժխնդրութեն Աստուծոյ ժամանակ ,
ըստ որում ասէ՝ « Եկն բարկութիւն քո
և ժամանակ մեռելոց » , այսինքն բառ-
կութիւն յանցաւորացն և ժամանակ առ-
տուածահաճոյ մեռելոցն յարութեան .
ղի ոմանց յարութիւն կենաց է , և ո-
մանց յարութիւն դատաստանաց :

« Իւ տաս վարձս ծառայից քոյ մար-
գարէից , և սրբոց երկիւղածաց անուան
քո՝ փոքունց և մեծամեծաց , և ապա-
կանեա զապականիչս երկրի » : Հնորհեա-
սատ , ըստ անսուտ խոստմանն՝ սիրելեաց
քոց զհատուցումն , յորս՝ զերիսն զմտաւ-
ածելի է , որք զհարիւրն և զվաթսունն

1 Բ Օրէն . վարէին :

գտտեսցին :

2 Ա Օրէն . յորէ 21

3 Բ Օրէն , Յորոյ :

և զերեսունն պտղաբերեցին : փոքր և մեծ ասէ՝ զառաւելութեամբ՝ գերազանցեալն , և զնուազսն 'ի սրբոց՝ որք ըստ իւրաքանչիւր արժանեաց առնուն զպլւսակն , և հանգչին 'ի բազում օթեմանս :

ԳԻՒՌԻ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վասն խռովութեան եկեղեցւոյ , որ իսկըմանէ և որ 'ի ձեռն նեռինն :

« Եւ բացաւ տաճարն Աստուծոյ որ յերկինս , և երկեցաւ տապանակն Աստուծոյ 'ի տաճարն իւր . և եղին փայլաւորակմունք և ձայնք և որոտմունք և շարժումն և կարկուտ մեծամեծ » : Եւ նին երկինք ոչ զգայապէս՝ այլ իմանալի աչացն առաջի անսութեան . և այս վասն այնորիկ՝ որպէս զի հալածեալ և անդամբացեալ զեկեղեցին անդրանկաց տեսցէ երանելիս : Եւ որք՝ տաճար Աստուծոյ ասէ՝ զերկնային տանն վայելութիւն , իսկ տապանակ Աստուծոյ 'ի նմա՝ զՔրիստոս աստուածացեալն մարմնով , որոյ ապացոյց եղև տապանակն . քանզի 'ի նո-

I ՄԵ օրէն . Չգումազան առաւելութեամբ :

րա մարմնոյն տապանակ բնակեցաւ աւ-
մենայն լըռւմն աստուածութեանն մար-
մնապէս . ուստի եղեալ փայլատակմուն-
քն և ձայնքն զաշխարհի վախճանն նը-
շանակէ և զխռովութիւնն 'ի վերայ ամ-
բարշտացն որ գալոց է . և շարժումն՝
զփոփոխումն անկարգ նոցին օրինադրու-
թեանցն . իսկ կարկուտն՝ զպատուհասն :

“ Եւ նշան մեծ երևեցաւ յերկինս .
կին մի արկեալ զիւրե զարեգակն , և
լուսին 'ի ներքոյ ոտից նորա . և 'ի վե-
րայ գլխոյ նորա պսակ աստեղեայ յերկո-
տասանից Կ : () սա ոմանք զԱստուածա-
ծինն կարծեցին , վասն նորին իսկ աստ-
ուածածնողութեանն ' . բայց մեծն Մե-
թոդիոս 'ի սուրբ եկեղեցի տարաւ ըզ-
խորհրդոյս զօրութիւնն . անյարմար ա-
սէ գոլ տէրունական ծննդեանն այս , որ
նախ բաղում ժամանակօք կատարեալէր :
Իւարիոք է զնոյն բանս երանելոյն Մե-
թոդիոսի յիշել , զոր ասացեալ է 'ի բանն
որ վասն արբեցութեան 'ի դիմաց Պը-
րոկղեայ կուսին՝ այսպէս : “ Լինն որ ըզ-
գեցեալ էր զարեգակն՝ է եկեղեցի . զի
որպէս մեզ զգալի լոյսս՝ նորա իմանալն ,

Ի Բ Օրէն . վասն նորա աստուածածնողութեանն :

և որպէս մեզ այս նշնաք քաղցր, նմա
 , այն ճառագայթք . և որպէս մեզ ոսկի ,
 առ նա մաքրութիւն անաղտութեանն .
 ունի և իմոնալի քարինս պայծառս՝ որ
 պէս զաստեղս լուսաւորագոյնք և մաք-
 րագոյնք » : Եւ բերէ ըստ կարգի . « Ելեալ
 էր 'ի վերայ լուսնի . զլուսինն հաւա-
 րոյն օրինակ ասեմ , որ մաքրէ զապա-
 կանութիւն 'ի ձեռն աւազանին . քան
 զի այս տարր յարմար է 'ի խոնաւուա
 գոյութիւնն . երկնէ այս մայր հոգեւոր ,
 և վերստին ծնանի զնշաւորս՝ հոգեւորս
 'ի տիպ պատկերի նմանութեանն Քրիս-
 տոսի և 'ի լրումն չափոյ նորին հասակի » :
 Եւ դարձեալ ասէ . « Ոչ է պարտ եղակաւ
 նապէս զՔրիստոս գոլ կարծել զծնեալն ,
 զի կանխաւ քան զյայտնութիւնս կա-
 տարեցաւ խորհուրդ մարդանալոյ Առ-
 տուծոյ բանին . և Յովհաննու ոչ վառն
 անցելոցն՝ այլ վառն հանդերձելոցն ե-
 րեւի յայտնութիւս : Եւ զի պարտ է հար-
 կաւորապէս զեկեղեցի խոստովանել՝ որ
 երկնեաց և ծնաւ զազատութիւն մեր ,
 Եւայի ցուցանէ հոգւովն . « Երկնեաց ,
 ասէ , Սիրն և ծնաւ ազգ մի միանգու
 մայն » : Ի ծնանելն փախեալ ասէ , և ծը-
 նաւ արու : Ուստի փախեալ . 'ի վիշա-

պէն ճշմարտագէտ¹, զի եղեցի ամփոփեալ յիմանալին Սիոն. քանզի միշտ հալածին քրիստոնեայքն ընդ Քրիստոսի, և առ նա փութան: Իսկ արու, վասն զի զչափ հասակի մարմնոյն Քրիստոսի լընուէն, յորում ոչինչ է իգական վառթարութիւն. քանզի զիւրաքանչիւրս ծնանելով եկեղեցի քրիստոսեան՝ և քրիստոս ծնանի և մի մարմին նորա լինի², որպէս տեսնուեալն. զի որ ոք զգենու մկրտութեամբն զՔրիստոս, ՚ի Քրիստոս միանայ, և լինի ամենայն և յամենայնի Քրիստոսոս³:

Եկեղեցի զարդարութեան արեգակն զգեցեալ է, և զօրինական լոյսն՝ զգիշերոյն պայծառացուցիչն, որ իբրեւ զլուսին սլալայեցաւ յաշխարհական լուսոյն⁴ ՚ի յերկնաւորն⁵, առ ոտան ունի ստույգեալ. և ՚ի գլուխն առաքելական բանքն և առաքինութիւնքն կայ պսակ. նոյն և զի լուսինն միաւորի ընդ խոնաւուստ

1 Բ Օրէն. Ուստի, և փախեալ. ՚ի վիշապէն ասէ ճշմարտագէտ:

2 Բ Օրէն. Յղանալով եկեղեցի... ծնանի մի մարմին նորա, որպէս:

3 Մինչև ցառա Միթոգի.

որի է ասացեալ, իսկ հետագայ բանքս մինչև ՚ի վերջ գլխոյ՝ Ագրիտեոյ է խոսեցեալ, որպէս նշանակեն

նա՞ օրինակք ՚ի լուսանցան:

4 Բ Օրէն. Յուսայն:

5 Բ Օրէն. Ի յերկնաւորան:

նաորն , սովաւ զմկրտութիւնն՝ որում
ծովն 'ի հնումն եղև օրինակ՝ աւսաք , ան-
ցելոցն ընդ նա աղատութիւն և զհետ
մոռելոցն դիւաց ընկղմումն :

« Եւ էր յղի . և ճչէր յերկնելն , և
բազում վնոք մերձ էր 'ի ծնանելոյ : Եւ
կնել տսեմք զեկեղեցի յիւրաքանչիւրոցն
ծնունդ՝ յորս կերպարանի Քրիստոս : Եւ
բազում վնոք ասէ՝ մերձ էր 'ի ծնա-
նել , ըստ առաքելոյ՝ որ ծնանէր զման-
կունս սորա և ասէր . « Տկարութեամբ
և ահիւ և դողութեամբ եղէ առ ձեզդ :
Քանզի միշտ եկեղեցւոյ վարդապետք
ձայնեն առ Աստուած աղօթիւք 'ի ծը-
նանելն , և պէսպէս վիշապ կրեն 'ի խթ-
րասելն և յուսուցանելն այնոցիկ՝ յորս
կերպարանեն զՔրիստոս : Իսկ աստ զայս
վասն այնորիկ եքեր 'ի մէջ զտեսիլս , որ
պէս զի ցուցցէ՝ թէ իսկզբանէ աւետա-
րանին մինչև 'ի կատարած աշխարհի
մարտ եղ սատանայ ընդ եկեղեցի Քրիս-
տոսի և ընդ ծնեալս 'ի նմա , և արդա-
րութեամբ կրէ զդատապարտութիւնն
'ի հանդերձեալ արանջանսն հրամանաւն
Աստուծոյ :

« Եւ երևեցաւ այլ նշան յերկինս , և
ահաւասիկ վիշապ մի մեծ հրեղէն , որոյ

էին գլուխք եւթն և եղջիւրք տասն, և 'ի վերայ գլխոց նորա եւթն խոյրք Կ : Եւ ինչայժմ զօդն անուանել կարծեմ¹, և վիշապ հրեղէն զայն՝ որ 'ի Յոբն ասէ . « Ստեղծեալ խաղալիկ հրեշտակացն Աստուծոյ . հրակերպ սա՝ վասն 'ի վերայ սպանելոցն յինքենէ ուրախ լինելոյ, կամ թէ վասն հրեշտակատիպ գոյացու թեանն անկեալ 'ի նոցանէ : Եւ թն գլուխ ասաց զեւթն չար զօրու թիւնսն՝ և զընդդիմամարտմեր զօրու թիւն, ըստ որում և յաւետարանն Քրիստոս ասաց՝ եւթն հոգի բնակեալ 'ի մարդ, զորս գտանէ 'ի գործոց բարեաց թափուր : Եւ յաւ Սողոմոն, « Եթէ տղաչէ, ասէ, զքեզ թշնամին քո 'ի ձայն բարձր, մի հաւատար նմա, զի եւթն չարիք կան 'ի սրտի նորա Կ : Տասն եղջիւր է նորա՝ տասն օրինաւոր պատուիրանին յանցանքն, օրով կարծէր կռուել ընդ մարդիկ, այն որ լուծաւ Քրիստոս սիւ ըստ առաքելոյ . կամ թէ տասն թըւովս զբաժանեալ թագաւորսն որ 'ի վերջին աւուրսն լինելոց են՝ ցուցանէ . և կամ թէ զտասն թիւս առեալ՝ որ է կատարեալ, զկատարեալ զօրու թիւն նորա

¹ Ի Օրէն . Զօդ կարծեալ ասէ :

ցուցանէ՝ որով մարտեալ ընդ եկեղեցի, որում նշանակէ եղջիւրքն: Իսկ եւթըն խոյրքն ՚ի դլուխ նորա՝ զդիւական ներդործութեան յաղթութիւնն յայտառնէ, զի անտի զսպակս կրէ՝ որոց աշխատութեամբք և քրտամբք է յաղթեալ, առ որ ասէ Մեթոդիոս ՚ի Ճառելն իւրում այսպէս. «Վիշապն մեծ հրակերպ եւթնագլուխ՝ որ քարշէր զերրորդ մասնն աստեղացն, պատրաստեալ էր՝ զի զոր երկնէ և ծնանի որդի՝ կլցէ. բանսարկուն էր այսոյ: Եւ ըստ կարգի բերէ. «Տարակուսի և սխալէ յորսալն ՚ի վեր ՚ի բարձունս յափշտակելոցն. և յետ սակաւուց երրորդ մասն աստեղաց կուէ՝ զորս ընդ իւրեալ ապստամբ հրեշտակքն, որք զթիւ երկնաւորաց դասուցն՝ սխալեցին. զի մինչ՝ ոչ էին նոքա կործանեալ, չորք կարգ էր իւրաքանչիւր դասուցն, իսկ նա զմի յերից՝ մասանցն զչորրորդն քարշեաց ընդ ինքեամբ և կործանեաց՝ յերկիրոյ: Եւ վասն փախստեանն աւսէ այսպէս. «Անապատն յորում փախեալ եկեղեցին՝ երկին է, զի անդ եղ-

1 Բ Օրէն. Դասուն:

2 Ա Օրէն. Մինչդեռ:

3 Ա Օրէն. Ցերրորդ:

4 Ա Օրէն. Կործանեցաւ:

զյոյս իւր՝ որ ամուլէ յապականութե-
նէ՝ Լէ հաղարն ասելով աւուրս՝ զտաս-
նապատկեն և զքաղմապատկեն ցուցա-
նէ կատարմամբ թուոյս մինչև ՚ի վախ-
ճան աշխարհիս, յորում ընու զչափ հա-
սակին Գնի անդամովք նորին Կ : Լսէ և
վասն պսակաց նորին, որք մրցին ջանիւ
ընդդէմ բանսորկուն, և մեռուցանեն
զնորա եւթն գլուխան. զպսակն յաղթա-
նակաց սուրբինութեանն ժուժկալու-
թեամբ յինքեանս՝ ընդունին :

“Լէ տուտն նորա քարշէր զերրորդ
մասն աստեղաց երկնից, և արկ զնոսա
յերկիր Կ : Ի ձեռն այսորիկ զերկուան
կարծեմ յայտ առնել, զառաջինն նորա
անկանելն յերկնից՝ և որք ընդ նմա են
սպստամբ հրեշտակքն, և վասն ՚ի վե-
րայ մարդկան շարժելոյ մախանօք, և
զպայծառացեալսն ՚ի մկրտութենէն որ-
պէս զաստեղս՝ անհաստատ մտօք յերկ-
նային խորհրդոցն ՚ի ստորև քարշելոյ .
զի այսպէս և Դանիէլ զԱնտիոքայ մար-
գարէացաւ, որ եզև տիպ սաւտ քրիս-
տոսին գալստեանն :

“Լէ վիշապն կայր առաջի կնոջն՝ որ

Ի Բ Օրին. Յեբրեան լիբո :

հանդերձեալ էր ծնանել, զի յորժամ ծնցի կինն զորդի իւր՝ կլցէ զնա վիշապընդ։ Եւ զական անուամբ որդւոյս՝ զու մենեսեան որք մարմին են Քրիստոսի՝ պարտ է իմանալ. սոցա միշտ ապստամբ ըն հակառակ կայ, զի զծնեալսն ՚ի յոյսն կենդանի՝ կլցէ ՚ի չարութեան իւրոյ խոր խորատ յիւրաքանչիւր ժամանակս։ Եւ ընդ եկեղեցւոյ ինքն Քրիստոս հալածի՝ որպէս Գլուխ եկեղեցւոյ. քանզի սովոր է միշտ ընդ եկեղեցւոյ՝ ընտանենալ, ըստ այնմ. « Սաւուղ Սաւուղ զի՛ հալածեա զիս ք »։

« Եւ ծնաւ կինն որդի արու, որ հանդերձեալ է հովուել զամենայն հեթանոսս գաւազանաւ երկաթեալ ք »։ Հանապաղ եկեղեցի ՚ի ձեռն մկրտութեանն զՔրիստոս ծնանի՝ զառ ՚ի նա կերպարանեալսն՝ մինչև ՚ի ընտել հոգեւորն հասակի ըստ առաքելոյ։ Եւս անդամքս հովուեն սաստկութեամբ որպէս երկաթեալ, և դատին զանհաւատսն և զդես՝ ըստ Քրիստոսի, « Նստիցիք յերկոտասան օթոս դոտաւորս ք. և առաքեալն՝

1 Բ Օրէն. Ընդ իւրում
հաւատացելոցն ։

2 Բ Օրէն. Կերպարանէն։

«Յ՛լ գիտէք եթէ զհրեշտակոս գաւիճի»
 և փչընն զնոսա որպէս զանթոս անպի-
 տանս, որք զխորհրդական գինին ոչ առ-
 րան. հաճուէ և այժմ 'ի ձեռն Հրով
 մայեցւոցն զօրութեան, որք են որդիք
 աւազանին որբոյ երկանցն ծննդեան:

«Եւ յափշտակեցաւ որդի նորա առ
 Աստուած և առ աթառ նորա»։ Համ
 բարձաւ Քրիստոս հայրական փառօք 'ի
 հայրականն Աթառ, և ընդ նմա մտին
 ամենայն անդամք նորա, այժմ յուսով
 և յետ մահու հազւով, իսկ յետ յարու-
 թեանն հազւով և մարմնով։ Եւ զի այ-
 ժըմ հոգիք որբոցն շուրջ են զաթառօվն
 Աստուծոյ, յայտ յառաջին տեսլենէս է,
 զի արկեալ էին զինքեամբ սպիտակս, և
 պարէին ընդ աթառօվն եկեալքն 'ի վըշ-
 տաց մեծաց, և լուացեալք արեամբ գա-
 ուինն. զսոսա ջանայր մահաշուենչ վիշա-
 պըն յօդս կլանել՝ և ոչ կարաց, որպէս
 եպես մեծն Անանիոս։

«Եւ կինն փախեաւ յանապատ՝ ուր
 էր տեղինմա պատրաստեալ յԱստուծոյ,
 զի կերակրեսցի անդ աւուրս հազար եր-
 կերիւր և վաթսուոն»։ Այս լինի 'ի յե-
 տին ժամանակս, յորժամ ընդ հակառակ
 քրիստոսին ներգործէ բանսարկուն, և

'ի ձեռն նորա ընդդէմ եկեղեցւոյ զինի :
 'Բանգի որ 'ի նմա ընտրեալք են, զքաղա-
 քական հեշտութիւն և զհանգիստ մար-
 մնոյ քամահեն . և յանապատ փախիցեն
 ըստ Մեթոդիոսի ասելոյն, զի 'ի պատե-
 րազմող մարդկանէն դիւական թունօքն՝
 թերևս կարասցեն այնու զերծանել ,
 յայրս և 'ի ծերպս վիմաց ամրանան : Իսկ
 առուրքն հազար երկերիւր և վաթսուն՝
 զերեք ամի դարձեալ յայտ առնէ և ըզ-
 կէսն¹, յորում բռնադատէ ապոսամ-
 բութիւն նորա : Եւստի փրկեսցէ ըզ-
 մեզ ամենեցուն Տէրն և մեծ զօրավիգն,
 առ 'ի յոչ տալ թոյլ ումեք փորձել առա-
 ւելքան զկար և զզօրութիւն իւր : Պար-
 գեեսցէ ժողովալութի՝ խորհրդոց և ըզ-
 հակառակամարտին նետս ունայնացուս-
 ցէ, մրցել մեզ օրինօք ընդ իշխանս և ընդ
 պետս խաւարի , թերևս և օրինաւոր
 պսակացն արժանացեալք զարդարու-
 թեան յաղթանակն ընկալցուք 'ի Քրիս-
 տոսէ Աստուծոյ մերոյ, զի վայելուչ է
 նմա տկարօք յաղթել . որում յաղթու-
 թիւնն է և կարողութիւնն՝ զօրութիւն

1 Բ Օրէն . ջերեք ամի ամի և կէս յայտ առնէ ,
 յայտ առնէ . դարձեալ և դարձեալ և զկէսն :
 զկէսն : Մէն օրէն . ջերեք 2 Բ Օրէն, Զուժութիւն :

և փառք ընդ Հօր և սուրբ Հոգւոյն ,
այժմ և միշտ և յաւիտեանս . ամէն :

ԳԻ : ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԻ ՉՈՐԲՈՐԻ

Վասն որ 'ի յերկինս պատերազմի սրբոյ հրեշտակին
ընդ գիւաց , և կործանմանն ոստանայի :

ՃԱՌԻ ԵՐԿՈՏԱՍԱՆԵՐՈՐԻ

“ Եւ եղև պատերազմ յերկինս , Մի-
քայել և հրեշտակք իւր կռուէին ընդ
վիշապին , և վիշապն պատերազմէր զզ-
րօք իւրովք . և ոչ կարացին կալ ընդ-
գէմ , և տեղի ոչ գտաւ նոցա յերկինս :
Եւ անկու վիշապն մեծ՝ օձն առաջին ,
որ անուանեալ կոչի Բէեղզբուղ և սա-
տանայ , որ մոլորեցոյց զամենայն տիե-
ղերս երկրի . և հրեշտակք նորա ընդ նը-
մա անկանդ : Եւ իմանալ զայս վասն ա-
ռաջին բանասրկուին ամբարտաւանու-
թեամբ և ամբարհաւաճութեամբ ամ
բառնալոյն՝ մախալով ընդ¹ Աստուած ,
սակս որոյ և գլորեցաւ 'ի հրեշտակա-
կան կարգէն : Իայց սակայն յատկապէս
առնլի է զասացեալս 'ի Տեառն գալըս

¹ Բ Օրէն . Ամբառնայոց նմա ընդ :

տեքնն՝ կատարեւ¹ : ըստ որում վախճան
 բանիցս ցուցանէ , թէ անկաւ չարախօ-
 սըն եղբարց մերոց : Վայելչական է յի-
 շել և զՏեառն ասացեալն , թէ “ Իշխան
 աշխարհիս այսորիկ դատապարտեալ է ” ,
 և յառաջին կարողութենէն անկեալ . և
 զայս իմանամք որպէս ՚ի հարցն ցուցաւ .
 զի դա որ յիմանալի աշխարհէն անկաւ ,
 զգալի աշխարհիս² որ է ՚ի ներքոյ օդոյս՝
 առ հրաման իշխել , յորում և դատա-
 պարտեալ մարդս եկն պանդխտել , որ-
 պէս ասէ առաքեալն : Եւ Պապիաս ՚ի
 խօսս իւր այսպէս . “ Ոչ հանդուրժեաց
 երկին՝ երկրաւոր³ նորա խորհրդոցն . զի
 լուսոյ ընդ իսաւարի հաղորդել անմարթ-
 է : Յերկիր անկաւ ՚ի սա կենցաղավա-
 րել , և եկեալ մարդոյն ասա՝ ուր ինքն
 էր , ոչ ետ նմա բնական կրիւքն վարիլ ,
 այլ մոլորեցոյց ՚ի բազում չարիս : Իսկ
 Միքայէլ և զօրք իւր՝ որ վերակացուք են
 աշխարհի , օգնէին մարդկու թեանս՝ որ-
 պէս և Դանիէլ ուսաւ . զօրէնս ետուն
 և զմարդարէսն իմաստնացուցին ” :

Եւ այս ամ մարտ էր ընդ վիշապին , որ

¹ Բ Օրէն . կատարեալ : գալի աշխարհս :

² Բ Օրէն . Անկաւ յըզ : ³ Ա Օրէն . երկրաւոր :

դնէր գգայթակղութի մարդկան՝: Արդ՝
 յերկարեաց պատերազմ նոցա յերկինս՝
 մինչև ՚ի Քրիստոս. իսկ եկեալ Քրիս-
 տոս և զօրէնսն որ անհնար էր այլ ու-
 մեք, մարմնովն իւրով կատարեաց՝ ըստ
 առաքելոյն. զմեղսն նահանջեաց և զսա-
 տանայ դատապարտեաց, և զարդարու-
 թիւն իւր մահուամբն ՚ի վերայ ամե-
 նեցուն սփռեաց: Իսկ յորժամ այս եղև,
 յաղթութիւնն Միքայելի և զօրաց իւ-
 րոց մարդկան վերակացուաց ՚ի գլուխ
 ել. և վիշապն այլ ոչ կարաց կալ ընդ-
 դէմ, զի մահն Քրիստոսի նշաւակեաց
 զնա և յերկիր կործանեաց, ըստ որում
 և Քրիստոս ասաց. «Տեօանէի զսատա-
 նայ անկեալ յերկնից իբրև զփայլակն ու-
 զորոյ միտս իմացան վարդապետք՝ ոչ զա-
 ռաջին նորա անկումն, այլ զերկրորդս՝
 որ խաչիւն. և այս ոչ է տեղական կոր-
 ծանմամբ՝ որպէս զարաջինն, այլ դատա-
 պարտութիւն և հանդերձեալ պատու-
 հասին ակնկալութիւն¹. մանաւանդ զի և
 անգործ եղև ՚ի մարտէն, որպէս ինքն
 ասաց ընդ Անտոնի խոստովանեալ՝ զոր ՚ի

¹ Բ. Օր. Դնէր ընդ մարդ-
 կութեանս գգայթակղութի:

² Ա. Օր. պալատէ Յերկինս:

³ Ա. Օր. Անտոնկութիւն:

վերայ իւր սաղմոնին զկատարումն, թէ
 «Թշնամւոյն զէն պակասեաց մինչև իւ
 պառ 7: Բանզի դատապարտել զնա Քմի
 է նմին տիրապէս անկումն. զի մինչև ցայս
 անկումն ուսաք 'ի վարդապետաց՝ թէ
 յոյս ունէր դառնալոյ յառաջին փառ
 սրն, և յայսմանէ արտաքոյ անկաւ: Ի
 վերայ որոյ առնու իրենէոս զքանս Յուդ
 տիանոսի վկայի այսպէս. «Բարիոք ասաց
 վկայն Յուստիանոս, թէ յառաջ քան ըզ
 գալուստ Տեառն մերոյ ոչ երբէք հա
 մարձակեցաւ սատանայ հայհոյել զԱռ
 տուած, քանզի ոչ գիտէր նա ցայն վայր
 զդատապարտութիւնն ¹ իւր. իսկ յեա
 Քրիստոսի գալստեանն և նորա զգեհե
 նոյն ² բացախօսութեանն, եհատ զյոյս
 իւր, և յանդգնեցաւ 'ի հայհոյութիւն
 Աստուծոյ. զի իւր միտ բարի էր ³ յա
 ռաջ, այլ քարացաւ յիմաստութենէ
 սիրտ նորա վասն չարութեան և անաւ
 մօթութեանն, և անկաւ 'ի միջոյ քերով
 բէիցն, ըստ որում ասէ և Եզեկիէլ,
 և մնայ յաւիտենական հրոյն: Արդ՝ ե
 թէ յաւիտեան, զիմրդ վախճան ածեն

1 ԲՕբ. Զդատապարտի: 3 Անկայն օրինախոսէն.
 2 Յմ. օրէ. Զգեհեանն: Բարի էր անունն յառաջ:

տանջանաց աւնայնախորհքն¹, թերեւ
կարծելով թէ 'ի հուրն մտքեացի, զոր
մի լիցի աշտկերաաց ճշմարտութեանն
խորհելոյ:

“Եւ լուոյ ձայն մեծ յերկնից՝ որ ա-
սէր. արդ եղև զօրութիւն և փրկու-
թիւն և արքայութիւն Աստուծոյ մերոյ,
և իշխանութիւն օծելոյ նորա. զի ան-
կաւ չարախօսն եղբարց մերոյ, որ չա-
րախօսէր զնոցանէ առաջի Աստուծոյ ըզ-
տիւ և զգիշերոյ: Օղոյս և ինքն Քրիս-
տոս ասէր, թէ “Տուաւ ինձ ամենայն
իշխանութիւն յերկինս և յերկրիոյ, այս-
ինքն մարմնով աիրել նոցոյ. և անկաւ
աստանայ 'ի յուսոյն իւրոյ, և յարդաւ
րանալոյն”² 'ի չարախօսելն զմարդկանէ.
և զի չարախօսէր զամենեցուն, յայտ 'ի
Յորայէ և 'ի Դաւթէ, որպէս յուցանէ
զայս 'ի բազում տեղիս 'ի սաղմոսն, ըստ
այնմ. “Քանզի նստան իշխանիք և չարա-
խօսէին զինէն”: Եւ կարծեմ չարախօ-
սութիւն զայս, թէ մարդիկ ինքնայո-
ժար կամօք բերին ընդ մեղս՝ և ոչ 'ի
յիւրոց սրտորանացն, զոր յամօթ արար

¹ Ա Օրէն. Ունայնախորհքն: Եւ օրէ. Յարդա-
րանալոյն: 'ի հաւատոյ ի 'ի չա-
րախօսելոյն:

² Ա Օրէն. Յարդարացուն: Եւ օրէ. Յարդա-
րանալոյն:

Քրիստոս մարմնով իւրով սրբով¹, և նրա
տեղ յերկինս մեզ բարեխօս՝ ՚ի գլուխ
եհան զմարդկան յաղթութիւն իւր քա-
հանայադործութեամբն :

“Եւ նորա յաղթեցին նմա արեամբ
գառինն, և բանիւ վկայութեան նորա, և
ոչ հաճեցան ընդ վիշապն մինչև ՚ի մահ” :
Արեամբ գառինն, զի վտան մեր² պա-
տարագեցաւ Քրիստոս, և եբարձ զմեղս
աշխարհի : Իսկ բանիւ վկայութեան նո-
րա, զի ՚ի փորձոյ իւրն մարմնոյ վկայ-
եաց առաջի Հոր, թէ ոչ ինքնայօժար
կամօք մարդիկ մեղանչեն՝ այլ պատանայի
որսորանօք. և արքա որ ծանեան զճմար-
տութիւնն՝ ոչ հաճեցան ընդ բանսար-
կութիւն, այլ և մեռան յաղաքս հանդեր-
ձեալ յաւոյն. և սիրոյն Քրիստոսի³ Աւ-
տուծոյ, և զնա չառեւոյն⁴, ըստ որում
վկայքն երանելիք՝ և որք հանեն զանձինս
՚ի խաչ կարեաց և ցանկութեց աշխարհի :

“Վասն այսորիկ ուրախ լիցին երկինք՝
և տմենայե որ բնակեալ են ՚ի նմա : Վայ
երկրի և ծովու, զի անկաւ բանսարկուն
առ ձեզ, որ ունի զցասումն բազում. և

1 Բ Օրէ. գալտէ Արքով :

2 Բ Օրէ. փխանակ մեր :

3 Բ Օրէ. զնա չառեւոյն :

4 Բ Օրէ. Աստուծոյ :

կացցէ՝ առ սակաւ մի ժամանակս Դ. 11-րախուժիւն է սուրբ հրեշտակացն՝ մարդկան փրկութիւն, ըստ որում և առ սաց Քրիստոս յաւետարանին՝ և առ ցուցանէ : Իսկ բնակեալ յերկինս զայնոսիկ իմանամք, որք մարմնով առտ են, և հոգւով միշտ յիմանալիսն չըջին՝ զբարձացեալք ընդ շնորհան Քրիստոսի : Եւ յլ վայ է այնոցիկ՝ որք ՚ի բաց կացեալ յերկնէ՝ զերկրաւորս խորհին, զի նոքա ՚ի նորա պատրանացն բազում անգամ ըմբռնին : Եւնի ցասումն բազում, զի յաղթահարեցաւ, և ինքն ընդ իւր կործանումն զայրացաւ : Եւկայն՝ սակաւ ժամանակս է մինչև ՚ի ընդլ աւուրց աչսրմ յաւիտենի. քանզի փոքր է առ հանդերձեալ կեանսն՝ այսր ժամանակի ընդարձակութիւն համարեալ :

“ Եկինն¹ որ արկեալ էր զիւրև զարեդաին և զլուսին՝ է երկիր, զոր զարդարէ արեգակն և լուսին ընթացիւքն² ընդ երկոտասան կենդանատեսակ աստեղսդ, պատկելով զամն՝ որպէս ասէ, “ Ի գլուխ

¹ Առաջիկայ հատուած բառիցս մինչև ՚ի վերջ գլխոյս՝ է Մեթոդեայ :

² Ա Օրէն. յորէ Ընթացիւքն : նալով :

նորա պսակ յերկոտատան աստեղաց ։
 Սա յղի է ամենայն մարդկային ազգիւս՝
 որք սերմանին յարգանդ նորա մահ-
 ուամբ , և ճշէ երկամբք՝ ծնանել զնո-
 սա յարութեամբ ։ Բանզի՝ « Ամենայն ա-
 րարածք հեծեն և երկնեն , զի ազատեա-
 ցին ՚ի ծառայութենէ ասպականութեան
 յազատութիւն փառաց Որդւոյն Աստու-
 ծոյ ։ » Սորա ընդդէմ կայ բերանաբաց
 վիշապն հրեղէն՝ սատանայ , որ քարշեաց
 ընդ ինքեան զերիս կարգս յերկնային զօ-
 րացն դասուց , զի յորժամ ծնցի երկիր
 յարութեամբն զմարդկային ազգս , կըլ-
 ցէ զնոսա յաւիտենական մահուամբն՝
 յազապս դատակնքի նախահօրն մերոյ Ա-
 դամայ , և ամենեցուն ընդ մեզօք լինելոյ ։

Իսկ կրնն ծնաւ որդի արու , զՅի-
 սուս Քրիստոս յարուցեալ ՚ի գերեզմա-
 նէն , զանմեղն և զանապականն , յորում
 ոչ ինչ գոյր իգական մեղաց վատթարու-
 թիւն ։ Սա ան իշխանութիւն հովուել
 զամենայն ազգս արդարութեամբ՝ իւ-
 րով՝ որպէս գաւազանաւ երկաթեալ .
 և համբարձաւ յերկինս որպէս ասէ՝ առ
 Աստուած . և նստաւ մարմնով մերով յա-

կացցէ առ սակաւ մի ժամանակս Դ :
 Սերախուծիւն է սուրբ հրեշտակացն՝
 մարդկան փրկուծիւն , ըստ որում և ա-
 սաց Քրիստոս յաւետարանին՝ և տա-
 ցուցանէ : Իսկ բնակեալ յերկինս զայ-
 նոսիկ իմանամք , որք մարմնով աստ են ,
 և հոգւով միշտ յիմանալիսն չըջին՝ զը-
 ւարձացեալք ընդ շնորհան Քրիստոսի :
 Այլ վայ է այնոցիկ՝ որք ՚ի բաց կացեալ
 յերկնէ՝ զերկրաւորս խորհին , զի նոքա
 ՚ի նորա պատրանացն բազում անգամ
 ըմբռնին : Աւնի ցասումն բազում , զի
 յաղթահարեցաւ , և ինքն ընդ իւր կոր-
 ծանումն զայրացաւ : Սակայն՝ սակաւ
 ժամանակս է մինչև ՚ի ընուլ աւսարց աշ-
 արմ յաւիտենի . քանզի փոքր է առ հան-
 դերձեալ կեանսն՝ այսր ժամանակի ընդ-
 արձակուծիւն համարեալ :

« Երբն¹ որ արկեալ էր զիւրև զարե-
 դակն և զլուսին՝ է երկիր , զոր զարդա-
 րէ արեգակն և լուսին ընթացիւքն² ընդ
 երկոտասան կենդանատեսակ աստեղադ ,
 պատկելով զամն՝ որպէս ասէ , « Ի գլուխ

¹ Առաջիկայ հատուած բոլ-
 նիցս մինչև ՚ի վերջ գլխոյս
 է Մեթոդեայ :

² Ա Օրէն . յորէ ընթա-
 նալով :

նորա պսակ յերկոտատան աստեղաց ։
 Սա յղի է ամենայն մարդկային ազգիւս՝
 որք սերմանին յարգանդ նորա մահ-
 ուամբ , և ճշէ երկամբք՝ ծնանել զնու-
 սա յարութեամբ : Բանզի՝ « Ամենայն ա-
 րարածք հեծեն և երկնեն , զի ազատեա-
 ցին ՚ի ծառայութենէ ապականութեան
 յազատութիւն փառաց Որդւոյն Աստու-
 ծոյ ։ » Սորա ընդդէմ կայ բերանաբաց
 վիշապն հրեղէն՝ սատանայ , որ քարշեաց
 ընդ ինքեան զերիս կարգս յերկնային զօ-
 րացն դասուց , զի յորժամ ծնցի երկիր
 յարութեամբն զմարդկային ազգս , կըլ-
 ցէ զնոսա յաւիտենական մահուամբն՝
 յազապս դատակնքի նախահօրն մերոյ Ա-
 դամայ , և ամենեցուն ընդ մեզօք լինելոյ ։

Իսկ կինն ծնաւ որդի արու , զՅի-
 սուս Քրիստոս յարուցեալ ՚ի գերեզմա-
 նէն , զանմեղն և զանապականն , յորում
 ոչ ինչ դոյր իգական մեղաց վատթարու-
 թիւն : Սա սու իշխանութիւն հովուել
 զամենայն ազգս արդարութեամբ՝ իւ-
 րով՝ որպէս գաւազանաւ երկաթեալ .
 և համբարձաւ յերկինս որպէս ասէ՝ առ
 Աստուած . և նստաւ մարմնով մերով յա-

Ի Բ Օրէն . Իշխանութեամբ ։

Թող նորա : Իսկ զի ամէն թէ կինն փա-
խուաւ յանապատ , զի կերակրեցի անդ-
աւաւրս հազար երկերիւր և վախճաւն ,
բնակիչք երկրի ազգք մարդկան , որք
փախուցին զայս իւրեանց յերկինս՝ որ
անապատ է ՚ի ներգործութենէ սատա-
նայի , և անդ կերակրին մարմնովն Քր-
իստոսի . որ ետ զինքն մեզ հանապա-
ղորդ կերակուր : Իսկ թիւ աւուրցն՝
որք է . զի ամս հազար երկերիւր և վախ-
ճաւն է ժամանակ աշխարհի՝ ՚ի յարու-
թենէն Քսի մինչև յերկրորդ դաւաւստն :

Այլ պատերազմ որ եղև յերկինս վի-
շապին և Միքայէլի հանդերձ հրեշտա-
կօք , վասն մարդկան փրկութեան էր .
և յողագս իւր դասադարձութեան՝
մարմնովն Քրիստոսի , և արտաքս անկա-
նելոյն յիշխանութենէն՝ ըստ Տեառն հը-
րամանին : Երդ՝ քանզի Միքայէլ և հրեշ-
տակք իւր են որ շօջին ընդ մարդկան ,
և տեսանեն զսատանոյի դաւաճանութե-
թիւնն՝ որով խաբէ զսոսա , սոքա սլա-
տերազմէին ընդ նմա , ոչ թէ սրով՝ ոչ
բանիւ . և արդար ցուցանէին զՔրիս-
տոս՝ ՚ի փրկելն ՚ի նոցանէ զմարդիկ և

Ի Բ Օրէն . Արդարացուցանէին Քրիստոսի զփրկելն :

յերկինս մուծանելն : Իսկ վիշապն սա-
տանայ և զօրք իւր կռուէին՝ թէ ոչ է
արդար, այլ անիրաւութեամբ փրկեցան
մարդիկ, և մեք ելաք յիշխանութենէ և
փոխանակ նոցա դատապարտեցաք : Եւ
զայսպիսի բանս պէսպէսս և զանազանս
որպէս նետս առ իրեարս ձգէին . Միքայ-
էլ և հրեշտակք իւր՝ զանմեղութիւն և
զակամայ գայթակղութիւն մարդկանն ու-
ցա պատրանօքն՝ որոց տեսողք էին և
վկայ, և նոքա յիշէին զբազմոց կամաւ
մեղանչելն, և ինքնայօժար նոցին հե-
տեւէն : Իսկ ոչ կարացին կալ ընդդէմ,
այլ յաղթեցին հրեշտակքն, և ցուցին
դնսսա ամենեցուն առ ի թ մեղաց . և յայն-
ժամ տեղի ոչ գտաւ նոցա յերկինս, զի
երկեց ան պարտապանք¹ փոխանակ մե-
ղաց մարդկան, և անկուն ՚ի յուսոյ եր-
կնից բնակութենէն և յիշխանութենէն
որ ՚ի վերայ մեր, ըստ որում և սասց
Քրիստոս . « Տեսանէի զսատանայ ան-
կեալ յերկնից իբրեւ զփայլակն . վասն ու-
րոյ ետու ձեզ իշխանութիւն կոխել ըզ-
նա » : Սակա որոյ և մարդասէր հրեշտակ-
քն փառս առաքեցին Աստուծոյ յերկի-

¹ Ա. Օգին . Դատապարտք :

նրա . “ Անկաւ չարախօսն եղբարց մե-
րոց ” , այսինքն սատանայ՝ որ չարախօ-
սէր զմարդկային բնութենէս՝ Արտուծոյ ,
իր թէ կամաւ և բնութեամբ բերին
ընդ մեզս՝ որպէս ինքն բերաւ , ըստ այ-
նրմ . “ Նստան իշխանք և չարախօսէին
զինէն , այլ ծառայ քս խորհէր յիրա-
ւունս քո ” :

“ Եւ նորա յաղթեցին նմա արեամբ
դառնին , և բանիւ վկայութեան նորա ” :
Վանդի Քրիստոսի՝ մարմնոյն անմեղու-
թիւնն յաղթեաց նմա ընդ ամենեցուն ,
և մահն որ վասն մեր՝ զամենեւեան ար-
դարացցայ . որ և միշտ կենդանի է լինել
բարեխօս վասն մեր , ըստ որում ասէ ,
“ Բանիւ վկայութեան նորա ” : Վասն
այսորիկ ուրախացան երկինք և սուրբ
հրեշտակքն՝ : Եւ վսյ է երկրի և ծռ
վու , քանզի որ յերկիր ունին զցանկու-
թիւնս , դեռ և ս մարտնչել ունին ընդ
նմա :

Եւ զի ասէ՝ թէ “ Զհետ եղև դար
ձեալ վիշապն կնոջն՝ որ ծնաւ զմանուկն
արու ” . քանզի պատերազմի դեռ և ս ընդ
երկրաւորս եկեղեցի Քրիստոսի , յորոց

և Քրիստոս : « Եւ թեք թուաւ կնոջն արծուոյ՝ զի թռիցէ յանապատ տեղի փերակրել ժամանակ և ժամանակս և կէս ժամանակի » : Քանզի եկեղեցւոյ իւր Քրիստոս , որք յուսով մտին յերկինս և մարմնով հալածին 'ի սատանայէ՝ որ իբրեւ զառիւծ գոչէ ոսոխն մեր և շրջի թէ զով կլանիցէ , ետ Քրիստոս երկու թևս զերծանիլ 'ի նմանէ յետ մահուանն , ըզհաւատս և զգործս , կամ զմկրտութիւն և զուխտ արեան՝ իւրոյ , որով դրոշմաւքն յետ արտաքս ելանելոյ 'ի մարմնոյս՝ թռչին յանապատն 'ի մեղաց՝ յերկինս , կերակրիլ անդ յուսով , մինչև լընու թիւ կատարման աշխարհի :

« Եւ մինչդեռ գնայր , ասէ , եհեղ վիշապն առաջի կնոջն ջուր բազում , զի զնա ընկղմեսցէ . և օգնական եղև երկիր կնոջն , և արբ զջուրն » : Երկրաւորս եկեղեցւոյ մանկանց ոգիք , որք փութան յերկինս յետ ելիցն 'ի մարմնոյս՝ թև օք հաւատոցն և գործոց բարեաց , ընդդէմ գայ իշխանն օդոյդ վիշապն , և հեղու առաջի նոցա ջուր , այսինքն զճառս ւղէս պէս գայթակղութեանցն՝ որովք պատ-

րեալ է. զնոսա, և յայստիկ, փաւթաշըն,
կըզմել, և ոչ թողուլ մտանել յերկինս,
որպէս ասէ Պրզոս, « Պարեքազմ տնիմ
չնդ իշխանութիւնս և ընդ սլետութիւ
նքս օդոյդ 7 : Այլ և Անսոնի առաջի հե-
ղին զջուրն, և ոչ կարացին զնս ընկը-
մել, զի թռեաւ վերայ նոցա արդար Գոգ-
ծովքն, բայց զբազումս ետես զի ար-
գելսր և ընկզմէր :

« Այլ օգնեաց երկիր կնոջն, և եկուլ
զջուրն զոր եհեզ վիշապն 7, այսինքն եր-
կրաւ որ մարմինս, և սորա տկարութիւնն
օգնէ հոգւոյն, զի սորա բնական կրիցն
կարօտութեանն և ծանրութեանն որ ՚ի
վերայ հոգւոյս, ներէ Աստուած բմսել
զչարախօսութիւնն սատանայի. և ազա-
տին ՚ի բռնութենէ նորա հոգիք արբոցն
և մտանեն առ Աստուած յանապատն ՚ի
մեղաց՝ յերկնային խորանսն, նախ վառն
Քրիստոսի անմեղութեամբ մարմնացն և
արեամբ սրբելոյն, և ապա վառն մերոյ
մարմնոյս տկարութեանն : Այլ եւ անդ
զժամանակն և զժամանակս, և զկէս ժա-
մանակին, որպէս ետես ՚ի սկիզբն տես-
լեանս զհոգիս արբոցն սպիտակազգեաց
շուրջ զԱստուծով :

« Օայս, ասէ, տեսեալ վիշապն՝ ցա-

սեռւ ընդ կնոջն , և գնաց պատերազմել ընդ այլ զաւակս նորա ։ (Յորժամ տեսանէ զմոնկունս եկեղեցւոյ թեօք հաւատոցն և գործոց բարեացն՝ համբարձեալս ընդ Գրիստոսի և առ Քրիստոս , ջասնու և բարկանայ , որպէս և ետես Անտանն , զի կրճտէր զստամունս 'ի վերայ այնոցիկ՝ որք իբրեւ զողաւնիս օգապարիկս թռչէին վերայ նորա յերկինս ։ « Եւ գնաց պատերազմել ընդ այլ զաւակս նորա Դ , այսինքն ընդ որդիս եկեղեցւոյ՝ որք դեռ ևս մարմնով են յաշխարհի , զի հնարեացի ըմբռնել զնոսա 'ի թակարդս անհուատութեան և կամակորութեան 'ի մեղս , և սաորաքարչ տռնել յայնմ ճանապարհէ ։

Եւ այս պատերազմս է մինչև 'ի կաւտարած աշխարհի , քանզի ասէ . « Որք պահէին զպատուիրանս Աստուծոյ , և ունէին զվկայութիւնն Յիսուսի ։ Եւ է վկայութիւնն Յիսուսի՝ հաւատն , և պատուիրանք Աստուծոյ՝ գործն . յայտէ՝ թէ երկու թիքն զորս վերադոյնն աւսաց , զի յապաւել հնարեացի՝ 'ի նոցանէ ։ (Յաղաքս որոյ և կացեալ 'ի վերայ

ծովու , այսինքն 'ի վերայ չար խորհրդոց 'իւրոց , ստեղծանէ անտի զչար գազանն՝ զհակառակ քրիստոսն² , որ է մարմնաւոր մարդ՝ զգեցեալ զամենայն զօրութիւն անմարմին վիշապին : (Յաղագս որոյ և այս չար թշնամիս՝ հակառակաւ տիպ ճշմարիտ Քրիստոսին տեսուն մերոյ , զմարտն՝ զոր եղ սատանայ աներեւութապէս ընդ եկեղեցի , առնէ մարմնաւոր³ 'ի վերջին ժամանակս :) Եւ որպէս նա պատերազմեցաւ հազար երկերիւր և վաթսուոն ամ , սա մարտնչի այնչափ աւուրս , որ լինին երեք ամբ և կէս : Ի սմանէ փախստական լինի եկեղեցի թեւօք խնամոցն Աստուծոյ յերկրաւոր աւնապատ . և նա հեղու զհետ նոցա իբրեւ զլուր զբազմութիւն զօրացն , այլ օգնէ դժուարութիւն անապատին , և արգելու զնոսա , որք դառնան ապա ցասմամբ պատերազմել ընդ այնոսիկ՝ որք 'ի քաղաքս և 'ի գաւառս բնակին Կ :

1 Մէ օրէ . յաւելու շարկամաց և խորհրդաց :

2 Բ Օրէ . Չար գազանն և զհակառակ քրիստոսն :

3 Բ Օրէն . Սատանայ՝ աներեւութապէս առնէ ընդ եկեղեցի մարմնաւոր :

ԳԻՆԵՄԱՆԵՐՈՐԴ ՆԻՆԳԵՐՈՐԴ

Թէ՛ հպէս վիշապն 'ի հալածելոյ զեկեղեցի ոչ գաղարէր:

«Եւ յորժամ ետես վիշապն թէ՛ անկաւ յերկիր, զհետ եղև կնոջն որ ծնաւ զմանուկն արու: Եւ տուաւ կնոջն երկու թեք արծուոյ մեծի, զի թռիցէ յառնապատ 'ի տեղի իւր. ուր կերակրէր անդ՝ ժամանակ և ժամանակս և կէս ժամանակի՝ յերեսաց օձին 7: (1) Հետ լինելոյ եկեղեցւոյ բանսարկուին՝ 'ի Քրիստոսէ մինչև 'ի նեոնն իմա. քանզի միշտ հալածէ, երբեմն՝ 'ի ձեռն երևելի թշնամեաց, և միշտ ինքն աներևութաբար. սակայն պարտեալ նախ 'ի Քրիստոսէ 'ի մկրտութեանն՝՝ յաղթեցաւ, նոյնպէս և առ սրբովք առաքելովքն: Վանդի ծանեան մարդիկ եթէ 'ի ձեռն մահու կեանք գտանին, և զնորա մեքենայսն անգործ արարին. զի զզօրութիւնս իւրեանց ոչ 'ի ձեռն հեշտախտութեանն ծախեցին, այլ յուսովն և սիրովն առ Աստուած բարձրացուցին: Եւ եկեղեցւոյ տուաւ

1 Բ Օրէն. եւնի երբեմն
երբեմն:

2 Բ Օրէն. Ի մկրտութեն
և յետ մկրտութեան:

Կրկու Թեք¹ Թռչել նովա, յանփապա՝
այսինքն՝ ՚ի ձեռն բանականին և գործ-
նականին : Աթող զերկիր՝ և յանտալաան
՚ի մեղաց ել յերկինս , և այնու գիտու-
թեամբն կերակրէր : Աւ² դարձեալ ի-
մանամբ զայս պարզաբար կատարեալ՝ որ-
պէս ասացաք բազում տնգամ՝ ՚ի հա-
կառակ քրիստոսին՝ Կալստեանն , որ տի-
րէ զժամանակ երից ամաց և կիսոյն , յա-
րում ՚ի զգալի անապատ և ՚ի ծակս վի-
մաց Թաքչին հաւատացեալքն : Այլ զի
խորհուրդս զայս որ ՚ի սուտ քրիստոսին
լինի ժամանակ՝ կամեցաւ յայսնել , հա-
մառօտ անցանէ ընդ այլ հարուածսն⁴ ,
և զայս Ճշգրիտ հանդերձեալ բանիւս
ցուցանէ :

« Աւ եհեղ օձն ՚ի բերանոյ իւրմէ
զհետ կնաջն ջուր՝ զի ընկզմեցէ զնա : Աւ
օգնեաց երկիր կնոջն , և երաց երկիր բո-
բերան իւր և եկուլ զջուրն՝ զոր եհեղ վի-
շապն ՚ի բերանոյ իւրմէ » : Այսպիսի ջը-
րոյս՝ մեղթէ Դաւ ի թողլոյն՝ յտան լուսնի
ընկղմեցեն զիս պատյոք ջուրոյ » : Բանոյն
յորժամ ետեզ տատանայ զեկեղեցի յու-
-

1 Բ Օրէն. Թեք Թռչել
յանտալաան :

2 Բ Օրէն. Այլ դարձեալ :

3 Բ Օրէն. Ի հակառակին :

4 Բ Օրէն. Հարուածսն :

5 Բ Օր. Յայստիկն ջըրն :

սով յերկինս վերացեալ, եհեղ զհետ ըն-
թացից մտաց նորա զպէսպէս խորհրդոց
ջուրն, ընկզմել զնոյն նովաւ 'ի գործս
չարեաց. և օգնեաց երկիր կնոջն, և ե-
կուլ զջուրն, յայտ է՝ թէ խոնարհու-
թիւն մարմնոյս, որպէս գրեն զաստուա-
ծայինն Անտոնի ասացեալսն. քանզի ա-
մենայն չոր խորհուրդ 'ի խոնարհութե-
նէն սպառի, ասաց սուրբն՝ որ փորձ էր
նոցա մարտին: 'Խարձեալ՝ և փախչին ե-
կեղեցւոյ մանկունք 'ի չար աւուրսն՝ որ-
պէս ասացաք. իսկ անաստուածն 'ի բե-
րանոյն հեղու ջուր զկնի, այսինքն 'ի հը-
րամանացն զբազմութիւն անաստուած
արանցն, խուել՝ զնոսա և չարչարել. և
օգնեաց նոցա երկիր՝ կամ ճանապարհ-
հին հեռաւորութեամբ, կամ թէ աչ-
խատութեամբ անջրդի վայրայն, փոր-
ձութեան գետն սպառի:

«Եւ ցասեալ վիշապն ընդ կնոջն, և
զնաց պատերազմել ընդ այլ զաւակս նո-
րա՝ որք պահէին զպատուիրանս Աստու-
ծոյ, և սւնէին զվկայութիւնն Յիսուսի»: **Յորժամ 'ի խոնարհութենէ իմաստնոցն
տրարտի, ընդդէմ այլոց զմեքենայսն չա-**

րէ և ջանայ ընկղմել: Նոյն զայս յարեմք
յառաջեալադ, զի լաւագոյնքն 'ի վար-
դապետաց եկեղեցւոյ՝ և որք 'ի վեր քան
զերկիր տեսանեն, ոչ ընտրեն զփախը-
տական լինելն. և ընդ տոսա գառնայ 'ի
մարտ սուտ քրիստոսն, որք սպառազի-
նեալ են հաւատով և ճշմարտութեան
յուսով, որոց 'ի գէպ է վկայական ա-
րեամբ պսակել վասն 'ի քրիստոս հա-
րազատ սիրոյն:

ԳԻ: ԵՐԵՄՆԵՐՈՒՎ ԿԵՑՆԵՐՈՒՄ

Վասն գազանին՝ և տան եղջեր նորա և եւթն գլխոյն:

«Եւ կայ 'ի վերայ աւագոյ ծովու. և
տեսի զի ելանէր 'ի ծովէն գազան, և
ունէր գլուխս եւթն և եղջիւքս տասնոյս
Սմանք զգազանս զայս՝ երկրորդ տաացին
գոլ զօրութի սատանայի և դիւացն, որք
իշխանութիւն առին՝ և յետ այնորիկ ե-
կին առ հսկառակ քրիստոսն: Եւ տու-
բն Մեթոդիոս և Հիպոդիտոս և այլք,
զսուտ քրիստոսն՝ զոյս գազանս տաացին
գոլ, որ 'ի խռովասէր ծովէ կենցաղոյս
բազում վրդովմամբ լի ելանէ: Իսկ տասն
եղջիւրն և խոյրն և եւթն գլուխքն՝ ըն-

բանսարկուին առ նա զմիաւորութիւնն
ցուցանէ : Օպս աստ՝ ըստ որում և վե-
րագոյնդ ասացաք՝ մեկնէ , եթէ տասն
թագաւորք յառնեն յերկրի 'ի վերջին
քակտումն շփոթմանցն , յորոց մի լիցի
նա : Իսկ եւթն գլուխք են որք նախ քան
զնա եղեն չարութեան նորա զինուորա-
կիցք . սոքա որք 'ի Քամբասելոյ՝ զՔրիստոս
ոչ դադարեցին մինչև 'ի մեծն կոտան-
դիանոս , յետ որոյ և Յուլիանոս և Վու-
ղէս չարաբանք 'ի վերայ Քրիստոսի եղեն :

« Եւ 'ի վերայ եղջերաց նորա տասն
խոյր , և 'ի վերայ գլխոյ նորա անուն
հայհոյութեան ր , գործակցացն չարու-
թիւն . զի հաւասարի ընդ անօրինին 'ի
սուտ քրիստոսին , որովք և պսակեալ
զինքն վարկանի :

« Եւ գաղանն զոր տեսի՝ նման ըն-
ծու , և ոտք նորա իբրև զարջու , և բե-
րան նորա որպէս զառիւծու ր : Երբեմն
ասացաւ ինձ՝ Հելլենացին , և տըջ՝ Պար-
սիկն , և առիւծ՝ Բաբելացին , զորոց՝ 'ի
տիրել հակառակ քրիստոսն՝ զամենեցուն
բերէ յինքն զնմանութիւն գաղանու-
թեանն . զի առ Հռովմայեցւոց թագաւ-

ւորաւն եկեսցէ և զնորա իշխանութիւնն
քակտեսցէ . և 'ի վերայ խեցեղէն մա-
տանց , այսինքն՝ առ տկար և թոյլ թա-
գաւորաւ զնոյն փշրեսցէ :

“Եւ ետ նմա վիշապն զգորութիւն
իւր և զաթոռ իւր և զիշխանութիւն
մեծ ” : Սա որ յերկնից կործանեցաւ ի-
մանալի վիշապն սատանայ , տուցէ հա-
կառակ քրիստոսին զգորութիւն ամենայն
սուտ նշանաց և արուեստից՝ անհաւա-
տիցն 'ի կորուստ :

“Եւ մի 'ի գլխոց նորա վիրաւորեալ
էր 'ի մահ . և վէր մահուան նորա ող-
ջանայր ” : Վլուխ վիրաւորեալ՝ կարծեմ
թէ ոք յիշխանաց նորին մեռանի , և 'ի
ձեռն իւր կախարդութեանն և խաբե-
բայ արուեստին յարուցանէ , ըստ ո-
րում և Սիմոնն արար մոգ , և 'ի գլխա-
ւորէ առաքելոյն յանդիմանեցաւ :

“Եւ զարմացաւ ամենայն երկիր ընդ
գաղանն , զի ետ նմա վիշապն զթագա-
ւորութիւն իւր . և երկիր պագին վիշա-
պին՝ որ ետ զիշխանութիւնն գաղանին ,
և ասէին . ո՞վ իցէ նման գաղանիս , կամ
ո՞վ կարիցէ պատերազմել ընդ դադ ” : Հա-
կառակ քրիստոսն զսքանչելեացն ներ-
գործութիւն՝ բանսարկու ին վերաբերէ ,

և 'ի ձեռն 'սորա նա երկրպագի . որով
և այլ նշանաց երեւոյթս կատարէ , մե-
ռեալս յարուցանէ և հիւանդս բժշկէ ,
և զամենեւեան այսու պատրոնօք յիւր
հաւանութիւն ձգէ , և բանսարկուն
երկրպագուս առնէ :

“ Եւ տուաւ նմա բերան խօսել ըզ-
մեծամեծս և զհայհոյութիւն . և տուաւ
նմա իշխանութիւն զամիսս քառասուն
և երկու : Եւ եբաց զբերան իւր հայ-
հոյութեամբ առ Աստուած , և հայհոյ-
եաց զանուն նորա՝ և զխորանն նորա , և
զերկնային խորանն Կ : Թոյլ տուաւ նը-
մա , ասէ , յԱստուծոյ՝ ամս երեք և կէս
իշխանութիւն ունել զԱստուած բամբ-
բասել , և զսուրբս չարչարել : Իսկ խո-
րան Աստուծոյ՝ զառ 'ի մարմնոյ բանին
զտաճարն , այսինքն՝ զմարդանալն և 'ի
սուրբս զհանգչելն , որում ժպիրհն այն
լինի այսպանող . նաև երկնային խորանին՝
հրեշտակացն բնակութեան :

“ Եւ տուաւ նմա իշխանութիւն 'ի
վերայ ամենայն ազգաց և լեզուաց և
ժողովրդոց , զի երկրպագեացեն նմա ա-
մենայն որ բնակեալ են ընդ երեսս եր-
կրի , որոց ոչ են գրեալ անուանք նոցա
'ի գպրութիւն կենաց գառինն զենլոյ

ի սկզբանէ աշխարհի ու Ըն առնեալն
ազգս և լեզուս տսէ՝ զչար իշխանու-
թիւնն ձգեալ, և ըմբռնէ զկամաւ վրի-
պեալսն ի կենաց գիտութենէն :

“ Եւ ունին ականջս լսելոյ՝ լուիցեն :
Օ ի են ոմանք՝ որ ի գերութեան վա-
րեսցին, և են ոմանք՝ որ սրով մեռցին,
և են ոմանք՝ որ անձամբ զանձինս սպա-
նանեն . աստ է համբերութիւն և հա-
ւատ սրբոց ու Եւր զմտաց ունին բա-
ցեալ ունին, յառ յապա փորձութենէն՝
զգուչասցին . զի ոմանք գերին, սյսինքն
բռնութեամբ հաւանին, և են՝ որք ըզ-
հոգևորն ընդունին մահ, յայտ է՝ թէ
ի գործոց յաղթեալք և մեղաց՝ ծառայ-
եալքն, որպէս ասէ մեծն Յակովբոս .
և են՝ որք զանձինս սպանանեն, և կա-
մաւ ի ճշմարիտ կենացն վրիպին : Իսկ
որ համբերութիւն անփոխադրելի և հա-
ւատս գեղեցիկս ունին, անջինջ կենաց
գրոյս լինին՝ արժանի : Եւրոց և զմեղ ա-
մէնողորմ Աստուած հաղորդս արասցէ,
զի արժանի լիցուք չարչարանօք ժամա-
նակիս փառաց սրբոցն հաղորդս գտա-

1 Բ Օրէն . Առ յապա
փորձութեանն :

2 Բ Օրէն . Ի մեղաց :

3 Բ Օրէն . Ունիցին ...
լինիցին :

նել, և փառս վերառաքել քրիստոսի,
ընդ որում Հօր՝ և սուրբ Հոգւոյն դու
հաւքանութիւն, այժմ և միշտ և յաւի-
տեանս յաւիտենից. ամէն:

ԳԻՆԵՍԵՆԵՐՈՐԴԻ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴԻ

Վասն սուտ մարգարէին:

ՃԱՌԻ ԵՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴԻ

“Եւ տեսի այլ գաղան զի ելանէր
յերկրէ, և ունէր եղջիւրս երկու նը-
ման գառինն, և խօսէր իբրեւ զվիշապնոս:
Չգաղանս զայս ոմանք զհակառակ քը-
րիստոսն ասացին՝ և ոմանք զսուտ մար-
գարէն, որ ունի երկու եղջիւրս՝ զհա-
կառակ քրիստոսին զզօրութիւնն՝ և բզ-
վիշապին, զոր ոչ անտեղեակ համարե-
ցաք: Եւ յի դէպ է զայս՝ զսուտ մար-
գարէին կարծել. զի վիշապն՝ սատանայ
ասացաւ, և գաղանն որ ՚ի ծովէն ելա-
նէ՝ հակառակ քրիստոսն, իսկ զայս թը-
ւեցաւ երանելոյն Իրենէոսի զսուտ մար-
գարէն ասել. և յերկրէ ել, յայտ է՝ թէ
երկրաւոր և գետնաբարչ քաղաքավա-
րութեամբ: Եւնի և եղջիւրս նման գառ

ախնն, զի ստուգուով ոչխարի ծածկեալ է գայլըն ապականող¹ և թաքուցեալ, և վասն ասացելոյ բարեպաշտութեանն կերպարանաց ասէ Իրենէոս զբանս զայս՝ զոր ասացաւ : Իսկ զի ասէ՝ թէ և խօսեցաւ իբրեւ զվիշտայն, զայն յայտ առնէ՝ զի իշխանութիւն տայ նմա բանսարկուն՝ նշանս և արուեստս առնել առաջի սուտ քրիստոսին, և նմա վկայ լինել և նախ ընթաց՝ որպէս և Փրկչին մերոյ Մկրտիչըն . քանզի ՚ի միոյ հոգւոյ բանսարկուն են զօրացեալ՝ սա և սուտ քրիստոսն :

“ Եւ զիշխանութիւն զամենայն զառաջնոյ գազանին գործէր առաջի նորա . և առնէր զերկիր և զամենայն բնակիչս նորա, զի երկիր պագանիցեն գազանին առաջնոյ մինչև ողջացի վէր մահու նորա . և առնէր նշանս բազումս, և տայր հրոյ իջանել յերկնից յերկիր առաջի մարդկանդ : () ամենայն զասացեալս զայս սուտ մարգարէն գործէ ՚ի փառս և յանուն սուտ քրիստոսին, զի աստուած կարծեսցեն զսուտ քրիստոսն լինել՝ այսպիսի արուեստիցս և գործոցս վկայութեամբ . և որպէս ասացաք՝ զձեւ առ-

նուր զՄկրտչին Յովհաննու , որ 'ի փառս
 և 'ի հաւանութիւն ձգէր Քրիստոսի ըզ-
 մարդիկ : Եւ ոչ է սքանչելի եթէ առ 'ի
 յապստամբիցն հուր տեսանեմք ածեալ ,
 որպէս և 'ի Յորն պատմի աստուածային
 ներողութեամբն՝ զանառունս նորա հըր-
 ձիգ արարեալ ներգործութիւնն սատա-
 նայի : Իսկ հարուածոց գաղտնին բժըշ-
 կութիւն՝ կարծեմ գոլ՝ թէ բաժանեալ
 լինին 'ի նմանէ թագաւորք և հակա-
 ռակք , և սա սուտ մարգարէս խաբե-
 բայ արուեստիւքն զնոսա 'ի հաւանութիւն
 ածէ : Իայց զայս քննեա և միտ
 դիր , թէ որպէս Ճանապարհ հորդէ սուտ
 քրիստոսին այս մոլորեցուցիչ , որպէս և
 Փրկչին մերոյ՝ կարապետն և մկրտիչն Յով-
 հաննէս . և զի նա 'ի ծովէ ել սուտ քը-
 րիստոսն՝ 'ի սատանայական խորհրդոցն
 ծնեալ , և սա յերկրէ բնական օրինօք
 ծնեալ :

“Եւ մոլորեցուցանէր զորս բնակեալ
 են յերկրի՝ նշանօքն որ տուեալ են 'ի
 ձեռս նորա առաջի գաղանին ” . այսին-
 բլն՝ զորս յերկիր հանապազորդեն ըզ-
 ցանկութիւն սրտից իւրեանց . իսկ զորս
 յերկինս ունին զբազաբավորութիւն՝
 ոչ կարէ պատրել , զի կափուցեալ են

զգգայարանս նախագիտութեամբ կորուտական գալստեանն :

“Լսեն ցնա բնակիչք երկրի . արազապետեր գազանին՝ որ ՚ի վերաց սրոյն եկեաց : Եւ տուաւ նմա իշխանութիւն՝ զի տացէ հոգի պատկերի գազանին , ե զի խօսեսցի պատկերն , ե երկիր պագցեն նմա ամենայն բնակիչք երկրի . ե որ ոչ երկիրպագցէ պատկերի գազանին՝ սպանցէ զնա : Եւ արասցէ զամենայն՝ փոքունս ե զմեծամեծս ե զմեծատունս ե զազատրս ե զաղքատս ե զծառայս , զի տացէ նոցա դրոշմ յաջոյ ձեռին ե ՚ի վերայ ճակատու նոցա . ե ոչ որ կարասցէ գնել ե վաճառել՝ եթէ ոչ ունիցի զդրոշմն գրոյն ե զանուն գազանին ե զթիւանուան նորադ : Տես ե զայս՝ զի հաւառնեալքն չարին՝ հակառակամարտ խնդրեն ՚ի սուտ մարգարէէն առնել փրկական խաչին ե տէրունական պատկերին , զոր արարեալ ետ նմա հոգի՝ խօսել դիւական ներգործութեամբ , որպէս ե պատմեցաւ բազում անգամ՝ խօսել պատկերաց կռոցն ե ծառոց ե ջրոց վասն Ապողոնի ե վասն այլոց ուրուականաց՝ որպէս ընթերցաք¹ . ըստ այսմ լինի ե այս պատ-

1 Բ Օրէն. Ընթերցուք :

կեր : խոյց ինձ թուի թէ և մեռելաց՝
կարծիս ձգեն յարուցանելոյ , որպէս և
Սիմոն մոգն երևեցոյց Հռովմայեցւոցն ,
զոր առաքեալքն սուրբք յանդիմանե-
ցին : Եւրդ՝ ասէ սպանանել՝ զսր ոչ եր-
կիր պագցեն նմա , և զերկրպագումն և
զարհամարհողսն որոշէ 'ի միմեանց սա-
տակիչ անուանն կնքով , արարեալ և զայս
ընդդիմամարտ մկրտութեանն , ոմանց
յաջոյ ձեռին՝ զի 'ի բարի գործոց նհան-
ջեսցեն , և այլոց 'ի ճակատն՝ զի 'ի իա-
ւարային մոլորութիւնն համարձակեա-
ցին . այլ ոչ ընդունին որք զնշան աստ-
ուածային լուսոյն նկարեալ ունին 'ի հո-
գիս : Սայս ամենայն առնէ սուտ մար-
գարէն առաջի սուտ քրիստոսին զամեն
երեք և կէս , յորս և Ենովք և Եղիա՝
զորս վերագոյնն յիշեաց , իջանեն նոցա
ընդդիմամարտք և յանդիմանեն՝ մինչև
սպանանին :

ԳԻՆԵՆԵՆԻՈՐԴ ՌԻՍԵՆՈՐԴ

Վասն անուան հակառակ քրիստոսին :

« Լստ է իմաստութիւն , որ ունի միտըս՝ համարեցի զթիւ գազանին . թիւ եղեալն մարդոյ , և թիւ նր է այս . $\pi \lambda \eta ^1$ » : Ստուգութիւն թուոյս՝ որպէս և այլ գրեալքս՝ յայտնի եղև նոցա որք ունին զփորձ կրթութեան : Սակայն ոմանք ասեն ՚ի վարդապետաց , զի թէ պարտ էր ստոյգ գիտել զսորա անուանն , երևեալ յայտնի ՚ի ձեռն նորա՝ որում տեսիլս յայտնեցաւ . այլ ոչ հաճեցաւ Հոգւոյն սրբոյ շնորհ ՚ի գիրս սուրբս զկատաղի անուանն նկարագրել . ապա թէ ոչ՝ կրթութեցոյ ՚ի բանս՝ բազումս է գտանել ըստ այսր համարոյ անուան . որպէս երանելին Հիպոդիտոս դնէ զանուանն յայտնապէս ՚ի լատին բարբառն՝ *լամբէտիս* (*Lambedis*) *տիդան* (*Didan*) . և այս երկու բայս՝ որպէս ասացաք Հիպոդիտոսի՝ ² լատին է , որ ասի *բենէդիկտոս* ³ (*Benedictus* ,) որ թարգմանի օրհնեալ , կամ օրհնեալ էս . ուստի յայտ է , թէ ջանայ յափշտակել զա-

Նուն ճշմարիտ օրհնելոյն քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ : Այսպէս յայտնի թիւ աւուանակոչութեան¹ չար առաջնորդին և ճշմարիտ վնասակարին և հին մախալցելոյն , գառինն անիրաւի և օրհնութեանն զլացողի , որ 'ի ճշմարտութեան քարոզողացն՝ մոլորեցուցիչ կոչեցաւ , և 'ի փառս իւր յամօթ լինիցի² :

Ի Ա Օրէն . Թուի անուանակոչութիւն :

2 Ա Օրէնալն յաւելու և զհէրագոյ իննուներեք տնուան նիւթնն , առեալ 'ի բանից շէտղէրեայ որպէս նշանալի 'ի լրասանցանս՝ Գիրլս այո՛ ուրանաւ ասէ . քան զի ըստ յունական գրոյ՝ ուրանաւն (ἀρσεναι) եւթն բան խօսի . առաջինն՝ եւ ասէ , երկրորդն՝ ճ , երրորդն՝ ծ , չորրորդն՝ Կ , հինգերորդն՝ Ն , վեցերորդն՝ Ն , եւթներորդն՝ Է . որ է . քիչ :

Առաւանտ . զԱրարիչն երկնի և երկրի . ուրանաւ զհաւատըս իմ՝ և 'ի քեզ գաւանիմ , և 'ի քեզ հաւատամ : Բայց զում անուանեց գտանին այս համարովն , հարիւրեակք զ , և տասնեակք՝ զ , և միակք՝ զ . 'ի գլխաւորութիւն ամենայնիւ . 'ի վեց հազարն եւ զերկուց ազատամբութեանն , զի ցորքան աւուրբք եղև աշխարհս , այնքան ամօք յանգ ելանէ ր :

ԳԷ. ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վասն գառինն՝ և որոց ընդ նմա հարիւր քառասուն
և չորս հազարացն :

« Եւ տեսի՝ և ահա գառն կայր ՚ի վերայ լերինն Սիոնի . և ընդ նմա հարիւր քառասուն և չորս հազարք , որք ունէին զանուն նորա , և անուն հօր նորա գրեալ ՚ի վերայ ճակատուց նոցա Կառն՝ զՔրիստոս առանց ամենայն հակառակութեան խոստովանելի է . և ՚ի լեառն Սիոն կայր , ոչ ՚ի ստորինս՝ այլ յերկնայինն ՚ի կենդանւոյն Աստուծոյ քաղաք : Իսկ հարիւր քառասուն և չորք հազարքս սորա՝ են այն զորս յառաջին տեսլեանն եցոյց կնքեալս յորդոցն Իսրայելի . և մեք ըստ կարի ցուցաք զխորհրդոյն զօրութիւն՝ թէ յառաքելական սերմանցն են , որք ընդդէմ սուտ քրիստոսին նահատակին , զորս և աստ յայտնապէս յիշէ՝ զնոյն թիւ ՚ի կիր արկեալ . որով ուսանիմք՝ թէ նոքա են որք ոչ հաւանեցան առնուլ զանօրինին դրոշմ , և պէսպէս կտտանօք ՚ի նմանէ նահաւաղ կեցան , որով ցուցանէ թէ յետ մահուանն ընդ Քրիստոսի եղեն ՚ի վերինն Սիոն : Եւ ոչ թէ սորա միայն են ընդ

գառինն Աստուծոյ սուրբք, այլ քանզի
զնախաւախճանեալն ետես յառաջա-
գոյն, որպէս ցուցաւ յամենայն ազգաց՝
արկեալ զինքեամբք սպիտակս առաջի
Աստուծոյ : Իսկ զսոսա ասաց միայն՝ Թէ
կնքեաց հրեշտակն, և այժմ՝ ցուցանէ՝
Թէ կնքեալք սոքա ելին առաջի Աստու-
ծոյ ընդ նախ սրբոցն կալ առաջի նորա
օրհնութեամբ, որք ՚ի սուտ քրիստոսին
գրոշմէ զերծան, և ՚ի նմանէ նահատա-
կեցան :

“Եւ լուայ ձայն յերկնից՝ որպէս ըզ-
ձայն ջուրց բազմաց, և ձայն որոտման,
մեծի, և լուայ իբրեւ զձայն քնարահա-
րաց, զի հարկանէին զքնարս իւրեանց.
և երգէին զերգս նորս առաջի աթոռոյն՝
և առաջի չորից կենդանեացն՝ և առա-
ջի երիցանցն : Չայնի ջրոց և որոտման՝
զպայծառ և զանհամեմատ սրբոցն օրհ-
նաբանութիւնն ջանայ նմանեցսւցանել,
որ անհաս է զգայարանաց : Նոյն և քը-
նարաց՝ զբաղցրութիւն և զհամաշն-
չութիւնն . քանզի ամենայն վայելչու-
թիւն առ նոսա տեսանի յանդրանկացն
եկեղեցի, ՚ի մէջ նոցա որք զմեռելու-

թիւն մարմնոյ ուղղեցին, և զայն կեանս ճշմարիտ սիրեցին, որոց որպէս բարեւ միտ ծառայից՝ տէրունի խորհրդոյն զօրութիւն ցուցանի:

“Եւ ոչ որ կարէ գիտել զերգս նոցա, բայց միայն հարիւր քառասուն և չորս հազարքն, որք ազատեալ են յերկրէ”։ Յերկրաւորացս և ոչ որ կարէ գիտել զերգս նոցա, բայց միայն որք ազատեցան յերկրէ։ Եւ մի կարծեր թէ զսոսա թիւ դնէ երկնային քաղաքին բնակչաց, ուր ասաց նախ թէ՝ ետես բիւրս բիւրուց, այլ առ տեղեալս վասն նոցին միայն խօսի, որք ՚ի սուտ քրիստոսէն կատարեցան։

“Որքա են որք ընդ կանայս ոչ խառնակեցան, և են կուսանք. սորա զկնի երթան գառինն ուր և երթիցէ. սորա ընտրեցան ՚ի մարդկանէ առաջի Աստուծոյ և գառինն. և ՚ի բերանս նոցա ոչ գտաւ զուտ, զի անբիծք են”։ Եւ յամ պարտ է գիտել, թէ անմարթ է կարծել գոլ զսոսա յորդուց հնոյն Խարայէի, առ որս սակաւ ուրեք գտանէր կուսութիւն. այլ եղեն ՚ի ձորս եկեղեցի. յորում և այս առաքինութիւն պայծառացաւ։ Եւրդ՝ կամ են ըստ մարմնոյ կու-

ստեղծելով նմանե չարչարեալք, կամ թե
կոյսք են՝ որք ոչ պղծեցին զողիս իւր
եանց իդական՝ ցանկութեամբ և մար-
մնոյ հեշտութեամբ, և դրոշմի դաղա-
նին ոչ հաւանեցան։ Ի բերանս նոցա ոչ
գտաւ ստութիւն, զի ոչ խոստովանե-
ցան զսուտ և զմոլորեցուցիչ անունն իւր
ըւ զաստուած, այլ անբիծ մնացին ի
պատրանաց նորին. սակս որոյ և ընդ գա-
ռինն Աստուծոյ զսւարճանան։ Եւ իմա
աստ զքաղցրութիւնն Աստուծոյ ի վե-
րոյ փրկութեան մարդկան. զի ընդ ե-
րեւելի պատերազմ սուտ քրիստոսին՝ և
զաներևոյթ փառս ճշմարտութեանն վե-
կայից եցոյց երանելոյս², որպէս զի
ծանուցեալ զայս՝ յսւսով յաղթանակացն
մարտիցեն եղեալքն առ նովաւ աստուա-
ծապաշտք։ Իբ և զմեզ մաւին սրբոցն
մաղթեսցուք զի հաղորդս արասցէ Փր-
կիչն մեր՝ ըստ բազում օթեվանացն խոստ-
ման, անտես արարեալ զյանցանս մե-
ղաւորացս գթութեամբն սրով յերկիր
խանարհեցաւ, զի լուսեցեալ զբիծս մեր
պապառական արեամբն, մութաւրս կա-
ցուսցէ առաջի Աստուծոյ մեր և Հօր

խորոյ՝ փրկին և առաջնորդն մեր Յիսուս , շնորհօք սուրբ Հոգւոյն՝ որում փառք և պատիւ յաւիտեանս , ամէն :

ԳԼՈՒԽ ԲԱՌԱՄԱՆԵՐՈՐԴ

Վասն հրեշտակն՝ որ լինէր երաշխաւոր հանդերձաւ գառապատանին :

ՃԱՌԻ ՉՈՐԵՔՏԱՄԱՆԵՐՈՐԴ

« Եւ տեսի այլ հրեշտակ թառցեալ ՚ի մէջ երկնից . և ունէր աւետիս յաւիտենական՝ աւետարանել ամենայն ազգաց և լեզուաց որ բնակեալ են յերկրի . և ասէր ՚ի ձայն մեծ . երկերուք յԱստուծոյ՝ և տուք փառս նմա , զի եկն ժամ գառապատանի նորա , և երկիր պառգէք Արարչին երկնի և երկրի և ծովու և աղբերաց ջուրցոյ : Եւ լինի սքանչելի երևումիս յետ ՚ի հակառակ քրիստոսէն այսքան բազմութեանցս սպանանելոյ . երբ ի հրեշտակս ՚ի մէջ երկնից , յամօթ առնելով զայնոսիկ՝ որք յերկրէ ընդ-

I Բ Օրէն . Աստուծոյ հօր մերոյ :

գէժ երկնաւորին մարտնչին¹ իւր պաշտ
նի զգայապէս՝ կամ թէ իմացականապէս՝
աստուածային երկիւղի ազդու մն ի տիր
ալս մարդկանն, յետ ճանաչելոյ զստու
թիւն հանապազասուտ² քրիստոսին³ իւր
նէր աւետիս յաւիտեանական, զի յաւի
տենից կենաց յոյսն պայծառացուցանէ
զափշու թեամբ³ խաւարեալ միտս նո
ցա, զի ծանիցեն թէ ոչ կարէ զհոգի
լնդ մարմնոյ նեռն սպանանել. և ի սա
կաւ ժամանակն ժուժկալութբ մրցիցին:

ԳԼԶ ԲԵՌԵՄԵՆԵՐՈՐԴ ԼՈՒՑԻՆ

Վասն հրեշտակին որ զանկումն Բաբելոնի քարոզէր:

«Եւ այլ հրեշտակ երկրորդ դայր ըլ
հետ նորա և նսէր. անկաւ անկաւ Բա
բելոն մեծն՝ ի գինւոյ արբեցութենէ,
ի յաամանէ և ի պոռնկութենէ իւրմէ,
որ արբեցոյց զամենայն հեթանոսս¹ :
Սեծ Բաբելոն ասէ՝ զնեռնն խռովու
թիւն և զչիտթ, որ վախճան առնու ի
ըրումն երից ամացն և կիսոյ: Իսկ գինի

1 Բ Օրէն. Մարտնչին:

3 Ա Օրէն. Զյաւիտենից

2 Ա Օրէն. Զստութիւն
նորա զուտ:

կենաց ... ի յափշտակու
թեամբ:

ցառմանն կարդաց՝ ոչ միայն զխաւսորդ-
առականն մալորութիւն, այլ և զսակե-
նայն մեղաց և զյանցանաց արբեցու-
թիւն, որով ամենեքեան յԱստուծոյ պա-
ռնկեցան: Երբ՝ անի ոյսպիսի՝ Բարեւոն
ստուգապէս յերեւել վերինն երուսաղէ-
մի, և քանդեսցի արմատախիլ ըստ ան-
բէն գործոցն՝ առաքեալ ՚ի հուրն յաւի-
տենից: Սակայն պարտ է գիտել, թէ և
պա հրեշտակի երևումն յայնժամ՝ ոչ լի-
նի զգայապէս, այլ միայն ազդումն ՚ի
գիտութիւն մտաց եղելոցն յաւուրսն՝
որպէս կարծեմ:

ԳԼԽԱՄԱՆՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վասն զգուշացուցանելոյ հրեշտակին ոչ ընդունել
զհակառակ քրիստոսն:

«Եւ այլ հրեշտակ երրորդ գայք ըզ-
հեա նոցա՝ և ասէր ՚ի ձայն մեծ. ով զք
երկրպագեաց գաղտնին և պատկերի նա-
րա, և կամ զգրուի նշանի նորա ան ՚ի
ձակատ իւր, և կամ ՚ի վերայ աջոյ ձե-
ռին իւրում, այնպիսին արբցէ ՚ի բա-

Ի Բ Օրէն. Այսպէս:

ժակէ ցասմանն Աստուծոյ՝ արկելոյ յա-
նապակէ բարկութեան բաժակին . և
տանջեսցի հրով և ծծմբով առաջի Աս-
տուծոյ և գառինն » : Եթէ ոք , ասէ ,
գաղանացելոյ սուտ քրիստոսին հնազան-
դի , և զգժնդակ քաղաքավարութիւն
նորա ընդունի , և բանիւ կամ գործով
քարոզէ զնա աստուած , զոր նշանակէ
ի Ճակատն և ի ձեռն նշանն , արբցէ
յանապակէ բարկութեանն Աստուծոյ ,
որ անխառն է ի գթութենէ : Եւսու-
յայտ առնէ՝ թէ զանազան են տանջա-
նարանքն , և բարիոք է ըմպել նոցա ըզ-
ցասման գինին՝ որք յամբարշտութեանն
գինւոյ ոչ սթափեցան՝ իմաստնացեալք :
Իսկ հուր և ծծումբ կոչէ զգեհենոյն
տանջանքն :

« Եւ ծուխ նոցա ելցէ յաւիտեանս
յաւիտենից » : Ուրիւ կոչէ զի ներքին
խորոցն զհառաչանս տանջելոցն . յաւի-
տեանս ասէ՝ զի գիտասցուք թէ որպէս
արդարոցն վափկութիւնն է յաւիտեան ,
պսպէս և մեղաւորացն տանջանք :

« Եւ ոչ ունին հանգիստ՝ որք երկիր
պագին գաղանին ի տուէ և ի գիշերի ,

և որք երկիր պագին պատկերին, և առին զդրոշմ և զանուն նորադ: Տիւ և գիշեր ոչ զարեգական բերումն կոչէ 'ի հանդերձեալ յաւիտենին՝ ըստ սյարկեն ցաղոյս թուոյ, այլ տիւ՝ զսրբոցն ըդհեանսն զմտաւ ածեմք, իսկ գիշեր՝ ըդգարչելեացն զտանջանս. զի որպէս կեանքն և տանջանքն է միշտ, այսպէս և նոցա անհանգիստն լինել, որք զապստամբքն պատուեցին և պատկերի նորա երկրպագեցին:

«Եւ համբերութիւն սրբոցն աստ է. այս որք պահեն զպատուիրանս Աստուծոյ և զհաւատս Յիսուսիդ: Եւ ամբարիշտքն ասէ՝ 'ի հանդերձեալ յաւիտենին այսպէս տանջեցին. և սուրբք որ աստ զհամբերութիւն ժուժկալութեանցուցին, և 'ի հաւատոցն Յիսուսի անկողոպտելի մնացին, այս է՝ իւրեանց փառքն՝ որպէս և ցուցաւ նմա ժողով նոցա յիմանալին Սիոն: Եւ այսքան առ յապապատուհաս անսրբոցն՝ եցոյց սուրբ հրեշտակն երանելոյս: Իսկ առ յապա երեւի այս իմացականապէս՝ եղելոց մարդկանն,

Ի Բ Օրէն. Այսքան է նո. քան է իւրեանց: Եւ իւրեանց, Մէ օրէ. Այս

և ոչ զգայապէս տեսիլ հրեշտակի՝ որ զայս բարբառի, այլ՝ ի սիրտս ամենեցուն խորհուրդ ամբարշտացն պատուհասի կերպարանի. իսկ պատիժն՝ յետ արդար դատաստանին :

“ Եւ լուսոյ ձայն յերկնից՝ որ ասէր ցիս. գրեա, երանի մեռելոյն որք ՚ի Տէր ննջեցին այժմիկ վաղվաղակի. զայս ասէ հոգին, քանզի հանգեան յաշխատութենէ իւրեանց. բայց միայն գործք իւրեանց չոգան զհետ նոցա ” : Երանի տայ երկնային բարբառն մեռելոցն՝ որք ՚ի սուս քրիստոսէն նահատակեցան, և Քրիստոսի չարչարակցութեամբն ընդ նմա փառաւորեալք հանգեան յաշխատութենէ կենցաղականս մարտի, զի կորուսեալք զանձինս՝ գտին զհանգիստ¹ : Իսկ սոքա որք զկեանս ախորժեցին ունել², և մոլորեցուցին ծառայեցին և հաւանեցան, յայոքան տանջանս դժոխոց չարչարին. արդարև երանի է նոցա որք յաստուածայինն յայն ՚ի լեառնն³ գեղապարեն զօրհնութիւնս երգոց որպէս ընթերցաք. առ որս մեռաւ մահու յալ-

1 Բ. Օրէն. Ի հանգիստ :

3 Բ. Օրէն. Յայտնի լեա-

2 Ա. Օրէն. Առնուլ : աւրն :

Թութիւն , որպէս ատոտուածայինն աւարեալ գրէ Պօղոս . որք տեսանեն ըզփառս չքնաղս յուսոյն իւրեանց Քրիստոսի՝ որում անձկացան : Յորոց ձեռք մաղթեսցուք Աստուծոյ ասելով . զարթոն զզօրութիւնս քո՝ և եկ 'ի կեցուցանել զմեզ . և դարձո զաչս ծառայից քոց՝ զի մի տեսցեն զնանրութիւն սնոտի կենցաղոյս , զի կեցեալք գթութեամբ քո՝ փառս վերառաքեսցուք Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ , այժմ և միշտ և յաւերիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԳԼ : ԲԵՈՒՄՆԱԴՐՈՐԻ ԵՄՊՐԻ

Վասն նստելոյն յամպս՝ որ հնձէր զքոյսս երկրի գերանդւոյն :

ՃԱՄԻ ՀՆԳԵՏԱՄԱՆԵՐՈՐԻ

« Ի տեօի՝ և ահա ամպս աղիւտաի . և 'ի վերայ ամպոյն նստէր նման որդւոյ մարդոյ , և 'ի գլուխ իւր սրտիկ ոսկի : և 'ի ձեռին իւրում ունէր գերանդի սրեալոյ : Յետ ասելոյ զվճիռ արգարոցն փառաց՝ որք 'ի սուտ քրիստոսէն նահաւտակեցան , և զպատիժ յանցաւորացն՝ որք

նմին հաւանեցան, ապա ուտանի և ըղ-
խորհուրդ կատարածի աշխարհի : Ի՞նչ
ամպ՝ զմտաւ անեմք դու զհրեշտակահան
զօրութիւնն, ըստ որում ասէ սաղմու
երգուն . « Եւ 'ի քրոզէս և թռեալ ,
սրացաւ նա 'ի թեւ հողմոց » : Իսկ նման
որդւոյ մօրդոյ է Քրիստոս նստեալն 'ի
նմա , որպէս և յառաջին տեսլենէն ու
սաք : Ունէր 'ի գլուխն պսակ ոսկի , որ
նշանակէ զթագաւորութիւն երեւելի և
աներևոյթ զօրութեանց . այլ ոսկի , զի
առ մեղ նիւթս այս է՝ պատուականա-
գոյն : Իսկ գերանդին՝ է հրաման կատա-
րածին , ըստ որում ինքն Տէրն՝ հունձք
զվախման աշխարհի կոչեաց :

« Ի՞նչ այլ հրեշտակ ելսնէր յերկնից ,
աղաղակէր 'ի ձայն մեծ՝ և ստէր . որ նրա
տիսդ 'ի վերայ ամպոյդ՝ առաքեալ զգե-
րանդիդ քօ և հնձեալ , զի եկն յամա-
նակ հնձոց , և հաքեալ են հունձք եր-
կրի » : Հրեշտակին աղաղակելն մեծա-
ձայն՝ յայս պունէ զպաշտօնս ամենայն
երկնային զօրացն վնան կատարածի աշ-
խարհի , զի հանգիցեն արդարքն յաշխա-
տութեանց , և կարճեցին մեղաւորքն

յամբարչտութեանց : Իսկ ասելն՝ թէ հասեալ են հունձք երկրի, յայտ առնէ թէ տկարացան արդարքն՝ ի հաւատոց, և յագեցան ամբարիշտքն չարեօք. հընձեա զնոսա մահուամբ, և կասեա արդար դատաստանաւ, և որոշեա ճշմարտութեան հեծանոցաւն զյարդն լուցկի գեհէնոյն՝ և զցորեանն շտեմարանի արբայութեանդ :

ԳԻ : ԲԵՆԵՄԱՆԲՈՐԻ ՉՈՒՐԻ :

Վասն հրեշտակն որ կթէր զհաւնութեան այգին :

« Եւ այլ հրեշտակ երանէր ի տաճարէն որ յերկինս, և ունէր և սա գերանդի սրեալոյ : Քանզի և Քրիստոս անուանեցաւ մեծի խորհրդոյ հրեշտակ Հօր. այլ այս է ի պաշտօնեից զօրութեանցն՝ որպէս ի կարգիս ցուցանէ, որ զամբարչտութեանն կթէր զայգի :

« Եւ այլ հրեշտակ ել ի սեղանոյն, որ ունէր իշխանութիւն ի վերայ հոյ և աղաղակեաց ի ձայն մեծ առ հրեշտակն՝ որ ունէր զգերանդին սրեալ, և ասէր. կթեա զողկոյղս յայգւոյ երկրէ, զի հասեալ է խաղաղդ ի դմադ : Այլ

այսօր ուռածիմք զհրեշտակական զօրութիւնն. կարգեալ ի վերայ արարածոցս, ասն ի ջուր՝ և ոմն ի հուր. և էր սա ի վեհագունից հրեշտակացն, սակս որոյ և հրաման տուցր այնմ որ սենէր զգերանդին՝ կթել զողկոյս երկրի, այսինքն՝ զամբարիշտն, որք զարմնեութիւն վիշապացն՝ որպէս զգինի արբին։ Հասեալ է խաղող նորա, ըստ այնմ՝ թէ «Լցաւ չափ մեղաց ամուրհացւոցն»։

«Եւ արկ հրեշտակն զգերանդի իւր յերկիր, և կթէր զխաղող նորա, և արկանէր ի հնձանն Աստուծոյ»։ Թէպէտ և զգայապէս ասէ, սակայն իմանալի խորհրդով կատարի յայնժամ. զի գերանդի է հրեշտակին զօրութիւն, որով վախճան անէ ամբարշտացն յաստի կենացս. և զայս նախ քան զհասարակաց կատարածն կարծեմ, զի բազումք և յամբարշտացն ի սպառմանէ արարածոցս մեռանին։ Հնձան Աստուծոյ ասէ զդժոխս օրն՝ ուր ամբարիշտքն ճմլին, և մեծ՝ վասն բազմաց որ ի նմա տանջին։

«Եւ կոխեցաւ հնձանն արտաքոյ քաղաքին, և ելանէր ի հնձանէն արիւն

մինչև 'ի սանձս ձիոյն . և երկայնութիւնն
նորա հազար և վեց հարիւր ասպարէզոյ
Արտաքոյ երկնային քաղաքին Երուսա-
ղէմի¹ ասէ՝ տանջանացն է տեղի , որով
նորա եղէն² արժանի . ձի՝ որ զսանձսն ու-
նէր՝ զպատժող հրեշտակն անուանէ , ըսա-
Ամբակումայ . “ Ելեր գու 'ի կառս քո . և
ահա երիվարք հրեզէնք վերացուցին զԵ-
ղիադ : Իսկ սանձք են նորա՝ աստուածայ-
ին իշխանութեանն հնազանդութիւնն .
ընդ որով նուաճի : Արդ՝ արիւն կոխե-
լոցն հասանէր 'ի հազար և 'ի վեց հա-
րիւր ասպարէզ , մինչև 'ի սանձս ձիոյն .
այսինքն՝ ողբք և հառաչանք չարչարե-
լոցն 'ի տանջող հրեշտակէն՝ այնչափ բար-
ձրացաւ , մինչ զի աստուածային հրեշ-
տակն խափանեցաւ 'ի յևս առաւել չար-
չարելոյ զնոսին . իսկ հազար և վեց հա-
րիւր ասպարէզն զանչափ³ բացարձակու-
թիւնն ցուցանէ ընդ գոթիսն՝ և ընդ
հանդիստ արդարոցն :

¹ Բ Օրէն . Արտաքոյ քա-
ղաքին Եւթի երկնայնոյ :

² Ա Օրէն . Են .

³ Բ Օրէն . Զանչափ :

ԳԿ. ԲԵՈՒՇԱՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Պատն եւթն հրեշտակացն՝ որ ամին 'ի վերայ մարդկան
զհայտաւածան նախ քան զվախճան աշխարհիս , և վասն
ապականայ ծովուն :

« Եւ տեսի այլ նշան յերկինս մեծ և
սքանչելի . հրեշտակս եւթն՝ որք ունէին
եւթն վերս զկնի, զինոքոք կատարէր բար-
կութիւն Աստուծոյ » : Եւ բարկութի
Աստուծոյ՝ զոր նշանակեն հրեշտակքս ,
գալոց է 'ի կատարածի , որ դադարե-
ցուցանէ զսուտ քրիստոսին զանօրէնու-
թիւն : Եւ տես՝ զի ամենայն ուրեք զեւ-
թըն թիւս ունաւ 'ի կիր ըստ եւթն
դարուս յորս մեղան , կամ թէ ըստ եւ-
թըն հոգւոյն զօրութեան , և կամ թէ
ըստ այլ խորհրդոյ՝ որ 'ի մէնջ անհաս է :

« Եւ տեսի որպէս ծով ապականէն
խառնեալ հրով . և որք յաղթեցին գա-
զանին՝ և սրատկերի նորա՝ և թուոյ ան-
ուան նորա՝ և գրեջմի նորա , նոքա կայ-
ին 'ի վերայ ծովուն ապականելին , և ու-
նէին զքնարս Աստուծոյ » : Եւ պականայ ծո-
վըն նշանակէ մաքուր և ամենապայծառ
սրբոցն հանգստեան՝ . և զի խառնեալ էր

Ի Բ ՕՐԻՆ . Նշանակէ ըզ . սրբոցն հանգիստ :
մաքուր և ամենապայծառ :

ընդ նա և հուր՝ ըստ առաքելոյ, Կիւրա-
քանչիւր գործն զինչ և իցէ՝ հուրն փոր-
ձեսցէ Դ. որով կարելի է իմանալ՝ թէ
մաքրոց և անաղտիցն ոչ կարէ սա տի-
ւել, քանզի այրող է մեղաւորացն, և
լուսաւորիչ արդարոցն, որպէս զմտաւ-
ածէ մեծն Բասիլիոս. քանզի հրով երե-
ւեցաւ Մովսէսի Աստուած, նաև կենա-
րար Հոգին որպէս հրեղէն լեզուօք բա-
ժանեցաւ յառաքեալսն : Արդ՝ զորս 'ի
բնառն ասաց ընդ Աստուծոյ՝ յաղթողս
գաղանին, այժմ 'ի յայս ծով որ 'ի հրոյ
և 'ի լուսոյ՝ ցուցանէ թէ կային. քանզի
որքան զպէսպէս հարուածս յաղթահա-
րելոցն կամեցաւ երկրորդել, այսքան և
զփառս յաղթողացն : Իսկ քնարքն որպէս
ասացաք՝ զձայնակցութիւն առաքիներա-
ցն ցուցանէ 'ի վայելուչ օրհնութիւն
սըն Աստուծոյ :

«Եւ երգէին զերգօ Մովսէսի առա-
ջի Աստուծոյ, և զերգս գառինն՝ ասե-
լով, թէ մեծամեծ և սքանչելի են գործք
քո տէր Աստուած ամենակալ. արդարեւ
ճշմարիտ են ճանապարհք քո, թագա-
ւոր ամենայն հեթանոսաց. և ո՞վ եք ոչ
երկիցէ և փառաւորեսցէ զսուրբ անուն
քո. զի դու միայն ես սուրբ՝ և արժա-

նի երկրպագելոյ, զի ամենայն հեթանոսք եկեղեցին և երկիր պագցեն առաջի քստէր, յորժամ արդարութիւն քո յայտնեսցի: Սովսէսի երգովն նշանակէ զորս նախ քան զչնորհսն արդարացան, և որք զգառինն՝ զորս յետ Քրիստոսի գալլատեանն սրբութեամբ քաղաքավարեցին մինչև յազգսն յետին՝ առաքեալքն սուրբ և առ ՚ի նոցանէ աշակերտեալքն: Որք ամծացուցանեն զանունն Աստուծոյ, և վկայեն թէ ՚ի հանդերձելումն յամենեցունց երկրպագի, յորժամ զիւր բնական փառքն երեւցուցանէ աշխարհի:

“Եւ յետ այսորիկ տեսի՝ և բացաւ տաճարն խորանին վկայութեան՝ որ էր ՚ի յերկինս. և ելանէին եւթն հրեշտակք՝ որք ունէին եւթն հարուածս. և զգեցեալ էին ՚ի տաճարին՝ կտաւս մաքուրս և պայծառս. և գօտեորեալք էին առ ստեամբք իւրեանց գօտիս ոսկեղէնս: Խորան աստ ասէ ՚ի յերկինս՝ ըստ որում նմանութեան Մովսէս զներքին խորանն կազմեաց: Աստի ելանեն հրեշտակքն որք ունէին զհարուածսն, և զգեցեալ էին մաքուրս՝ վասն նր և պարզ էութեանն

իւրեանց ունակացեալն բնութեան : Եւ
առ ստինան գօտիս ոսկիս¹, վասն բնա-
կան կարողութեանն և գերապատուութեանն.
այլ զի և ընդ իշխանութեամբն
Աստուծոյ իսկաշտօն սպասաւորութեան
են անդադար :

“ Եւ ի չորից կենդանեացն տուաւ
եւթն հրեշտակացն՝ եւթն սկաւառակս
լի ցասմամբն կենդանւոյն Աստուծոյ,
յաւիտեանս յաւիտենից ” : Եւ ըստ
այնմ է զոր Եղեկիէն պատմէ, որով ցու-
ցանի թէ միշտ յառաջին դասուցն իջանէ
գիտութիւնն Աստուծոյ ի յերկրորդսն,
որպէս ասէ մեծն Դիոնէսիոս :

“ Եւ լցաւ տաճարն ծխով փառացն
Աստուծոյ և զօրութեան նորա ” : Ի ձե-
ւըն ծխոյն զահաւոր և զսարսափելի բզ-
տանջողական Աստուծոյ զբարկութիւնն
ուսաք : Իսկ զի լցաւ տաճարն, ծանու-
ցանէ՝ զի զյանցանս անարժանիցն որք
ոռւտ քրիստոսին հաւանեցան՝ այլ ոչ
տանին երողութիւն դատաստանացն Աս-
տուծոյ². այլ լցաւ, և յաղթահարի ողոր-
մութիւնն յարդարութենէն, ըստ ո-

¹ Բ Օրէ. Գօտի ոսկեղէն : րողութիւն դա ի դատաւ

² Ա Օրէ. Այլ ոչ ունի : տանացն Աստուծոյ :

Բ օրէ. Այլ ոչ տանի նե.

բում 'ի կարգին ցուցանէ :

«Եւ ոչ որ կարէ մտանել 'ի տաճարն՝ մինչև կատարեսցին եւթն հարուածքն յեւթն հրեշտակացն : Եւ լուսաձայն մեծ 'ի տաճարէն՝ զի ասէր ցեւթն հրեշտակոն . երթայք հեղէք զեւթն ըսկաւառակսդ ցասմանն Աստուծոյ 'ի յերկիրո : Որպէս ասացաք՝ ելից իբրև ըզծուի աղազակ յանցաւորացն զտաճարն Աստուծոյ , և հառաչանք արդարոցն որք 'ի չար աւուրսն յերկիր պանդխտին . յորոց ոչ որ կարէ մտանել 'ի տաճարն , այսինքն՝ ոչ արդարոցն հանդէլոյն աղաչանք , և ոչ մեղաւորացն որ 'ի տանջանս հառաչանք , մինչև այս կատարեսցի հարուածք բարկութեանն Աստուծոյ 'ի վերայ երկրի , որով փորձին արդարք և մեղաւորք . և ասլա տացի սրբոցն վերին տաճարին բնակութիւն : Եւ այս հարուածքս հեղու 'ի մարդա սիրէն Աստուծոյ սղորմութեամբ , որպէս զի տանջեալք մարմնով և զղջացեալք՝ փրկեսցին յանվախճան տանջանացն : Եւ ածի այս որպէս կարծեմ 'ի ձեռն Ենովքայ և Եղիայի մարդարեիցն հրամանաց , սպառմամբ օդոց և այլայլութեամբ տարերաց : Եւ մեք առաս

ցուք առ Տէր. ոչ գոյ բժշկութիւն մարմնոյ մեր յերեսաց բարկութեան քո . սուրբ արա զմեզօք աղտեղեալ պատմաւ ճան մեր մարմնոյ՝ ցօղով ողորմութեան քո, որով լուացեալ և քան զձիւն սպիտակացեալ՝ ՚ի հարսնարանդ վերին արժանի լիցուք ՚ի սէր փեսայիդ վայելել ընդ քեզ՝ Քրիստոս Աստուած մեր, որ ես փառաւորեալ այժմ և միշտ և յաւիտեանս . ամէն :

ԳԻ : ԲԵՈՒՄՆԵՐՈՐԻ ՎԵՑՆԵՐՈՐԻ

Վասն հրեշտակին՝ որ զառաջին սկաւառակն հեղու,
և հարուածք ապստամբացն :

ՃԱՌԻ ՎԵՇՏԱՍԱՆՆԵՐՈՐԻ

“Եւ գնաց առաջին հրեշտակն, և եհեղ զսկաւառակ իւր յերկիր . և եղև հարուածք չարաչար ՚ի վերայ մարդկան՝ որ ունէին զգրոշմ գազանին, և երկիր զլագին պատկերի նորադ : Ինդ առ աջակայս՝ երկցս եղև եւթն եւթն հրեշտա-

Ի Ա Օրէն. պատմ. ընդ քեզ :

կացս պատու հասելն զերկիր . նախ՝ որ
 'ի քրիստոսէ մինչև 'ի Կոստանդիանոս
 և 'ի կատարած . երկրորդն՝ յաւուրս յե-
 տինս մինչև 'ի նեոնն . իսկ երրորդս այս՝
 'ի ժամանակս նորին ասպատամբին կատա-
 րի : Այլ սկաւառակ աստ՝ զբաժակ հը-
 րամանին որ զտանջանսն արբուցանէ՝
 անուանէ : Իսկ հարուածք չարաչարք ,
 զի 'ի սիրտս նոցա ստգտանք դատապար-
 տու թեան տնկեսցի , յորժամ 'ի սպառ-
 նալեացն Աստուծոյ տանջին երկրպա-
 դուք գազանին , և ոչ 'ի միոյ յարարե-
 լոցն աստուածոց գտանեն օգնութիւն .
 յայնժամ լինի հարուած նոցա մարմնոյ
 տանջանքն , և լինի հարուածք սրտիցն
 ստգտանք վասն 'ի սնոտիսն մուրեկոյ և
 ոչ օգտելոյ :

ԳԼՈՒԽ

ՔԱՌԱՄԱԿՈՐԴ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ

Հարուածք յերկրորդէն որոց 'ի ծով :

« Եւ երկրորդ հրեշտակն եհեղ զըս-
 կաւառակ իւր 'ի ծով , և դարձան ջուր-
 քըն յարիւն մեռեալ . և ամենայն շունչ
 կենդանի որ էր 'ի ծովու՝ սատակեցաւ » :

Այն է աստուածային զօրութիւնն՝ ի
յանդիմանութիւն սուտ քրիստոսին տը-
կարութեան և խաբեբայ և դիւրին գը-
նացիցն՝ ի ձեռն սուրբ մարգարէիցն Ե-
նովքայ և Եղիայի, զի դարձուցանեն յա-
րիւն զծով, որպէս և ի հնումն յեգիպ-
տոս եղև ի ձեռն Մովսէսի՝ ի յանդի-
մանութիւն խստութեանն փարաւոնի :
Եւ այս լինի՝ զի հաւատարիմքն հաւ-
տատեսցին, և անհաւատքն՝ երկիցեն,
տեսեալ զի և արարածքս հակառակին
կառաղութեան նոցա ընդդէմ : Ի դէպ
է ի ձեռն ասացելոցս՝ նշանակ պատե-
րազմաց և խռովութեան ի նորին գա-
լըստեանն կարծել, յորժամ Գող և Մա-
գող շարժեսցին ի չորից մասանց տիե-
զերացս, և զապստամբ թագաւորսն իւ-
րեանց ամենայն կռօք և զօրօք խորտա-
կեն, և սպանումն յամենայն տեղիս լինի-
ցի, այլ և ի ծով նաւակաւիւք. և գետք
ի բազմութենէ սպանելոցն ի նորին ի
գոյն՝ արեան դառնան, զի արհաւիրք մեծ
ածեն ի խրատ ապստամբացն երանելի
սուրբ մարգարէքն :

1 Բ Օյն. Անհատապէս :

2 Բ Օյն. Նաւակաւիւք :

ի նոսա և բազմութիւնք

սպանելոցն. Ի գոյն :

ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԱՅԻՆ ԵՐԵՄԻԱՅԻ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Չի 'ի ձեռն երբորդ հարուածոցն գետք յարիւն
դարձան :

« Եւ երբորդ հրեշտակն եհնդ զսկա-
ւառակ իւր 'ի քետաւ և յողբիւրս ջուրցի
և եղև արիւն : Եւ յուայ 'ի հրեշտակէն
գի ասէր . արդար է՝ որ էնն և է՝ և սուրբ
'ի դործս իւր . քի այսպէս գատեցաւ .
վաճե՛ քի զարիւն սրբոց և զարիւն մար-
գարէիցն հեղին ամբարիշտք , վասն այնո-
րիկ արիւն ետ ըմպել նոցա ըստ արժա-
նւոցն Ե : Սիւ է այս 'ի հրեշտակացն՝ որ 'ի
վերայ տարերցս կարգեալ են , ըստ ո-
րում և ասացաք . քի 'ի վերայ ջրոյ են
և 'ի վերայ հրոյ , և 'ի վերայ այլոց տա-
րերցս : () Եհնէ զԱստուած՝ որ 'ի վերայ
արժանաւորացն ածէ ըստ մեղացն՝ ըս-
տ պատիւսն , քի զձեռս իւրեանց շարժե-
ցին՝ արեամբ՝ արիւն ետ նոցա յարքու-
մին : յայտ է՝ թէ բազումք 'ի ժամանո-
րին յայնմիկ հաստատուն գտանին 'ի հա-
ւատաւ , և մարտիրոսական պատկոց տը-
ժանաւորին : Եւ կայեմիկ է , թէ լինին

1 Բ Օճ . Օրհնէրէ ՍԷ : Մեղան :

2 Բ Օճ . Երբորդ Ըստ : 3 Բ Օճ . Հաղախեալ էին :

և յն բրայից և ողն բաղու մը որք՝ գնունկին՝
ի խատու թենէ սրտից իւրեանց ի քա-
րողութենէ սրբոց մարգարէիցն ։

« Եւ լուայ ի սեղանոյն զի ասէր .
այո՛ւ՝ տէր Աստուտ՝ ամենակալ , արդար
եւ ճշմարիտ են դատաստութիւնք քո ու Օսե-
ղանն՝ երբեմն զՔրիստոս յայտ արնրաք ,
զի ի նմա մատուցանեմք առ Հայր զբա-
նաւոր պատարագն , կատարելով զնոյն
ի ձեռն առաքելոցն վարդապետութեւ ,
ուր հրեշտակական զօրութիւնքն վերա-
բերեն զաղօթս մեր եւ զընծայս հագեոր .
զի՛ մոքս յայս գործ սպասաւորեն՝ այնո-
ցիկ՝ որ ժառանգելոց են զիրկութիւն .
Եւ աք ի յայս նուիրական սեղանոյս , զի
ձայն եւտ արդարացուցանել զամենայն
մտաց եւ բանի գերանդանցեալ Աստու-
ծոյ դատաստանն . ու ապա այսու եւ զառ-
նելն ընդ մեզ իմանալի զօրացն , սրբա-
րախ լինին ընդ փրկութիւն ապաշխո-
րողաց ըստ սրբոյ առեւտարանիւն . նա եւ
մորսում էին զի վերայ այնացիկն որք յու-
ղիւ ճանապարհէն մեղրեցան . ։ Գահառ
նան զԱստուծոյ՝ զամեն զյանցեալ արանքնդ

Ի Բ Օրէն . Գ ասանքն ... Եւ լուայ ի սեղանոյն .
արժանաւոր լինին . ։ Եւ 2 Բ Օրէն . Քրիստոս .

իւր սուրբ պատուիրանսն՝ տանջելոյ, զի
հաւասար պարտուցն արար զտանջանսն:

Այլ մեք փութասցուք ՚ի դարձն ուր
առիթն է ցնծութեան և ուրախութեան,
զմտաւ ածեալ թէ զկնի շրջին իւրաքան
չիւրոցս՝ աստուածային հրեշտակք, ան-
ճառ իմն բանի զկենցաղական գործս մեր
թուելով. որոց ՚ի լսել մեր խորհրդակ-
ցութեանն՝ ուրախանան, և ՚ի հետեւել
մեր կամաց չարին՝ տրամին, ըստ որում
և լուաք ՚ի հոգեշահ պատմութեանէ ան-
տի հարցն: Այլ ոմն, տսէ, ներկեալ բա-
ղում յանցանօք, յորժամ մտանէր յեկե-
ղեցին, տխուր զիւր հրեշտակն ՚ի հե-
ռաստանէ և զաղըացեալ յիւրմէ տե-
սանէր. զոր ծանուցեալ զղջացաւ, և ըզ-
բարեգութ տեսիլ հրեշտակին հռչակէր
առ ամենեւին՝ իւրն ապաշխարութեան
առիթ. իսկ յորժամ ապաշխարեաց, տե-
սանէր զհրեշտակն պայծառազգեաց ըն-
թերակայ իւր, և զչար դէն ամօթով
՚ի հեռաստանէ: } Իցի և մեր պարկեշտ
քաղաքավարութիւնն զիւրաց տրամու-
թիւն և հրեշտակաց ուրախութիւն,
զի թերեւս ընդ նոսին հասարակեալ ՚ի

յարժան՝ ցնծութեան՝, տօնեացուք ուրախութեամբ զՔրիստոս՝ Աստուած մեր, ընդ որում Հօք և Հոգւոյն սրբոյ փառք՝ միանգամայն և պատիւ, այժմ և միշտ և յաւիտեանս . ամէն :

ԳԼԻՔԱՄԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Զի 'ի չորրորդ հարւածոցն տանկեցին ձորդիկ :

ՃԱՌԻ ԵՕԹԵՆԻՏԱՄԵՐՈՐԴ

“**Ե**ւ չորրորդ հրեշտակն եհեզ 'ի սկաւառակէ իւրմէ 'ի վերոյ արեգական . և տուաւ նմա խորշակահար տանել զմարդիկ հրով . և տապացան մարդիկ 'ի տապ մեծ, և հայհոյեցին զԱստուած՝ որ ունի իշխանութիւն 'ի վերոյ հարուածոցս այսոցիկ, և ոչ ազատ խարեցին 'ի փառս Աստուծոյ ” : Հաւատար իմանալոյն կարծելի է և զգալի արեգական բոցակիզելն . և յայնժամ տապացին մարդիկ, զի 'ի մարդասիրէ՞ն՝ Աստուծոյ 'ի սանձս ճմբին և 'ի դանդաղա

1 Ա Օրէն . Ի Բն .

2 Ա Օրէն . Ի մարդասիրէն :

ւանդս կզակք նոցա, որք առ նա ոչ կա-
մեցան զմերձենալն¹, որպէս զի ապաշ-
խարու թեամբ մերձեցին, և տիրեալք
'ի ցաւոցն՝ թերեւս զմայր այնորիկ զմեզ-
սըն սրբեցեն². այլ անզգամու թիւն
թշուառականացն փոխանակ այնորիկ ետ
նոցա զէզուսն զերկնաւ ամել, և հայհոյ-
ութիւնս առ Բարձրեալն խօսել³: Այս
այժմ տեսանեմք առ բազումս որ շուրջ
զմեւք են՝ և սքանչանամք, զի զանձառ-
դժնդակութիւնս 'ի բարբարոսացն կրե-
լով՝ յԱստուած հոնեն զպատճառսն՝
յայսպիսի չարչարանս զազգս մեր մատ-
նելոյ, զանձանց մոռացեալ արժանաւոր
պատուհասին չար զգործսն:

ԳԼՈՒԽ ՅԱՄՆԵՐՈՒ

Զի հինգերորդ հրեշտակն հարուածէ, և զԹագա-
ւորութիւն գաղանին խաւարէ:

«Եւ հինգերորդ հրեշտակն եհեղ
'ի սկաւառակէն իւրովէ 'ի վերայ աթո-
ռոյ գաղանին, և եղև թագաւորութիւն

1 Բ Օրէն. Մերձենալ:

3 Բ Օրէ. Բերել խօսեւք:

2 Ա Օրէն. Ատեցեն:

նորա խաւարեալ. և ճամբին զլեզուս
 խրեանց յախտէ ցաւոյն, և հայհոյէին
 զԱստուած երկնից 'ի ցաւոց իւրեանց և
 քախտէ դառնութեն, և ոչ ապաշխարե-
 ցին 'ի գործոց իւրեանցո: Հեղու զին
 կուտաւին յաթոռ դազանին, նշանակէ
 զթաղաւորութիւն հակառակ քրիստոս-
 օին: զի սյոքոն բարկութիւն հեղու 'ի
 վերայ նորա՝ մինչ զի յիմարեալ տկարա-
 նայ յամենայն արհեստից և 'ի զօրութե-
 նէն որով սպարէր զմարդիկ, և քոչ դիւ-
 թութեան նորա մերկանայ, և ինքն 'ի
 բուսաւորութենէ իմաստից՝ խաւարի:
 Իօկչեզուարցն ծամելն՝ զգերազանցութի
 վտին յայտ առնէ, որով սպարեալք 'ի
 նմանէ՝ չարչարին, որով ճանաչեն՝ թէ
 խաբեբայ էր որ 'ի մէնջ աստուած փա-
 ռաւորէր, զի այժմ ոչ կարէ ձեռնտու
 լինել 'ի վտանգս. բայց սակայն 'ի հա-
 լատոցն Աստուծոյ տկարանան, և մա-
 նաւանդ որք հայհոյէին, որպէս հանդերձ
 ձեալ է և վասն տաղանդեայ կարկտին
 հարեւոցն ասել: Եւ այս լինի նոցա 'ի
 սատանայական յուսահատութենէն, որ
 վրէժխնդրութիւն մեղացն տայ վարկա-

Ի Բ Օրին. քի իմաստից:

Տե՛ղ զպատուհասն Աստուծոյ՝ և ոչ առ
 ուրիշ, ապաշխարութեան . քակս արդեօք
 հայհայէին¹, և ՚ի չար գործոցն ոչ զգնու
 ցան², և անձնիրիւան կամօք ոչ ախար
 ժեցին զփրկութիւնն ՚ի յաւիտենական
 տանջանացն :

ԳԻ : ՅԻՄՆԵՐՈՐԻ ԼՈՒՑԻՆ

Ձի հեղալ վեցերորդ հրեշտակն զպատուակ իւր՝
 ճանապարհ տայ ՚ի վերայ գետոյն Եփրատայ ելն
 արևու թագաւորութեանցն :

« Եւ վեցերորդ հրեշտակն եհեղ ՚ի
 սկաւառակէ իւրմէ ՚ի վերայ գետոյն մե
 ծի Եփրատայ, և ցամաքեցան ջուրքնորա,
 զի սլատրաստեցի ճանապարհ թագա
 ւորի ելիցն արևուտ : Ի դէպ է գետոյն
 Եփրատայ ըստ թոյլ տալոյն Աստուծոյ սա
 կաւանալ, և հեթանոսաց թագաւորին
 ճանապարհ տալ՝ միջերկրեայցս մարդ
 կան գալ ՚ի սատակումն . յորում և ՚ի
 Սկիւթագոց կողմանցն Գող և Մագոգ՝
 որպէս յիշատակէ՝ ելանեն : Իմանիք կար
 ծեցին և վեցն ինքն զաւտ քրիստոսն գալ

¹ Ա Օրէն . Հայհայէն :

² Ա Օրէն . Զգնան :

յարեանք՝ Կաղանկէ՛ր , և ճնանէ՛ւ յազգն
Փաբսից՝ ՚ի ցերէն Գանայ , որ և բեքէ
լնդ ինքեան՝ զԹագաւորս ժառանգակն
ցըս ընդ Եփրատ գետ անցանն , և զմարդ
Մաթիան մահ կորսատեամբ ոգւոց անն
մարդկան ՚ի վերայ , ոմանց վասն հաւա
տոյ և ժուժկալութեան , և ոմանց վասն
անարի լինելոյ և թուլութեանն :

“ Իւ տեսի՛ զի ելանէր ՚ի բերանոյ
վիշապին և ՚ի բերանոյ գազանին և ՚ի
բերանոյ սուտ մարգարէին՝ ոգիք երեք
անսուրբք իբրև զգորտս ” : Եւ այսու
ցուցանէ զբանսարկուն որպէս զվիշապ ,
անուանէ և զհակառակ քրիստոսն . որ
պէս զգազան , և զսուտ մարգարէն որ
պէս զմարդ . զնդ նոսին յիշատակեալք
յորոց ելին ոգիքն որպէս զգորտս , զի
հոսն նորա անմարբուր՝ և ինքն աղմասէր
և ազմակերպ : Արդ նմանին խոնարուտ
հեշտութեանց արարողք դեքն , որ ըզ
բանսարկուն և դիւրեանց գործակցաց
զկամս ՚ի սիրտս անմեղ մարդկան պէր
մտնէն խորեքոյ նշանօք՝ որպէս լաճող
դըս ցուցանէ . քանզի սյլ է բանադ
կուն՝ և սյլ է հակառակ քրիստոսն , և
այլ սուտ մարգարէն :

Եւ Եզէ՛ն Քոտէ վերեան : Եւ Եւստի Եւստի :

« Վանգի նորա էին ոգիք գիւականք՝
որք առնէին զնշանս, և երթային առ թա-
գաւորս ամենայն երկրի ժողովել զնոսա
'ի պատերազմ՝ յօրն մեծ տեսառն Աստու-
ծոյ ամենակալի » : 'Ինք ասէ՝ ներողու-
թեամբն Աստուծոյ գործեն նշանս, ո-
րով հաւանեցուցանեն զտեսողսն գալ
պատերազմել ընդ Աստուծոյ, այսինքն՝
ընդ սուրբ մարգարէսն՝ որք յաղթեն՝
սուտ քրիստոսին նշանօքն ճշմարտիւք :
'Իսկ զի ասէ՝ յօրն մեծ, յորում պատու-
հասակոծ լինին անհաւատքն :

« Վանգի այսպէս ասաց Տէր : ասա՛
գամ իբրեւ զգող. երանի՛ որ իցեն ար-
թունք, և պահեսցեն զհանդերձս իւր-
եանց, զի մի՛ մերկ չըջեսցին, և երեւս-
ցին ամօթանք իւրեանց : Եւ ժողովեցից
զնոսա 'ի տեղի մի՛ որ կոչի եբրայեցե-
րէն արմաքեդոն » : Հսկելն և պահե-
լըն զհանդերձս՝ յայտ առնէ զարթուն-
սըն բարի գործովք, զի այս է սրբոցն
հանդերձ, յորմէ որք զրկին՝ հարկ է զի
մերկ և լի ամօթով չըջիցին : Արմաքե-
դոնն՝ կտրեալ թարգմանի՛ կամ կտրած,
անդ հեթանոսք ժողովեսցին կոծել, զի

Ի քանոթարիւնէն ընդդէմ մարդկան զին-
ուորին ՚ի սոցանէ՝ որք ընդ մարդկային
տրիանա ուրախանան : և աստուած ըզ-
ձանան առաքինութեան հանդերձին մը-
կըրտութեամբն , որք են ըստ աւետա-
րանական առակին՝ հարսանեացն արտա-
քոյ : և զի յայնմանէ զընեցան՝ իմա-
նան : Եւ զառաքելականն յիշեմք զա-
սացեալն , զի թէ զառաքինութիւնն ըզ-
գեցեալ էին՝ ոչ մերկք գտանէին :

Այլ մեք բազկատարած աղաչեա-
ցուք զՏէր՝ լուանալ զպատմութեանս ա-
զոց մեքոյ , և ցօղով ողորմութեան իւ-
րոյ սպիտակացուցանել քան զձիւն , զի
միշտ իցուք զահեղն զայն զձայն . ընկեր՝
զխնդ մտեր այսր , չունելով հանդերձա-
հարսանեաց : Այլ ըստ իմաստնոյն Սողո-
մոնի՝ եղիցի յամենայն ժամ զգետտ մեր
ստիպակ , այսինքն՝ հոգւոյ անաղտու-
թիւնն և պայծառ լապտեր առաքինի քա-
ղաքավարութեան . զի այսպէս հարսնա-
ցեալ հոգիք մեր՝ հաճոյասցին փեսային
Քրիստոսի , և վայելեացեն ընդ նմին ըզ-
յարազուարճ սերախութիւնն ՚ի փառս
Հոր և ամենասուրբ Հոգւոյն , յաւիտեանս
յաւիտենից . ամէն :

Ա Օրէն . Ի մանանայէն :

ԳԷ. ՅՈՒՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿԻՐՈՐԴ

Ջիյեթներորդ սկաւառակէն կարկուտ և չարժ 'ի վերայ մարդկան լինէր :

ՃԱՌ ՈՒԹԵՒՏԱԾՆԵՐՈՐԴ

“ Եւ յԵՐԵՄԵՆԵՐՈՐԴ հրեշտակն եհեղ 'ի սկաւառակէ իւրմէ 'ի վերայ օգոյ. և ել ձայն մեծ յերկնից, և յաթառոյն՝ տանելով. եղև : Եւ եղևն փայլատակմունք, ձայնք և որոտմունք. և եղև շարժումն մեծ՝ որպիսի չիք եղեալ 'ի սկզբանէ յորմէ հետէ եղև մարդ 'ի վերայ երկրի՝ այնպիսի շարժումն մեծ ” : Հրեշտակական ձայն, ասէ, յերկնից ել պառնէն՝ առ տաւածային կատարեալ հրամանն : Իսկ փայլակն և որոտումն՝ մերձեցելոյ, կրկին Քրիստոսի գալտեանն է նշանակ, ըստ որում և եղևն 'ի հնումն յիշանելն Արտուծոյ 'ի Սինայ : Իսկ շարժն՝ եղերոցս վերափոխման է նշանակ՝ ըստ Գալ. Եբ. Եւ այսպիսի շարժումն ոչ է լեալ աշդուրէ, զի 'ի ժամանակ ժամանակ յարկնայ յերկնա շարժեցաւ աշխարհս, և զմէ յախարհանք լինէնէ 'ի նորոգումն արարչս : Եւ այժմ լինիցի զմեզ 'ի նորոգումն : Եւ զմէ զմեզ զմեզնէ մեծ յիշող մասն,

և բազմաթիւ տղերացի մանկան հ : Քաղաք
մեծ՝ զԵրուսաղէմ գիտեմք, ոչ վասն բազ-
մութեան շինուածոցն, այլ վասն իռիւղ-
բանէ լինելոյ փարթամ աստուածապաշ-
տութեամբ : և զի մեծացաւ Քրիստո-
սի որ ի նմա չարչարանօքն : Յերեք մասն
լինի այսպէս, զի բաժանին ի միմեանց
հաւատացեալքն՝ և ի սուտ քրիստո-
սէն մոլորեալքն՝ և հրէայքն : Իսկ քա-
ղաքը ազգաց՝ ամենեկն զկնի սնտուեա-
լքն մոլորեալ անկանին ի ճշմարտութե-
անն : վասն զի հրէայք և սամարացիք՝ որք
այժմ յերկիւղէ բարեպաշտ թագաւոր
րաց զանիւլացուցանեն զազանգս իւր-
եանց, յայնժամ համարձակութիւն առ-
նաւն : և որք սոսկ ունին զանուն քրի-
ստանէութեան՝ ի նեղութեանցն փոր-
անալ պառակտին, և բարեպաշտութե-
ամբ մեծացեալ քաղաքն յեղիս մեղ-
ադէս բաժնի :

Իւր բարեւոյն մեծն յիշեցաւ առա-
ջի Աստուծոյ, տալ նմա պատժակն գի-
նուոյ յասման բարկութեան ներքո : Իւր
բարեւոյն մեծն յիշեցաւ մահ : այսինքն՝
քաղաքն զոր հանդերձեալ է պառակտ-
ցուցանել զկնի՝ բանիւք պառնիկն մը
նստից ի վերայ ջուրց պաղմանց, իւր ե-

ցոյց նմա հրեշտակն։ Լնուանէ զնա Բա-
բելոն՝ վասն անկարգ ՚ի նմա խառնա-
կու թեանն՝ մերձենալոյ։ Իսկ յիշեցաւ ՚ի
հրեշտակացն՝ որպէս աղաղակ Սողոմայե-
ցւոցն, թէ լցաւ չափ մեղացն և եհատ
ժամ պատուհասի։

«Եւ ամենայն կղզիք փախեան, և
լերինք ՚ի միջոյ բարձան ո։ Կղզիք՝ եկե-
ղեցիք, և լերինք՝ որ ՚ի նմա հաւատն և
բարեկարգութիւնն։ Եկեղեցիքն ՚ի հա-
լածանացն փախչին և բարեկարգու-
թիւնն քակտի, զի ըստ Տեառն՝ նեղու-
թիւն մեծ լինի, որպիսի ոչ եղեալ ՚ի
սկզբանէ աշխարհի, ոմանց՝ ըստ մեղաց
տանջանք, և ոմանց՝ առաքինութեանց
հանդէսք։ ոչ միայն ՚ի հակառակ քրիս-
տոսէն նեղութիւնն, այլ և ՚ի ծերպս և
՚ի լերինս փախստեամբքն վիշոք և տա-
ռապանք։

«Եւ կարկուտ մեծ իբրեւ կշիռ տա-
ղանդի միոջ իջանէր յերկնից ՚ի վերայ
մարդեան։ և հայհոյեցին մարգիկ զԱւ-
տուած յերկինս՝ վասն հարուածոց կար-
կան, զի մեծ էր հարուածն և սաստիկ ո։
Ոչ զգալի կարկուտ զայս իմանամք, այլ

զանխառն 'ի ջերմութենէ՝ ոգորմութե՝
 զսաստ արդարութեանն Աստուծոյ : Իբ-
 րև կշիռ տազանդի միոջ , այսինքն՝ հա-
 լտսարաչափ քութեան մեղացն եկեա-
 ցէ և հարուածն¹ , զոր թշուառականքն
 ոչ առնուն նիւթ ապաշխարութեան ,
 այլ բամբասանաց Աստուծոյ՝ կարծր և
 խստացեալ սրտիւքն , ըստ որում և Փա-
 րաւոնն առնէր : Վանգի խաւարեալ են
 'ի հանդերձեւոցն յուսոյ , և ընդ աս-
 տեացս նեղութեան՝ 'ի ձեռն արոյ այ-
 նրմ² : Հասանեն ապաշխարութեամբն ,
 դժուարանան³ և հայհոյեն զԱստուած :

ԳԼ : ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐՄՈՐԴ

Վասն յուցանելոցն միոյ յեւթն հրեշտակացն երանելոյն
 Յովհաննու՝ զպոռնիկ քաղաքն և զքակտումն , և վասն
 եւթն գլխոցն՝ և տասն եղբերացն :

« Եւ եկն մի ոմն յեւթն հրեշտակա-
 ցրն՝ որք ունէին զեւթն սկաւառական ,
 խօսեցաւ ընդ իս՝ և ասէ . եկ այսր և
 ցուցից քեզ զդատատաւանս մեծ պոռնի-
 կին՝ որ նստի 'ի վերայ ջուրց բազմաց :

¹ Ա Օրէն . Պատուհան . ³ Բ Օրէն . Դժուարին .

² Բ Օրէն . Այժմ .

ընդ որում պոռնկեցան թագաւորք երկրի, և արբեցան բնակիչք երկրի 'ի գինւոյ արբեցութեան պոռնկութեան նստաւ : Եւ ան տարաւ զիս յանապատ հոգւով. և տեսի կին մի՝ զի նստէր 'ի վերայ կարմիր գազանի, և լի էր անուամբ հայհոյութեան. և գազանն զոր տեսի՝ ունէր գլուխս եւթն և եղջիւրս տասնհինգ : Օայս քաղաքս ոմանք զհինն Հռովմասացին գոլ, որ է 'ի վերայ եւթն լերանց բազմեալ. և եւթն գլուխն զոր ունէր գազանն՝ զեւթն թագաւորսն ասէ զամբարիշտս, 'ի Դոմետիանոսէ մինչև ջր-Դիոկղետիանոս, որք զեկեղեցի հալածեցին : Իսկ մեք որ ըստ կարգի զբանս մինչև ջաստ ածաք, զայս եզական տնուներս 'ի վերայ յոգունց թագաւորաց աշխարհի առնումք, որք 'ի Կոստանդիանոսէ մինչև 'ի գալուստ հակառակ քրիստոսին 'ի թագաւորեալ քաղաքն լինիցին : Բանզի հին Հռովմ 'ի բազում ժամանակաց անկեալ է 'ի թագաւորական կարողութենէն, զոր թէ դնեմք վերջստին իշխան՝ ոչ է. այլ առնումք 'ի վերայ սորա՝ յորմէ քակելոց է ինքնակալութիւնն, սրով այսօր ճոխանայ Կոստանդնուպօլիս. 'ի վերայ որոյ ըստ կար-

գի զնեղութիւնսն որ պատահելոց է՝ ա-
սասցուք : Լ՛յն որ ասէ՝ թէ անայ հա-
գւով յանապատի , անապատ ասէ՝ զաւ-
մայացեալն յօրինօք քաղաքավարութե-
նէն : Լիկն ետես զքաղաքն վասն էգ և
վատթար որ ՚ի նմա հեշտութեանցն :
Ի վերայ կարմիր դազանի , յայտ է՝ թէ
՚ի բանսարկուն սպանող , որ ընդ ար-
բումն արեանց հեշտութեամբն՝ հանգ-
չի : Ի էր անուամբ հայհոյութեան ,
այսինքն՝ ՚ի յաճախութենէ տեսողակա-
նութեանն առանց երկիւղի . քանզի՝
սկիզբն իմաստութեան երկիւղն է : Լ՛յլ
զեղջիւրսն և զգլուխսն՝ ՚ի նոյն ինքն յաւ-
տուածային հրեշտակէն ըստ կարգի բա-
նիւքս ուսանիմք : Իսկ զի ասաց՝ նախ՝
թէ ցուցանեմ քեզ զայն որ նստի ՚ի վե-
րայ ջուրց՝ , ՚ի զգալի ծովուցն մէջ . զի
նստեալ և յիմանալի խորհրդական ի-
մաստութեան՝ ջուրսն դիտութեան ,
պոռնկեցան թագաւորք ընդ որ ՚ի նմա
փափկութիւնքն , և արբեցան ՚ի հեշ-
տութեանց մարմնական գոյիցն՝ զոր մա-
տակարարեաց աշխարհի :

1 Բ Օրէն . Կոչէ :

2 Բ Օրէն . Հեշտախտու-
թեամբն :

3 Ա Օրէն . Իսկ զասացեալն :

4 Բ Օրէն . Նստի ՚ի ջուրս :

5 Ա Օրէն . Իմաստաբարութեան :

“Եւ կինն զգեցեալ էր ծիրանիս և կարմիրս, և զարդարեալ ոսկւով և մարգարտով և ակամբք պատուականօք” : Կարմիրն և ծիրանին՝ զիշխանութեամբ տիրելն ամենեցուն օրինակէր . ‘ի նոյնն հայի մարգարիտն և ակունքն և փարթամութիւնն որով պերճանայր¹ :

“Եւ ներլով բաժակ ոսկի ‘ի ձեռին իւրում, և լի էր գարշելի և անմաքուր պոռնկութեամբ” : Ի՞նչ բաժակն՝ հրամանաց է օրինակ, որով վարէ զաշխարհս, և ոսկին՝ զպատուականն առ ամենեւեան զհրամանն² : Իսկ զի լի էր գարշելի պոռնկութեամբ, յայտ է՝ թէ հոգեկան պոռնկութեամբ, ըստ այնմ. “Զիմրդեղև պոռնիկ քաղաքն հաւատարիմ Սիօն” . զոր արբուցանելոց է ամենեցուն յաւուրս յետինս պատուական հրամանաւն զգարշ մեղսասիրութեանն օրէնս, և զպոռնկելն յԱստուծոյ պղծութեամբ :

“Եւ ‘ի ճակատ նորա գրեալ անուն խորհրդով. մեծն Բաբելոն՝ մայր պոռնկաց և գարշելեաց երկրի” : Ճակատ ի մանամբ զթագաւորն քաղաքին՝ զտիրող

1 Բ Օրէն. Ի մարգարիտն և ակունքն և փարթամութիւն :
Ա Օրէն. Ի փարթամութիւն :

2 Բ Օրէն. Եւ ոսկին առ ամենեւեան զպատուական զհրամանն :

նմին¹, որ զամենեցուն յանցանքն բարձեալ կրէ 'ի վերայ իւր անուամբն . և է սա խորհրդով մեծն Բաբելոն, և մեծ² յանցանօք . քանզի Բաբելոն խառնակութիւն թարգմանի, որ և արդեամբք 'ի սմա կատարի : Այր պոռնկոյց, քանզի որպէս քաղաքոյն մայր է վասն մեծութեանն, այսպէս և յանցանօք ծնող է՝ վասն զնոսին ինքեամբ 'ի չարիս դաս տիրակելոյ . զի եղև մեղաց վարդապետ՝ ընդ իշխանութեամբն անկելոյ քաղաքացն, որք զգարչելիս Աստուծոյ զանգրէնութիւնս ծնանին :

ԳԼ : ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐԲՈՐԴ

Զի հրեշտակն որ եցոյց զխորհուրդս՝ մեկնեսց :

« Եւ տեսի զկինն արբեցեալ յարեւել սրբոցն, և յարենէ ամենայն վկայիցըն . և զարմացայ տեսեալ զնա՝ զարմացումն մեծ : Եւ ասէ ցիս հրեշտակն . ընդէր զարմացար, ես ասացից քեզ քզ խորհուրդս կնոջն և զգտզանին՝ որ բարձեալ ունի զնա, որ ունի զեւթն գլու-

¹ ԱՕՐԷ . Իմանամբ քաղաքին զտիրող նմին զԹագաւորն .

խըս և տառն եղիւրս Կ : Ուսանել ար-
ժան է՝ թէ վասն էր , զի ահա ամենայն
քաղաքք արբեցան յարենէ սրբոցն , ըզ-
սա միայն առեալ 'ի մէջ դատապարտէ ,
և պոռնիկ կոչէ , գիտելով զի և այլքն
պոռնկեցան , ըստ որում կոչէ զքաղդէ-
տցւոցն Բաբելոն մարգարէն՝ պոռնիկ
ջնարահար . նոյն և հինն Երուսաղէմ
պոռնիկ անուանեցաւ , և երէցն Հռոմ՝
Բաբելոն անուանեցաւ 'ի Պետրոսէ՝ 'ի
թուղթն : Եւ թէ այսպէս է այս , էր վասն
աւետարանիչս եղականապէս միում դը-
նէ զպոռնիկն անուն . ինձ թաւի՝ թէ որ-
պէս զմի մարմին եղականապէս առնու-
ղամենայն թագաւորութիւնս աշխար-
հի . զի ըստ որում 'ի մեղսն և յարեանց
սրբոցն հեղումն համաձայն գտան թաւ
գաւորքն՝ հինքն և նորք , այսպէս և 'ի
ժամ պատուհասին զնոսին անձնաւորաւ
պէս որպէս զմի դնէ : Վանզի ահա և 'ի
հինն Բաբելոն չարչարեցան սուրբքն , և
'ի Քրիստոսէ մինչև 'ի Դիոկղետիանոս
արբին թագաւորքն Հռովմայեցւոց՝ զա-
րիւնս նոցա , երբեմն սաստիկ և երբեմն
նուազ : Եւ և 'ի Պորսից տանջեցան ան

Թիւք, և 'ի Եռլիանոսէ և 'ի Ժամանակն
արիանոսացն՝ որք ընդգէմ սւղղափա-
ռացն համարձակեցան 'ի նորն շքովմ,
որպէս ցուցանեն պատմութիւնքն ըն-
թերցողացն :

“Եւ գազանդ զոր տեսեր, որ էր՝
և չէր, և հանդերձեալ է ելանել 'ի դը-
ժոխոց և 'ի կորուստ երթալոյ : Կազա-
նքս այս որպէս ասացաք՝ բանսարկուն
է, որ շրջի խնդրէ թէ զո՛ կլանիցէ : Սա-
սպանաւ խաչիւն Քրիստոսի, և դար-
ձեալ 'ի վախճան Ժամանակի կենդանա-
նայ, զի ներգործէ նշանս և արուեստս
մալորութեան առ 'ի զՓրկիչն ուրանալ :
Սա՛ որ զօրացեալն էր նախ քան զխաչն,
'ի փրկական չարչարանացն հարաւ և ան-
կաւ յիշխանութենէն. ամբոխի մերձ 'ի
վախճանն՝ որպէս ցուցաւ վերագոյն, և
ելանէ 'ի դժոխոց, այսինքն 'ի տկարու-
թենէ՝ յորմէ խաչիւն Քրիստոսի դատաւ
պարտեցաւ, դարձեալ ներողութեամբն
Աստուծոյ թուլութիւն գտանէ. և որ
էր նախ քան զխաչն, և ոչ էացաւ յետ
խաչին, դարձեալ զարթի՛, և զհակա-
ռակ քնն գործակից առեալ՝ սակաւ ժաւ

մանակ մըցի, և յետ այնորիկ 'ի հանգեր-
ձեալ յաւիտենական կորուստն երթայ :

« Եւ զարմացան ամենեքեան որ բը-
նակեալ են 'ի վերայ երկրի, որոց ոչ էր
գրեալ տնուանք իւրեանց 'ի դիր կե-
նաց իսկզբանէ աշխարհի . զոր տեսա-
նէիր զգազանն, զի էր՝ և չէ՝, և մերձ էր :
() արմանան ամենեքեան որք զմիտս յեր-
կիր ունին հակեալ՝ և ոչ են վարժեալ
Քրիստոսի կանխասացութեամբն, յոր-
ժամ տեսանեն 'ի բանսարկուէն 'ի ձե-
ռն սուտ քրիստոսին զայնքան նշանս
կատարեալ :

« Եւստ է իմաստութիւն՝ որ ունի մի-
տըսդ : Հոգեւորն իմաստութիւն պիտոյ
է և ոչ աշխարհական՝ առ 'ի յիմանալ
զասացեալս :

« Եւթն գլուխն՝ եւթն լերինք են,
ուր կինն նստեալ էր 'ի վերայ նոցա . և
նոքին թագաւորք են եւթնդ : Եւթն
գլուխն նոյնն է՝ և որ եւթն լերինք,
իմանամք գոլ զմասունս աշխարհի, որք
բարձրացան և երևելի եղեն թագաւո-
րօքն՝ որք նստան 'ի նոսա յիւրօքանչիւր
ժամանակս :

Խ. Յորս առաջինն հինուէ է՝ յԱս-
րեստանեայց իշխանութիւնն :

բ. Լըկրորդ՝ Եկբատան՝ Մարսց՝ իշխանութիւնն, ինքնակալութիւնն Վարբակու; յորում զԹագաւորն Սարգա. նաբաղոս եսպան Վարբակոս:

գ. Լըրորդ՝ յետ այսորիկ Բաբելոն՝ ինքնակալութիւնն Քաղդէացւոց, յորում Նաբուգոդոնոսոր Թագաւորեաց:

դ. Լըլ յետ նորա կործանմանն՝ եկեալ Թագաւորութիւնն Պարսից՝ ՚ի Կիւրոսէ՝ նորոգեցաւ:

ե. Լըլ յետ այնորիկ Աղէքսանդր Մակեդոնացւոց Թագաւորն. և յետ նորա երիցունք Հռովմայ՝ ՚ի Հռովմ տիրեցին:

զ. Լըլ յետ նոցա Օգոստոս կեսարու առաջին Թագաւորին միահեծան իշխանութիւնն, ընդ որով և ամբարիշտ Թագաւորքն մինչև ՚ի Կոստանդիանոս կլան զաթոռն:

է. Լըլ առ եւթներորդ Կոստանդիանոս քրիստոսասէր առաջին Թագաւոր. որ ՚ի նոր Հռովմ փոխեաց զիշխանութիւն:

Ի Յն՝ օրինախ Թուի սը. իտմաբ եգեալ Յեկբատան Հնգկայ. Նոյնգէս և տնու. նըբ Վարբակոս ունին նի օրինախ՝ Արբակոս. ՚ի օրինախ և եթ՝ Վարբակոս. իոյ

Ա. օրին. և ՚իս այլ ունին. Յորում Թագաւորն Սարգանաբաղոս նա Սարգիա. նաբաղոս եսպան զԱրբակոս:

2 Ա. Օրն. Որ ՚ի Վիւրոսէ:

Այս ատենք մեք եւթն գլուխ կը
նոջն՝ որ է կենցաղս, և լերինք՝ իւրա-
քանչիւր աշխարհս, և գլուխս՝ զորս ի
նոսին թագաւորս, զի սորօք կառավա-
րեցաւ աշխարհս, որպէս և մարմինն
գլխովն՝ ի նախասացեալ եւթն գաւառ-
սքդ : Եւ այց պարտ է գիտել, զի ըստ հեւ-
լենացի բարբառոյ՝ զեւթն գլուխսն իւ-
գական ասաց, և զեւթն լերինսն չէզոք,
էր վասն, կարծեմ թէ ոչ զթագաւորսն՝
այլ զփառս նոցին անուանեաց . և ոչ
զաշխարհն յատկապէս՝ այլ զիշխանու-
թիւնսն որ ի նոսին . և այսմ պարտ էր
այսպէս դնել, իբր թէ Նինոս՝ Ասորիք .
Վարբակոս՝ Մարք . Նաբուգոդոնոսոր՝
Բաբելացիք . Կիւրոս՝ Պարսիկք . Աղէք-
սանդր՝ Մակեդոնացիք . Ռոմելոս՝ Հռով-
մայեցիք . Կոստանդիանոս՝ նոր Հռովմ :

«Եւ թագաւորք եւթն գորով, հին
գըն անկան, և մինն եկաց, և մինն ոչ է
եկեալ, և յորժամ գոյ՝ սակաւ մի ժա-
մանակ ունի ո : Եւրանելին Հիպոդիտոս
ի վերայ եւթն դարուս զասացեալս կար-
ծեաց, յորոց զհինգն անցեալ ասաց՝ որ-
պէս էր ըստ այնմ ժամանակի, և զայն
գալոց, յետ որոց վախճանն . և մեզ ա-
սացեալս ընդունելի է, ըստ որում և

Իրենէոս եւթն յաւիտեան տսէ, եւթն
երկին, և եւթն ՚ի նոսա պարս հրեշ-
տակաց. բայց մեք յառաջին կարգ բա-
նիցն յարմարեմք և զայս: Լ'րդ՝ ցուցաք
եւթն գլուխ՝ զեւթն տիեզերակալ թա-
գաւորսդ, յորոց հինգն անկեալ էր ՚ի
ժամանակս աւետարանչին, Ասորւոցն,
Մարացն, Բաբելացւոցն, Պարսիցն, Մա-
կեդոնացւոցն. և ունէին յայնմ ժամա-
նակի Հռովմայեցիքն, ըստ որում ասաց՝
թէ մինն կայ և միւսն ոչ ևս է եկեալ,
այսինքն՝ նորս Հռովմայ իշխանութիւն՝
և որոց ՚ի սմտ թագաւորաց, զի դեռ
ևս ոչ էր եկեալ, որ ՚ի գալն ասէ՝ սա
կաւ ժամանակ ունիցի: Եւ ճշմարտա-
պէս, քանզի ՚ի գլուխ հազար ամին ոչ
կարծեմք զսորայն տէրութիւն ժամա-
նել. և վասն այնորիկ վերագոյնն ասա-
ցաք՝ թէ ամենաղարդն Բաբելոնի բանն
տիրապէս ՚ի վերայ այսր քաղաքի կատա-
րեսցի. վասն զի այլքն առին զպատիժն՝
և չեն ՚ի միջի, սա որ անսիրտ է՝ մին-
չե ցայսօր, հանդերձեալ է գրեցելովք
պատուհասիւ քս վտանգիլ և փորձիլ:

“Եւ գաղանն՝ որ էր և չէ, և նա

ութերորդ է . և է յեւթանց անտի , և
 'ի կորուստ երթալոց է ։ Կազանն ի-
 մացաք զսատանայ , որ էր նախ քան ըզ-
 խաչն , և ոչ էացաւ՝ տկարացեալ յետ
 խաչին . ութերորդ յառնէ , քանզի նա
 'ի ձեռն սուտ քրիստոսին յաջորդէ 'ի
 Հոռոմոց , ըստ առաքելոյ՝ « Մինչև բարձ-
 ցի որ այժմդ ունի , և ասլա եկեսցէ
 մարդն անօրէն » ։ Սա ութերորդ լինի ,
 յետ որոյ կորուստն գայ սատանայի՝ 'ի
 կրկին գալստեանն արդար իրաւամբք 'ի
 հուրն յաւիտենից դատապարտեալ ։

« Եւ տասն եղջիւրն զոր տեսեր ,
 տասն թագաւորք են . որոց չի ևս է ա-
 ռեալ զթագաւորութիւն , այլ առնուն՝
 և կան իշխանք 'ի մի ժամ . և առնուն
 նոքա զիշխանութիւն ընդ գազանին » ։
 Եւս տասն եղջիւրս է՝ ըստ որում և Դա-
 նիէլ ետես , յորոց միջի երևեցաւ փոք-
 րիկ՝¹ հակառակ քրիստոսն և զերիսն խլ-
 լեաց , վասն զի այլքն հնազանդեցան նոյն
 վելոյն . քանզի որպէս կործեմք՝² Հոռո-
 մոց թագաւորութիւնն պառակտեալ
 բաժանի . և յայնժամ 'ի մէջ տասն մա-
 սանցն՝³ բաժանելոց անօրէնն երևի , զե-

1 Բ Օրէ . պալատի փոքրիկ : Ծ Բ Օրէ . Ի մէջ տասանցն :

2 Ա Օրէ . կործեցաք :

րիսն բառնայ, և եւթն իւր մարտութեանն հաւանին : Իսկ մի ժամ ասէ՝ զերեք ամացն սակաւ ժամանակն, յորում առաւել լինի սուտ քրիստոսին հնազանդութիւնն :

« Երբա մի կամա ունին, և զգորութիւն և զիշխանութիւն գաղանին տան. և ընդ գառինն պատերազմին. և գառնն յաղթէ նոցա, զի տէր է նոցա և թադաւոր թագաւորաց. և որք ընդ նմա կոչեցեալք են՝ ընտրեալք և հաւատալեալք » : Երդարապէս ոչ որ երկուց տերանց ծառայել կարէ, վասն զի որք հակառակ քրիստոսին հնազանդեցան, և ՚ի օստանայէ գերեցան, ճշմարտութեանն քրիստոսի գառինն Աստուծոյ մրցակիցք եղեն՝. այլ յաղթահարին՝ յորժամ զյետին թշնամին զմահն խափանէ տէր մեր. և յաղթեն նմա ընտրեալքն սուրբք, որք ՚ի սուտ քրիստոսէն վկայական նահատակութեամբ կատարին :

« Եւ ասաց ցիս. և զուրն զոր տեսեր՝ ուր նստէր պողնիկն, ժողովուրդք են և բաղմութիւնք և ազգք և լեզուք. և տասն եղջիւրքն՝ զոր տեսեր գաղանին,

նորա տեսցեն զպոռնիկն՝ և ատեսցեն
 զնա, և զմարմին նորա կերիցեն՝ և այ-
 րեսցեն զնա հրով. քանզի Աստուած եդ-
 'ի սիրտս նոցա առ 'ի լինել նոցա մի կա-
 մրս, և տալ զԹագաւորութիւն գաղա-
 նին՝ մինչև կատարեսցի բանն Աստուծոյ :
 Լ, և կինն զոր տեսեր՝ է քաղաքն մեծ, որ
 ունի զԹագաւորութիւն 'ի վերայ Թա-
 գաւորութեանց երկրիոյ : Ի հրեշտակէն
 ստուգապէս այս մեկնեցաւ և առաւե-
 լապէս յայտնեցաւ, այսինքն կինն՝ Թա-
 գաւորական քաղաքն, և ջուրքն շուրջ
 զնովաւ՝ ազգքն և գաւառքն որոց իշխէ.
 իսկ տասն եղջիւրքն՝ տասն Թագաւորքն
 յորս պառակտի Հոռոմոց՝ Թագաւորու-
 թիւնն 'ի վախճան ժամանակի. զորմէ՝
 ասէ՝ Թէ ատեն զքաղաքն և ուտեն ըզ-
 մարմին նորա, այսինքն զի՝ պատերազմին
 'ի վերայ նորին, և իւրաքանչիւր ոք յին-
 քն ջանայ գրաւել. և յայնժամ զաշ-
 խարհն՝ որ է մարմին գլխոյ քաղաքին՝ ա-
 ւերեն, զի զայս՝ ուտելն ցուցանէ, և
 այրեն հրով : Եւ այս՝ Աստուած ասէ եդ 'ի
 միտս նոցա, ոչ Թէ զի յԱստուծոյ շար-
 ժին 'ի յանցանսն, այլ զի Թողեալ լիցին

արտաքոյ խնամոցն վասն չարութեանն .
 ուստի և 'ի սուտ քրիստոսն դառնան ա-
 մենեքեան յետ զարքունական քաղաքն
 հրձիգ առնելոյ , քանզի յայնժամ 'ի մէջ
 շփութմանց նոցին երևի նա : Երկրորդէ
 դարձեալ կին գոլ զթագաւորական քա-
 ղաքն , որ ընդ այն ժամանակն առաւե-
 լապէս անառակի 'ի գիճութիւն սլըղ-
 ծութեան , մինչ զի այսմ մեծի պատժու-
 ցրս պարտական գտանել : Երրմէ մար-
 դասէն Աստուած փրկեսցէ զհաւատաւ
 ցեալս իւր , և 'ի վերինն Երուսաղէմ
 հանգուսցէ շնորհօք ողորմութեան իւ-
 րոյ , որում փառք յաւիտեանս . ամէն :

ԳԼ : ՅԻՄՆԵՐՈՐԻ ՀԻՆԳԵՐՈՐԻ

Վասն այլոյ հրեշտակի որ զանկաննն Բաբելոնի յայտ առ-
 նէր , և զերկնային զձայնն՝ որ 'ի քաղաքն փախչել պատ-
 աւիրէր . և վասն անցանելոյ ստացեալ վայելութեանն :

ՃԱՌԻ ԻՆՆԵՒՏԱՄՆԵՐՈՐԻ

“ Եւ յետ այսորիկ տեսի այլ հրեշտակ
 իջեալ յերկնից՝ որ ունէր իշխանութիւն
 մեծ , և երկիրս լուսաւորեցաւ 'ի փա-

ուոց նորա՞ : Յայտ է թէ 'ի գերագու-
նից հրեշտակացն էր սա , քանզի առաջ-
նոցն իշխանութիւնն մեծ է քան զերկ-
րորդիցն : | Ուսաւ որեւոց զերկիրս , քան-
զի առաւել է ներգոյայեալ պայծառու-
թիւն հրեշտակացն՝ , քան զճառագայթս
լուսաւորացդ :

“Եւ աղաղակեաց 'ի ձայն մեծ՝ ա-
սելով . անկաւ Բաբելոնն մեծ , որ եղ-
եալ էր բնակութիւն դիւոց , և ար-
գել ամենայն այսոց պղծոց , և բանա-
պահպանութեան ամենայն ոգւոց ան-
սրբից և ատեցելոց : | Կան զի 'ի բար-
կսութենէ գինւոյ պոռնկութեան նորա
արբին ամենայն ազդք և թագաւորք
երկրի՝ որք ընդ նմա պոռնկեցան : | Ղա-
ղակէ հրեշտակս զանկանել քաղաքին , և
զպատժոցն պատճառ՝ զյանցանսն , քան-
զի զթեւան՝ եղև անմաքուր այսոց : Իսկ
գինի պոռնկութեան՝ ասէ ընդ հեշտու-
թեանն . և զապահովութիւնն , որոյ իշխան-
քըն կաշառակրծութեամբն ընդ ամե-
նայն սղգս պոռնկեցան :

“Եւ վաճառականք երկրի 'ի նորա զօ-

բուժեն յօրանալոյ մեծացան Կ : Ս. Գ. Ե. Բազանցու թիւն առաւել հեշտութեանն ասէ , զի յաւելլաւ յիւրմէ ստացուածքըն , և զվաճառականն մեծացոյց :

“ Եւ լուսոյ ձայն յերկնից՝ զի ասէր . ելէք ՚ի միջոյ դորա ժողովուրդ իմ , զի մի հաղորդ լիցիք մեղաց դորա Կ : Եւ պէս ասաց՝ և առ Ղովո հրեշտակն՝ և Եսայի . “ Ելէք ՚ի միջոյ դոցա , և մեկնեցարուք Կ : Քանզի պատահէ յամենայն ժամ պատուհասին արտաքոյ լինել հաւատացելոցն , և ՚ի ներքոյ Աստուծոյ խնամոցն ապրել :

“ Եւ մի զհարուածս դորա ընդունիցիք . զի հասին կեցեցան մեղք դոցա մինչև յերկինս . և յիշեաց Աստուած զամբարշտութիւնս դորա Կ : Եւ հաս մինչև յերկինս՝ որպէս զաղաղակ Սողոմայեցւոցն ՚ի պահապան հրեշտակացն . յիշեաց Աստուած զամբարշտութին մարդասիրութեամբն , զի այժմու պատուհասիւ զհանդերձեալն կարճեսցէ , և դիւրագոյն արասցէ նոցա զօրն դատաւտանի :

“ Եւ հատուցանէ դմա՝ որպէս և

հատույցն մեզ, և առցէ դա երկպառիկ ըստ գործոց իւրոց. և զբաժանն նորով խառնեացն՝ խառնեցէք դմա կրկին. և որչափ փառաւորեաց զինքն և խայտաց, այնչափ հատուցէք դմա սուգ ու։ Օլբուկեալն, ասէ մարգարէն, աղաղակէ զձէնջ առ Աստուած. զայսպիսեացս ասէ հրեշտակն՝ թէ հատույց մեզ զինքն ընդ աղքատսն կարգելով, որք 'ի թագաւորական բռնութեանցն զղուեցան. որպէս և Քրիստոս զողորմածսն սոցա՝ ինքեան ասէր առնել։ Իստակ խառնեաց ամենեցուն զանիրաւելն և զկողսպտելն, արբցէ և ինքն զհրձիգն լինել. փառաւորեաց զինքն պէսպէս զարդուք, մըտցէ 'ի սուգ տապալելովն, ըստ այնմ. «Ճանապարհք Սիոնի սգան առ 'ի չգոյէ տօնիցն տարեկանաց ու։

«Օլի 'ի սրտի իւրում ասէր. թէ յամենայն ժամ նստայց ես թագուհի, և այրի ոչ ևս եղէց ու։ Օլայսպիսի ամբարտաւան բանս սովորութիւն է յօրացելոցն 'ի փափկութիւն՝ զօղանջել. քանզի յաճախութեամբ հեշտութեանն մոռանան զբռնութիւնս ապականացու։

1 Ծէ օրէն. Ողորմածոցն ասէր սոցա՝ ինքեան առնել։

« Աննայնորիկ 'ի միում ԹԵՆԵՐ Ե՛
կեցցեն 'ի վերայ դորա հարուածք՝ մահ,
և սուգ, և սով, և 'ի հուր այրեսցի. զի
հզօր է տէր Աստուած՝ որ դատեցաւն
զդա » : Ա'ի օր՝ զյանկարծադէպ՝ և ըզ-
փոքր ժամանակն ասէ, յորում սրով և
սովով սուգ նոցա եղիցի, և թէ՛ սրով
ապականեսցին և հրով այրեսցին. 'ի
միում ԹԵՆԵՐ ընթացակիցք լինին սոքա՝
դորս մորգարէսցաւ նոցա, հարուածք
և բազմատեսակ մահուց օրինակք :

« Այլ լայցեն և կոծեսցին թագաւորք
Երկրի 'ի վերայ դորա՝ որք ընդ դմա պող-
նքկեցան և խաղտցին. և հեծեսցեն
յորժամ տեսցեն զժուլի կիզման դորա.
'ի հեռաստանէ կացցեն վասն երկիւղի
տանջանաց դորա՝ և ասացեն. վայ քա-
ղաքիդ մեծի Բաբելոնի. քաղաք հզօր՝
զի՛ 'ի միում ժամու եկին հասին դատաւ
տանք քո » : Թագաւորս աստ համարիմ
ասացեալ՝ զորս ընդ ձեռամբ իւր են իշ-
խանք, որք կցորդեցան նմին 'ի հեշտախ-
տու թիւնսն : Այքա յիւրաքանչիւր աշ-
խարհս յորժամ լսեն զկտրճանումն մեծ
քաղաքին, վայս տան նմին, և սքանչա-

նան բնդ յանկարծագէտ պատուհասն :

«Եւ վաճառականք երկրի ողբացեն
և սգացեն 'ի վերայ քո, զի ղբեռն նո-
ցա ոչ որ Կենէ . և շահք որ 'ի քէն՝ ոչ
ևս իցէ : ոսկւոյ և արծաթոյ և ականց
սլատուականայ՝ և մարգարտոյ և բե-
հեզոյ . և ծիրանւոյ և ոսկեթելի և որ-
դան ր : Եւ 'ի վաճառուցն շահոյ աե-
ղւոյն ղրկեցան , ողբան՝ ոչ վասն ողոր-
մելոյն նմա , այլ վասն պակասելոյ յին-
քեանց շահուցն : Եւ դու տես զփարթա-
մութիւն քաղաքին , թէ որքան զայս
պատուական նիւթս առատացուցանէր
յերկիր :

«Եւ ամենայն փայտ խնկոց՝ և ամե-
նայն անօթ փղոսկրեայ , և ամենայն ա-
նօթ 'ի փայտէ պատուականէ և 'ի պը-
ղընձոյ և յերկաթոյ և 'ի կճոյ . և կինա-
մամսն , և ամենայն խուսկ , և իւղ և
կնդրուկ , և գինի և ձէթ , և նաչիհ և
ցորեան , և ստացուածք ամենայն , ար-
ջառ և ոչխար ր : Տես թէ որքան է քա-
ղաքն այն 'ի սովորական հեշտութեան՝ ,
այսքան պէսպէս նիւթովքս փարթամա-
ցեսալ . և կամ ո՛վ է որ միտս ունի , և

վասն սակաւ այս հեշտութեանս փութայ զբկել յանեղբայրական փափկութեցն :

«Եւ երիվարաց և կառաց՝ որ վայել է մարմնոց և ոգւոց մարդկանդ : Սոցա պէտքն են ասէ՝ սակաւ , այլ փափկութիւնն արար անչափ¹ : Կառքն ՚ի հռովմայեցի² լեզուն՝ Եդոմ³ անուանի , և ՚ի յունական լեզուն՝ կառք . այս բազմաւորականս՝ անդ եզական եղաւ վասն կարճառօտութեանն :

«Եւ ամենայն ցանկութիւն անձինքոյ գնաց ՚ի քէն , և ամենայն լուսափայլ վայելչութիւնն , պարարտն և գէրն և ըսպիտակն գնաց ՚ի քէն , և ոչ ևս այլ գրտցես զայդ⁴ : Եւ զանձինս մարդկան այնուհետեւ ծառայեցուցես ազատութեան քո , և ոչ զհին վայելչութեանն կալցես զգերութիւն :

«Եւ ամենայն շահավաճառք այսուքիւք մեծացեալք ՚ի քէն ՚ի բոց կացցեն վասն երկիւղի տանջանաց քոյ , լալով և սուգ առնելով՝ ասասցեն . վայ վայ քաղաք մեծ , որ զգեցեալ էիր բեհեզս և ծիրանիս և որդան , և ոսկէզօծրս՝ և քարինս պատուականս՝ և մար-

1 Բ Օրէն . Այնչափ :

2 Ա Օրէն . Ի հռովմայեցւոց :

գարիտս . զի՛ 'ի միում ժամու ապական
նեցաւ այսչափ մեծութիւն քո : Ի տե-
սութիւն ածէ զԲաբելոնի զայսպիսի կի-
րըս , և զորս վասն նորա ողբք մեծամեծք՝
զոր կրելոց է , որ՝ յառաջագոյն պարծէր
'ի Թագաւորական իշխանութիւնն :

« Եւ ամենայն նաւավար՝ և ամենայն
որք 'ի տեղիս տեղիս նաւեն , և նաւազք ,
և որք միանգամ ուռկանաւ գործեն՝ 'ի
հեռաստանէ կայցեն լալով , և աղաղա-
կեսցեն՝ տեսանելով զծուխ կիզման նո-
րա , ասելով . ո՞նմանէ քաղաքիս այսմիկ
մեծի : Եւ արկցեն հոգ 'ի վերայ գլխոց
իւրեանց , և գութալով ձայնիւ մեծաւ՝
և լալով և սգալով ասասցեն . վայ՛ վայ՛
քաղաք մեծ , որով ամենեքեան մեծա-
նայաք , որք ունէսք զնաւս 'ի ծովս՝ վասն
պատուականութեան քո , զի՛ 'ի միում
ժամու ապականեալ կործանեցար : Ի՞նչ
պէտ և ծովն օրինակէ զայս բազմալի
կենցաղս , և որք 'ի նմա վաճառականք՝
երթան որք 'ի կենցաղականս որպէս ձու-
կըն մտանեն 'ի պոռոտս , այլ արդարաւ
պէս և որք աստ չարչարին՝ բազում սուգ
առնու 'ի վերայ նոցա ծով . և որք 'ի նաւ

նաւարկեն, սուգ նոցա վասն իւրեանց՝
չահուն պակասելոյն լինիցի, զոր կրեն
հարկաւորապէս: Եւ զամենաղարդն Բա-
բելոնի շփոթմամբ կատարուամն վաճա-
ռականքն տեսեալ՝ ողբասցեն անմի-
թար, որք ՚ի հեշտութեանն գործակցէ
բաժանեցան, մանաւանդ և խայթին ՚ի
խղճմտութենէ գործոց իւրեանց:

“Ուրախ լերուք ՚ի վերայ նորա եր-
կինք՝ և սուրբ տառքեալք և մարգա-
րէք. զի դատեցաւ Աստուած զդատաւ
տան ձեր ՚ի դմանէ”։ Ուրախ լինի եր-
կինք, յայտ է թէ երկնաւորացն բանա-
կըք, մարգարէքն և տառքեալք, որք ըզ-
վրէժխնդրութիւն իւրեանց տեսանեն.
զի բազում անգամ անարգեցան ՚ի նո-
ցանէ վասն աստուածային սիրոյ՝ պատ-
ուիրանաւն խրատելոյ, և ոչ թէ ուրա-
խանան ընդ մանկանցն՝ վշտալից նեղու-
թեամբ մեռանելն, այլ որպէս զի զան-
բաւ ցանկութեամբ մեղանջելոյն զտան-
ջանսն ընկալան. զի որք աստ չարչարին՝
ի հանգերձեալն տանջանք՝ մասնաւորա-
բար պատուհասին:

1 Բ Օրէն. Ինքեանց:

3 Ա Օրէ. պախտէ Տան.

2 Մէ Եջ. և եմ ունի Սիրոյ: Զանք:

« Եւ ան հրեշտակն հզօր՝ քար մի իբրեւ զերկան մեծ, և ընկէց ՚ի ծով աւսելով. այսպէս յարձակմամբ անկցի Բաբելոն մեծ քաղաք, և այլ ոչ ևս գտցի. և ձայն քնարերգաց և երաժշտականաց՝ արուեստականաց՝ և փողահարաց՝ և թմբկի այլ ոչ ևս լուիցի ՚ի քեզ. և լոյս ճրագի և ձայն երկանի՝ այլ ոչ ևս երեւեսցի ՚ի քեզ. և ձայն փեսայի և հարսին՝ այլ ոչ ևս լուիցի ՚ի քեզ. և ոչ վաճառականք քո փառաւորք և մեծամեծք երկրի, որ զուարճացեալ էին ՚ի քեզ. վասն զի կախարդութեամբ դեղատուութեան քո մոլորեցան ամենայն ազգք. և ՚ի քեզ ամենայն արիւն մարգարէից և սրբոց գտաւ, և ամենայն գրեւոց յերկրին կենդանեաց »: Արար զքար երկանին ապացոյց ստուգապէս կործանմանն, որպէս և մարգարէիցն էր սովորութիւն. զի Եսայի մերկ և բոկ գնայր, և Եզեկիւէլ նպատակ արար զաղիւսն Երուսաղէմի հանդերձեալ հինին օրինակ. և զայս ոչ եթէ վայրասլար առնէր հրեշտակն, այլ որպէս զի մեր ծանուցեալ զանհրաժեշտ պատուհասն՝ երկիցուք ՚ի մեղանչելոյ, և խնդրեսցուք յԱստուծոյ զնորումն: Այլ թէ էր վասն պակասէ ձայն

քնարին և թմբկին և ամենայն փառք ,
 զպատճառ ազդարարական սրմտու հասե-
 լայն՝ զինի բերէ , զի մուրեցուցեր , ասէ ,
 զազգս կախարդութեամբ , և զարիւնն
 արբեր զմարգարէիցն : Եւ այս ոչ եթէ
 եղականապէս ՚ի վերայ այս քաղաքի գը-
 նի , այլ սրպէս յառաջագոյն ասացաք ,
 զամենայն տիեզերս սրպէս զմի մարմին
 տունու . և զնա դնէ գլուխ՝ առ սրով
 վախճանն հասանելոց է , որով և ընդ ա-
 մենեան խօսի , որ զարիւն առաքելոցն
 և զմարգարէիցն արբին . զի « Թէ արդա-
 րըն հազիւ կեցցէ , ասէ , իսկ մեղաւորն
 և ամբարիշտն ո՛ւր երևեսցի » : Եւ թէ
 այս՝ որ աստուածաշուտութեամբ յօրա-
 ցեալ է , այսքան վշտանայ , որք կռա-
 պաշտք էին և տրանողք՝ և ոչ առտ պա-
 տուհասեցան , զի՛նչ ոչ պապահէ նոցա
 ՚ի հանդերձեալն . քանզի որպէս մի դաս
 և մի քաղաք ասելով՝ զըրումն ամենայն՝
 պարունակէ , այսպէս և թագաւորու-
 թիւն մի և քաղաք մի՝ զբազում քաղա-
 քս առաջօք դնէ միով անուանն յիշու-
 տակաւ :

ԳԻ : ՅԻՄՆԵՐՈՒԴ ՎԵՑՆԵՐՈՒԴ

Վասն որոցն օրհնաբանութեանց երեքկին ալէլուօք՝
զոր 'ի քակտումն Բաբելոնի երգէին :

« Եւ յետ այնորիկ լուսոյ ձայն մեծ
բաղմունքեան յերկինս՝ ասելով. ալէլու-
իա, փրկութիւն և փառք և պատիւ և
զօրութիւն Աստուծոյ մերում. զի ճշշ-
մարիտ և արդար են դատաստանք նո-
րա, զի դատեաց զպոռնիկն մեծ 'ի պո-
ռնկութեան իւրում, և խնդրեաց ըզ-
վընժ արեան ծառայից իւրոց 'ի ձեռաց
նորա : Եւ կրկին անգամ օրհնեցին և
ասացին . ալէլուիա . և ծուխ նորա ե-
լանէր յաւիտեանս յաւիտենից : Եւ տն-
կան քսան և չորք երիցունքն և չորք կեն-
դանիքն , և երկրպագեցին Աստուծոյ՝
որ նստէրն յաթոռն փառաց, ասելով՝ ա-
մէն , ալէլուիա » : Ալէլուն՝ զԱստուծոյ
օրհնութիւնն նշանակէ, իսկ ամէնն՝ եղի-
ցի եղիցի . և այս՝ ըստ եբրոյեցի բար-
բառոյն , որ հասարակաբար երգի յեր-
կնաւորացն և յերկրաւորացս 'ի փառս
Աստուծոյ : Երկոցս ալէլուն՝ 'ի պատիւ
երկոց անձնաւորութեան Աստուածու-
թեանն , զոր տան Աստուծոյ վասն դա-
տելոյ զյանցաւորսն, աստ, և տանջանքի

բարեխնամելոյ՝ Իսկ ծուխն որ ելանէր՝
կամ զհանապազորդ տանջանացն սպառ-
նալիքն ցուցանէ, կամ թէ չափով աստ
տանջեցան, և չափով են զհանդերձեալ
սլատիժն կրելոց :

« Եւ ձայն յաթոռոյն ելանէր՝ ասե-
լով. օրհնեցէք զԱստուած մեր ամենայն
ծառայք նորա, և որք երկնչիք ՚ի նմանէ՝
փոքունք և մեծամեծք » : Եւ թռռն ձայն
հանէ, քանզի բանական է և ոչ անբան,
ըստ որում զանիւսն կենդանի հոգւով
ետես Եղեկիէլ. հրամայէ օրհնել զԱս-
տուած, ոչ միայն կատարելոյն յառաքի-
նութիւն, այլ և փոքունոցն և յերկրորդ
ստորիճանն եղելոց :

« Եւ լուայ ձայն բազմութեան մե-
ծի՝ իբրև զձայն ջուրոց բազմաց, և իբ-
րև զձայն հզօր որոտմանց՝ ասելով. ա-
լէլուիա . վասն զի թագաւորեաց Աս-
տուած մեր ամենակալ : Խնդամք և ցըն-
ծամք և տամք փառս նմա, զի եկն հար-
սանիք դառինն » : Գլուրոց նմանեցուցա-
նէ զայլածառ երգաբանութիւն հրեշ-
տակական զօրացն, որոց վայելութիւնն
ի վեր է քան զհասումն զգայարանաց ,

1 Ամենայն օրինակս ունին Բարեխնամեաց :

և երգեն զմարմնով թափաւորելն Աստուծոյ, այնմ՝ որ ըստ աստուածու-
թեանն միշտ է թափաւոր, զի բարձաւ
սատանայի իշխանութիւնն յերկրէ, և
լինելոց է հարսանիք գառինն. այսինքն
եկեղեցւոյ միաւորութիւն ընդ Քրիս-
տոսի, յորժամ յօգեալ միանան սնդամք
զանազան առաքինութեանցն՝ ընդ հա-
սակ մարմնոյն Քրիստոսի՝ ըստ առաքելոյ,
և լինի Աստուած ամենայն յամենայնի :

ԳԻՆՆԵՐՈՐԴ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ

Այսն խորհրդաւոր հարաննաց՝ և ընթերցայ գառինն :

« Եւ կինն հարսն նորա պատրաս-
տեաց զինքն. և տուաւ նմա զգենուլ
բեհեզս սպիտակս սուրբս և լուսափայ-
լըս, որ է բեհեզն արդարութիւն սրբ-
բոցն : Եւ մի յերիցանցն ասէ ցիս. Կը-
րեաւ զայդ, երանելիք են ամենեքեան՝
որ կոչեցեալ են յընթրիս հարսանեաց
գառինն ։ Բեհեզն՝ որ է զդեսս եկե-
ղեցւոյ, յայտ առնէ զպայծառ առաքի-

նութիւնն և զմնածուծիւնն անօր և
 զբարձրագոյն տեսութիւնն՝ յոր յայտ
 կենցաղս կրթեցաւ, և ի հանգերձե-
 լլմն արժանի գտաւ : Արդ՝ անձառ բա-
 րեացն վայելողացն՝ հրամայէ մի յերի-
 ցանցն՝ յերանուծիւն գրել և երէց զայս
 հարծեմ որ յառաջագոյն եհարց ցնա
 վասն սպիտակազգեստիցն՝ թէ ոյք են .
 և ելոյժ զինդիրն ասելով . սոքա գան ի
 վշտաց մեծաց : Արդարև երանելիք են
 անձառ բարեացն վիճակեալք, զոր վասն
 անհասութեանն՝ երբեմն արքայուծիւն
 անուանեմք վասն պատուականութեան,
 երբեմն դրախտ՝ ըստ բարեացն սէսպէս
 զանաղանութեան, երբեմն գոգ Աբրա-
 համու՝ վասն ընդ հօրն հաւատոյ որ-
 դուցն հանգչելոյ, երբեմն փեսայ և հար-
 սանիք՝ վասն անտրտում ուրախութեա-
 նրն . այլ մանաւանդ և վասն Աստուծոյ
 անձառ ընդ ծառայս իւր սիրով միու-
 թեանն, այնքան՝ որքան զանմարմնոցն
 գերազանցեալս, որպէս և լոյս քան ըզ-
 խաւար, և իւղոյ անուշութիւն քան
 զգարշութիւնս :

“Եւ ես անկեալ առաջի ոտից նորս,

երկիր պաղի նմա . և ասէ ցիս . անսա՛
մի անկանիր առաջի իմ, քանզի և ես
ծառայակից քո եմ, և եղբարց քոց՝ որք
ունին զվկայութիւնն Յիսուսի Քրիստոս
սի . տեսուն Ասատուծոյ միայն երկրպա-
ղեա . քանզի հաստատութեամբ Յիսու-
սի է տեսիլք, և հոգի մարգարէութեաւ
նրդ, զի վկայութիւն Յիսուսի է՝ Հոգւո-
վըն սրբով՝ որ ՚ի մարգարէսն երո՞ : Սի
երկիրպաղաներ ինձ՝ ասէ աստուածային
հրեշտակն , քանզի ՚ի Քրիստոս դաւա-
նութիւնն՝ որ է վկայութիւնն , նա՛ է
պարզեող հոգւոյ մարգարէութեան .
այլ վկայութիւն Յիսուսի է , զի հաս-
տատէ զխորհուրդ մարգանալոյ նորա ,
և զաստուածութեանն՝ որ ՚ի սրբոցն վը-
կայեցաւ . և նոյն հոգի է ՚ի հինսն և ՚ի
նորս՝ միոյ խորհրդոյ ուղղիչ, ըստ որում՝
դրէ Պետրոսն : Արդ՝ մի ծառայակցի եր-
կիր պաղաներ , այլ այնմ՝ որ ամենայնի
իշխէ : Այլ սքանչանալ արժան է ընդ
աստուածային հրեշտակիս խոնարհու-
թիւնն , թէ ո՞րքան հակառակամարտ է
բանսարկուին ամբարտաւանութեանն :
Աղիցի և մեզ առ իրեարս ստանալ
զնոյն շնորհս , որով ընու յանձինս մեր
տէրունական հրապանն՝ որ ասէ . « Ուսա

բուք յինէն՝ զի հեզ եմ և խոնարհ օրբ-
տիւր . որով և հանդերձեալ հանգքս-
տեանն հաւատասցուք լինել ժառան-
գաւոր առաքաստին , ուստի ցաւք և
արտմութիւնք փախուցեալ են , ուր զը-
ւարճացելոյն ինդութիւն է՝ 'ի պայ-
ծառանալն լուսով երեսաց Քրիստոսի
ճշմարիտ Աստուծոյն մերոյ և յուսոյ , ու
բում վայելեն փառք երկրպագութիւն՝
համանգամայն ընդ Հօր և ամենասուրբ
Հոգւոյն , տղժմ և միշտ և յաւիտեանս
յաւիտենից . ամէն :

ԳԼ : ՅԻՄՆԵՐՈՐԻ ՈՒԹԵՐՈՐԻ

Սաոն տեսանելոյ աւետարանչիս զՔրիստոս յերկարս
հանդերձ հրեշտակօք և զօրութեամբ բաղմաւ :

ՃԱՌ ՔՍԱՆԵՐՈՐԻ

“Եւ տեսի զերկինս բացեալ , և տ-
հա ձի սպիտակ , և որ հեծեալն էր 'ի
նմա՝ հաւատարիմ և ճշմարիտ , և ար-
դարութեամբ գատի և պատերազմի .
և աչք նորա բոց հրոյ , և 'ի վերայ գլե-
խոյ նորա պսակս բազումս ” : Եւ գար-
ձեալ այլ տեսլեան սկիզբն է , յորմէ ու-

ստանիմք զխորհուրդ ֆրիստոսի կրկնակի
 գալստեանն , յորում բանի երկին ճշ-
 մարտապէս : Իսկ ձիաւորեալն 'ի սպի-
 տակն երկվար՝ է նոյն ինքն Աստուած
 բանն, որ գայ այժմ ոչ խոնարհութեամբ՝
 այլ մաքուր զօրութեամբ արքայութե՝
 իւրոյ : Սա գայ յերկիր , և արդարու-
 թեամբ դատի զիւրաքանչիւր ոք ըստ
 գործոց իւրոց . պատերազմ տայ ընդ ան-
 հաւատսն բռնիւ բերանոյ իւրոյ , և
 մատնէ 'ի տանջանս : Եւ նորա՝ ասէ
 զամենահայեաց տեսութիւնն , որ բա-
 ժանէ որպէս զհուր զարդարսն 'ի մե-
 ղաւորաց , զոմանս կիզէ՝ և զոմանս լու-
 սաւորէ : Իսկ բազում պսակք՝ են նորա
 ամենակալ թագաւորութիւնն՝ երկնա-
 ւորաց և երկրաւորաց և սանդարամե-
 տականաց , զոր ստացաւ 'ի տնօրէնութեն
 խոնարհութիւն . և յաղթելովն առեալ
 զյաղթանակն՝ փառաւորեցաւ նովաւ ,
 որպէս և գրեալ է յաւետարանին :

« Եւ ունէր անուն գրեալ , զոր ոչ ոք
 գիտէ՝ բայց միայն ինքն » : Եւ գիտելի ա-
 նունն՝ զէութեանն նորա նշանակէ զան-
 հասութիւն . քանզի ըստ տնօրէնու-

Թեանն բաղժանունն է, որպէս բարե-
րար, որպէս հովիւ, որպէս արեգակն,
որպէս կեանք: Իսկ անանունն է ՚ի մէնջ
ըստ բնութեանն անսահմանի, և միայն
իւր և Հօրն գիտելի:

«Իշւ արկեալ զիւրեւ հանդերձ ներ-
կեալ արեամբ. և կոչէր անունն նորա՝
Բան Աստուծոյ: Հանդերձ՝ արեամբ
ներկեալ՝ Բանին Աստուծոյ մարմինն, զոր
ընկալաւ ՚ի զանգուածոյն Ադամայ, ո-
րով գայ դատել զերկիր, ըստ այնմ զոր
հրեշտակքն ասացին. «Այս Յիսուս՝ որ
վերացաւն ՚ի ձէնջ, սոյնպէս և եկեսցէ
զոր օրինակ տեսէք զնա երթեալ յերկի-
նրս: Իայց սքանչանամ թէ ընդէր զան-
գիտելի անունն աստ Բան Աստուծոյ կո-
չէ. սակայն լուեալ և զայս՝ ոչ և տյն-
պէս կարեմք զբնութիւնն սահմանել,
այլ միայն զ՚ի Հօր էութենէն անախտա-
բար յառաջ գալն այսու գիտեմք, իսկ
թէ որպէս՝ անհաս է:

«Իշւ զօրովարք երկնից և զօրք եր-
կնից զհետ երթային նորա ձիովք՝ զգե-
ցեալք բեհեզս սուրբս և սպիտակս:

Ի Բ ՕՐԵՆ. Հանդերձ՝ Աստուծոյ մարմինն:
է արեամբ ներկեալ բանին

Որպէս ինքն ասաց Քրիստոս . « Եկեացէ որդի մարդոյ յերկնից , և ամենայն հըրեշտակք ընդ նմա » . և Դանիէլ եւ Կեսեթէ հազարք հազորաց պաշտէին զնա : Ըրդ՝ գան յերկիր զհետ Քրիստոսի ամենայն երկնային զօրքն՝ որպէս և Ետես : Իսկ ձիք՝ են ինքնագոյակ՝ զօրութիւնք իւրեանց , ըստ որում անուանին ՚ի մարգարէէն՝ զօրք զօրութեանց : Եւ բեհեզեսայ պատմութեանքն նշանակէ զանօր էութիւնն նոցա և ըզպայծառութիւն և զբարձրահայեցողութիւնն , և կարծրութեամբ առաքինութեան՝ Աստուծոյ զնմանութիւնն :

« Եւ ՚ի բերանոյ նորա ելանէր սուր սրեալ , զի նովաւ հարցէ զազգս . և նա հովուեսցէ զնոսա գաւազանաւ երկաթեալ . և նա կոխեսցէ զհնձան գինւոյ՝ ցաւման բարկութեան Աստուծոյ ամենակալի » : Սուրս յայտ առնէ զգատաստանին իրաւունք , որով բաժանին ամբարիշտքն և արդարքն բանիւ աստուածեղէն բերանոյն : Իսկ երկաթի գաւազան՝ է անեղր տանջանքն որով իսպառ հովուին մեղաւորքն նհանջեալքն ՚ի չաւ

բուժեանցն . աստի սուրբքն մնան ան-
փորձ , զի ոչ թողուլ տէր զգաւապան
մեղաւորաց 'ի վիճակս արդարոց , որպէս
սաղմոսէ Դաւիթ : Այլ հնձան գինւոյ՝
ղբարկութեանն Աստուծոյ կոխէ սա .
քանզի « Հայր ոչ դատի զդք , այլ զամե-
նայն դատաստանն ետ որդւոյ իւրում » .
քանզի որպէս 'ի հնձան ամբարեալ է 'ի
գիտութիւնն Աստուծոյ մեղաւորացն
սրտով , զոր յայնժամ որդի զեղեալ հե-
ղու 'ի վերայ նոցին արդարն իրաւամբք :

« Այլ ունէր 'ի վերայ պատմութեանի
իւրոյ , և 'ի վերայ անդամոց իւրոց գիր
գրեալ . թագաւոր թագաւորաց և տէր
տերանց » : Պատմութեան նորա է մարմինն ,
և անդամք՝ եկեղեցի սուրբ : Սմա՛ որ
կերպարան է Հօր և ունայնացաւ 'ի ծա-
ռայի կերպարանս և հնազանդեալ Հօր՝
խաչեցաւ , շնորհեցաւ 'ի Հօրէ անուն
թագաւորութեան , որ ինքնագոյ թա-
գաւորէր ընդ նմա ըստ աստուածու-
թեանն , վասն այսորիկ և ասէր . « Տուաւ
ինձ ամենայն իշխանութիւն յերկինս և
յերկրի » : Այս վայելէն և ժառանգա-
կիցք նորա՝ անդամքն , ըստ առաքելոյ՝
« Եթէ համբերեմք՝ ընդ նմին և թա-
գաւորեմք » , յայտ է թէ վեհագոյն

ամենայն թափաւորաց՝ և հրեշտակական
զօրութեանց , ըստ այնմ՝ « Թէպէտ և
իցեն անուանեալ աստուածք յերկինս
և յերկրի » :

ԳԻ : ՅԻՄՆԵՐՈՐԻ ԻՆՆԵՐՈՐԻ

Զի 'ի գեհեանն արկաւ հակառակ քրիստոսն
և որք ընդ նմա :

« Եւ տեսի այլ հրեշտակ՝ որ կայր 'ի
վերայ արեգական , զի աղաղակեաց 'ի
ձայն մեծ ամենայն հաւուց թռուցելոց
ընդ մէջ երկնից՝ ասելովոյ՝ Ի վերնագու-
նից հրեշտակացն զսա գոլ կարծեմ , որ
հրաման ետ ամենայն երկնային զօրաց՝¹
իջանել յերկիր . քանզի ինքն էջ յօգդ-
առ արեգակամբ² , և նոցա որ յերկինսն
են՝ աղաղակէ³ իջանել 'ի ստորե : Եւ
հաւուց նմանեցուցանէ զնոսա վասն ե-
րապութեանն և վասն վերնայինն գոլոյ :

« Եկայք ժողովեցարուք յընթրիս մե-
ծին Աստուծոյ . և կերիջիք զմարմինս թա-
փաւորաց , և զմարմինս հզօրաց , և ըզ-

1 Բ Օրէն . Հրեշտակացն : գակամբ :

2 Բ Օրէն . Յօգդ արե . 3 Բ Օրէն . Էին՝ աղաղակէր :

մարմինս երիվորաց՝ և ամենայն հեծե-
լոց ի նոսա, և զմարմինս ազատաց և ծա-
ռայից՝ մեծի և փոքուր : Եւթրիս ասէ
Աստուծոյ՝ զդատաստանին հանդէս, ուր
ժողովին ամենայն հրեշտակք . իսկ կե-
րակուր անմարմնոցն ոչ թէ զգալի մար-
մինք, այլ նոցա դատաստանին տեսու-
թիւնն և գիտութիւնն¹ . քանզի իմանա-
լեացն կերակուր՝ իմացութիւնն է : Եւրդ՝
ուսեն անմարմինքն՝ մարմինք, այսինքն
զգիտութիւն ամենայն մարմնաւորացս
դործոց, որ մերկապարանոց լիցի ի դա-
տաստանին . ուստի և զամենեսեան թը-
ւէ զթագաւորս և զիշխանս, զմեծա-
մեծս և զփոքունս . քանզի ամենեքեան
են դատելոց : Եւրիվարք են՝ հեշտախ-
տութեան իգութեանն ծառայք :

« Եւ տեսի զգաղանն և զթագաւորս
երկրի և զզօրս նոցա ժողովեալս առնել
պատերազմ ընդ այնմ՝ որ հեծեալն էր
ի ձին սպիտակ՝ և ընդ զօրս նորադ :
(Ընթացս բանիս՝ պարտէ ամբողջ ու-
նել զի յայտնութիւն է անմարմնոցն գի-
տութիւն՝ և չի ես եղելոցն տեղեկու-
թիւն : Եւրդ՝ ասէ, թէ տեսի զՔրիստոս

¹ Բ. Օրէն . Տեսութիւնն ի գիտութիւն :

և զհրեշտակս նորա, և այժմ թէ զգա-
զանն ընդ նմա՝ զօրօք իւր մարտակից. և
այս ոչ եթէ զգալապէս՝ լիցի, այլ այս-
պէս պարտէ իմանալ. ոչ ասաց՝ թէ տե-
սի զհեծեալն ՚ի ձին սպիտակ իջեալ յեր-
կիր, այլ թէ միայն՝ տեսի, քանզի մերձ
՚ի կատարածն խորհուրդ լինի իջանելոյն
Քրիստոսի յերկիր. և այս աւետարանի
ամենայն երկնային զօրացն, և յայնժամ²
սուտ Քրիստոսին մարտն սաստկանայ
յերկիր: Եւրդ՝ հեծաւ Քրիստոս ՚ի զօ-
րութիւն իւր, և սուրբ հրեշտակքն,
և հրաւիրեցան ամենայն երկնաւորքն ի-
ջանել յերկիր³, բայց դեռ ոչ են իջեալ:
Հորժամ յերկինս այս խորհրդածի, սա-
տանայ զսուտ Քրիստոսն և զամենայն հա-
ւանեալսն իւր՝ բորբոքեալ ամբօխէ ընդ-
դէմ եկեղեցւոյ, և ՚ի հայհոյութիւն
անուանն Աստուծոյ. և այս է պատե-
րազմ գազանին, զի եկեղեցւոյ մարտն
Քրիստոսի է համարեալ, «Սաւո՛ւղ, ա-
սէ, զի՞ հալածես զիս?»:

«Եւ ըմբռնեցաւ գազանն, և որ ընդ
նմա սուտ մարդարէն՝ որ առնէր զնշանս

1 Բ Օրէն. Զգայապէս:

3 Բ Օրէն. Հրաւիրեցան

2 Ա Օրէն. Եայս ժամս:

Երկնաւորքն յերկիր:

առաջի նորա , և զորս մոլորեցոյց և ետ
առնուլ զդրոշմ գազանին՝ և զերկրապա-
գուս պատկերի նորադ : Ի մբռնել նոցա
ասէ՝ զհասարակաց վախճանն , որ յեա
զամենայն չարիան գործելոյ՝ հասանէ առ-
տուածային բարկութիւնն ՚ի վերայ :

« Եւ կենդանւոյն արկին զնոսա ՚ի լիճ
հրոյ պրեցելոյ ծծմբովոյ : Ի մբռնելն է
հասարակաց մահն¹ . իսկ կենդանւոյն
արկանելն ՚ի լիճ հրոյն՝ հանդերձեալ
հուր գեհենին² , ուր մատնին չար գոր-
ծովք դատապարտքն նմին : Եւ կենդա-
նւոյն ասէ , զի միշտ անմահ են ՚ի յա-
ւիտենական տանջանսն :

« Եւ այլքն մեռան ՚ի սրոյ հեծելոյն
՚ի վերայ ձիոյն , յորոյ բերանոյ ելանէր
սուրն . և ամենայն թռչունք յագեցան ՚ի
մարմնոց նոցադ : Ի արձեալ և այս մահ
որ ՚ի սրոյս՝³ հասարակաց վախճանն է ,
որ պատահէ և ամենայն մարդկան ընդ
նոսա . իսկ յագիլ թռչնոցն՝ հանդեր-
ձեալ⁴ դատապարտանին քննութիւնն՝ որ-
պէս ասացաք :

1 Բ Օրէն . Ըմբռնելն ա-
ռէ զհասարակաց մահն :
2 Բ Օրէն . Գեհենայն :

3 Ա Օրէն . Ի սրոյս է :
4 Ա Օրէն . Զհանդեր-
ձեալ :

ԳԻՈՒԽ ՎԼԹՄԵՆՐԱՐԴ

Թէ որպէս սատանայ կապեցաւ 'ի Քրիստոսի խա-
չելութենէն մինչև 'ի վախճանին ժամանակն .
և վասն հազար ամին :

«Եւ տեսի այլ հրեշտակ զի լջանէր
յերկնից , և ունէր զփականս դժոխոց և
շղթայս մեծ 'ի ձեռին իւրում . և ըմ-
բռնեաց զվիշապն զօձն առաջին՝ որ է
բանսարկուն և սատանայ , և կապեաց
զնա զհազար ամ . և արկ զնա յանդուն-
դըս դժոխոց , և փակեաց և կնքեաց ըզ-
նա՝ զի այլ մի ևս մոլորեցուսցէ զազգս ,
մինչև կատարեսցի հազար ամն . և յեա-
այնորիկ պարտ է լուծանել նմա սակաւ
մի ժամանակոյ : 'Խորձեալ և այս այլ իմն
խորհրդոյ յայտնութիւն է երանելոյս .
զի և այլ հրեշտակ էջ և ցուցանէր , զոր
քննեալ իմացոք կապանս սատանայի՝ զոր
խաչիւն կապեցաւ 'ի ձեռն Քրիստոսի ,
և արձակելոց է մերձ 'ի վախճան աչ-
խարհի : Իսկ զի ասէ՝ Թէ կապեաց ,
ոչ է պարտ կարծել՝ ' Թէ յայնժամ կա-
պի , այլ զկապելն յիշէ այժմ այնր աղա-
գաւ՝ վասն զի և զարձակումն է հան-

դերձեալ ցուցանել, ապա թէ ոչ՝ սա-
տանայ յայնժամ կապեցաւ՝ յորժամ 'ի
խաչն նշաւակեցաւ . և մարդիկ իշխա-
նութիւն առին 'ի Քրիստոսէ 'ի վերայ
նորին օձի գնալ, որպէս 'ի վերայ կա-
պելոյ՝ որոց ոչ կարէր մեղանչել : Օ՛րի կա-
պելն նորա՝ նշանակէ զկռապաշտութեն
բառնալն , և տաճարաց կռոյն զքակ-
տումն , և 'ի բազինսն զհեղման արեան-
ցըն զպակասութիւնն , և զամենապայ-
ծառ աստուածային կամացն զգիտու-
թիւնն . ըստ որում ասէ և վկայն Յուս-
տիանոս , թէ նախ քան զխաչն 'ի կտր-
ծիս էր սատանայ իւրում դատապար-
տութեանն , և սալա ստուգեաց :

Արդ՝ այսպէս կոպեցաւ սատանայ 'ի
մարտեցուցանելոյ զազգս , և տիեզերս
ծաղկեցաւ աստուածապաշտութեամբն .
և զի 'ի դժոխս կտպեալ էր , գիտէին
և դիքն՝ որ աղաչէին զՔրիստոս ոչ ա-
ռաքել և զնոսին յանդունդս : Այլ զշուր-
թայսն իմանամք զհրեշտակացն իշխա-
նութիւն 'ի վերայ նոցին , առ 'ի յանգործ
առնելոյ 'ի պատերազմելոյ ընդ մարդիկ :
Հազար ամ ոչ թէ ճշդիւ թիւն է , այլ
վասն կատարեալ թուոյն որ 'ի տասնեակ
հարիւրէն : Այլ մեք հազար ամն ասեմք

զգամանեակն որ 'ի միջի է, 'ի մարդանակ
լոյն Բրիտոսի մինչև 'ի նեռնն . և ար-
ձակի ստանայ յայնժամ, յորում 'ի ձե-
ռն սուտ քրիստոսին մոլորեցուցանէ՝
զաշխարհս . քանզի տեսանէ զիւր տան-
ջանացն զգամանակ մերձեցեալ և մոլի-
Յորոյ դաւածանութենէն ամենողորմ
Աստուած զմեզ ազատեցէ, և կցօրդս՝
սրբոց իւրոց 'ի յաւիտենական բարու-
թիւննն արարցէ, զի արժանի լիցուք
փառաւորել զամենասուրբ զԵրրորդու-
թիւնն՝ այժմ և միշտ և յաւիտեանս
յաւիտենից . ամէն :

ԳԻ : ՎԼԹՄՆԵՐՈՐԴ ԼՈՒՆԳԻՆ

Վասն պատրաստեալ բաղմականացն այնոցիկ՝ որ մնային
անայթաքելի 'ի Բրիտոսի խոստովանութիւնն :

ՃԱՌ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԼՈՒԱԶԻՆ

“ Եւ տեսի տթողս, և նօտան 'ի վե-
րայ նոցա . և դատաւորութիւնն տուաւ
նոցա՝ ընտրել զհոգիս չարչարելոյն վասն
վկայութեանն Յիսուսի և վասն բանի՞ն

1 Ա Օրէ . խռովեցուցանէ : 2 Բ Օրէն . Հաղորդս :

Աստուծոյ . և զորս ոչ երկիր պապին գա-
զանին , և ոչ առին զդրոշմ'նորա 'ի Ճա-
կատս իւրեանց , և ոչ 'ի վերայ աջոյ ձե-
ռին իւրեանց , և կացին՝ և թագաւո-
րեցին ընդ Քրիստոսի մինչև 'ի հազար
ամո : Եւ այլ տեսութեանցս՝ քըն-
նութեամբ պարապեալ՝ զմի իմանամք
խորհրդոյ զօրութիւն , ըստ որում է այս
մարգարէական հոգւոյ սովորութիւն :
Եւրդ՝ սոքա զորս ասէ դատաստանաւ
ընտրեալ և թագաւորեալ ընդ Քրիս-
տոսի հազար ամ , նոքա են զոր 'ի սկզբա-
նէն ետես շուրջ զաթոռովն Աստուծոյ՝
զգեցեալ հանդերձս զոր սպիտակացու-
ցին արեամբ դառինն : Վանդի յորժամ
կապեցաւ սատանայի զօրութիւնն , և
լուծաւ իշխանութիւնն , հոգիք սրբոյն
և արդարոց կատարելոցն՝ ընդ Քրիստո-
սի բարձրացան յերկինս . և անդ 'ի վե-
րին խորանսն հանգչին մինչև 'ի միւս
անգամ նորայն գալուստ , զոր ասէ հա-
զար ամ , այսինքն՝ մինչև 'ի վախճան աշ-
խարհիս , ըստ որում և դաւիթ ասէ .
« Եւնդ ելլեն ազգք Տեառն վկայութիւն
Իսրայէլի , (այսինքն՝ 'ի վերինն Երուսա-

դէմ՝ քաղաք Տեառն և ՚ի տուն ամենա-
կալի¹.) անդ արկեալ են աթոռք դա-
տատանի, աթոռս արկեալ ՚ի տան Դաւ-
թիդ : Այլ թէ ասէ՝ որք ոչ երկիր պա-
դին գաղանին, մի կարծեր թէ զորս ՚ի
ժամանակ սուտ քրիստոսին միայն դնէ,
քանզի այս է անուն բանսարկուին, նաև
դնոսին որք առ սուտ քրիստոսին առա-
քինանան՝ է տեսանել կարգեալ ընդ
նոսին :

ԳԻ : ՎԼԹՄԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Զի՛ն է առաջն յարութիւնն, և զի՛ն է երկրորդ մահն :

“ Այլ յետ այսորիկ ՚ի մեռելոց ոչ որ
եկաց, մինչև ՚ի կատարել հազար ամին.
այս է յարութիւն առաջին : Այրանի սըր-
բոցն՝ որք ունիցին բաժին ՚ի յարու-
թեանն առաջնում. ՚ի վերայ սոցա եր-
կրորդ մահն ոչ ունի իշխանութիւն. այլ
եղիցին քահանայք Աստուծոյ՝ և տեսուն
Յիսուսի Քրիստոսի. և թագաւորես-
ցեն ընդ նմա հազար ամի : (Յետ այսո-

1 Ա Օրէն. Դորա իմանալի :

գող առցէ 'ի ձեռս՝ ժողովել նորօք զու-
մենայն զօրս 'ի պատերազմ, որոյ թիւ
նոցա իբրեւ զաւազ ծովու Դ : () այս հա-
զարամեայ ժամանակս վարդապետք այլ
և այլ տեսին . քանզի ոմանք ոչ գիտեմ
թէ առ ինչ հայելով՝ զերեք և զկէս ամսն
ասացին գող, որ 'ի մկրտութենէն Գրիս-
տոսի մինչև 'ի վերանալն յերկինս, յետ
որոյ զարձակել՝ բանսարկուին կարծե-
ցին : Եւ այլք թէ՝ յետ լրման հազար
ամին՝ յեւթներորդին 'ի վախճանի աշ-
խարհիս յարութիւն լինի միայն սրբա-
ցըն, և կապի տառանայ զհազար տմ. և
ասլա փոքր ինչ ժամանակ արձակի, յետ
որոյ հասարակացն լինի յարութիւն .
Որոգիներ : Իսկ այլք ասացին՝ թէ զայն
հազար ամն յերկրի յայսմիկ յորում ըզ-
ժուժկալութի կրեցին սուրբքն, փափ-
կութիւն և փառս ժառանգեսցեն, յետ
որոյ հասարակացն յարութիւն. Իբեներո՞ :
Իսոյց զի զայս ոչ ընկալաւ եկեղեցի³,
թերի է ասացեալս. մեք հաւանիմք Տեա-
ռըն առ Սադուկեցիսն ասացելոյ⁴, թէ յաւ-

1 Ա Օրէն. 2 յարձակել : շանակեալ 'ի լուսանցսն :

2 Չանուանս հեղինակացն՝ 3 Բ Օրէն. Բայց զի ըն-
դորոց զկարծիսն ամէ 'ի մէջ. կալու զնա ոչ եկեղեցի :

Ա օրինակն և եթ ունէր նը. 4 Բ Օրէն. Ասեալ :

րուցեալքն 'ի մեռելոց են իբրեւ զհրեշ-
տակս Աստուծոյ . և առաքեալն գրէ .
“ Աչ է արքայութիւնն Աստուծոյ կերա-
կուր և ըմպելի ” : Վասն այսորիկ և 'ի
վերայ աւետարանական քարոզութեանն
առեալ զհազար ամի, ցուցաք վերագոյն՝
մինչև 'ի վախճան աշխարհի , յորում որ-
դին կորստեան՝ մարդն անօրէնութեան
եկեցցէ , ըստ որում գրէ՝ առաքեալն .
և յայնժամ արձակի սատանայ որպէս ա-
սացաւ , և ելանէ 'ի բանտէն իւրմէ մո-
լորեցուցանել զազգս : Այլ զԳոգ և ըզ-
Մափոգ լինել ոմանք զՍկիւթացւոց ազ-
գին կարծեցին հիւսիսոյ , որոյ անուն կո-
չի Նիկի , այսինքն յաղթօղբ , և են եր-
կրաւոր² թագաւորք , բազմամարդ և
պատերազմողք , միայն Աստուծոյ յաղ-
թահարեալք . սոքա ըմբռնեն զոխեզիրս
մինչև 'ի բանսարկուն յարձակսն : Ա-
մանք զԳոգոյ ժողովին և զՄափոգայ՝
ասեն , թէ յերայեցի բարբառոյն ա-
սացաւ այս անուն , վասն անուանեալ ժո-
ղովոյն հեթանոսաց : Վիտելի է և այս ,
յի եզեկիէլ զայս հեթանոսս մարդարէա-
ցաւ՝ թէ յիսրայէլէ խորտակեացի , և

1 Ա Օրէն . Գրեաց :

2 Բ Օրէն . երկրաւորք :

Աստուծոյ . և զորս ոչ երկիր պագին գա-
 զանին , և ոչ առին զդրոշմ'նորա 'ի Ճա-
 կատս իւրեանց , և ոչ 'ի վերայ աջոյ ձե-
 ոին իւրեանց , և կացին՝ և թագաւո-
 րեցին ընդ Քրիստոսի մինչև 'ի հազար
 ամո : Այլ և այլ տեսութեանցս՝ քըն-
 նութեամբ պարապեալ՝ զմի իմանամք
 խորհրդոյ զօրութիւն , ըստ որում է այս
 մարգարէական հոգւոյ սովորութիւն :
 Արդ՝ սոքա զորս ասէ դատաստանաւ
 ընտրեալ և թագաւորեալ ընդ Քրիս-
 տոսի հազար ամ , նոքա են զոր 'ի սկզբա-
 նէն ետես շուրջ զաթոռովն Աստուծոյ՝
 զգեցեալ հանդերձս զոր սպիտակացու-
 ցին արեամբ գառինն : Վանդի յորժամ
 կապեցաւ սատանայի զօրութիւնն , և
 լուծաւ իշխանութիւնն , հոգիք սրբոցն
 և արդարոց կատարելոցն՝ ընդ Քրիստո-
 սի բարձրացան յերկինս . և անդ 'ի վե-
 րին խորանան հանգչին մինչև 'ի միւս
 անգամ նորայն գալուստ , զոր ասէ հա-
 զար ամ , այսինքն՝ մինչև 'ի վախճան աչ-
 խարհիս , ըստ որում և Դաւիթ ասէ .
 և 'նդ ելլեն ազգք Տեառն վկայութիւն
 Իսրայելի , (այսինքն՝ 'ի վերինն Երուսա-

դէմ՝ քաղաք Տեառն և ՚ի տուն ամենա-
կալի¹.) անդ արկեալ են աթոռք դա-
տաստանի, աթոռս արկեալ ՚ի տան Դաւ-
թիդ : Այլ թէ ասէ՝ որք ոչ երկիր պա-
գին պաղանին, մի կարծեր թէ զորս ՚ի
ժամանակ սուտ քրիստոսին միայն դնէ,
քանզի այս է անուն բանսարկու ին, նաև
զնոսին որք առ սուտ քրիստոսին առա-
քինանան՝ է տեսանել կարգեալ ընդ
նոսին :

ԳԼ : ՎԼԹՄԱՆԲՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Զ ի՞նչ է առաջին յարութիւնն, և զի՞նչ երկրորդ մահն :

« Եւ յետ այսորիկ ՚ի մեռելոց ոչ որ
եկաց, մինչև ՚ի կատարել հազար ամին.
այս է յարութիւն առաջին : Երանի սըր-
բոցն՝ որք ունիցին բաժին ՚ի յարու-
թեանն առաջնում. ՚ի վերայ սոցա եր-
կրորդ մահն ոչ ունի իշխանութիւն. այլ
եղիցին քահանայք Աստուծոյ՝ և տեսուն
Յիսուսի Քրիստոսի. և Թագաւորես-
ցեն ընդ նմա հազար ամի : (Յետ այսո-

1 Ա Օրէն. հորա իմանալի :

րիկ ասէ՝ 'ի մեռելոց ոչ դք եկաց, այս-
 ինքն՝ 'ի մեռելոցն մարմնով և վերա-
 ցելոցն հոգւով առ Աստուած՝ ոչ դք ե-
 կոց յերկիր դարձեալ մարմնով, կամ յա-
 րեաւ 'ի մեռելոց՝ մինչև կատարեցաւ
 հազար ամն, զոր ասացաք դու զժամա-
 նակն՝ որ 'ի կապելոյն ստուանայի խաչի-
 ւրն մինչև 'ի նեռնն և յերկրորդ դա-
 լուստն : Յետ որոյ ասէ, այս է յարու-
 թիւն առաջին . և ճշմարիտ է, քանզի
 առաջին յարութիւն է սրբոցն՝ 'ի կա-
 սկանաց մարմնոյս աղատելն և առ Աս-
 տուած մտանելն, ըստ այնմ, « Հոգիք ար-
 դարոց կատարելոց » : Իսկ երկրորդ յա-
 րութիւն՝ վերստին զմարմինսն զգենուլ
 և նորօք պսակել : Յետ որոյ յաւելու .
 « Երանի սրբոցն որք ունիցին բաժին 'ի
 յարութեանն առաջնում, այսինքն՝ որք
 սրբեցին զմիտս և զմարմինս, և բարձրա-
 ցեալ քան զիշխանութիւն օդոյդ՝ մտին
 առ Աստուած : Երանելիք են, զի երկրորդ
 մահն՝ տալինքն դատաստանին երկիւղ
 ոչ ունի իշխանութիւն 'ի վերայ նոցա .
 քանզի սուրբքն ոչ մտանեն 'ի դատա-
 տան, այլ զայլս դատին, որպէս ասէ առ-
 աքեալն, սրբոցն յարութիւն կենաց
 է՝ և ոչ դատաստանաց, իսկ որոց ոչ

այնպէս՝ դատաստանաց : Սոքա քահանայք են սպժմ Վատուծոյ, և ընդ նմա թագաւորեալք, որպէս և ետես զքսան և չորս երիցունսն և զայլսն : Իսկ հազար ամն է՝ մինչև յերկրորդ գալուստն և ՚ի նեոնն, յորում՝ լուծանի սրատանայ մոլորեցուցանել զբազում ազգս հեթաշոսաց . և ոչ եթէ այժմ ելեալ է ՚ի մոլորեցուցանելոյն իշխանութենէ, սակայն յայնժամ և՛ս հաստատագոյն ստանայ, այսինքն՝ ՚ի կարճ ժամանակին սուտ քլրիստոսին . յետ որոյ եկեսցէ հանդերձեալ յաւիտեանն, և առնու զդատաւ պարտութեանն վճիռ, յորում սուրբք վայելեն յերկրորդ յարութեանն, և մարմնով ժառանգեն զարքայութիւնն :

ԳԻ : ՎԼԹՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վասն Գոգայ և Մագոգայ :

« Եւ յետ հազար ումին լուծցէ զսատանայ՝ և հանցէ ՚ի բռնատէ անտի . ելցէ և մոլորեցուցէ զազգս ամենայն ընդ չորս կողմանս երկրի . և զԳոգ և զՄո-

Կող առցէ 'ի ձեռս՝ ժողովել նորոք զու-
 մենայն զօրս 'ի պատերազմ, որոց թիւ
 նոցա իբրեւ զաւազ ծովու Դ : Դայս հա-
 զարամեայ ժամանակս վարդապետք այլ
 և այլ տեսին . քանզի ոմանք ոչ գիտեմ՝
 թէ առ ինչ հայելով՝ զերեք և զկէս ամսն
 ասացին գող, որ 'ի մկրտութենէն Գրիս-
 տոսի մինչև 'ի վերանալն յերկինս, յետ
 որոյ զարձակել՝ բանսարկուին կարծե-
 ցին : Եւ այլք թէ՝ յետ լրման հազար
 ամին՝ յեւթներորդին 'ի վախճանի աշ-
 խարհիս յարութիւն լինի միայն սրբա-
 ցըն, և կապի սատանայ զհազար ամ. և
 ասլա փոքր ինչ ժամանակ արձակի, յետ
 որոյ հասարակացն լինի յարութիւն .
 Որդինն : Իսկ այլք ասացին՝ թէ զայն
 հազար ամն յերկրի յայսմիկ յորում ըղ-
 ժուժկալութի կրեցին սուրբքն, փափ-
 կութիւն և փառս ժառանգեսցեն, յետ
 որոյ հասարակացն յարութիւն. Իրեննո՞ :
 Իայց զի զայս ոչ ընկալաւ եկեղեցի³,
 թերի է ասացեալս. մեք հաւանիմք Տեա-
 ռն առ Սադուկեցիսն ասացելոյ⁴, թէ յաւ

1 Ա Օրէն. 2 յարձակել : շանակեալ 'ի լուսանցսն :

2 Չանուանա հեղինակացն՝ 3 Բ Օրէն. Բայց զի ըն-
 դորոց զկարծիսն ածէ 'ի մէջ. կալաւ զնա ոչ եկեղեցի :

Ա օրինակն և եթ ունէր նը. 4 Բ Օրէն. Ասելոյ :

րուցեալքն 'ի մեռելոց են իբրև զհրեշ-
տակս Աստուծոյ . և առաքեալն գրէ .
“ Աչ է արքայութիւնն Աստուծոյ կերա-
կուր և ըմպելի ” : Վասն այսորիկ և 'ի
վերայ աւետարանական քարոզութեանն
առեալ զհազար ամն, ցուցաք վերագոյն՝
մինչև 'ի վախճան աշխարհի , յորում որ-
դին կորստեան՝ մարդն անօրէնութեան
եկեցցէ , ըստ որում գրէ՝ առաքեալն .
և յայնժամ արձակի սատանայ որպէս ա-
սացաւ , և ելանէ 'ի բանտէն իւրմէ մո-
լորեցուցանել զապս : Այլ զԳոգ և ըզ-
Մափոգ լինել ոմանք զՍկիւթացւոց ազ-
գըն կարծեցին հիւսիսոյ , որոյ անուն կո-
չի Նիկի , այսինքն յաղթօղբ , և են եր-
կրաւոր² թափաւորք , բազմամարդ և
պատերազմողք , միայն Աստուծոյ յաղ-
թահարեալք . սորա ըմբռնեն զտիեզերս
մինչև 'ի բանսարկուին յարձակումն : Ա-
մանք զԳոգոյ ժողովելն և զՄափոգայ՝
ասեն , թէ յերայեցի բարբառոյն ա-
սացաւ այս անուն , վասն անուանեալ ժո-
ղովոյն հեթանոսաց : Վիտելի է և այս ,
զի եզեկիէլղայս հեթանոսս մարդարէա-
ցաւ՝ թէ յիսրայէլէ խորաակեցցի , և

1 Ա Օրէն . Գրեաց :

2 Բ Օրէն . Երկրաւորք :

զեւթն ամ ասաց՝ թէ զընկորս զինուցն
այրեսցեն. որ եղև յետ դարձին առ Զօ-
րաբարելիւ և Եղիւ, յորժամ զԵրու-
սաղէմ կամեցան վերստին շինել օգնու-
թեամբ՝ Կիւրոսի և Դարեհի պարսից
թագաւորացն : Եւ ոմանք Գող և Մա-
գող՝ զԱնաիոքայ որ առ Մակաբայեցով
քըն՝ ասացին, որ մանաւանդ նմա պատ-
շաճի վասն ՚ի վերջին ժամանակսն լինե-
լոյ : Եւրդ՝ այս Գող և Մագող որ եկն,
վերստին դարձեալ եկեսցէ առ սուտ
քրիստոսիւն. և առաջինն այոմ ապտ-
ցոյց է :

“Եւ ելլեն ՚ի լայնութիւնս երկրի,
և պատեսցեն շուրջ զբանակս սրբոցն,
և զքաղաքին սիրելւոյ : Եւ իջցէ հաւր
յերկնից առ ՚ի յԱստուծոյ՝ և կերիցէ
զնոսա, և զգօրագլուխն նոցա զսատա-
նայ՝ որ մտրեցոյց զնոսա. և արկցէ ըզ-
նոսա ՚ի ծովն հրոյ և ծծմբոյ՝ ուր էր
գաղանն և սուտ մորգարէն. և չարչա-
րեսցին զտիւ և զգիշերոյ : Եւ այս յոր-
ջոց իւրեանց գաղանք վայրենիք, այս-
պէս և նոքա յիւրեանց տեղեացն ՚ի ձե-
ռն բանասարկուին զինուորին և ՚ի յեր-

կիր արձակին՝, զի զքանակս սրբոց՝ այս-
ինքն զեկեղեցի, որ ՚ի շորս ծագս տի-
եզերաց հաստատեալ են՝ քակտեսցեն,
անգիտացեալք՝ թէ ոչ մի հրեշտակ, այլ
բազումք են. շուրջ զերկիւղածովք Աս-
տուծոյ՝ որպէս ասէ սաղմսն. « Բանա-
կըք հրեշտակաց Տեառն շուրջ են զեր-
կիւղածովք իւրովք, և պահեն զնոսա 7 :
Աժամայն՝ և ՚ի սուրբ քաղաքն Երու-
սաղէմ ձեռն արկանեն, ուստի աստուա-
ծային օրէնքն ՚ի ձեռն յառաքելոցն ընդ-
ամենայն տիեզերս սփռեցան, ուր և ըզ-
հակառակ քրիստոսն ուսաք՝ յառաքելոյ՝
ի տաճարն նստել : Այլ ոչ ընդ երկար
թողու զնոսա ներողութիւնն Աստուծոյ,
զի հուր իջանէ ՚ի վերայ նոցա, եթէ ե-
րեւելի՝ որպէս յիսնապետացն առ Եղիայ-
իւ եղև, և եթէ Քրիստոս ՚ի փառա-
ւոր իւր գալստեանն սպանանէ զնոսա
հոգւով բարկութեան իւրոյ, և տանջին
յաւիտենական հրովն՝ որ պատրաստեալ
է սատանայի և հրեշտակաց նորա :

Այլ մեք աղօթեսցուք ոչ մտանել ՚ի
փորձութիւն, և մի երբէք զփորձ առ-
նուլ սուտ քրիստոսին նեղութեան, և

գընդ նմա շարժելոց հեթանոսացն, և ոչ զվիշտս 'ի Քրիստոսի հաւատոցն բըռնադատողացն. այլ զվկայութիւն խղճի մտաց մերոց պահել ըստ կարի անյաղութելի, և առ տէր մեր զմտերմութիւն ցուցանել գործովք բարութեան, որ ըզյաւիտենական կենացն եղ' զյոյս առաջի. որոյ հանդիպել մեզ լիցի շնորհօք Փրկչին մերոյ Քրիստոսի, ընդ որում Հօր՝ միանգամայն և Հոգւոյն սրբոյ վայելեն փառք ի շնանութիւն յաւիտեանս. ամէն:

ԳԼ: ՎԼԹՄՆԵՐՈՐԴ ՉՈՐՐՈՐԴ

Վասն նստելոյն յաթռն, և հասարակաց յարութեանն, և դատաստանին:

ՃԱՌ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

“Եւ տեոի աթռն սպիտակ մեծ, և 'ի վերայ նորա նստեալ՝ յորոյ երեսացն երկնչէին և փախչէին երկինք և երկիր. և տեղի ոչ գտաւ նոցադ: 'Խորձեալ այլ տեսիլ վասն իորհրդոյ հասարակաց յարութեանն. այլ 'ի ձեռն սպիտակ աթռն:

1 Ա Օրէն. Որք զյաւիտենական կենացն եղաք:

ունին ապացոյց տայ զյարուցելոցն փա-
 ռացն զպայծառութենէ՝¹ . իսկ երկնչել²
 փախչելն արարածոց՝ ոչ թէ զյուչեռ-
 թիւն³ դառնալն, այլ զևս սուաւել պայ-
 ծառանալն նոցին արտադրէ՝⁴ մեզ . և այս
 լինի ՚ի միւսանգամ գալստեանն , ըստ
 որում տսէ առաքեալ , “ Յորս տեղի ա-
 ռաջին անվայելուչ նկարագրին ոչ գտցի ,
 զի արարածս ընդ մեզ ապականեալ՝ ընդ
 մեզ նորոգեսցի յազատութիւն փառաց
 որդւոյն Աստուծոյ . որպէս երանելեա-
 ցըն թուեցաւ Իրենէսսի և Անթիպատ-
 րոսի և այլ սրբոցն : Օ՛ր երանելին Իրե-
 նէսս ասէ . “ Ոչ էութիւն և ոչ գոյու-
 թիւն արարածոցս ոչ աներևութանայ⁵ ,
 այլ և՛ս սերս և կարծր հաստատի . այլ
 կերպ էիցս փոփոխի՝ զոր ՚ի յանցանելն
 ընկալաւ . զի հնաշաւ մարդն ՚ի դմա ,
 և ընդ դմա⁶ և՛ բնակութիւնս իւրոյ :
 Ի սոյն միտս⁷ և Մեթոդիոս ՚ի յարու-
 թեանն ճառի եդ այսպէս . “ Ոչ է հա-
 ճելի այն՝ որ տսեն , թէ յանկարծակի կո-

1 Ա Օրէն . Ի պայծառ փա-
 ռաւորութենէ :

2 Բ Օրէն . շահի երկնչել :

3 ԱՅէնայն օրէնալիս դնէն

2 ոչ էութիւն :

4 Բ Օրէն . Արտագրէ :

5 Ա Օրէն . Աներևութանն :

6 Ա Օրէն . Նմա :

7 Բ Օրէն . Զայն միտս :

բուսանէ զամենայն , և երկին և երկիր
 և օդ ոչ և ս եղիցի , այլ հրձիգ լինի¹ ,
 և նորոգին ամենայն տիեզերք հրով² :
 Եւ զի ոչ 'ի կորուստ և յապականու-
 թիւն գրաւի , Պօղոս ստուգապէս վը-
 կայէ ասելով . « Ակնկալութիւն արարա-
 ծոցս յայտնութեան որդւոյն Աստուծոյ
 սպասէ . զի ընդունայնութեան արարածք
 հնազանդեցան , ոչ իւրեանց կամաւ , այլ
 վասն այնորիկ որ հնազանդեցոյցն յու-
 սով . զի և ինքեանք իսկ արարածք ա-
 զատեսցին 'ի ծառայութենէ ապակա-
 նութեան՝ յազատութիւն փառաց որ-
 դւոյն Աստուծոյ³ : Եւ նախ քան զերա-
 նելիքս սուրբն Դաւիթ սաղմոսեսաց առ
 Տէր՝ ասելով . « Առաքես զոգի քո և ստա-
 նաս զնոսա . և նորոգես զերեսս երկրի⁴ .
 և Եսայի ասէ՝ « Եղիցի երկին նոր և երկիր
 նոր . և ոչ յիշեցից զառաջինն . և ոչ ել-
 ցէ 'ի սիրտս նոցա . այլ ուրախութիւն
 և ցնծութիւն գտցեն 'ի նմա⁵ : Ղլմար-
 տութեամբ է այս , զի գերազանցեալ
 ուրախութիւն և անդադար ցնծութիւն
 'ի նմա սրբոցն տացի՝ մրցանակ ճգնու-

¹ ԲՕԵԻՆ . Հրձիգ լիցի առ գում ամենայն տիեզերք
 'ի մարբութիւն և 'ի նորոգելով :

Թեանցն : Եւ այլուր ասէ . « Զոր օրինակ երկին նոր՝ և երկիր նոր , զոր ետ արարից կալ առաջի իմո . զի վասն մեր եղեալ արարածքս ընդ մեզ ՚ի լաւագոյնն առցէ զփոխադրութիւն , և ոչ թէ յոչ էութիւն դառնայ , որպէս և ոչ մեք յետ մահու :

« Եւ տեսի զմեռեալս՝ զմեծամեծս և զփոքունս , որ կային առաջի աթոռոյն . և գրեանք բանսոյն . և այլ գիրք բաւցաւ կենաց , և դատեցան մեռեալք ՚ի գրելոցն ըստ գործոց իւրեանց » : (1) Եւ ուստի ասէ զամենայն մարդիկ համանգամայն՝ որ մարմնոյ տխուրքն մեռան Աստուծոյ , ըստ մեծի և փոքու յանցանաց՝ մեծամեծք և փոքունք անուանեալք . սոքա դատին յայնմ աւուր ըստ իւրաքանչիւր գործոց յարդարանչիւ իւրաւանցն Աստուծոյ : Իսկ գրեանս բաւցեալ իմանամք զիւրաքանչիւրոցն իւրղճմտութիւն , որ բերէ նոցա ՚ի յիշատակ զառաջին գործսն , և արդար դատաստանին Աստուծոյ վկայէ , զոր Քրիստոս ոսոխ անուանեաց յաւետարանին : Իսկ մի գիրք կենաց՝ ուր սրբոցն է գրեալ անուանք :

« Եւ ետ ծով զմեռեալս իւր , և մահ

և դժոխք զիւրեանց մեռեալս : և դատեցան իւրաքանչիւր ըստ գործոց իւրեանց : Իւրաքանչիւր մարմին յոր ինչ և լուծաւ՝ անտի՝ վերստին նորոգի, եթէ յերկրի՝ և եթէ ՚ի ծով մատնեալ է : Եւ և դժոխք՝ ոչ կենդանիք են շնչաւորք, որպէս յոմանց գրեցաւ, այլ մահ է՝ բաժանուամի հոգւոյ ՚ի մարմնոյ . իսկ դժոխք՝ է տեղի մեզ աներևոյթ, որ ըզհոգիսն ընդունի, որք երթան անդ մեղօք հոգիք մեռեալք՝ անտի արտաքս բերին : . այլ արդարոցն հոգիք ՚ի ձեռին Աստուծոյ աւանդեցաւ, և ոչ մերձեւնայ ՚ի նոսա չար :

« Եւ և դժոխք մատնեցան ՚ի լիճ հրոյն . և որ ոք ոչ գտաւ ՚ի գիրն կենաց գրեալ, արկաւ ՚ի լիճ հրոյն : Եւ այտ է սոյսու գրեցեալն յառաքելոյ, « Վերջին թշնամին իսափանի մահ : Իայց կարծեմ սոյսու անուամբ ասել զբանսարկուն զօրօք իւր . զի որպէս քաղաքի անուամբ գրադարացիսն նշանակեմք, այսպէս մահ և դժոխք անուանէ զառիթն մահու և դժոխոց . քանզի գրեալ է՝ Թէ Աստուած

1 Բ Օրէն. Անդ :

հոգիք մեղօք անդ արտաքս

2 Բ Օրէն. Անդ մեռեալ

բերին :

զման ոչ արար, և ամենայն որ ՚ի նմանէ
եղև՝ բարի է : Արդ՝ որպէս Աստուած
բարւոյ արարիչ՝ բարի և կեանք, այսպէս
և բանասրկուն առիթ մահու՝ մահ և
դժոխք : Եւ որպէս առ Աստուած օթե-
ւանք փրկելոցն բաղում, այսպէս և ՚ի կո-
րուստ մատնելոցն զանազան են տեղիք
տանջանացն, որովք ոչ արժանացեալքն
կենաց գրոյն՝ փորձին ¹ :

ԳԼ ՎԼԹՄՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վասն նոր երկնի և երկրի, և վերինն Երուսաղէմի :

« Եւ տեսի երկին նոր և երկիր նոր.
քանզի առաջինն երկինք և երկիր էանց.
և ծով ոչ գոյր » : Եւ աստ զնորոգումն՝ և
ոչ եթէ զոչէանալն արարածոցս պատ-
մէ . քանզի ազատին ՚ի ծառայութենէ
ապականութեն՝ գրէ առաքեալ, այսինքն
զի՝ ՚ի հնութենէն և յաղտոյն մաքրին :
Եւ՝ այս և մեր սովորութիւն, զի լաւա-
գոյն լեալ ՚ի վատթարութենէն՝ այլայ-
լեալ կոչեմք, որով պատշաճ է գիտել,
թէ ասացեալն՝ էանց, փոխանակ փոխա-

¹ Ա Օրէն. Մերձեոցին,

դրեալն է՝ եղեալ, զի և մէք զհանգիստ
պեալսն՝ մահու՝ փոխադրեալս կոչեմք ։
Եւ վասն ծովու ասէր , թէ ծով ոչ ե-
րևէր . 'ի սոյն միտս և զայս իմաստոք ,
զի այս տիպ որակութեան ծովու՝ յէս
վայելչութիւն պայծառանայ : 'Խարձեալ
ղեւորական կեանս և զբազմալիս՝ ծովու
նշանակէ անուամբ , ոչ գոլով այնուհե-
տե . նաև ոչ նշխար խռովութեան կամ
երկիւղի սրբոցն յայնժամ մնասցէ ։

“ Եւ զքաղաքն սուրբ զնորն Երու-
սաղէմ տեսի՝ զի իջանէր Աստուծոյ և
յերկնից՝ զարդարեալ և պատրաստեալ
որպէս հարսն՝ առն իւրոյ ” : (Յայտ առ-
նէ՝ և աստ նոր անուամբս զփոխադրելն
'ի պայծառութիւն՝ սրբոց նորա , զի քա-
ղաք սուրբ և նոր Երուսաղէմ իջեալ
յերկնից՝ իմանամք զոգիս արդարոցն կա-
տարելոց , որ 'ի սրբոցն շինեցաւ բնա-
կութիւն Աստուծոյ , վասն որոյ գրեալ
է . “ Քարինք սուրբք թաւալեցան յեր-
կրի նորա ” : 'Ելուիս անկեան և հիմն
ասյր քաղաքի՝ է Քրիստոս Աստուածն
մեր . և ասին քաղաք սոքա մի , զի թա-
գաւորական և երկրպագելի սուրբ Եր-

ըորգուԹեանն բնակուԹիւն եղեն, յուրում բնակի և շրջի՝ ըստ որում խոստացաւ՝ ։ Հարսին նմանեցուցանէ վասն անճառ և ծայրագոյն սիրոյն, որով միաւորի Քրիստոս ընդ եկեղեցի՝ ըստ առաքելոյ, և զարդարեալ ըստ ներքին մարդոյն, որպէս ասէ սաղմոսերգուն .
 « Ամենայն փառք դստեր Թագաւորի 'ի ներքուստդ, այսինքն՝ 'ի ծաղկել հոգեկան առաքինուԹեանցն ։

« Եւ լուայ ձայն յերկնից որ ասէր . ահաւասիկ խորանն Աստուծոյ 'ի մէջ մարդկան, և բնակեցէ ընդ նոսա . և նոքա ժողովուրդ նմա, և սա Աստուած նոցա . և ջնջեցէ զամենայն արտօսը յաչաց նոցադ ։ Ի յերկնից ձայնն ուսուցանէ զայս գոլ խորան, որոց Մովսէսին նկարագիր և ստուեր, մանաւանդ զի նախատպին այսօր պատկեր և տիպ՝ եկեղեցի եղև . յայս անձեռագործ խորանըս ոչ գոյ ողբք և ոչ արտասուք, զի մշտնջենաւոր ուրախուԹեանն պարգե-

1 Քաղաք սուրբ՝ որով ըզհոգիս արդարոցն իմանայ առտէն մեկնիչս . է նայն ինքն խորհրդական եկեղեցին հաւատացելոց, որոյ և գլուխ և հիմն կոչէ զնայն ինքն Քն՝

և ոչ զայլ ոք . որ աներևուԹաբար միաւորեալ է միշտ ընդ հարսին իւրում տուրք եկեղեցւոյ, որպէս խոստացաւն լատ որում բացայայտ ևս ցուցանէ 'ի ստորև ։

ւիչ տեսանելի եղև սրբոցն , ուստի և ցնծութիւնն անդադար :

“Եւ մահն ոչ ևս գոյ , ոչ սուգ և ոչ աղաղակ , ոչ ցաւք և ոչ աշխատանք ոչ ևս գոյ , զի առաջինն էանց Դ : Եւս է գրեալն՝ Թէ կեանք է հանդերձեալն . ուստի փախուցեալ են ցաւք և հեծութիւն և տրտմութիւն . և որ ասէ՝ Թէ առաջինն էանց , նշանակէ զսրբոցն չարչարանս և զամբարշտացն զգոռոզութիւնն , զի եզր է առ իւրաքանչիւրոցն ընթացք , հանգիստն 'ի նեղութիւն' և նեղութիւնն 'ի հանգիստ :

ԳԻ : ՎԼԹՄՆԵՐՈՐԴ ՎԵՅՆԵՐՈՐԴ

Վասն ասացուածոյ այնր՝ որ յաթոռն նստէր :

“Եւ ասաց ցիս՝ որ նստէրն 'ի վերայ աթոռոյն , ահաւասիկ առնեմ զամենայն նոր . և ասէ ցիս , գրեալ . այս բանք ճշմարիտ և հաւատարիմք : Եւ ասէ ցիս , եղէ ես ալիա և ով , սկիզբն և կատարած Դ : Ղշմարիտ բանք , վասն զի 'ի ճշմարտութեանն Հօրէ ասացաւ , ոչ 'ի ձեռն օրինակի , այլ ելք իրացն նախադրեցաւ : Սկիզբն և կատարած է Քրիս-

տոս , որ առաջին էր աստուածութեամբ
բրն , և վերջին եղև ըստ մարդկութեանն
բանի , որ և զսկիզբն էիցս և զկատա-
րած՝ ունի 'ի ներքոյ իւր ամենահաս գի-
տութեանն բաւանդակեալ :

“Եւ ծարաւելոցն տամ յաղբերէ ջը-
րոյ կենաց ձրի ” : Ծարաւելոց արդա-
րութեան առ խոստացաւ զշնորհս կե-
նորար Հոգւոյն , զոր և հաւատացելոցն
ինքն խոստացաւ յաւետարանին : Ձրի
ասաց , զի ոչ են արժանի չարչարանք ժա-
մանակիս՝ փառացն որ սրբոցն 'ի հան-
դերձեալսն յայանեսցի : 'Խորձեալ ձրի ,
զի ոչ նիւթով այլ բարեպաշտութեամբ
է զայն բարիսն 'ի մարդասիրէն ստանա-
լի . “ Քանզի ոչ 'ի գործոց՝ այլ 'ի հաւա-
տոց , զի մի ոք պարծեսցի ” :

“ Ար յաղթէ՝ ժառանգեսցէ զայս ա-
մենայն . և ես եղէց նոցա Աստուած , և
նոքա եղիցին ինձ որդիք ” : Եւ յսինքն՝ յա-
ներևոյթ դեան պատերազմի որ յաղ-
թէ՝ բարութեանցս այսմ հանդիպեսցի ,
որդիս Աստուծոյ լինել , և զյուսով որ-
դիութեանն պատիւ արդեամբք սեփա-
կանել :

“ Եւ ծուլացն և անհաւատիցն՝ սպա-
նողաց և պռոնկաց՝ և կախարդաց և կռա-

սլաշտից՝ և գեղատուայ և ամենայն սը-
տոց՝ ամբարշտաց, որոց բաժինն իւրեանց
'ի լծին այրեցելոյ հրով և ծծմբով. որ է
մահն երկրորդ 7 : Այս է արդարեւ մահ՝
երկրորդս՝ որ յաւիտենական է, և ոչ մար-
մնականն՝ որ յուսով յորութենն որպէս
զքուն համարեալ է . ուստի Աստուած՝
որ ծարաւի է փրկութեան մերում, և
կամի զմեզ ազատել, վասն այնորիկ ըը-
քաղցրութիւն հանգստեանն և զերկիւղ
վշտոցն նախ առ ս. Զի դնէ . զի անհեռմն
յաւիտենական փառացն, և կամ երկիւղ
անեզր ամօթոյն 'ի ժամանակեաց աւու-
րլս՝ յորդորեսցէ զմեզ գործել զբարիս
ընդ այլ կոչեցեալսն : Իսկ որք ծուլու-
թեամբ և արհամարհութեամբն հրա-
ժարեցան՝ յողթահարեալք 'ի բանսոր-
կուէն, 'ի ներքոյ եղեն դատաւարտու-
թեան երկրորդ յաւիտենական մահունն :
Այլ որ ոչ կամի զմահ մեղաւորին՝ ոգոր-
մածն Աստուած, մաղթեսցուք զի զօ-
րոցուսցէ զմեզ 'ի գործս բարեաց, և
րով և հանգստեանն լիցի հանդիպել :
Այլ որ չարչարիլ վասն մեր ոչ անարժան
համարեցաւ, զի և յօթեանացն խոս-

առաջին մասնակից 'ի լոյս սրբոցն զգնեալոյ
պատուական արեամբն իւր ընկալցի . և
մի տնձնիչխան կամօք յանցուցելոցս՝ ըզ-
բժշկութիւնն արգելցէ , այլ օր ըստ օրե
ուղղեացէ զմեզ 'ի ճպնապարհ երկնիցն
մտից . զոր և խոստացեալ բարեացն լի-
ցուք , ժառանգաւոր շնորհօք ողորմու-
թեան իւրոյ , նմին փրկչին Յիսուսի Քրի-
ստոսի Աստուծոյ մերոյ , որ է օրհ-
նեալ յաւիտեանս . ամէն :

ԳԼԽԱՆԵՐՈՐԴ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ

Վասն հրեշտակին որ ցուցանէր նմա զսուրբ քաղաքն
հանգերձ գրամբքն չափեալ :

ՃԱՌ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

“**Ե**՛ր եկն տա իս մի յեւթն հրեշ-
տակացն , որք ունէին զեւթն սկաւա-
ռական լցեալս եւթն վախճանաւ կատա-
րածութիւն , խօսեցաւ ընդ իս և ասէ . եկ՛
ցուցից քեզ զհարսնն և զկին գառինն ”
Յուցանէ այսու՝ ոչ միայն հարուածոցն
ունեւ իշխանութիւն սուրբ հրեշտակ-
քրն , այլ իբրեւ զբժիշկ իմաստուն՝ եր-

բեմն հարկանէ և երբեմն ողջացուցա-
նէ : Ըբդ՝ յայնժամ զհարուածան բա-
արժանեացն ածէ , և այժմ զերանելի
սրբոցն եկեղեցի ցուցանէ : Եւ բարիք
զհարսն դառինն՝ կին ասաց , զի յորժամ
որպէս զորոջ զենու Քրիստոս , յայնժամ
զեկեղեցի իւրով արեամբն հարսնացոյց .
քանզի որպէս ՚ի ննջին Ագամայ ասեղ-
ծաւ կինն ՚ի կողից նորա սրկասեալ ,
այսպէս և Քրիստոսի մահուամբն ՚ի խա-
չին՝ ՚ի կողահերձ վտակացն շինեցաւ ե-
կեղեցի , և չարչարանացն խորհրդով ընդ-
նա միաւորեցաւ յօգակապուծք սիրոյն :

« Եւ ա՛ռ տարաւ զիս ՚ի լեռն մի
բարձր և մեծ՝ հոգւով . և եցոյց ինձ
զքաղաքն մեծ և սուրբ՝ Երուսաղէմ ,
զի իջեալ էր յերկնից առ ՚ի Աստուծոյ ,
և ունէր զփառս Աստուծոյ » : Եւ ինն հո-
գւով յայտ առնէ զ՚ի յերկրէ համբառ-
նալն իմացականին ՚ի ձեռն հոգւոյն առ
երկնային իմոնալիսն : Եւ առն մեծ ասէ
բացեալ՝ զգերաշխարհիկ սրբոցն կեանս ,
յորում կին գառինն է ՚ի վերինն Երու-
սաղէմ՝ զարդարեալ և փառաւորեալ :
Եւ տես՝ զի զայս յեա դատաստանին ե-
ցոյց նմա . քանզի յորժամ որդար իրա-
ւամբն մեղաւորքն ՚ի լիճ հրոյն մաա-

նին, արդարքն 'ի յաւիտենական կեանսն
այնպէս փառաւորին :

« Եւ էր 'ի նմա լուսաւորութիւն ,
նմանեալ ականջ պատուականայ՝ քար
յասպիս սառնատեսակ և կենդանի » :
Լուսատու եկեղեցւոյ Քրիստոս է . և
զի տսէ սառնատեսակ յասպի , սրպէս
մշտասաղարթ կենսաբուխ և մաքուր . և
այլ ընդ այլում ստորագրէ , զի ոչ միով
օրինակաւ է առ մեզ նորա բարերարու-
թեն նախախնամութի՝ այլ բազմադիմի :

« Եւ էին պարիսպք նորա մեծ և
բարձր , և ունէր դրունս երկոտասան .
և յերկոտասան դրունսն՝ երկոտասան
հրեշտակս , և անուանք իւրաքանչիւր
'ի վերայ դրանցն գրեալ էին՝ ըստ եր-
կոտասան ցեղիցն Իսրայէլի » : Ի վերայ
հիմանն Քրիստոսի պարիսպ շինեցաւ
յիւրաքանչիւր ազգաց հաւատարմեալք՝
ըստ առաքելոյ , այս է քաղաք բնակու-
թեան Աստուծոյ և տեղի հանգստեան
նորա՝ բանական հոգիք մարդկան յօդու-
կապեալք հաւատովն : Եւ ուր 'ի նմա եր-
կոտասան դրունքն՝ սուրբ առաքեալքն
են , 'ի ձեռն որոց զնորհան ընկալաք և
զմատչելն առ Հայր . և սոքա գործակից
ունէին զհրեշտակն երկոտասան , որք

յառաջ ընթանային և յաւէտ մեղձե-
յուցանէին առ Աստուած զմարդիկ, հա-
ւանական արարեալ նոցա զբանսն . մա-
նաւանդ զի և ըստ իւրաքանչիւր հաւա-
սացելոյ՝ հրեշտակս պահապանս լուեալ
հաւատացաք, ապա մըշտփ ևս առա-
ւել հիմնարկողքն սրբոյ եկեղեցւոյ, և
աւետարանական բանին քարոզքն՝ ի հը-
րեշտակաց Կռաջնորդէին, որք գործա-
կից լինէին յաւետարանական քարոզու-
թիւնն՝ իմանալի զհետ երթալովն : Աւ-
անուանք ազգաց իմանալին Խորայէլի՝ ա-
սէ յառաքելական՝ ի դրուհսն գրեալս,
զպս ածին ընդ սեամս հաւատաց իւր-
եանց ընդ երկնային քաղաքն, ըստ ու-
րում հնոյն ի հնոյ քահանայիցն զգետտ
նկարագրեալ՝ յապացոյց բառնալոյ ըզ-
մեղս նոցա քահանային ի ձեռն ան-
ուանցն, այսպէս և այս զառաքելական
զվշտակցութիւնն ցուցանէ հաւատաւ
ցեղոցն, ըստ այնմ զոր առաքեալն Պօղոս
գրէ . « Աւնիմք զհոգս ամենայն եկեղե-
ցեաց » . և սիրոյ նորա ընդարձակեալ
էր զամենեւեան տանել, զորս ինքն ի
ձեռն աւետարանին ծնաւ :

1 Բ Օրէ. Գարողդքն : 2 Բ Օրէ. Յաւետարանական :

« Զարեհից կողմանէն գրունք երեք, և 'ի հիւսիսոյ կողմանէ գրունք երեք, և 'ի հարաւոյ կողմանէ գրունք երեք, և յարեմոնից կողմանէ գրունք երեք » : Չորեքհուսի ձևք դրանցն՝ և երկոյն բանալն՝ զչորեքծագեան տիեզերացս զերկրոյագութիւնն գիտութեան Երրորդութեանն յայտ առնէ, զոր 'ի ձեռն կենարար խաչին առաք ըստ խաչաձև տեսակի դրանցն դրութեան : Սմին՝ երկոտասան եզինքն որ 'ի Սողոմոնէ արարաւ զծովն բառնալ՝ նկարագիր էր, երբորդից առաքելոցն սուրբ Երրորդութեանն քարոզ լինելոյ, և զչորից աւետարանացն զտարածումն 'ի չորեքծագեան աշխարհս, որք յիմանալի ծովն՝ զոր ճշմարիտն Սողոմոն շինեաց, լուսցեալ զազգս մարդկան սրբեցին 'ի մեղաց :

« Եւ պարիսպ քաղաքին ունէր հիմունս երկոտասան, և 'ի նոսա երկոտասան անուանք՝ երկոտասան առաքելոյ գառ ինն » : Հիմունս թաէ երանելիս պարբային՝ զառաքեալսն, որոց գործքն և բանքն՝ Քրիստոսի եկեղեցւոյս հիմն կառուցաւ. գրեցաք և զիւրաքանչիւրոց անուանան զինի՝ յընթերցումն ուսուսմանսիրաց :

« Եւ որ խօսէրն ընդ իս՝ ունէր եղէգն սակի՝ ի ձեռին իւրում, զի չափեալցէ զքաղաքն և զդրունս նորա և զպարիսպս նորա ։ Սակի եղէգն՝ նշանակէ մաքուր և անասական իմաստութիւն հրեշտակին՝ որով չափեաց զքաղաքն , յայտ է թէ զքաղաքութիւն սրբոցն , որ թուելի է մաքուր և պարզ իմաստութեանն գերաշխարհիկ զօրութեանցն ։ Եւ զփառացն և զվայելչութեանն անհամեմատութիւն ի ձեռն չափոյս ընդարձակութեան կամեցաւ ցուցանել ։

« Եւ էր քաղաքն քառակուսի . և սր չափ երկայնութիւն նորա , նոյնչափ և լայնութիւնն՝ և բարձրութիւնն հաւասար ։ Չորեքկուսի գոլ ստէ՝ վասն հաստատուն գոլոյն և կարծր . ի նոյն չափ տունս զխորութիւնն և զլայնութիւնն , զի արտաքոյ է անզուգութեան՝ սրբոյն ժողով և անհարթութեան ։

« Եւ էր չափ երկայնութեան նորա՝ երկուտասան հազար տասպարէս , և լայնութիւն նորա և բարձրութիւնն միալ չափ՝ կիւօս ։ Եւսինքն զի՝ առաւել քան զաւազ ծովու ասացաւ ի Դաւթայ՝ թէ բնակիչք նորա բազմասցին . և այս յերկոտասան առաքելոցն թուոյ բազմա-

պատկեալ, և մինն զբազմութիւն աշու-
կերտացն հաղարս ծնեալ, որ է թիւ կա-
տարեալ :

« Եւ չափեաց զպարիսպն նորա հա-
րիւր քառասուն և չորս ասպարէզս, չափ
մարդոյ՝ որ է հրեշտակի ու Չափ այս խո-
րու թեան պարսպին՝ զառաքելական վար-
դապետութեանն ընդարձակութիւն ե-
րևեցուցանէ, յորմէ այնքան բազմացան
ծնեալքն :

« Եւ էր շինուած պարսպաց քաղա-
քին յոսպիս . և քաղաքն էր ոսկի մա-
քուր՝ նման սուրբ և սպիտակ ապակւոյ ու
Պարսպին շինուածն՝ զի ասէ գույսս-
պիս, զկանաչագեղ և զանթառամ կեա-
նրս սրբոցն ցուցանէ, որպէս բազում
անգամ ասացաւ . մաքրութիւն ոսկւոյն
և ապակւոյն՝ զճառագոյնթեշն առաւել
զպայծառ բնութեանն երևեցուցանէ :

« Եւ հիմունք քաղաքին յամենայն ա-
կանց պատուականաց ու Երկոտասան հի-
մըն՝ երկոտասան տկն էին պատուական,
որոյ թիւն ՚ի բանակ քահանայապետին
էր ՚ի հնումն, որպէս զի երևեցուսցեն
զձայնակցութիւն հնոյն և նորոյս օրի-
նաց . քանզի որպէս այն զնահապետացն
անուանք, այսպէս և այս զամենահամ

բաւ առաքելոցն ունի նկարագրութեան ապացոյց :

“ Հիմն առաջին պարսպին՝ յասպիտոս Պետրոս : (Յասպոս որակութիւն գունոյ՝ կանաչ է որպէս զմրուխոտ . և յերաւի սա զգլխաւոր առաքելոցն զՊետրոս նշանակէ , որ զմեռելութիւնն Քրիստոսէ բարձր ի մարմնի իւրում , և զմիշտ կենդանի սաղարթեալ սերն առնափթեաց , որով և հովուեաց զմեզ ի տեղի դաւարում , ըստ որում անհրաման :

“ Երկրորդն՝ շափիւղայո . Պօղոս : ԼՅՍ քար նման է երկնային օդոյն , զոր ասեն գուլ կապուտակ գունով որպէս զլազլարդ . երանելոյն Պօղոսի լեալ ապացոյց , որ մինչև յերրորդ երկինսն համբարձաւ , և յերկա աւետարանին որպէս զօդ փոփոխական արար զվարս իւր , ընդ հրէայսն հրէայ եղեալ , և ընդ հեթանոսս՝ հեթանոս , և յամենայնի ամենայն՝ որով և զամենեւին շահեցաւ :

“ Երրորդն՝ պղնձագոյնո . Անդրէաս : ԼՅՍ քարս ի քահանայական բանակն ոչ էր , այլ՝ կայծ , որ սոստ ոչ եղաւ . բայց կործեմ թէ զայս անուանեցին սուրբքն

կայծ, որ է նոյն ինքն Անդրէաս՝ բորբուքեալն հոգւով, և ընդ Քրիստոսի խաչեալ և զանձն ՚ի վերայ սիրելոյն պատարադեալ :

« Զորբորդն՝ զմրուխտ » . Յովհաննէս : Սմրուխտ կանաչ է գունով, և ձիթով սնանի, որ զպայծառ գեղեցկութի նորին յայտ առնէ . զուեւորանչին Յովհաննու կարծեմ յայտ առնել զքարոզութիւնն, զի օծ զմեզ շնորհօք Հոգւոյն ՚ի ձեռն աւետարանական ճառիցն, և կենդանացոյց յուսով յաւիտենական կենացն :

« Հինգերորդն՝ եղընգնաքար » . Յակովբոս : Սարդկային եղընգան գունով է քարն, և յիրաւի հոյի առ Յակովբոս, որ նախ քան զոմենեւեան ընդ Քրիստոսի զմարմնոյ մեռելութեան զբաժակն ընկալաւ՝ որպէս և ուխտեաց :

« Վեցերորդն՝ սարդիոն » . Փիլիպպոս : Սարդիոն որպէս զհրոյ զգոյն ունի պայծառ, և բժշկական ունի զօրութիւն . զի կարող է որպէս ասեն ոմանք՝ զհասեալս ՚ի սրոյ բժշկել : Ի սա Փիլիպպոսի նկարագրի առաքինութիւն, զի հրով տառաւածայնով մտքէր զկռապաշտութի ՚ի մտաց մարդկան, և զհիւանդացեալս հոգւով բժշկէր :

« Լեթերորդն՝ սկեքարո . Բարդուղովմէսս : Խսկեքարս այս ունի զնմանութիւն ոսկւոյ փայլելոյ , Բարդուղովմէսի տուեալ զապացոյց՝ որ իբրեւ զճշմարիտ անապականն Քրիստոս մտքբութիւն անձին ստացաւ :

« Լեթերորդն՝ բիւրեղո . Թովմաս : Լյա քարս ծովատիպ է և օդակերպ . ընդ յակինթն լծակցի , որ և Թովմասաւ է պատկեր , այն որ Հնդկացն եղև քարոզ աւետարանին , և վերածեաց զնոսին առ Քրիստոս հաւատովն :

« Լններորդն՝ տպագլիոնո . Մատթէոս : Տպագլիոնս կարմիր է ՚ի նմանութիւն կոյծակի , և աչացաւացն յորժամ ցուցանի՝ առողջացուցանէ : Ի սա երանելին Մատթէոսն կարագրի . որ ցուցեալ զկայծակն՝ աւետարանական ճառիցն , զխաւարեալ իմանալի աչս նովաւ լուսաւորեաց :

« Տասներորդն՝ քրիւսոպրասոսո . Թադէոս : Լյա քար խորագոյն գոյն ունի քան զոսկւոյ , յորում և ցուցանի Թադէոս , այն որ կցանկալին քան զոսկի և քան զականս պատուականս զհաւատն Քրիստոսի՝ Թագաւորին Եդեսեայ Աբ-

գարու ի ձեռն իւրոյն շնորհաց բանի
և քարոզութեան :

«Վերադառնն՝ յակինթոս . Սիմօն . Յակինթոս և սա զօգոյ ունի զսրակ , զՍիմօն զնստիանձաւորն Քրիստոսի շնորհացն՝ որ զերկնայինն ունէր զխորհուրդ՝ նշանակէ :

«Նշուածաւանն՝ ամենթովս . Մատաթիա : Այս քարիս կերպարանն ծիրանի է , որ զՄատաթիա նշանակէ , որ զթիւն ելից , և ի բաժանել լեղուացն հրեղէն՝ մանակից գտաւ , և ընդ այլն և սոթաբաւորեաց գաւմարեալ ի վերայ երկրի Սաղիմ՝ ըստ սողմոսերգողին : Այս որբոյն Եպիփանսու է վտանքս քարանցն առաջեալ՝ , զոր ի վերայ նահապետացն Իսրայէլի յարմարեաց . սակայն ճշմարտութիւն՝ օրինակին աստ քննեալ ցաւ . ցաւ ի յայտնութեանս . քանզի էին առաքեալքն ճշմարտապէս հիմն հուստոյ և քարինք պատուականք , ոմն այսպէս և ոմն այնպէս՝ զտոճարս Աստուծոյ բանտկանս եկեղեցի ի վերայ ինքեանց հաստատեցին : Իսկ զի պէսպէս որոշե-

1 Ա Օրէն . Այս ի որբոյն առաջեալ էր :
Եպիփանէ վտանքս քարանցն 2 Յն՝ օրէն . ճշմարտութիւն :

յաք 'ի վերայ նոցա զսուսքինու թիւնն ,
մեղադրողացն մաղթեմ ներել . քանզի
յատկութիւն զմիանախանն նոցա նոյ-
նութին յայտ արարաք , ըստ նմանութե-
հիւսկաւածոց ընդ միմեանս յեռեալս :

« Եւ էին երկոտասան դրունք յեր-
կոտասան մարգարտոց՝ միաձե . և իւ-
րաքանչիւրոցն դրունք էին մի մի գումն
'ի միոյ միոյ մարգարտաց » : Երկոտասան
դրունքն յայտ առնեն զՔրիստոսի զու-
շակերտսն , որք զճանապարհ և զգումն
երկնից բացին . իւրաքանչիւր ոք էր մար-
գարիտ՝ վասն սղորկութեան և պայծա-
ռութեան և մաքրութեան վարուցն :

« Եւ ընդարձակութիւն քաղաքին
տեղի մաքուր՝ որպէս զսպակի պայծառ » :
Թէպէտև տու միտս առնում զձեն և ըզ-
դոյնսն և զչափն , սակայն և զայս ոչ վար-
կանիմ աւելորդ ասել , թէ ձե և որա-
կութիւն գումնոց՝ մարմին գոլ 'ի բնա-
խօսիցն ասացաւ : Եւ զոյսպիսի վայել-
չութիւն պայծառութեան գումնոց՝ որ
զուարճացուցանէ զմեզ , 'ի մարմնոց նիւ-
թոցն է տեսանել . տննիւթ և անմար-
մին գոյնս յանմարմնոցն կայանս ¹ , մանա-

1 Բ Օրէն . Գոյն յանմարմնականս :

ւանդ եւ ե'ս գերազանց եւ բաղմահասոր
 եւ սքանչելագեղ այնմ տեղւոյ պայծա-
 ռութիւն , քանզի տհա քան զոսկի մա-
 քուր եւ սառնատեսակ երեւցաւ : Եւ
 զայսպիսի գոյնս 'ի մարմնական նիւթս
 'ի միասին խառնել մեզ անկարելի է , ու
 րով ուսանիմք՝ թէ պայծառութի վերինն
 իմացական քաղաքին գերազանցեալ է
 հայեցողութեան եւ լսելութեան մտաց :

“Եւ տաճար ոչ տեսի 'ի նմա , քան-
 զի տէր Աստուած ամենակալ տաճար էր
 'ի նմա՝ եւ Գառնն ” : Տուն վասն յօդոցդ
 պահելոյ զտկարութիւն մարմնոյս , իսկ
 իմանալի հոգին բնակէ յԱստուած հայ-
 եցողութեամբն , որպէս եւ նա 'ի սմա՝
 նախախնամութեամբն , ըստ այնմ . “ Կա-
 ցէք դուք 'ի յիս՝ եւ ես 'ի ձեզ ” . ապա
 զի՞նչ պիտոյ էր նոցա տաճարն , բնակե-
 լոցն յԱստուած տափմամբ սիրոյն՝ որով
 կեամք եւ շարժիմք եւ եմք : Իսկ գառն է
 որ վասն մեր զենաւ Քրիստոս , զոր յայտ
 առնէ գոյութեամբ մարմնոյ ընդ կեն-
 գանարար աստուածութեն երևեալ :

“ Եւ քաղաքին չէին պէտք արեգա-
 կան եւ լուսնի , զի լուսաւորեացեն զնա ,
 քանզի փառքն Աստուծոյ լուսաւորէին
 զնա յամենայն ժամ . եւ ճրագ 'ի նմա

գառնն ։ Որպէս զգայարանաց՝ ճառագայթ արեգական , իմացականին՝ գիտութիւնն լոյս է . և տաի՝ գիտութիւն փառացն Աստուծոյ լուսաւորէր զքուղայքն . և արդարութեան արեգակն Քրիստոս՝ էր 'ի նմա ճրագ , ըստ որում մաղթեաց 'ի Հօրէ . « Եսմիմ զի ուր ես իյեմ , և սոքա ընդ իս իյեն , զի անեցեն զփառս իմ զոր ետուր ինձ ։ »

« Եւ գնային հեթանոսք 'ի լոյս նորա , և թագաւորք երկրի լուսազգեաց լինէին 'ի փառաց նորա : Եւ զբունք նորա ոչ փակէին 'ի տսւէ և 'ի գիշերի . այլ բաց կային հանապազորդ ։ Փրկեալքն 'ի հեթանոսաց 'ի Քրիստոս հայերով մատնեն յերկինս . և որք թագաւորեցին յերկրի 'ի վերայ մարմնական ախտից՝ զփոխարէն առաքինութեանցն ըզփառս 'ի նմանէ ընդունին : Ոչ փակել գրանցն՝ յայտ առնէ զառաքելական մարդապետութեամբն ուսումն , թէ բաց է ամենեցուն կոմեցողացն սւտանել , թէ 'ի գիշեր մեղացն իյեն որպէս զԵլիսիւսնոս , կամ 'ի տիւ առաքինութեանն՝ իբրեւ զԿուռնեղոս : »

1 Բ Օրէն . Որդի և Կիսկրիանոս ... ուղ և Կուռնեղոս :

«Եւ գիշեր ոչ և ու լինէր ի նմա, այլ փառք և պատիւ ազգաց, և ոչ մացէ անգ. ամենայն շարական և պիղծ և սքտութիւն, բայց միայն որք գրեալ են ի դպրութիւն կենաց գառինն»: Փառք և պատիւ մառանդեն անդ հաւասարացեալքն ի Քրիստոս յիւրաքանչիւր ազգաց, իսկ որք վերջացան յայսմանէ՝ արտաքոյ մեան, քանզի՝ զինչ հաւասարութիւն է լուսոյ բնդ խաւարի:

ԳԼ՝ ՎԼԹՄԱՆՐՈՐԻ ՈՒԹԵՐՈՐԻ

Վասն մաքուր գետոյն՝ որ յԱթոռոյն արտաքս հոսեցաւ:

«Եւ եցոյց ինձ մաքուր գետ կենդանի ջրոյ ստանաաւսակ, որ ելանէր յաթոռոյն Աստուծոյ և գառինն, և գնայր բնդ մէջ հրապարակաց քաղաքին»: Ամանք յաստի եկեղեցւոյս հոսեալ ասէն զգետն, այսինքն՝ զվերստին ծնեցելոցն մկրտութիւն, որ ի ձեռն Հոգւոյն օրրբոյ ներգործի: Սակայն մեք յիմանալիս անսանեմք զնորին երկրպագելի Հոգւոյն ներգործութիւն, ըստ սրբոյն Գրիգորի աստուածաբանին. քանզի իջանէ ի գերադոյն է ութիւնս անմարմնոցն՝ զորս ա-

Թառս Աստուծոյ անուանէ, և անտի ըստարահեղու և ընու զհրապարակ սրբոյ քաղաքին, որպէս գրէ մեծն Դիոնէսիոս:

« Եւ զեզերք գետոյն աստի և անտի ծառս կենաց, որք բերէին պտուղս երկրաստան, ըստ միոյ միոյ ամսոյ տային զպտուղս իւրեանց: Ինչա Հոգւոյն սրբոյ ազդմանն տրբուցանէ՝ զանկեալս ի նմա զտուրբս, զորս փայտ կենաց անուանեաց: Երկոտոսան պտուղս կոչէ, քունդի՝ ոչ է անդ ձմեռն մեղաց, այլ հանապազ զպտուղ անձառելի ի մէջ առաքինութեանցն պաղարբերեն արժանացեալքն այնմ բնակութեան: Իտր ձեալ կարելի է և այլով օրինակաւ սունել այսմ վայրի զքննութիւնս, զի գիտէ կենարար՝ Հոգւոյն շնորհ՝ որպէս և աստղաւ: Իսկ ծառ կենաց՝ Քրիստոս, որ միշտ տնօրինաբար զօրանայր ի Հոգւոյն. ի նմանէ պաղարբերեցան երկուտասան առաքեալքն յամն և յամիսս մարմնավ երկ ելցն:

« Եւ տերև ծառոյն՝ էր բժշկութիւն հեթանոսաց: Տերև է կենացն փայտի՝ Քրիստոսի աշխարհակեցոյց վարդապե-

տաւ թիւնն . 'ի ներքոյ նորին զովոցան ա-
մենայն ազգք , և յիւրաքանչիւր հոգե-
կան վիրացն ' բժշկեցան :

“ Եւ նզովք անդ ոչ ևս էին ” : ‘ Եւ զովք ’
որոշումն ասի , և յատկապէս որոշեալ
է 'ի բարկութենէն Աստուծոյ բանտար-
կուն , որ յայն օրհնութեան հանգիստն
ոչ մտանէ իւր խռովարար կամօքն :

“ Եւ աթոռն Աստուծոյ և գումին
նորա էր 'ի նմա . և ծառայք նորա պաշ-
տէին զնա . և տեսանէին զերեսս նորա .
և անուէն նորա գրեալ էր 'ի Ճակատոս
նոցա ” : ‘ Եւ երանելի պաշտպանութեն ’
որ շուրջ լինի զաթոռսն երկնաւոր թա-
գաւորին 'ի հաւատարիմ ծառայիցն , որք
գէմ յանդիման տեսանեն զնա , ոչ օրի-
նակաւ ' այլ ճշմարտութեամբ , որպէս
սուրբ առաքեալքն 'ի լերինն , յորոց 'ի
սրտիցն ճակատ տպաւորեալ է անուէն
Աստուծոյ :

“ Եւ գիշեր ոչ անդ , և չէ ինչ անդ
պէտք ճրագի և լուսոյ արեգական , վասն
զի տէր Աստուած լուսաւորէր զնոսա .
և թագաւորեացին յաւիտեանս յուր-

1 Բ Օրէն . Եւ իւրաքանչիւր 'ի վիրացն :

2 Ա Օրէն . Պաշտպանութիւնն :

տենից ։ Վիշեր՝ ոչ զգալի և ոչ մեղաց
է տնդ . ոչ մտանէ , զի իբրև զարեգակն
ծագին արդարքն յարքայութեան եր-
կնից , ըստ որում ասաց Քրիստոս . յո-
րում և յաւիտեանս թագաւորեսցեն
ընդ նմա ըստ առաքելական յուսոյն ,
« Եթէ համբերեմք , տսէ , ընդ նմին և
թագաւորեմք » ։

ԳԻ : ՎԼԹՄՆԵՐՈՐԻ ԻՆՆԵՐՈՐԻ

Չի Աստուած է մարգարեիցն Քրիստոս՝ և տէր
հրեշտակաց ։

« Եւ ասէ ջիս » այս բանք հաւա-
տարիմ է և ճշմարիտ ։ Սինչև ցաստ
հրեշտակն զտեսիլն զոր եցոյց՝ ամուսաց
և եդ առաջի երանելւոյս , այսուհետեւ
յինքենէ խօսի , և կնքէ զասացեալս և
դերեալս : Հաւատարիմ է ասէ՝ և ճշ-
մարիտ , զի ՚ի ճշմարտութեանն Հօրե-
յոյտնեցաւ . և ոչ է դիւական երեւմունք
և պատրանք՝ որպէս և սովոր են նորա ։

« Եւ տէր Աստուած մարգարեից սրբ-
բոց՝ առաքեաց զհրեշտակ իւր ծառայ-
իդ իւրում ցուցանել զոր լինելոյ է վաղ-

վաղակի : Օ՛րի Աստուած մարգարէիցն
է Քրիստոս՝ ահա հապտաաէ . նա առա-
քեաց զհրեշտակ իւր և եցոցց Յովհան-
նու զոեոիլս՝ որ լինելոց է վաղվաղակի .
զի հաղար ամն յաչո տեառն որպէս օր
երեկի՝ զի անց : Աւրեմն ոչ անգիտանայ
Քրիստոս ոչ զժամն և ոչ զօրն հանդեր-
ձելոյ գալստեանն , զի 'ի նմա ամենայն
գանձք իմաստութեան և գիտութեան
ծածկեալ կան , յորոյ գիմաց պատգամա-
ւորի տւեոտարանիչս՝ հրեշտակ տսելով :

« Ահա գամ վաղվաղակի . երանի՛ որ
պահէ զքան մարգարէութեանս զայսոյ :
Սովորութիւն է մարգարէիցն , զի որ-
պէս յիւրեանց գիմաց բաղում անգամ
զպատգամս Աստուծոյ տսացին : Այլ
վաղվաղակի գալն՝ յայտ առնէ զփոքրը
կութի կենցաղոյս համեմատութեամբ՝
առ հանդերձեալն յաւիտեան , զի իւ-
րաքանչիւր վախճանիւ յանկարծակի և
համառօտ է կատարումն . քանզի ոչ
գիտեմք թէ յոր ժամ գող օրհասակսն
մահուն եկեսցէ . վասն որոյ հարկ է առ-
թնութեամբ հսկել , զմէջս պնդել 'ի
գործս բարեաց , և զճրագ մտաց լու-

ցանկել տեսողական հայեցողութեամբ ,
 և աստուածային քաղաքավարութեամբ
 և խոնարհ սրտիւ զտէր աղաչել, զի փրկ-
 կեսցուք յորոց հալածենն զմեզ : Ս'ի ըզ-
 բաղմամբ երկրաւոր իրացս պաշարես-
 ցին անձինք մեր՝ և յանճառ յուսոյն բա-
 ժանեսցին . այլ դարձցուք 'ի կամաց չա-
 րին , և գնասցուք զհետ հրեշտակացն
 վերակացուաց՝ ճգնութեամբ . վերելս
 'ի սրտի դնել, և ողբալ զհեղգութիւն
 սըն, մանաւանդ և խորհել՝ 'ի Ղաւթեան
 երգն . « Պատրաստեցոյ և ոչ խռովեցայ
 'ի պահել զպատուիրանս քո » . որք 'ի
 պահելն լաւիցուք 'ի բարի Տեառնէն » ,
 « Ազնիւ ծառայ՝ բարի և հաւատարիմ,
 մուտ յուրախութիւն տեառն քում » .
 յորում փառաւորի ամենասուրբ Եր-
 րորդութիւնն , ոյժմ և միշտ և յաւի-
 տեանս . ամէն :

1 Բ Օրէն . խոնարհել :

ԳԻՍԻՒԻ ԵՕԹՐԱՆԵՐՆԵՐՈՐԻ

Զի արժանահաւատ է տեսիլ առաքելոյս :

ՃԱՌԻ ՔՍԱՆԵՐՈՐԻ ՉՈՐՐՈՐԻ

“Եւ ես Յովհաննէս լուայ եւ տեսի զայս ամենայն . եւ յորժամ լուայ եւ տեսի, անկող եւ երկրորագի հրեշտակին՝ որ ցուցանէր ինձ զայս ամենայն : Եւ ապէս յիս . մի անկանիր առաջի իմ՝ եւ երկիր սլաքաներ . քանզի եւ ես ծառայակից քո եմ եւ եղբարց քոց՝ որ պահեցն զբան մարգարէութեան գրոյս այսորիկ . Աստուծոյ երկիր պագո, Եւս է առաքելոյս սրբոյ սովորութիւն, կնքել զպատմեալսն իւրով վկայութիւն, քանզի այսպէս ասաց եւ յաւետարանն . “Այս աշակերտ է՝ որ վկայեաց վասն այսորիկ, որ եւ գրեաց իսկ զայսորիկ : Եւսպէս եւ ի տեսլեանս կատարումն վկայէ, թէ ես լուայ եւ տեսի իմանալոյն աչք եւ ունկամբ . եւ հաստատե թէ առանց կարծեաց՝ իւր է տեսիլս աւետարանչին : Իայց դու տես զհրեշտակն՝ թէ որպէս ի բաց հրաժարե յերկրագութենէ առաքելոյս երկիւղիւ . այսպէս արտր եւ առ Դանիէլ՝ Գորբիէլ . քանզի ծառայ

սակիցք են մեր ճշմարտապէս, որպէս և
խոստովանին, նա և ընդ մեզ երկրապ-
գուք Աստուծոյ. երկրապգելի է միայն
որարիչն 'ի ստեղծուածոցս՝ 'ի մէնջ և
'ի նոցանէ։

ԳԼՈՒԽ

ԵՕԹՒՆԸՄՆԵՐՈՒՄԻ ԸՌԸՑԻՆ

Ձի ոչ հրամայեցաւ նմա կնքել. այլ քորոզիլ զտեփլ։

«Եւ տսէ յիս դարձեալ. մի կնքեր
զբանս մարգարէական գրոցս այսմիկ.
քանզի ժամանակս մերձ է ։ Քանզի՝
վասն այսորիկ տսէ ծանեար, զի և այլոց
յայտնեացեա զոր 'ի սմա պատիժ ամբա-
րըշտաց՝ և զփառս արդարոցն ։

«Որ ամբարշտելոցն է՝ ամբարշտեա
ցի, և որ ազտեղանալոցն է՝ ազտեղաս-
ցի, և որ արդարանալոցն է՝ արդարաս-
ցի, և որ սրբելոցն է՝ սրբեսցի. ահա
ես գամ վաղվաղակի, և վարձք իմ ընդ-
իս՝ հաստացանել իւրաքանչիւր բառդ որ-
ծըս իւրեանց ։ Սովորութիւնն է մարգ-
կան զբարին փրել և 'ի չարէն հրովա-
րել՝ յորժամ ճանաչեն զնորա ։ Արդ՝ ցու-

ցեալ զամբարշտութ'սանն վարձս՝ ըզ-
տանջանս, և զարդարութեանն՝ զփառս .
'ի կամս այնուհետեւ տպատանն առնէ
զընտրողութիւնն, և զիւրն փութանա-
կի զշալուստն խոստանայ :

« Եւ եմ ալիս և ով, սկիզբն և կա-
տարած, առաջին և վերջին » : Այլ յա-
ռաջ քան զիս Աստուած գոլ, և ոչինչ
քան զիս՝ որոյ սկիզբն ծերագոյն, և ոչ
աստուածային թագաւորութեանս և
իշխանութեանս է վախճան . տապաւ
վերագոյնդ բաղում անգամ՝ և 'ի վերոյ
Քրիստոսի ըստ տնօրէնութեանն :

« Երանելիք են որ պահեն զպտու-
ռիբանս նորս . նոքա ունին իշխանու-
թիւն ուտել 'ի փայտէն կենաց՝ և մը-
տանել ընդ դրունս քաղաքին » : Այլմար-
տապէս երանութեան արժանիք են այս-
պիսիքս, և իշխանութիւն ունին յանանց
կեանսն հանգ չել ընդ փայտին կենաց Քնի
Աստուծոյ մերոյ, և մտանեն աստ ընդ դը-
րունս առաքելական վարդապետուեցն :

« Այլ ելցեն արտաքս շուք, և դե-
ղատուք, սպանողք, և կռապաշտք, և
ամենեքեան ոյք սիրեն զստութիւն » :
Հուն ասէ՝ ոչ միայն զամօթալի գործ-
օրն, այլ և զտպականեալ ցանկութիւնսն

յիբաց կենցաղոյս՝ որ զինչ և իցէ զբաղմանց . ընդ սոսա ելցեն և սիրողքն սըտութեան և ունայնութեան աշխարհի :

ԳԻ : ԵՕԹԱՆԱՄԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐԽՐՈՐԴ

Ջի եկեղեցի և որ 'ի նմա հոգին՝ ընդունի զՔրիստոսի յայտնութիւնն . և վասն անիծից՝ որոց յուելաւած 'ի գիւս մուծանեն :

“ Եւ Յիսուս առաքեցի զհրեշտակ իմ վկայել զայս ձեզ եկեղեցեացդ ” : Հրեշտակն 'ի դիմաց Քրիստոսի խօսի . քանզի պատգամաւոր է նորին հրամանացն : Ձեզ ասէ եկեղեցեացդ , այսինքն՝ եւթիցն առ որս 'ի սկզբանն խօսեցաւ , և նոքօք ամենայն աշխարհի :

“ Եւ եմարմատ և սեռ 'ի Դաւթայ ” : Ըրմատ Դաւթի Քրիստոս՝ որպէս Աստուած , և սեռ նմա՝ զի ըստ մարմնոյ 'ի նմանէ բուսաւ :

“ Եւ ասող պայծառ առաւօտին ” : Ըսող ինքն է առաւօտին , որ ընդ առաւօտն ծագեաց յերրորդ աւուրն . և յետ երեկոյի այսմ կենցաղոյս՝ ընդ առաւօտն հասարակաց յարութեն՝ սրբոյն երեւեցի , և 'ի տիւ ածէ զմեզ յանվախճան :

“ Եւ հոգի՝ և փեսայն՝ որ դաւոցն

եմ. և որ լէ՛՛ ասելով թէ ե՛կ Դ : Հոգին սուրբ զոր ընկալաք ՚ի նմանէ՛՛ սյախնքն ՚ի Քրիստոսէ , հարանացոյց զմեզ նմա , և միշտ սպասեմք գալստեանն , և աղօթեմք ասելով՝ « Եկեսցէ արքայութիւն քո Դ :

« Եւ որ ծարաւի իցէ՛՛ եկեսցէ , և որ որ կամի առնուլ զջուրն կենաց ձրի Դ : Օտարաւի գիտութեան և ճշմարիտն կենաց հաւատոյ , որ որ եկեսցէ աստի ըմպել՝ զմայլի և ուրախանայ՝ անճառիցն իմաստութեան հաղորդեալ :

« Եւ կայեմ ես ամենայնի՛՛ որ լէ՛՛ ըզբանս մարգարէութեան գրոցս այսմիկ . թէ որ յաւելլէ ՚ի սա՛՛ յաւելլէ Աստուած ՚ի վերայ նորա ղեւթն հարուածորն գրեալս ՚ի գիրս յայս : Եւ եթէ որ պակասեցուցէ ՚ի բանից մարգարէութեան գրոցս այսմիկ , պակասեցուցէ և հատցէ Աստուած զբաժինն նորա ՚ի ծառոյն կենաց , և ՚ի քաղաքէն սրբոց՝ որ գրեալ է ՚ի գիրս յայս Դ : Ի գէպ է լինել ոմանց հերձուածողաց յայնմ ժամանակի՛՛ որ զայս առնէին . կամ թէ մարգարէական հոգւով զկնի եկելոցն զգուշացաւ , որպիսի եղև Արաման՝ և իւրն ժողով , և չարքն Մանիքեցիք՝ որ եղծանէին՝ զբանս սուրբ գրոց . վասն այսո-

Ի Բ Օրէն . Եղծանն :

րիկ և զահաւորս և դ կնիք բանիցս զըս-
պառնալիս . քանզի յանդուգն է այսպի-
սի չարագործութիւնս, և մուրդութեան
սպառնալ զկնի եղելոցն, զոր քաւ լիցի
մեզ յանցանել, և ՚ի ներքոյ այսմ վկայ-
ութեանս դատել, ՚ի ձեռն պակասե-
ցուցանելոյն՝ կամ առաւելացուցանե-
լոյն : Այլ արարաք միայն զգրոցն յատ-
կութիւնն և զկարգադրութի բանիցն՝
գիւրտհաս . քանզի այսպէս ուղղութե-
հայեցողն ՚ի գիրս՝ արտաքոյ մնայ դա-
տապարտութեանս : Այլ մանաւանդ և
որպէս զհաւատարիմ տնտես՝ որ տայ
ծառայակցոցն ՚ի ժամու ղկերակներն,
առ տէրն մտցէ . զի բազում միջոց է մեր
գիտութեանն՝ և նոցա, և քննել զգիրս
ամենայն՝ ՚ի տեսառնէ առսք հրաման :

“ Ասոց՝ որ վկայեացն զոցս . գամ ես
վաղվաղակի . ամէն : Այն տէր Յիսուս Քրիստոս : Շնորհք տեսառն մերոյ Յիսուսի
Քսի ՚ի վերայ ամենայն սրբոց . ամէն Դ :
Վ կայեաց Քրիստոս ասացելոյս՝ թէ յին-
քենէ է յայտնութիւնս . և նա գայ վաղ-
վաղակի որպէս խոստացաւ՝ աստ ՚ի յան-
դիմանութիւն անհաւատիցն և ՚ի տար-
ծանս հաւատացելոցն : Այլ զի ասաց՝
“ Եկն տէր Յիսուս Քրիստոս, զևս հա-
ւատարմութիւն գալտեանն հաստա-

անէ, զի յուսողն եկեալ է՝ որ արդեամբք
 գալոց է . որպէս և մեք՝ զի յուսով ան-
 մահ եմք, սպասելով մարմնական մա-
 հուն, ակն ունելով պատրաստեալ քա-
 րեայն ժառանգութեան՝ յոր վայելին
 սիրողքն Աստուծոյ և պատուիրունի նո-
 րին կատարողք : Իսկ սէրն ծնանի 'ի
 սրբեալ սիրտս խոնարհութեամբ և հե-
 ղութեամբ և երկայնմատութեամբ, և 'ի
 սիրոյն ծնանի աղօթք անսղտոր և խա-
 ղաղութիւնն ընդ Աստուած : Իսկ մեր-
 կացեալ հոգւոյն յերկրաւոր իրացս, և
 մերձ եղելոց յերկնայինսն աղօթիւքն և
 սիրով, առաջի կոյ մարտ և պատերազմ՝
 'ի հակառակամարտ թշնամեացն . քան
 զի սովոր է յառնել՝ 'ի վերայ այնօցիկ՝
 որք առ Աստուած պողատանօք զսիրտս
 իւրեանց մերձեցուցին, զապականարա-
 րըն 'ի նոոա արկանել զսերմն, և յառ-
 տնուած այնոյն ջանալ քեցել 'ի միաւորու-
 թենէ, զի մի 'ի սազմասելն՝ հուր սիրոյն
 բորբոքեցի առ 'ի կիզել զնորին մեքե-
 նայան . սակայն « Աստուած մեր հուր
 ծախիչ է » . և որքան պղտոր առ նա խոր-
 հին խորհրդով, թէպէտ և առ փոքր մի
 առ ին զհարուածս մեզաց, ջերմ և հրա-
 կերպ դիմօքն զխռիւս մեղացն 'ի նոցա-

նէ կիզեալ մաքրէ . զոր օրինակ զարե-
գակնէ ասեն , թէ 'ի վերայ ջրով լցեալ
ապակեոյ՝ 'ի սաստիկ ծագելն՝ հուր ար-
տաքս արծարծէ :

Արդ՝ մեք աման եմք կենդանի ջրոյ
սուրբ Հոգւոյն , մաքրեալ հաւատովս
որպէս զապակի , միշտ առաջի կապցուք
ազօթիւք արդարութեանն Արեգական ,
դի ծագմամբ ճառագայթի իւրոյ՝ ար-
ծարծէ 'ի մէնջ զհուր երկիւղի և սիրոյ՝
զկիզիչս մշղաղ : Այլ որ զամենեցուն կա-
մի զփրկութիւն և 'ի գիտութիւն ճշ-
մարտութեան զհասանելն , ծագեացէ 'ի
սիրտս ամենեցուն զլուսաւորութիւն
գիտութեան փառացն իւրոց՝ շնորհօք
Քրիստոսի իւրոյ , ընդ որում Հօր ամե-
նակալի՝ և կենդանարար սուրբ Հոգւոյն
վայելէ փառք իշխանութիւն և պատիւ ,
այժմ և միշտ և յաւիտեանս . ամէն :

1 Բ Օրէն . Ի վերայ ջրոյ լցեալ ապակի :

ՎԵՐՑ.

ՅԻ ՀԱՏԱԿԱՐԱՆ Ա.*

ԼՅՍ յայտնու թիւն աստուածաբան աւետարանչին Յովհաննու՝ որբոց հարցն մերոց վարդապետու թեամբ պատուեալ 'ի պէտս վկայութեանց, զերծաւ 'ի գոյթակղութենէ կործեաց ոմանց՝ որ այլանդակս իմացան զսմանէ : Վանկի մեծըն Դիսնէսիոս յաստուածաբանական ճառսն հիւսեաց զվկայութիւն սորա, և Իրենէոս Մեգալու եպիսկոպոսն, Գրիգոր աստուածաբանն 'ի հրաժարական ճառսն, Գրիգոր Նիւսեայ՝ յեպիսկոպոսացն ժողով, և մեծն Կիւրեղ, Մեթոդիոս, և Հիպոլիտոս, նաև անփորձն Որոգինէս. զոր պատուեալ է կեղեցի՝ ըստ նոցին հաւանութեանն տարացուցի դասեաց 'ի կարգ աստուածաշունչ նորոց կողարանայն : Որոյ եղեալ և մեք ընթացակից՝ 'ի սուրբ եկեղեցւոյ մանկունս աւանդեցաք զոյն 'ի դասակարգութիւն առաքելական մատենիցս, որպէս արդարեւ զառաքելական յայտնութիւն. և ստուգաբան արարաւ վերջտօին երիւրեալ 'ի հելլենացւոցն իմով նուաստ Ներսիսի թարգմանութեամբ,

* Բ Օրինակքն և եթ ունին զառաքին յիշատակարանս զայս :

ընդ որ և զքննութեամբ մեկնութիւն սորին ածի յեկեղեցիս Հայոց :

Եւրդ՝ որք յեամեր լինիք սմին ընթերցողք, և պայծառութեան աստուածաբան մատենիս վայելողք, տաղէ ձեզ շնորհ սուրբ Հոգւոյն քաղցրութեամբ առնուլ իբիմս մասց հագւոյ զբանս Աստուծոյ՝ որ ախորժ է քան զմեղը բերանոյ : Վանգի՝ արդարեւ յիմանալն ի սլմանէ՝ թիկունս դարձուցանէք ասելու թեամբ ըստ երգողին՝ յամենայն ճանապարհաց չարաց, այլ թէ և առ մեզ ողորմութիւն ցուցանէք մաղթելով ի Տեառնէ քաւութիւն, և ձեզ լիցի թողութիւն ըստ հրամանի իրաւախօսին, որ վարեցաք զոչխարհս ի ժամանակիս՝ յորում էանց սորին վայելութիւնն :

Վանգի՝ ակներեւ աչաց մերոց՝ սուրբ և աստուածակոխ քաղաքն Երուսաղէմ յափշտակեցաւ ի սպասաւորութէ քրիստոնէից՝ սրով Իսմայէլացւոցն ի Ուշթիւն Հայոց . ի վերայ որոյ բազում արեանց հեղմունք եղև Լատինացւոց բազմացեղ ազգաց, որք դաս դաս առագաստեալ նաւօք և քաջապինդ հաւատով և սրտաջան արութեամբ հասին ի Պաղեստին, և անդ դիակնացեալք շուրջ զքաղաքաւն ըստ երգոյն՝ և ոչ ոք էր

որ Թաղէր . և մեք մնացաք նախասիրնս
 դրացեաց մերոց մինչև 'ի լուռմն Թուխ,
 Ռիւ . յորումամի վերապատուեցաւ Թա-
 դաւոր Հայոց Լևոն՝ որ յԲուրինեանց,
 բարեպաշտ և յաղթօղ Աստուծով . որոյ
 հռչակ արութեանն շարժեաց զմեծ ինք-
 նակալսն հին Հռովմայ՝ զՀենուի (Ենրի-
 կոս)՝ և նոր Հռովմայ՝ զԱլէքս . որք պը-
 տակեցին զսա քարամբք պատուականաւ
 յեկեղեցին Տարսոնի՝ որ իմ անարժա-
 նութեամբս հովուի : Օսա Քրիստոս
 Աստուած մեր շնորհեսցէ մեզ երկայ-
 նութեամբ աւուրց և անվանելի յաղ-
 Թութեամբ , և 'ի փոխելն աստի՝ սրբոց
 Թագաւորոցն արասցէ պսակակից և
 խորանակից 'ի լուսեղէն յարկսն . և նը-
 մա փառք յաւիտեանս . ամէն :

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ Բ .

Յիշատակ տառիս գտողի՝ Տեառն Ներսիսի գերահռչակ
 վարդապետի , զոր գտեալ 'ի մեծն Անտիոք՝ գրեաց զսա
 'ի լուսաւորութիւն հոգւոց :

ԵՍ Ներսէս նուաստս 'ի Քրիստոս
 և տարտամա յուսումնասիրաց , վերջին
 և նուազեալ ժամանակի ծնունդ , յըն-

1 Օգինոսի 'ի ունի մեայն որում Էքսիս :
 զՀենրիկ . էսի մե-սն՝ ըստ

Թեզնու ըն զՅայտնութիւնն Յովհաննու՝
 տապնապէի յանձն իմ՝ առ ՚ի յոչ գիտել
 զլուծումն բանից սքանչելեաց . և այսր
 և անդր խուզելով զմեկնութիւն նորին
 ՚ի մերս բարբառ՝ ոչ գտի : Յետ որոյ
 եհաս ինձ ընթանալ ՚ի մեծն Անտիոք ,
 և չըջելով յորս անդ վանորայք Հռոմ
 մոց և Փռանգաց , այս տենչումն բոր-
 բոքէր ՚ի միտս իմ . ուստի և քննեալ
 գտի ՚ի գրեանս հռչակաւոր ուխտի սըր-
 բոյն Պողոսի ՚ի քաղաքի անդ զմեկնութի
 Յայտնութեանս ՚ի լունպարտ բարբառ ,
 ՚ի նոյն գիր՝ որով վարին Փռանգք, երկուց
 մեկնչաց արարեալ (Անդրէի և Արեւա-
 սայ)¹ . և փափագելով Թարգմանել՝ ոչ
 գտի զոք որ յայսմ բարբառոյ ՚ի հայս
 կարէր յեղաշրջել : Այլա լեւալ արտաքոյ
 քաղաքին ՚ի սուրբ լեառնն՝ որ ՚ի հիւ-
 սիսոյ կողմն անդր , ՚ի մի վանորէիցն Հռ
 ոմոց՝ որում անունն էր Բէթիաս , առ
 ոմն արգելական միսյնակեաց՝ որոյ ա-
 նունն Բասիլ , կնքեալ գտի զցանկալին ՚ի
 հելլենացի բարբառ և ՚ի գիր , ուղղա-
 բան և վայելուչ , որ լեալ էր Աթանա-
 սի սլատրիարգի նորին քաղաքի : Իւ
 խնդրեալ աղաչանօք ՚ի բարեմիտ առնէն՝

1 Մի օրէնաւ և եւս ունի նոստն ի ինչաց .
 ՚ի փառագծէ յաւելեալ զս

առեալ փութացայ գրովքն 'ի Հայրապետական ակթոռն, առ տէրն իմ Աթոռ ղկոս՝ սուրբ Գրիգորիոս . զոր ծանուցեալ՝ ուրախ եղև յոյժ, և հրամայեաց թարգմանել 'ի ձեռն մետրապօլիոն Յերապօլսի՝ Աոստանդեայ, որ անդ 'ի ներքոյ սրբոյ Հայրապետին հովանւոյ հանդէր . և սկսեալ օգնականութեամբն Աստուծոյ և սրբոյ տանն՝՝ նա 'ի թարգմանել և ես 'ի գրել, վերընծայեցաք եկեղեցւոյ Հայաստանեայց ուսումնասէր մանկանց զայս սքանչելի և առաստաղային Յայտնութեանս մեկնութիւն :

Աղաչեմ զընթերցողսդ և իմաստութեան զսիրողսդ, յիմանալ զսորս իմաստիցն Աստուծոյ քննութեամբս՝ զսուրբ Հայրապետն Հայոց զտէրն իմ զԳրիգոր, զըարեմիտն և զըարեսէրն և զառիթն թարգմանութեանս և զհրամայող, մողթեցէք 'ի Քրիստոսէ յաստիս խաղաղութեամբ պահել, և 'ի հանդերձեալն սրբոց իւրոց յերկնից արքայութիւնն ժառանգակից ընդունիլ . այլ և զԱստուծոյն մետրապօլիտն՝ որ թարգմանեաց, և զԲասիլ կրօնաւոր՝ որ զօրինակս ետ, Քր

րիստոս ողորմութեան իւրոյ արժանա-
ցուցէ աղօթիւք ձեր :

Թարգմանեցաւ անային Յայտնու-
թեանս մեկնութիւն 'ի Թուիս Հայոց
ՈՒԸ, 'ի սուրբ և 'ի հայրապետական
Աթոռն՝ որ կոչի Հոռոմկլայ, շրջապա-
տեալ յադենական աղբերէն Եփրատայ,
որ մատակարարէ բնակչացն զամենայն
մարմնական պիտոյս խնամօքն Աստուծոյ՝
լնդ հովանեաւ տատուած ընկալ նշանին
Վանկոյ, և այլ սքանչելի սրբոցն՝ որ հան-
գուցեալ են անդ-ր 'ի փառս Աստուծոյ :
Իսկ սրբաբանելոյս 'ի նշանագրութե-
նէն քերթողական արհեստիւ 'ի յապա-
հով անապատս 'ի սուրբ Գէորգ, 'ի մէջ
լերինս Տորոսի՝ որ է 'ի Գահ Աիւլիկիոյ
և 'ի սկիզբն Պամփիւլեսոյ, ձեռամբ նը-
ւաստ եպիսկոպոսի նորին մայրաքաղա-
քի Տարսոնի՝ տառապելոյս Ներսիսի,
չնորհօք և ողորմութեամբ Քրիստոսի,
որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն :

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 04146 6130

